Broch

Büyülenme

Çeviren
SÜHEYLA KAYA

HERMANN BROCH 1 Kasım 1886’da Viyana’da doğdu. Babasının isteği üzerine aldığı mesleki eğitimini, 1907’de tekstil mühendisi olarak tamamladı. İlk edebi yayınının tarihi 1913'tür. 1927’ye kadar babasının fabrikasında yöneticilik yaptı. Fabrikayı satıp matematik, felsefe ve psikoloji öğrenimi görmeye karar verdi. 1938'de Avusturya'nın nasyonal-sosyalistlerce işgali esnasında Gestapo tarafından tutuklandı. James Joyce ve arkadaşla-nnın girişimi sayesinde ABD’ye iltica etti. tik romanı Die *Schlafwandler* yayımlandığında 45 yaşındaydı. Aynı yıl yazmaya başladığı Vagilius’un ölümü 1945'te, Die *Schuldlosen* 1950’de, *Bilinmeyen Değer* 1933'te, *Büyülenme* 1976'da yayımlandı. 30 Mayıs 1951’de New Haven’da öldü.

Büyülenme

Hermann Broch

Özgün Adı

Die Vtrzauberung

lthaki Yayınlan - 858

Yayına Hazırlayan: Şule *Cepcepoğlu*

Redaksiyon: *Şeyda İşler*

Kapak Tasarımı: Şükrü *Karakoç*

Sayfa Düzeni ve Baskıya Hazırlık: Şükrü *Karakoç*

1. Baskı, Haziran 2013, İstanbul

ISBN: 978-605-375-294-3

Sertifika No: 11407

lthaki™ Penguen Kitap-Kaset Bas. Yay. Paz. Tic. Ltd. Şti.'nin yan kuruluşudur.

Bahariye Cad. Dr. İhsan Ünlüer Sok. Ersoy Apt. A Blok No: 16/15 Kadıköy - İstanbul

Tel: (0216) 348 36 97 / Faks: (0216) 449 98 34

ithaki@ithaki.com.tr - www.ithaki.com.tr - www.ilknokta.com

Kapak, lç Baskı: Deniz Ofset Matbaacılık

Gümüşsuyu Cad. Topkapı Center, Odin İş Merkezi No: 403/2 Topkapı-İstanbul

Tel: (0212) 613 30 06 - Faks: (0212) 613 51 97

Sertifika No: 25001

Hermann Broch

Büyülenme

Çeviren

Süheyla Kaya

Redaksiyon

Şeyda İşler

İçindekiler

Büyülenme

Önsöz

Dışarıda çam ormanı karla kaplı, bahçem de öyle. Kar, Kuppron kayalıklarındaki çatlaklara dolmuş; pencereden dışarı bakınca bahçe ve ormanı görüyorum. Evim yamaçta bulunmasına rağmen, Kuppronn kayalıklarını görmem olanaksız; orman tarafından tamamen perdelenmiş çünkü. Arka tarafın pencerelerinden de görünmüyor ama varlığı her an hissediliyor. Deniz kıyısında yaşayanların aklından, denizin dahil olmadığı tek bir düşünce geçmez, yüksek dağların eteğine yerleşenler için de durum aynıdır: Beyninde yer eden her şey, her ses, her renk, her kuş sesi, her güneş ışığı, kıvrımlarını güneş ışığının tutuşturduğu, binbir renkle boyanan, kayalıklarına seslerin çarptığı hareketsiz dağın büyük sessiz kütlesinin yankısından başka bir şey değildir; öyleyse, ruhunun derinliklerinde hep yeniden kuş sesi, renk, güneş ışığı ve gece olan insanın da, o muazzam sessizliğin sonsuz yankısı olması gerekmez mi? Sessizliğin çaldığı, tınlayan ve yankılanan bir enstrüman olması gerekmez mi?

Yaşlanmakta olan eski bir köy doktoru olarak buradayım ve sanki yaşadıklanmı yazarsam, içinden, ömrümüzün, bazen su yüzüne çıkıp yeniden dibe batarak, bazen tamamen ortadan yok olarak, bazen zaman tarafından emilerek, bazen de hiçlik içinde kaybolarak geçip gittiği bilgiyi ve unutmayı ele geçirebilecekmişim gibi, başıma gelen bir olayı kaleme almak istiyorum. Yıllar önce kendimi adadığım bilimsel çalışmayı bırakmama neden olan; beni, her türlü unutmadan daha güçlü olması gereken başka bir bilgi uğruna mütevazi bir taşra muayenehanesine iten neden bu değil miydi? Yıllar yılı, benim olmaktan çok insanlığa ait olan bir bilginin sonsuz inşasına katkıda bulunanlardan biri olma şansı bahşedilmiş, çalışanların oluşturduğu zincirin alçakgönüllü bir halkası olan ben, aynı onlar gibi, bu yapıya, birbiri ardına küçük taşlar taşıyan, her zaman sadece bir sonraki sonucu gören, buna rağmen, aynı onlar gibi, yapının sonsuzluğunu sezen, bu sonsuz hedefin mutlandırdığı ve aydınlattığı ben, sanki yapımına katıldığım Babil Kulesi'ymiş gibi bilgiyi terk ettim, böylece bu sonsuzluğa, sadece bana değil bütün insanlığa ait olan bu sonsuzluğa, dünü silen ve sadece yarını kabul eden bu sonsuzluğa yüzümü çevirdim ve

kendimi, artık bilime değil, mütevazi işime çekilerek, hayata ve birlikte yaşamaya, hattâ ufak tefek yardımlara verdim, yarınlar benim için giderek kısaldığından, böyle yaparak sanki dünümü kurtarabilecekmişim gibi. Dolaysız olanın düzensizliğine mi girmek istiyordum? Yoksa istediğim sadece kavrayışın sistematiğinden mi kaçmaktı? Uzun yıllar önceydi, üzerinden çok yıllar geçti, benim için artık kentten ve kent hayatından aniden duymaya başladığım tiksinti, tramvayların geliş gidişlerindeki dakiklikten, birçok şeyin kurallara bağlı olmasından, sözcükleri gereksiz kılan, laboratuvarda ve klinikte çalışmayı dilsizleştiren, hastaların hastaneye yatırılışını dilsizleştiren, neredeyse tüm sağlık bakımını -buna bakım denebilirse tabii- ve hastalıkla mücadele mekanizmasını dilsizleştiren, benim anlaşmak için kullandığım, bizim anlaşmak için kullandığımız dili dilsizleştiren, geçmişte olduğu gibi şu anda da olup biten her şeyin hedefini -ancak artık o hedefe ulaşma gayretim yok- içinde taşıyan sonsuzluk kadar dilsizleştiren bu yasallıktan duyduğum tiksinti, artık uzak bir anıdan ibaret. Kent düzeninden duyduğum bu tiksinti, içinde hayatın çeşitliliğini yitirme korkusunu barındırıyordu belki de, çünkü insan ne kadar çok yönlü olursa olsun, eğer bir yola girdiyse ve bu yolu, kendisi için kesin olarak belirlemişse, bu çeşitlilikten artık yararlanamaz; girdiği yolda kalır ve onu hiçbir şey bu yoldan koparamaz. Çoktan geçip giden bir rüya gibi çok gerilerde kalmış olsa da, ille de böyle olmuştur gibi bir iddiada bulunmayı göze alamasam da ve olaylar bu biçimde gelişmiş olsa bile, karşılığında ben ne verdim? Kendisinden kaçtığım kent, şu an çalıştığım köy gibi, o düzenin içinde değil mi? Köyün de, kentin de düzeni, büyük insanlığın bir parçası değil mi? Aradığım yalnızlık mıydı? Ormanlarda tek başıma yürüyorum, dağlarda tek başıma dolaşıyorum, ama tarlaların sınırlan, ahır ve çiftliklerdeki varlık, içimin derinliklerindeki eski maden ocağının galerilerini bilmek, insanın, hayvanlar ve bitkiler arasındaki bütün bu faaliyet ve mevcudiyeti, hayvan ve bitkilerin bana verdiklerinden daha büyük bir rahatlama sağlıyor, evet ormanda bir el edilmesi, benim, kendi içine kapalı ve hedefsiz olsa da, yeniden insani düzenin ve varlığın halkası olarak yol açıyor. Kentte yaşadığım dönemde, düzeni artık düzen değil, insanın kendi kendine verdiği sıkıntı, can sıkıcı bir cehalet olarak hissederken, burada tam bir duygudaşlık içindeyim? Ben, bildiklerimi daha güçlü olması gereken bir bilgiyi aramak için bıraktım, insanlara bahşedilen süreyi ayaklarıyla bir oraya bir buraya hareket ettirebilecek, insanın dünyadaki bu kısa süreli varoluşunu keyifli denebilecek bir beklemekle

doldurmak için, gözlerini orada burada dinlendirebilecek kadar güçlü bir bilgiyi, unutmaktan kurtarılmış, dün ve yarınla doldurulmuş, olmuş ve olacak olanın anlamıyla doldurulmuş bilgiyi bulmak uğruna bıraktım bildiklerimi: Benim umudum buydu. Bu umut gerçekleşti mi? Elbette unutmada da hiçbir şey kaybolup gitmiyor, bir zamanlar var olmuş her şey, aynı eskiden olduğu gibi bugün de, benim içimde mevcut; limana ne kadar yaklaşırsak gemimiz o kadar ağırlaşıyor, bu, gemiden çok yük, hareket halinde değil, akşamın dingin aynasında hareketsiz, öylece akıp gidiyor, aşın yüklü olmasına rağmen ağırlıksız, hiç kimse batıp batmayacağını veya bulutların içinde buharlaşıp buharlaşmayacağını söyleyemez, fakat biz yükü bilmiyoruz, limanı bilmiyoruz, geçip gittiğimiz suların dibine ulaşmak olanaksız, üzerimizde kubbelenen gökyüzünün sımna ermek olanaksız, büyüyerek bizden uzaklaşan bilgimizin anlaşılması olanaksız. Buraya kaçmamın üzerinden yıllar geçti; bu son süreden yararlanma sabırsızlığıyla dolu, bilimsel yaşamın sabırlı araştırma çalışmasının adım adım ulaştığı bilme halinden kaçtım, kendi yaşamıma geri verilmiştim, mutsuzdum, ama bilgimin arttığını hissettiğim için yine de mutluluk duyuyordum, geçmişin ve geleceğin iç içe geçtiği, fakat yine de anlaşılmaz olanı sezmek gibi bir şeydi, kazanmak ve kaybetmekti aynı zamanda. Ve ben şimdi, unutulmuş olanda unutulmaz olanı yazmak, görünür olanda görünmeyeni kaydetmek istediğim için, genç insanların umudu ve yaşlanmış olanların bütün umutsuzluğuyla, olup bitenin ve halen olmakta olanın anlamını, geç olmadan yakalamak istiyorum.

Dışarıda kar yağdığı ve henüz öğleden sonra olmasına rağmen hava karardığı için kaleme alıyorum bunu. Aslında sadece yazmak istiyorum, sanki yazmasam buranın her zaman karla kaplı olmadığını, bu yıl içinde bir sürü olayın meydana geldiğini, çiçek ve meyveyi, ormanın reçine kokusunu, uzaklardan gelip yine uzaklara giden Kuppron'un sarp kayalıkları üzerine damlayan ve çağıldayan suyu, yanan ve yeniden sönen ışığı, günü ve yeniden gelen geceyi unutacakmışım gibi. Çünkü kalbim çarparken oldu bütün bunlar, oluşan rüzgar, güneş ve bulutlar, kalbimden ve ellerimden akıp gittiler.

I

Belki de anlatmaya çocukluğumdan başlamam daha doğru olacak, belki de çocukluğumun kısa bir bölümünü, örneğin o zamanlar belediyenin kullandığı büyük binanın en üst kaünda durup merdiven boşluğundan seslerin yankılandığı o soğuk boşluğa merakla baktığımı yazarak kayda geçirmem yeterli olacak. Çünkü bunu da asla unutmak istemiyorum. Belki de gökyüzünün ve dağların alçaktan süzülüp geçişlerinde, içimizden, hem böylesine hafif hem de böylesine ağır akıp giden karanlık ve aydınlıklarda, canlı kalabilmesi için, dünün tek bir ânını kaleme almak, o ânı kaydetmek yeterli olacaktır. Ama ben, artık aylar öncesinde, evet neredeyse bir yıl öncesinde kalmış, arkada bıraktığımız dün kadar uzak, çocukluğumuz kadar yakın o mart gününü anımsamak istiyorum, çünkü belleğimiz tam da böyle bir şeydir: Şunun ya da bunun altını çizer ve böylece yaşam ve ölümle aynı anda karşılaşır, aslında belki de hiç önemli olmayan tek bir ânı kaydeder; fakat bellek, o an'a, olmuş olanın anlam ve süresini bahşettiği ve insan varlığının sebebini doğaya, ölüm ve yaşamın ötesine, değiştirilemez olana bağladığı için, o mart gününü anımsamak istiyorum; diğer günlerden pek farklı olmamasına rağmen, yine de kendine ait bir anlamlılıkla dolu olan o günü.

Güneşin parıldadığı ve kış mevsiminin dünyanın karanlık köşelerine itildiği bir gündü: Buz tabakaları, toprak yolun bazı kısımlarında hâlâ göze çarpan yarık ve tekerlek izlerini düzleştirmiş olmasına rağmen, vadideki tarlalar yeşilden haberdar, çoktan toprak rengine kavuşmuş, karların arasındaki çayırlık bölgelerde göze çarpan yeşil yamalar çoktan kendilerini göstermiş, yenilenen otların içinden papatyalar boy vermişti; dünya uyanmakta olan büyük bir papatyaya benziyordu ve güneşin dingin mavisinde küçük beyaz bulut parçalan, kimsenin dikkatini çekmeden hareket etmekteydi.

Birkaç hastayla işimi bitirmiş ve Aşağı Köy'deki muayenehaneme gitmek için yola çıkmıştım. Haftada iki kez ve pazar günleri saat on iki ile iki arasında, Sabest'in birahanesinde muayenehane olarak düzenlediğim bir odada hastalan kabul ediyorum. Kışın, Aşağı Kupronn'dan Yukarı Kupronn'a çıkan ve oradan Kuppron Geçidi'ne dönen toprak yolu kullanırım, hatta kar varsa çoğu kez kayakla inerim, yaz aylarında ise orman yolundan gidip gelirim. Dönüş yolu elbette daha az keyifli; ne de olsa yukarı çıkmak neredeyse bir saat sürüyor, fakat köy doktoruysanız böyle şeylere aldırış etmemelisiniz, elli yaşını aşmış olsanız bile yürüyebilmeniz gerekir. Araba ya da otomobile rastladığım da olur, beni hemen alırlar; buranın adeti böyledir, bence bu çok da yerinde bir harekettir.

Aşağı Kuppron'a vardığımda öğlen olmuştu, mavi bir şarkıydı her yer; kilisenin saati vurmaya başlamış, bunun üzerine kilise çanını çalmakla görevli iki çocuk, [1] gökyüzünün şarkısına, öğlen çanının şarkısını da eklemişti. Yabancıyla köyün anayolunda karşılaşmıştım.

Eğri ve sivri burnuyla, çoktandır jilet yüzü görmemiş sakalla kaplı çenesinin arasında, dudakların birleştiği noktadan aşağıya sarkan Galler bıyığı, adamı muhtemelen olduğundan daha yaşlı gösteriyordu; tahminimce otuz yaşında ya da biraz üzerindeydi. Onun dikkatini çekmemiştim, fakat önümden geçip giderken bana bakışmışız gibi geldi; sanki donuk bir dalgınlıkla, fakat cüretkar bakıyordu. Büyük olasılıkla yürüyüşü nedeniyle bu yargıya varmıştım, çünkü son derece yorgun görünmesine, ayakkabıları çok berbat olmasına rağmen salınarak ama aynı zamanda sert adımlarla yürüyordu, ben de salınarak ve sert ayak sürtme denebilecek bu yürüyüşe keskin ve uzaklara yönelmiş bir bakışın eşlik etmesi gerektiğini düşünmüştüm. Yürüyüşünü köylülerinkine değil de daha çok maceracı bir gezginin yürüyüşüne benzettiğim adam hakkındaki bu izlenimimi arkasında bıraktığı boğucu tutuculuk pekiştiriyordu. Belki bu izlenim, adamın üzerindeki koyu renk kıyafetle, belki de sırtından hırpani bir tarzda sallanan ve neredeyse boş görünen sırt çantasıyla ilgiliydi. Galli bir küçük burjuva.

Birahaneye gelince yola bir kez daha baktım. Adam kilisenin sokağında gözden kaybolmuştu.

Birahanenin önünde beyaz toza bulanmış, çimento torbalarıyla yüklü üstü açık bir kamyonet duruyordu; yeni gelmiş olmalıydı, radyatör üzerinde dünyevi havanın hafif dalgalanması ve yazın müjdecisi olan küçük sıcak su bulutçuğu titreşmekteydi.

Binanın girişinin iki yanında yemek salonunun ve Sabest tarafından işletilen küçük dükkanın kapılan bulunuyor, ancak hem birahaneye hem de dükkana dış kapıdan da girilebiliyor. Birahaneye birkaç basamakla çıkılıyor, dükkan ise yol ile aynı seviyede. Gölgesinin beni şu an içine aldığı, adeta bir oda gibi gereksiz biçimde boyanmış bina girişi, saman yüklü bir arabanın içinden geçebileceği kadar yüksek ve geniş. Bira fabrikasına verilmek üzere istiflenmiş boş bira fıçılarının yaydığı koku her zaman hissediliyor. Benim doktor tabelam da burada asılı. Tütüne ihtiyacım olduğu için dükkana uğramıştım ama kimse yoktu; bitişikte, avluya doğru çıkıntı oluşturmuş, yeni yapılmış alçak çatılı kasapta da kimseyi bulamadım. Gri ve mavi fayanslar yıkanmış, üzerine beyaz kum serpilmişti, uçlarında çengeller olan çelik askılar parlayana kadar temizlenmişti; çengellerin ucunda et yoktu, duvarlarda sadece bir miktar kurutulmuş sucuk asılı duruyordu. Delik deşik, pürtüklü et tahtası tertemiz yıkanmasına rağmen, tahtanın içine işleyen ve kararmasına neden olan kan lekeleri çıkmamıştı. Burası, hava ne kadar temiz ve serin koksa da, yeni açılmış büyük bir yara gibiydi. Lokantaya geçtim. Şoförle yanındaki iki kişi, köşedeki uzun masada oturmuş biralarını yudumluyorlardı. Salonda başka kimse yoktu, ne diğer uzun masada, ne de pencere kenarındaki köyün ileri gelenlerine ayrılmış, üzerine mavi kareli bir örtünün serildiği, beyaz çakmaktaşının yanı sıra büyük kürdanların durduğu yuvarlak masada.

Tam da o sırada “Çenesi öyle düşük ki,” dedi şoför. Şoför olduğunu tahmin etmiştim; çünkü içlerinden en şişmanı oydu ve diğer ikisinden daha hali vakti yerinde görünüyordu. Rahatına düşkün olanların, yaşamın diğer şeylerinde olduğu gibi, sözcük ve düşünceleri de sonuna kadar kullanma alışkanlıkları olduğundan, bir an düşündükten sonra tekrar etti: “Çenesi öyle düşük ki.”

“Evet, gerçekten de öyle,” dedim içeriye girerken, oradakileri eğlendirmek için. Fakat bu amaçla söylemiş olmama rağmen, aklımda yabancı vardı, evet, hatta şoförün onu kastettiğinden neredeyse emindim.

Sabest'in, tezgahın arkasında duran on sekiz yaşındaki oğlu Pe-ter Sabest de gülmüştü. Yüzüne yetişkin ifadesi takınan çocuk, sigara sarmakla meşguldu. “Size nasıl hizmet edebilirim, Doktor Bey?”

Dükkanda kimse olmadığı için alamadığım tütünü istedim, tezgahın arkasındaki cam dolaptan bir paket uzattı.

“Bugün buranın tek hakimi sensin, Peter.”

“Çok uzun sürmeyecek,” dedi üzülerek “sadece pazara kadar gittiler.”

Şoförler, daha doğrusu şoför ve iki yardımcısı, Peter bana “Doktor” diye hitap edince dikkat kesilmişlerdi, belli ki güven duygusu uyandırmıştım, şakayı sürdürmek istedikleri için, daha yaşlı olanı, “Meteliksizin teki, ama büyük laflar ediyor,” dedi.

“Konuşmak için ağzın boş olması gerek,” diye sürdürdü konuşmasını daha genç olan. Yuvarlak yüzlü, düğme burunluydu; Çek olduğu düşünülebilirdi, sanki yeni evli bir Çek, çünkü yirmi beş yaşında ya vardı ya yoktu ve parmağında bir yüzük taşıyordu.

“Ama,” dedim, “bu dediğin kadınlar için pek doğru olmasa gerek, onlar ağızlan doluyken de konuşurlar...öyle değil mi, taze evli?”

Yine korkunç bir kahkaha koptu, fakat sanşınlıgını ve beyaz tenini annesinden almış olan Peter’in yüzü, her zaman olduğu gibi şimdi de kızarmıştı. Birkaç yıl içinde çocuğun teni bir yağ tabakasının üzerine gerilmiş beyazımsı bir deri haline gelecek ve artık kızarmayacak. Pipomu doldurdum, yaktım ve şoförlerin yanına oturdum.

“Neler söyledi?” diye sordu Peter.

Şoförün yanındaki iki kişiden yaşlı olanı, dışandaki güneş mevsimlerden yazmış gibi parladığı için ceketini çıkarmıştı, elini gömleğinin içine sokup göğsünü kaşıdı: “Evet, neler söylemişti?”

Şoför, bilmem anlamına gelebilecek sıkıntılı bir hareket yaptı: “insan direksiyon başındayken, bütün dikkati yolda oluyor.”

“Kahretsin, ,adamın neler anlattığını bilmiyorsanız, belki de hiç konuşmamıştır,” dedim.

“Ben arkada çuvalların üzerine oturmuştum,” diye mazeret bildirdi genç olanı.

“Saçma sapan şeyler konuştu,” dedi şoför.

“Sanının, çingeneydi,” diye lafa girdi yaşlı olanı göğsünü kaşımaya devam ederek. Pire, adamın sırtına doğru hareket etmiş olmalıydı.

“Galli,” dedim.

“Yaa,” dedi şoför küçümseyen bir tavırla, çünkü Galli sözcüğü ona hiçbir şey ifade etmemişti.

“Onu almanız iyi olmuş,” diye sürdürdüm konuşmayı, “herif çok yorgundu.”

Kim hakkında konuştuklarını bildiğim için yüzüme şaşkınlıkla bakıyorlardı. Biraz da canlan sıkılmıştı sanının. Artık eğlenmedikleri belliydi.

“Aslında kimseyi almam,” diye homurdandı şoför, “zaten yoldan birilerini almak yasak.” Deri kasketini arkaya attı. Seyrek saçları alnına yapışmıştı.

Bu arada, Sabest’in Leonberger cinsi büyük köpeği, arka odadan çıkıp sandalye ve masa kenarlarına sürtünerek yavaşça yanımıza gelmişti. Benim de bir köpeğim olduğu için bana saygı duyuyordu; başını dizime koydu, ağzı hafif salyalıydı, kanlanmış gözlerinde bağlılığı ifade eden dostça bir hüzün okunuyor ve adeta şöyle diyordu: “İşte yine buradasın dostum, yine biraz doktor, biraz köpeğin Trapp, biraz da şu an konuşmak istemediğim, hayatın başka şeylerinin kokusu var üzerinde.”

“Evet,” diye yanıtladım onu, “evet, Pluto, Trapp’ın çok selamı var.”

“Öyle olsun,” dedi Pluto’nun gözleri.

“Dışan çık, Pluto, dışarıda, güneşi yaz gibi kokan bir mart günü var.”

“Evet, biliyorum,” dedi, “bugün dışarıda uzanıp yattım ve çok hoşuma gitti.”

Birahane, pencereler kapalı olduğundan biraz havasız da olsa, serindi. Mutfağın, bira ve şarabın, ter ve yan pişmiş etin ekşimtırak kokusunda, Avrupa’nın dünyayı fethettiği, artık sadece birahanelerde tutucu ve evcil hayvanlarınkine benzer bir hayat sürdürmeye çalışan, ama hâlâ aniden ortaya çıkmaya ve savaş alanlarının üzerine yayılmaya hazır şövalye ve mızraklı yaya asker kokusu, burada da vardı ve şoförle yardımcıları bu kokunun tadını alıyorlardı.

Daha yaşlı olan pireyi aramaktan vazgeçmişti; elini gömleğinden çıkarıp üzüntüyle kaba ve boş parmaklarına baktı.

Şoförün dili birden çözülmüştü: “Bu kadar saçma bir şey hiç duydunuz mu, Doktor Bey? Dünyanın daha iyi olabilmesi için bizim nefsimize hakim olmamız gerekiyormuş.”

“Öyle mi? Böyle saçmalıklar mı anlattı size?”

“Evet,” şoför birasını yudumladı, “domuza bak.”

“Ama onu onayladın,” diye bir iddiada bulundu bu kez, şoförün yanındaki iki adamdan yaşlı olanı.

“Ben mi? Onunla hiç ilgilenmedim, gözüm sürekli yoldaydı... Eğer evet diyen biri varsa o da sensin.”

“Neden evet demeyeyim? Kadınlar zaten hiç umurumda değil benim...dünya daha iyi olsa da, olmasa da.”

Okul çocuklarını andırır bir tavırla konuşmaya kaulan Peter “Papaz olmalı,” dedi.

“Papaz olsa ne olacak,” dedi yeni evli adam, “bunlar, bir kıza yaklaştıklarında başka türlü konuşmaya başlarlar.”

Bira fıçılarının pirinç muslukları, dışarıdaki mart öğleni gibi parlıyor, evlerin, güneşin aydınlattığı ön cephelerinde koyu parlak pencereler,

güneşli gökyüzünün dalgalarını taklit etmeye çalışıyorlardı, bu, ışığın, camdan bir sivrisinek sürüsü gibi, dünyayı döllemek için yere indiği zamandı.

“Bu gevezelikleri duymak istemiyorum,” diye devam etti genç adam neşeyle, “bunların hepsi saçmalık.”

“Genç karınız da bunları duymak istemez,” dedim.

“Hayır istemiyor.” Bir mucizenin sımna ermiş ve orada tutulu kalmak isteyen bir adamın mutlu yüz ifadesiyle güldü.

“Eh,” dedim “belki de adam fikrinizi değiştirebilir. Bu kez onun yanına oturun.”

“Hayır,” dedi şoför. Cesur görünmesine ve deri kasketiyle lokomotif sürücüsüne benzemesine rağmen, sesi bir parça ürkekleşmişti, “hayır, bırakın çuvallarının üzerinde otursun, çünkü o herifi artık almayacağız, onun saçmalıklarına karnımız tok ...Dağ yolu çok berbat, üst üste bir sürü viraj var ve bu ağır taşıtla hava iyice kararmadan o tarafa geçebilirsem sevineceğim.”

Adamlar veda edip birahaneden ayrıldılar. Pencereden onları izledim. Caddenin sağını ve solunu kararsız bakışlarla süzdükten sonra yerlerine tırmandılar. Şoför, iki kez marşa bastı, küçük bir sarsıntı oldu ve direksiyonu çevirdikten sonra araç hareket etti. Çuvalların üzerinde oturan adam, pencereden baktığımı fark ederek el salladı.

Başımı yeniden birahaneye çevirirken Peter’e “yukarıda hastalar var mı?” diye sordum.

Hayır, daha kimse gelmemişti, kendisiyle konuşmayı sürdürebileceğimi düşünen Peter, bunu, sadece canı sıkıldığı için değil, benimle ilişkisi iyi olduğu için de istiyordu, bir de hakkında konuştuğumuz serserinin kim olduğunu merak ettiği için.

Ama benim ona bilgi vermem olanaksızdı. Şoför, belki de adamı yine arabasına almıştı ve Yukarı Köy'e doğru yavaşça yol aldığında yokuş

nedeniyle vites kolunu durmaksızın hareket ettirirken, onu yanına oturtmuştu. Ama belki de çoktan unutmuşlardı adamı, vites değiştirirken meydana gelen her sarsıntıda kafalarından bir parça daha silkelenirken çoktan uyuklamaya başlamışlardı. En azından ben, unutmak istiyordum. Arka odadan avluya geçip yapıya sonradan eklenen merdivenden üst kata, Sabest'in eviyle misafir odalarının, muayenehanemle bekleme odasının yer aldığı koridora yöneldim.

Güneş parlamaya devam ediyordu. Dayandığım kaba demir trabzan, bütün sıcaklığıyla ellerimin içinde akıyordu ve ilkbahar öncesinin şarkısı, kendi gücüne şaşırarak neredeyse susmuştu. Avlunun ortasında bütün görkemi ve şaşırtıcılığıyla duran kestane ağacı, evin ve ahır duvarlarının koruması olmasaydı, bu yükseklikteki dağlık arazide kesinlikle gelişemezdi. Ağacın yapraklanmamış dallan çarpık gölgeler veriyor ve yaprakların yeşili, henüz dalların içinde uyuyordu.

Böylece keyifle güneşlenip ışığın giderek hafifleyen mırıltısını dinlerken evin girişinde bir arabanın tekerlek seslerini duydum, meyhaneci ve kansı gelmişlerdi. Ama yalnız değillerdi, tek atlı kasap arabasının arkasında ayaklan bağlı bir buzağı yatıyordu, başı yana dönük, ne kadar nadir bulunduğunun farkına varmaksızın, gözlerini kestane ağacının tepesine dikmişti.

Araba durdu. Sabest’in atlayıp inmesine yardımcı olduğu kan-sı, aldığı şeyleri toparlarken, o, arabayı koydukları yerden gelerek işçisinin yardımıyla buzağıyı aşağı indirip ayaklarındaki bağlardan kurtarmış, sallanarak duran hayvanı arabanın tekerleğine gevşek biçimde bağlamıştı. Sonra atın koşumunu çözdüler.

Theodor Sabest, meyhaneci ve kasap denince akla gelen tiplerden değil, onun yağ bağlaması olanaksız; görüntüsüyle daha çok dükkâna yakışıyor. Ama bu sadece ilk izlenim. Zira kısa süre sonra aslında onun zayıf kasap tipinde biri olduğu anlaşılıyor, hattâ zayıf cellat tipinde bile denebilir. Birahanenin olmazsa olmazı olan rahat bir ortam hazırlama konusunda zorlanan bu vahşi ve ihtiraslı adam, şimdi kansı olan sarışın kızı kendisiyle evlenmeye razı etmek için çok uğraşmış olmalı. Sarışın ama hiç de yumuşak denilemeyecek bu kadın, gerçek bir lokantacı olmuştu; çalışkandı, fakat açık olmasına rağmen sinsi de denebilecek bir şehvet içinde mutfakla

alkol arasında özgün bir yer edinmişti kendisine. Ona baktığınızda, başka çocuğu olmadığına üzülürdünüz, fakat cellatlar evlerinde anne değil, sevgili isterler. Bu adam, insanların, mutlulukları ve mutsuzlukları için bir araya getirildikleri balta girmemiş ormanı koruyor, ormanda yer açanlarla, nemli karanlıktan dışarıya çıkmak isteyenlerle alay ediyor, çünkü geniş girişli evler inşa etseler de, hattâ otomobil kullansalar da, hiçbir zaman ormanın kıyısından öteye geçmediklerini, insanlığın başlangıcının ve sonunun, derin uykunun ve unutmanın karanlığında yattığını, her hareketin, her konuşmanın, yapılan ve yapılmayan her şeyin, o kadim çalılığın karanlığına götürebileceğini ve donuk alevin aniden parlayıp bizi yiyip bitirmeye hazır olduğunu biliyor. Bu konu üzerine fazla düşünmediğini kolayca varsayabileceğimiz Theodor Sabest'in evliliğiyle ilgili, elbette doktor sıfatıyla, bazı şeyler bildiğim için, ruh halini gereğinden fazla öne çıkarmış da olabilirim. Kendisine sorulduğunda, sanının sadece mali nedenlerle tek çocukla yetindiklerini açıklayacaktır.

Pluto da dışarı gelip buzağıyı sevecenlikle koklamaya, hattâ ağır patileriyle onu oyuna çağırmaya başladığında, hayvan huzursuzlanarak bağlı olduğu ipi çekiştirip gergin bacaklarıyla öne sıçrıyordu. Kısa süre sonra ölüme götürülecek olan bir canlıya bu hareketlerin hiç yakışmadığı söylenebilirdi. Ben de muayenehaneme döndüm.

Anlatmak istediğim ilk gün böyleydi işte.

II

Her şey unutulmuştu. Kar, her şeyin üzerini örtmüştü. Geriye itilen kış, aniden ortaya çıkmış, arkasında saklandığı Kuppron’un sarp kayalıklannndan vadinin üzerine kar fırtınasıyla atlamış, iki gün iki gece lapa lapa yağmıştı. Rüzgâr yönünü değiştirip kuzeyden esmeye başladığında güneş, kızaklann gümüş beyazı yollarda, Noel’i anımsattığı manzarayı aydınlatmaya başlamıştı.

Fakat kann, tabakalar halinde setler oluşturarak yolu çevrelemesine, esen rüzgânn panltılı soğuk ve beyaz tozu bayırlann, tar-lalann üzerinde dalgalandırarak kaldırmasına, her şeyin Noel'i andırmasına rağmen Noel değildi, çünkü mart rüzgân aralık rüzgârı, mart güneşi aralık güneşi, mart insanı da aralık insanı değildir. Her şey aralıkta olduğundan daha sert, aynı zamanda da daha yumuşaktı, sertlik ve yumuşaklık başka türlü aynlmıştı birbirinden. Soğuk, sanki bileşenlerine bölünmüş, kalın kürkümün üzerinde ısırarak dolaşıyordu, donmuş kann üzerine inmiş yakıcı ve yapışkan çiğ tabakası, ağır, siyah kar topaklannın ayakkabı tabanlanna yapışmasına, topuklara çakılıp kalmasına neden oluyordu, öyle ki Trapp’ın patilerine de bulaşmış, arada bir hafifçe uluyup içini çeken hayvan, topallamaya başlamıştı. Elbette bu onun, özellikle toz halindeki kara rastladığında aniden öne fırlamasına, oraya buraya savrulan serinlikten memnun, kann içinde yuvarlanmasına engel olmuyordu. Yetişkin bir kurt köpeği için, fazla genç davranışlardı bunlar, ama köpeğin vakar bir duygusu yoktu.

“Buraya gel,” dedim, “buraya gel Trapp, Aşağı Köy’e gitmemiz gerekiyor, telefon ettiler. Lenard doğuruyormuş.”

Aletlerimi çantaya yerleştirip, Karoline’e akşam yemeğine döneceğimizi söyledikten sonra, dışanya, aydınlık öğleden sonrasına çıktık.

Kuzey rüzgân, son günlerdeki kadar sert olmasa da, hâlâ ıslık çalarak esiyordu, bir anlamda tekseslileşmişti, yukandan ve aşağıdan gelen esintiler durmuş, ağaç tepelerinde dolaşırken kendi kendine hafifçe ıslık çalan yalnız bir gezgine dönüşmüştü. Bunun dışında ormanda sessizlik hakimdi; bazen dallann birinden bir parça kar düşüyor, düşerken çatırdıyor ve yumuşak bir şekilde yere iniyordu. Karşı tarafta, bahçeler ve çitler karla kaplı olduğu için ormanın içindeymiş izlenimi veren, benim evim gibi çam ormanı tarafından kuşatılmış, Wetchyler'in evinin bacasından, berrak gökyüzüne, sonsuzluktan gelen bu gümüş maviliğe, ince bir duman bayrağı uzanıyor. Havada, ağaçların gövdelerini saran ve neredeyse toprağa kadar ulaşan dumanın ince, biraz sert kokusu, insanlığın kokusu, kokusuz bir serinlik içinde oturmanın kokusu var.

Benim evimden de duman yükseliyor. Burası benim evim ve neredeyse on yılı aşkın bir süredir burada oturuyorum. Bir dağ gezintisinden dönerken yolum buraya düşmüştü, o zamandan beri de buradayım. Tam o günlerde köye doktor aranıyormuş, hem işi, hem de evi ani bir kararla kabul etmiştim; aslına bakarsanız sadece ormanın tepesindeki bu ev uğruna. Oysa bu ev, dolandırıcılık mahsulü, enflasyon mahsulü bir ev, borsa manevrasının bir çocuğu, hattâ biraz tamamlanmamış ve sakat bir erken doğum gibiydi. Zira enflasyon döneminde, bazı dolandırıcılar, Kuppron'daki maden ocağını yeniden canlandıracaklarını iddia etmişler, ancak sadece hisse Senedi çıkaramayacakları için, bu iki villayla, aşağıya Plombent'e gidecek olan teleferiğin bir bölümünü inşa etmişler. Fakat tabii ki iş bu kadarla sınırlı kalmış, galeriler açılmamış, Plombent'teki maden ocağı çalışmaya başlamamış. İşte çam ormanının yukarısında, *Kal*ter *Stein* denen yerin yakınlarında, ucunda terk edilmiş bir kabinin sallandığı o anlamsız teleferik hattının nedeni de buydu. Tamamlanamayan iki ev ise, vergi borçlan karşılığında belediye tarafından devralınmıştı, aslına bakarsanız, bu evlerden birinde oturan ve artık tanm makineleri temsilcisi olarak hayatım zorlukla sürdüren eski yönetici Wetchy de, tamamlanmamıştı. Belediye, diğer evi nasıl değerlendireceğini bilemediğinden, köylülerin zaten gereksiz bir mobilya parçası olarak gördükleri doktora yetebileceğini düşünmüş ve burayı doktor lojmanı olarak kullanmaya karar vermişti.

Kuppron'dan aşağıya, gündüz de gece de aynı biçimde akan gölge, henüz oraya ulaşmadığı halde ormanda hissedilebiliyor, fakat eğer, öğleden önce

buradan geçerken çivili ayakkabımla bıraktığım ayak izimi gördüğüm köye çıkan sararmış patikadan giderseniz, sağınızda, ormanı bir örtü gibi beline dolayan, hem gölgelenmiş, hem gölge veren heybetiyle dik yamacı görürsünüz. Beyazlıklarının arasından, karla kaplı, koyu fındık çalılıklarının göze çarptığı arazinin en üst sınırlan, kayıp gelen karanlığın öpücüğü tarafından yakalandı bile. Köy önümde, birkaç taş atımlık mesafede duruyor, güneş burayı hâlâ aydınlatmakta, köyün arkasında, Ventalp ve Rauhen Venten ile Kuppron Geçidi arasındaki boşluğun hemen yanından başlayarak, etekleri, sonsuz basamaklar biçiminde doğuya ve kuzeye devam eden altın rengine boyanmış zirveler silsilesi, büyük bir yay biçiminde kıvrılıyor, solda ise, ilk kez alçalarak buradan tamamının görünmediği Kuppron Vadisi çanağını oluşturuyor: Plombent'e giden uzun yolun hafifçe indiği kuzeydeki vadi çıkışı yamaç tarafından örtülmüş, çanağın ortasındaki Aşağı Kuppron da öyle, sadece vadinin güneyde, yukarıya doğru yükselen yansını ve karşı yamaca serpiştirilmiş tek tük çiftlikleri görebilmek mümkün, fakat kış güneşinin sessizliği kule saatinin tik taklarına işlemiş, vadi ve evler, şeffaf açık mavi bir soğukla kuşatılmış, soğuk, önce burada durup sonra güneşin serin nefesi olarak gökyüzüne, öte taraftaki gökyüzüne kadar süzülüyor.

Caddeye ulaşmak için köyün içine girmeniz gerekmez, sola dönerseniz -bu patikayı da ben yaptım çünkü Wetchy ve Karoline sayılmaz- yolu on dakika kısaltmış olduğunuz için kendinizle gurur duyarsınız. Güneş sırtıma vuruyor, hafif kuzey rüzgârı ise yüzüme, mutlu köpeğim gözümün önünde, uzun adımlar atarak yürüyorum, hattâ biraz kaygılıyım, çünkü Lenard daha önce iki doğum yaptı, ama ikisi de kolay doğumlar değildi. Keşke kayaklanmla gelseydim.

Buna rağmen on beş dakika sonra basit sivri çatısıyla kilise kulesi göründü, hemen arkasından da köyün karla kaplı çatılan ve bir on beş dakika daha geçtikten sonra doğumu çoktan başlamış olan Lenard'ın yanındaydım. Her şey yolundaydı, aslında ebelik yapmış olan Hulles Marie, kendi başına da halledebilirdi bu işi. Saat tam altıda, güneşin son ışıklan altında, dünyaya yeni bir insan getirmiş, gündelik hayatın bu mucizesini gerçekleştirmiştik ve ben, yıllarca kadın kliniğinde çalışmış bir kadın doğumcu olarak, insan bedeninden çıkarıp aldığımız bir varlığın, dünyayla başa çıkmak ve dünyanın acısını çekmek için gerekli olan her şeyle

donanmış olduğuna bir kez daha şaşırdım. Göbeğini kestiğim çocuk erkekti; en son kız doğuran Lenard'ın ikinci erkek çocuğuydu bu; yengeç gibi kırmızı, başında incecik tüyler, tatlı küçücük parmaklarıyla, tırnakları yarımay biçiminde ve sanki kendisine bir alçaklık yapılmış gibi öfkeliydi. Bütün evin üzerine bir gülümseme yayılmıştı.

Fakat başarım beni ne kadar sevindirse de, başardığım şey yüzünden bu evde daha uzun kalmamın bir anlamı yoktu, bir kez daha temizlenip, beyaz önlüğümü ve aletlerimi çantama yerleştirdikten sonra, bütün bu süre boyunca mutfakta büzülüp uyumuş olan Trapp'a artık gidebileceğimizi söyledim. Trapp bu haberi hoş karşıladı ve karanlığın inmeye başladığı sokağa çıktık.

Hazır gelmişken, mesleğimle ilgili yeni bir şey olup olmadığını öğrenmek için birahaneye gittim. Hiçbir şey yoktu. Kapıda, evden çıkmak niyetinde olan Peter’le karşılaştım.

Önce bir süre havadan sudan konuştuk, örneğin kasaplık mesleğini sevmediği için öğrenmek istemediğini, kan görmek zorunda olmadığı dükkânda durmayı tercih ettiğini anlattı, sonra yola koyulduk. Kilisenin köşesine ulaştığımızda huzursuzlaştı, ancak ben gitmek istediği yeri zaten bildiğimi ve ona eşlik edeceğimi söyleyecek kadar patavatsızdım.

Peter kızarmıştı, köşeyi döndük, çünkü eğer Strüm’ün, daha doğrusu, on altı yaşındaki kızı Agathe Strüm’ün evi ziyaret edilmek isteniyorsa, buradan dönmek gerekir. Ancak kilise sokağında biraz yürümüştük ki, “işte o,” dedim.

Aslında ağzımdan bu sözler döküldüğünde, basmaya başlayan karanlıkta bırakın tanımayı, onu tam olarak görmemiştim bile, ama Lorenz Miland’ın evinin önünde duvara yaslanmış duran, o aranılan adam olmalıydı. Aranılan adam mı? Evet aranılan adam. Gerçi ben onu unutmuştum, öyle unutmuştum ki, köyde onu görenin olup olmadığını bile sormamıştım, fakat yine de burada olduğundan emindim. Böyle şeyler olabiliyor.

Dolayısıyla, ona doğru yürüdüğümüz için “iyi akşamlar,” dememde de bir yanlışlık yoktu.

O da “iyi akşamlar,” dedi. Pencereden süzülen ışıkta başı açık -köylüler şapkaları olmaksızın kapının önüne bile çıkmazlar- üzerinde ceket ya da palto olmaksızın soğukta öylece duruyordu, sonra evin duvarı boyunca uzanan engebeli buz şeritlerini topuğuyla kırmaya başladı. Hareketleri son derece amaçsız görünüyordu. Birisini mi bekliyordu acaba? Ona bir parça şaşırarak baktım.

“lyi akşamlar, Peter,” dedi nihayet, “sen herhalde selam veremiyorsun.”

Peter adamı tanıdığım neden söylememişti bana?

“İyi akşamlar, Bay Ratti,” Peter’in afalladığını fark ettim.

“Ratti,” İtalyancaya benziyordu; adamın, buralarda pek sık rastlanmayan kıvırcık saçları da ismine uyuyordu.

Dostça bakarak “Güzel bir akşam,” dedi cesaretlendirircesine.

“Hava biraz serin.” Ve daha somut bir şeyler söyleyebilmek için bir saptamada bulundum: “Siz Miland’ın evinde kalıyorsunuz.”

“Evet, beni o kabul etti.”

Kabul mü etti? Misafir olarak mı? Sadece birkaç gece kalacak bir gezgin olarak mı, çiftlik işçisi olarak mı? Eğer çiftlik işçisi olarak kabul ettiyse, adamın hâlâ burada olması şaşırtıcı, çünkü Miland’ın işçileri çok çalışmak zorundalar, buralarda olduğu gibi köy arazisine dağılmış bir çift öküzle bir günde sürülebilecek seksen tarla, ağır çalışma gerektirir. Oysa bana göre adam bu iş için hiç uygun değildi. Aynca, Miland’ın ilkbahar ekimi için bir çiftlik işçisi tutmasına da şaşırmıştım, o nedenle sadece, “sizinle görüşmüştük,” dedim, “çimento arabasıyla gelmiştiniz.”

“Beni arabada görmediniz,” diye düzeltti adam, “ben daha önce inmiştim.”

Bu sözler ne kadar dostça söylenmiş olsa da, altında, bir parça hep haklı olma isteğinin yattığı hissediliyordu, ama bundan fazlası da vardı, sanki

dostça ses tonundan, ikiyüzlü tavrından şöyle bir hava yansıyordu: Benden nefret et, beni sevebilmen için, benden nefret et.

Yanılıyor olabilirim. Fakat yabancıyı koklayan ve hiçbir zaman yanılmayan Trapp, dostluk işareti olarak sürekli salladığı kuyruğunu durdurmuş, kızgın ve dimdik tutuyordu.

Canım Bay Ratti'den nefret etmek istemiyordu, hazır evinin önüne gelmişken dostum Miland'ı ziyaret etmek istediğimden, Ratti'ye başımı sallayıp içeri girdim.

Ahırda ışık yanıyordu, Miland, hâlâ çalışıyor olmalıydı. Ahırda dokuz büyükbaş hayvan vardı, burada beslenen büyükbaş hayvanlar gibi çoğunun boynuzlan kısa, tüyleri parlak koyu kahverengiydi, aynca birkaç büyük at vardı; ahırın sonunda büyükçe bir bölümde, Miland tarafından beslenen köye ait boğa, zincirini şakırdatıp duruyordu. Her şey temiz ve bakımlı görünmekteydi, zemin temizdi, ahırda su tesisatı bile mevcuttu. Elbette depoya suyun çeşmeden pompalanması gerekiyordu, ama bu, kovayla su taşımaktan daha pratikti. Aynca bazı şeylerin göze de hitap etmesi gerekir.

Bölümlerden birinden çıkarken girdiğimi duyan Miland, "Merhaba Doktor Bey," dedi, "siz, pek sık ziyaretimize gelmezsiniz." Her zaman pratik düşünen köylüler, olayların sadece görünür nedenlerini geçerli saydıklarından devam etti konuşmasına: "Bir şeye ihtiyacınız mı var Doktor Bey, Karoline'in yumurtaları mı bitti?"

Hayır, beni Karoline göndermemişti. Sadece öylesine gelmiştim. Ellerini muslukta yıkadıktan sonra tokalaşmak üzere uzattı: "Buraya gelmeniz ne güzel."

Miland'la misafiri arasında tuhaf bir benzerlik olduğunu fark etmiştim aniden. Buradaki köylüler, koyu renk saçları, kaslı vücutları, keskin kartal profilleri ve avcı tipleriyle biraz güneylilere benzerler. Miland'ın da koyu renk bıyığı, dudaklarının üzerinden sarkıyordu. "Bitti mi işler?" diye sordum.

"Evet, ama henüz akşam yemeği yemedim... Benimle geliyor-sunuzdur umanın..." Tavandaki iki lambanın düğmesini kapattı, karanlıkta

hayvanların nefes alışları duyuluyordu.

Ev ahırın sağ köşesinde. Avludan geçtik. Gökyüzünü mart yıldızlan doldurmuştu. Hava öğleden sonraya kıyasla daha yumuşaktı. Canlıların uykusu, gökyüzünü her zaman biraz ısıtır.

Miland'ın kansı, kalın kemikli, sert mizaçlı, boyu neredeyse Miland'ın boyunda, henüz kırk yaşında bile olmamasına rağmen, giderek daha çok erkeğe benziyor. Kendisi Yukarı Köy'ün Gisson ailesinden doğma ve anlatıldığına göre, Miland, bu kızı alana kadar büyük mücadeleler vermiş. Fakat birçok çocukları olmasına rağmen, çiftin evlilik hayatı bilinmiyor. Çocukların bazıları ölmüş, sanının kadını bu kadar katılaştıran da bu. Hiçbir insanın ölümü iz bırakmadan geçip gitmez, serbest kalmış ruhun bir parçası, ölenin yakınlarına miras kalır ve onları, kendi insanlıkları içinde daha da zenginleştirir. Ancak anneler, çocuklarından miras alamazlar ve görüntüleri, mirastan mahrum bırakılmışlar cehenneminde ikamet eden insanların sert çizgilerini taşır.

“Herkese iyi akşamlar,” dedim girerken, “burası hâlâ çok hareketli.”

Yatmaya gittiğini düşündüğüm ya da bir yerlerde sürten on iki yaşındaki Kari dışında bütün aile oradaydı. Kucağında küçük oğluyla kadın, masada uyuklayan on yaşındaki Ziizilie, elinde piposuyla bankta oturan çiftlik işçisi Andreas ve tabii ki tahta ayakkabılarını giyip sıvışmak üzere olan hizmetçi Hermine. Ailenin en büyük kızı Irmgard ise, ocağın başında çay pişirmekle meşguldü; burada köylülerin çoğu çay içer.

Diğerleri yeni yemekten kalktıkları için henüz temizlenmemiş olan masaya oturduk, çiftçi Miland, uyuklayan Ziizilie'nin san saçlarını okşuyordu. Masanın ortasında ekmek ve büyükçe bir parça domuz pastırması duruyordu, adama ayırdıkları köfteler de bir kabın içindeydi. Ama önce, sol elini kızının saçlarından çekmeden içmeye başladığı bir tas çorba geldi önüne. Sonra sırada köfteler ve domuz pastırması vardı. Ben de arada bir parça kesip ekmekle beraber ağzıma atıyordum. Yemek yerken hiç konuşmamıştık, Trapp kafasını bir o tarafa bir bu tarafa koyarak bizi izliyordu, acaba domuz pastırmasının, insanların yemediği deri tabakası, kendisine mi, yoksa çiftliğin köpeğine mi verilecekti.

Yemeğimiz bittiğinde Miland, Marius'a yemeğini verip vermediklerini sordu.

“Hayır,” dedi kadın, küçük çocuğu yatırmak için kapıdan çıkarken. “Hayır, günde bir kez yediğini söylüyor, gerçekten de şimdiye kadar öyle yaptı. ”

“Ama çay içiyor,” dedi ocağın başındaki Irmgard, duyabileceğimiz bir sesle.

“Demek adı Marius,” dedim.

“Evet, Marius Ratti. .. Demek onu tanıyorsunuz, Doktor Bey."

“Dışarıda, Peter’le birlikte evin önündeler.”

“Evet bunu yapmayı seviyor, ” dedi çiftlik işçisi Andreas, kıkırdayarak.

“Belki de Peter Agathe'ye gitmeyi tercih ederdi. . .Ben olsam ben de böyle isterdim.”

“Hayır,” diye ısrar etti Andreas, “dışarıda duruyorlar.”

Yoksa Peter, kendisini ne idüğü belirsiz biriyle buluşacakken yakaladığım için mi sıkılmıştı? “Bu adam sizi nasıl buldu?” diye sordum.

Belli ki Marius Ratti hakkında sık sık konuşuyorlardı, çünkü o anda içeri giren Bayan Miland, kimden söz edildiğini hemen anlamış ve yanıt vermişti: “Irmgard bulup getirdi.”

Irmgard, herkesin önüne içi çay dolu, fincan tanımının yeterli olmayacağı koca bir kap koymuştu: “Hayır, onu buraya Karl getirdi ...sokakta çocuklara, kilisenin yakınlarında, kalabileceği bir misafirhanenin olup olmadığını sormuş.”

“Eee, neden Sabest’in yerinde kalmamış?”

“Orasını fazla kibar bulduğunu söyledi...fazla parası da yokmuş. Ben de yiyecek bir şeyler isteyip istemediğini sordum...yapıl-ması gereken de

buydu ...yoksa adam gezgin değil mi?”

“Evet,” diye yanıtladım “sanırım bir gezgin.”

“Olabilir,” dedi kadın “kamı açsa, yemek vermeyi doğru bulurum, ama bu tür insanların evimde kalması hoşuma gitmiyor; peşinde jandarma bile olabilir.”

“Öyle olsaydı adamdan hemen kurtulurdun, hanımım,” diye kıkırdadı Andreas.

“Şimdiye kadar kimseyi kapımdan kovmadım,” dedi çiftçi, “bugüne kadar bir zararını da görmedim.”

Hepimiz, ayaklarımızda eski ve kalın çoraplar olduğu halde masanın etrafına toplanmıştık, hep birlikte, tadı pek de çaya benzemeyen kızıl kahverengi suyu karıştırıyor ve gezgini düşünüyorduk. Çünkü yerleşik olan da, aslında oradan oraya dolaşan bir gezgindir, sadece bunu bilmek istemez; gideni yanında tutmak istemesinin nedeni, kendisine gitme zorunluluğunun hatırlatılmasını istememesidir.

“Onu içeri çağıracağım,” diyerek kapıya yöneldi Irmgard. Miland, Zâzilie’nin sıkı örgülerinden tutmuştu: “Peki senin, senin hoşuna gidiyor mu şu Marius?”

Çocuk yanıt olarak başını çay kabının içine doğru sallamış ve biraz da salakça gülümsemişti. Fakat sonra, aniden bir esin gelmiş gibi sandalyesinden aşağı süzülerek karşıdaki banka koştu, yukarı tırmandı, köşedeki rafta, soluk ışığın -lamba masanın üzerine iyice sarkıtılmıştı- aydınlattığı birkaç parça ev eşyasının arasında, şehirden alındığı belli olan kahverengi cilalı radyonun düğmesini çevirdi. Marius, işte tam da bu sırada, radyodan sürünerek çıkan yorgun ritmleri, koyu duman izleriyle kaplı tavanda sekmeye başlayan caz parçasının tınısıyla birlikte girmişti içeriye.

Bu arada Zazilie zıplayıp duruyordu. Bir bacağından ötekine sıçrıyor, önce bir kolunu, sonra ötekini havaya kaldırıyordu, yüzünde kutsal ve ciddi bir uyanışın ifadesi vardı, sessizce dans ediyordu; kalın örgü çoraplarının

üzerinde uçuyor gibiydi, caz tangoya döndüğünde de melekvari dansına devam etmişti.

Marius kapıya yaslanmış duruyor, başını, ona özgü bir tarzda sevecenlikle yana eğmiş, bu sevimli tabloyu izliyordu, çayını, gözünü ondan ayırmadan masaya getiren Irmgard'a bakmıyordu, evet, hattâ kendisini masaya çağırışını bile, neredeyse kasten görmezden gelmişti. Ben adamın dansa katılacağını düşünürken, aniden, birkaç çevik adımla köşeye gidip radyoyu kapattı.

Dans ederken donup kalmıştı Zazilie. Öyle şaşırmıştı ki, duyduğu hazzın, o an adeta dehşete dönüştüğünü fark etmemek olanaksızdı: Bir ayağını hafifçe bükmüş neredeyse tek ayak üzerinde duruyor, bir eli, avucu açık olduğu halde kalkmış, sanki birdenbire yok olan tınıları arannışcasına yukarıyı işaret ediyordu, henüz uyanıştan yorulmamış, uyanıştan her zaman yorgun yüzü, etin içine kapanıklığına geri dönememiş, adeta sonsuz uyanış gibi donup kalmıştı, fakat yine de kederli uykunun işaretini taşıyordu.

Sonunda küçük kız gevşedi, ağlamak üzere kıvrılmış dudağından bir “üühh”sesi çıkararak babasının kucağına kaçtı.

Gel gör ki, önümüzde çaylarımız olduğu halde, soğuk ampul ışığının çevresinde toplanmış, mutfağın bu sıcak, fakat samimiyetsiz karanlığı içinde, ışığında raftaki tabakların parıldadığı beyazlığın içinde, inatçı dumanın içinde, cızırdayan yağın insan kokusuyla karıştığı kokunun sıcaklığı içinde olmamıza rağmen, biz de donup kalmıştık, eliyle Marius’u hâlâ masaya davet eden Irmgard gibi, Zazilie'yi göğsüne bastırmış Miland ve hattâ çiftlik işçisi Andreas donup kalmıştı, zira yakmak için çıkardığı kibriti, arka baldırına sürtmeyi akıl edemeden hareketsiz havada tutuyordu. İlk dili çözülen yine Miland’ın karısı oldu: “Müziği tekrar açın!”

“Hanımım,” dedi nazikçe, “radyoyu aldığınız yere geri vermelisiniz.”

“Maskaralık üstüne maskaralık.” Kadın öfkelenmişti, “Aklınızı başınıza alın! Ödenen parayı bilseniz... derhal açın müziği.”

“Hanım emrediyorsa uymak zorundayım,” dedi yapmacık bir uysallıkla, “fakat anne babalar zayıf oluyor, çocuklarını sevdikleri için, yapmamaları

gereken birçok şeyi yapıyor, çocuk için zararlı olabileceğini dikkate almadan boyun eğiyorlar...” Kısa bir ara verdikten sonra muzaffer bir gülümsemeyle ekledi: “Aslında ben, çocukların yatma zamanı geldiğini düşünüyorum.”

Kendisiyle ilgili olmasına rağmen, babasının okşamaya devam ettiği Zazilie, konuşulanları dinlemiyordu.

Marius, eli radyonun düğmesinde beklemekteydi.

Miland, “Çalan, şehirli bir müzik,” dedi.

Haklıydı, ama zaten cihaz da şehirli bir cihazdı, içinden köye ait türlü bilgelikler çıksa bile, farklı olmazdı.

“Kentli ya da değil,” diye yanıtladı Marius, “bu pahalı bir müzik ve hanımım, bu müziği dinlemek istiyor.” Konuşurken, sanki karan verecek olan oymuş gibi, Irmgard’a bakıyordu.

“Hadi çaylarınızı için, şamatayı da kesin,” emrini verdi Bayan Miland, sert ve kısa bir gülüşle.

Fakat Marius'un gözleri hâlâ Irmgard'ın üzerindeydi. Ben de bakışlarımı ona çevirdim. Aynı annesinin ve büyükannesinin yaptığı gibi kollarını göğsünün altında kavuşturmuştu. Her şeyiyle tam bir Gisson'du, kızılımsı saçların çevrelediği geniş bir yüzü, açık pempe dudakları vardı, damarlarında sıcak bir kanın dolaştığı belli oluyordu. Acaba evlenmek için Aşağı Köy’e getirilen annesinin yüzü de böyle miydi? Kızın yüzü de sertleşecek miydi? Yaşımızın yüzümüze örtü çektiği ve aynı zamanda yüzümüzdeki örtüyü kaldırdığı esnada, nerede, ah nerede o insani ve kalıcı olan?

Hiçbirimiz ötekinin içinde olup bitenleri bilmiyoruz; biraz uğraştıktan sonra kibritini nihayet yakmayı başaran çiftlik işçisi Andreas, kibriti piposuna yaklaştırırken içini çekip “ha evet,” dedi.

O sırada gözlerini Marius’tan ayıran Irmgard, “gerçekten, uyku zamanı,” deyip küçük kızkardeşinin elinden tutarak adama bakmadan odadan çıktı.

Bu arada Marius yanımıza gelip masaya oturmuş, kabı yavaşça karıştırdıktan sonra, görevini yerine getirmiş ve şimdi de içtiğinin iyice tadına varmak isteyen biri gibi, çayını yudumlamaya başlamışa. Önemsiz şeyler konuşmuş, çiftçinin bir süre sonra kalkıp radyoyu açması üzerine, siyasi haberleri dinleyebilmiştik.

Sonra eve gitmek üzere yola çıktım, peşimden gelen Trapp, yorulduğu için yürümeye pek istekli değildi. Şu an ayaklarımızın altında çıtırdayan karın üzeri, ay arkamda kaldığı için, engebeli ve küçük koyu gölgelerle dolu. Hava soğuk, ama aynı zamanda yumuşak. Rahat yürürüm; çocukken de böyle yürüyebiliyordum, çocukken nefes aldığım gibi nefes alıyorum, yüzüm, ne kadar örtüsü kaldırılmış gibi görünse de, içten bakıldığında, benim için sadece daha gizemli hale geldi. Henüz hiçbir şey yanıtlanmış değil; veda etme zamanı nasıl gelmiş olabilir? Yürüyordum. Şurada burada evlerin ışıklan yanmıştı, bazı evlerde insanların, aynı bizim Miland’ın mutfağında topluca oturduğumuz gibi oturdukları görülüyordu. Köyden çıkınca, Kuppron’un sarp kayalıklarını bütün görkemi ve parlaklığıyla karşımda bulmuştum; ay ışığında, uzak doruklan daha yumuşak, daha gümüşi, gece ufkunun sisi tarafından hafifletilmiş, silinmiş gibiydi. Önümden yürüyen ve katedilmesi daha kolay yolu işaret eden iki bacaklı gölgemi takip ederek yürümeyi sürdürürken, ortalık giderek aydınlanmış, o kadar yumuşak ve parlak bir hal almıştı ki, Yukarı Kuppron'un evlerinin aydınlık pencereleri bile neredeyse görünmüyordu. Yukarı doğru, içinde yıldızların, sanki bütün bu yumuşaklıktan ısınmış ve daha hafiflemişçesine yüzdüğü gökkubbenin serin yumuşaklığına doğru, yürümeyi sürdürdüm.

III

Irmgard Miland bir Gisson'du, annesi de öyle, fakat Gisson, kocasının soyadı olmasına rağmen, gerçek Gisson Irmgard'ın büyükanne-siydi. Bu tür güçlü kadınların, kızlarına, torunlarına, torunlarının kızlarına kendi soyadlarını miras bırakacaklan yerde, kaybetmeleri, insana her zaman rahatsızlık verir. Buna karşılık, bazı bakımlardan istisnai bir durum olarak değerlendirilen Gissonlar'da, Gisson adı, ona genellikle dendiği gibi "Gisson Ana" tarafından öylesine bütünüyle kabullenilip devralınmıştır ki, bu adı, bir zamanlar bir erkeğin de taşımış olması gerektiği, akla bile gelmez, bunu düşününce, sanki bu adı taşıyan erkek ölmemiş de -ki öldüğü kesin- kadın tarafından içine çekilmiş, sanki iskeletini hâlâ gizleyen toprağın altına değil de, kadının içine girmiş gibi gelir insana; bu erkeğin pısırık olmasından değil, tersine, kadının kendisini, erkeğin içinde tamamen silmek isteyebileceği kadar güçlü, evet hattâ görkemli biri olduğu ve böyle hissedildiği için. Öyle ki gücü ve heybeti bakımından kesinlikle babasına benzediği söylenen kızıl sakallı Mathias'ın soyadının da, biraz yabancılaşmasına rağmen -Yukarı Köy'de bu tür isimlerden birkaç tane daha var- kulağa hoş gelen Gissonlar'dan olduğu unutulur; ona seslenmek istediklerinde sadece Dağlı Mathias derler.

Nisan ayındaydık. Gökyüzü alçalmış, artık birçok yerde koyu renk toprağın ve soluk otların yüzünü göstermesine izin veren kararmış kann üzerine, şakır şakır yağmur yağıyordu, ne var ki gökyüzü ve yağmur, çok geçmeden yeniden kara dönüşmeye hazır gibiydi. Sisin içinde beliren silik siluetlerin, yaklaşınca, dallarından yağmur damlalarının aktığı çam ağaçlan ve çatılarında dumanın, hafif bir sis lapası gibi yayıldığı evler olduğu anlaşılıyordu. Yukarı Köy'ün biraz dışında bulunan Sucklar'dan çıkıp evime gitmek için yola koyulduğumda saat on bir sularıydı. Tatsız bir durumla karşılaşmıştım; kadının vücudunda kan çıbanları çıkmıştı, ateşi vardı, üstelik çocuğunu da emzirmesi gerekiyordu, çocuk da hiç hoşuma gitmemişti. Böyle çetin koşullar altında bile insanlığın zürriyetini ille de

devam ettirme isteği beni her zaman öfkelendirirdi. Neden vazgeçmiyorlardı? Çocuklan olmadığı için yalnız ve desteksiz ölecek son insan olmaktan korkmaları mıydı tek neden? Şimdi normal süte geçmek gerekecekti ve burada sütün pastörize edilmesi söz konusu bile değildi. Çok yazık.

Aşağı Kuppron'dan farklı olarak, sadece bazı bölümleri yan yana dizilmiş evlerle çevrili, ama çoğunlukla ekilmemiş tarlalar veya küçük müstakil ahşap evlerin bulunduğu gerçek köy yolundan aşağıya doğru yürüyordum; kafamda böyle can sıkıcı düşünceler ve kalın yünlü paltomun kapüşonu olduğu halde, bastonumu kar çamuruna saplayarak ıslak evlerin arasından bayın inerken aniden Gisson Ana'yı ziyaret edebileceğim gelmişti aklıma.

Uzun ve alçak bir bina olan Berghof'un pencereleri ve konsollar, binanın gotik tarzda yapıldığım gösteriyor, burası, eskiden bir madenci yerleşimi olan Yukarı Kuppron'da maden ocağının idare binası olarak kullanılmış olmalıydı. Çok eski zamanlardan beri bazı ailelerin, büyük ihtimalle madenci çavuşlarıyla diğer ayrıcalıklı kişilerin, pek de açıklığa kavuşmamış ortak mülkü olan bu kompleks, mülk sahipleri tarafından, özel giriş kapılan açılarak ve büyük bahçe bölünerek müstakil hanelere dönüştürülmüş, fakat tabii ki bu paylaşım sonucunda gerçek çiftlikler oluşmamıştı, aslında buna pek de gerek yoktu, çünkü buradaki araziler zaten ağaç kesimi yoluyla elde edilip çoğu da ancak bir haneyi zar zor geçindirecek kadardı. Ancak Yukarı Kuppronlular için bu ortak bina, büyük olasılıkla, kendi aralarındaki dayanışmanın harcını oluşturuyor ve onlara, madenciler birliğinin hâlâ sürdüğüyle ilgili uzak bir şeyler anımsatıyor. Vadideki köylüler buna anlayış göstermezler, birkaç istisna dışında kendileri de zengin sayılmasa da çok az toprağı olan Yukarı Kuppronlulan köylüden saymazlar, onları proleter olarak görürler, geçmişte kalmış saygın geleneğe rağmen Dağ Çiftliği diye adlandırdıkları bu bloğu da, bir tür kışla tipi kiralık yapı olarak değerlendirirler. Buradan biriyle evlendiği için Miland'a uzun yıllar garez bağlamış, kötü gözle bakmışlardı.

Bu bölgedeki pencerelerin çoğu gibi Gisson Ana'nınkiler de asma karanfilleriyle süslü; yağmur damlaları, kördüğüm olmuş kalın sakalı andıran, her türlü hava koşuluna dayanıklı gri-yeşil sapların üzerinden yuvarlanıyordu. Sağ tarafta, dış kepengi gündüzleri hep açık duran ve tel

kancayla duvara sabitlenen pencerelerden biri, kapıya dönüştürülmüştü. Solda ise oturmak için bir ahşap bank zemine çakılmıştı, burada yapıldığı üzere içeri girerken çıkarılan tahta ayakkabıların konacağı bir de raf vardı. İçteki cam kapı doğrudan mutfağa açılıyordu.

Burada dikilip yağmurdan ağırlaşmış paltomu çıkardım, Gisson Ana çivili ayakkabıları ve damlayan giysileriyle temiz zemini kirleten erkeklere çıkıştı. Aydınlık bir huzur hakim mekânda; sanki yüzyıllardan beri her sabah, öğlene kadar oyalanmak üzere buraya giren güneş, bugünkü gibi kapalı havalarda tüketilmesi için ışık depolamış. Arka tarafta köşede, üzerinde öğlen yemeği için çorbanın şimdiden pişmeye başladığı bir ocak var, 18. yüzyıldan köylü işi iki camlı dolap çiçekli kap kacakla dolu, ön tarafta pencerelerin birinin yanına büyük bir masa yerleştirilmiş, çevresine de banklar konmuş. Ve işte Gisson Ana orada oturmuş söyleniyor.

"Söyleneceğinize, bana bir *şnaps* verseniz çok daha iyi olur, anacım, hava bu kadar berbatken."

"Size de bu yakışır, Doktor Bey."

Kilerden şişeyi almak için kalkıyor. *Şnaps* konusu da özel bir öneme sahip; son derece sert, otlardan imal edilen gizemli bir içkidir *şnaps*. Yıldızların aktığı ağustos ayında, Gisson Ana'yı, kapısının önünde gökyüzünü dikkatle izlerken görebilirsiniz; ben uzun süre bunun ne anlama geldiğini bilmiyordum, ancak güvenini kazandıktan sonra, bir şeyler anlatmaya başladı. "Sekiz gün içinde gidiyorum," diyordu örneğin, ya da "yarın gidiyorum." Ve o gün geldiğinde, şafak vakti erkenden dağlara çıkıyor, gençler gibi yamaçlara tırmanıp, özenle gizlediği ot demetiyle dönüyor. Fakat içindekileri açıklamıyor, bunları nerelerden bulduğunu da söylemiyor. "Bütün bu bilgileri kime bırakacaksın Gisson Ana?" - "Irmgard'a, fakat henüz zamanı gelmedi."

Elinde şişeyle gelirken bir somun ekmek de getirmişti.

"*Şnaps* tek başına işe yaramaz," dedi.

Gisson Ana'yla uzun süredir devam eden dostluğumuz, yıllar geçtikçe daha da güçleniyor. Buradaki işime başladıktan kısa süre sonra, Gisson

Ana, o zamanlar otuz yaşlarında olan oğlu Mathias aniden fenalaşınca beni çağırtmış, hastayı muayene ettikten sonra acilen apandisit ameliyatı olması gerektiğini söylemiştim. Fakat benim ısrarlarıma rağmen onu hastaneye göndermedi. Oğlunun gözlerine uzun uzun bakmış ve bana, “hayır, hastaneye canlı ulaşamaz, burada başarmak zorundayız," diyerek oğlunun tedavisini kendi eline almışo: Hastanın yatağını ahıra, iki ineğin arasına aldırmış -daha sonralan tedavilerinde sık sık hayvanları kullandığını gördüm- ve Mathias, hayvanların boğucu buharı ve onların doğrudan etkileri altında sekiz gün boyunca hiçbir şey yemeden yatmıştı. Hasta bölgeye sıcak inek gübresi sürüp sürmediğini ise öğrenemedim, çünkü karın zan iltihabı çektiği neredeyse alnında yazan hastaya dokunmama bile izin vermemişti. Daha sonralan kendisine sorduğumda sadece gülümseyip, “Belki de," dediğini anımsıyorum. Fakat oğlunu iyileştirdi, zamanla buna benzer başka durumlara da tanık oldum. Tıp bilimini küçümsediğinden değil -en azından benim kadar küçümsemiyordu- sadece tıbbın sınırlarını çok iyi biliyor. Bunu kabul edince sadece dostluğunu kazanmakla kalmadım, yardımlarını da esirgemedi benden. Yetmiş yaşında, yani benden en fazla on beş yaş büyük olmasına rağmen, bana, kendini ispatlamış olsa da, dizginlenmesi gereken gözüpek bir genç muamelesi yapması, neredeyse doğal görünüyor.

“İşte şnapsın Doktor Bey, ekmek de çok taze."

Birkaç kelime konuştuktan sonra bana sen diye hitap etmeye başlıyor; Yukarı Köy'de insanlar zaten birbirlerine kolayca sen diyorlar, özellikle aynı yaşta olanlar.

Irmgard’ı sordum.

Gisson Ana sessizce gülüyor. San dişleri son derece güçlü. Zamanın birinde ağrıyan dişini kendisi çekmiş. Bunu nasıl yapabildiği benim için hâlâ bir bilmece.

“Marius’u gördün mü?"

“Hay aksi, o hâla Miland’ın orada mı?"

“Irmgard onu bugün bana gönderdi."

“Yoksa onunla evlenmek mi istiyor?"

“Hayır." Torununa yönelmiş bir yasak gibi duyulmuştu bu hayır.

Bir süre düşündükten sonra -ki bakışlarından anlaşıldığı kadarıyla, çok uzak bir şeylerle meşguldü kafası- “Belki de artık zamanı gelmiştir," diye sürdürdü sözlerini, adeta gözdağı verir gibiydi.

“Neyin zamanı geldi Gisson Ana?"

“Bir şeylerin değişmesinin.” Sonra ekledi: “Marius zeki bir adam.”

Yaşlı kadının dilinde zeki demek, meraklı, öğrenme hırsına sahip anlamına geliyordu. Başımı salladım.

“Maden ocağına gitti,” parmağıyla odanın arka duvarını işaret etmişti, çünkü Kuppron o yöndedir.

Gisson Ana, maden ocağındaki eski galeriler hakkında bilgi verebilecek az sayıda insandan biri. Zamanla bana bu galerilerden birçoğunu anlattı, hattâ bazılarını gösterdi; “Zenginler Dehlizi”ni, “Yoksullar Dehlizi”ni, “Ölü Dinsizler Dehlizi”ni, “Cüceler Kuyusu”nu, “Gümüş Kuyusu”nu ve “Plombon”u. Evet, bu eski iş mekânlarının verimliliği hakkında söyleyecek çok sözü olduğundan kuşku duymuyordum, hattâ oğlu Dağlı Mathias’tan daha fazlaydı anlatacakları. Bir keresinde Mathias bana, içinde tehlikeli ve tuhaf biçimde parıldayan bir altın daman bulunan yumruk büyüklüğünde bir parça granit göstermişti. “Buldunuz mu?” diye sordum. “Evet,” diye yanıtladı, “büyükbabamın babası tarafından, belki de daha eskidir.” Parçayı yeniden yerine kilitledi. Aynca Mathias’ın yatağının üzerinde eski bir madenci şapkası asılı durur.

“Marius maden ocağında ne yapacak? Hem de bu havada? ”

“Büyük olasılıkla altın arayacak.” Gisson Ana yine gülüyor, bu kez biraz kurnaz ve sinsice, “Bunu şimdiye kadar birçok insan yapmak istedi.”

Neden dağ beni de huzursuzlandınyor? O günlerden kalma payandaların izlerinin görüldüğü eski dağ patikalarından geçerken, çalılıkların içinde

girişi örülmüş ve kapatılmış dehlizlerle karşılaşınca, neden bugün bile hâlâ ürperiyorum? Bütün bunlara çoktan alışmış olmam gerekiyor, çoktan alıştım.

“Dağdan alınacak bir şey kalmadı ki,” dedim.

“Dinlenmesi lazım.” Tespitinde haklıydı Gisson Ana.

Bu sözü çok duymuştum kendisinden, ama bir kez daha soruyorum: “Daha ne kadar dinlenecek, anacım?”

“Buna benim ömrüm yetmeyecek, senin ömrün de yetmeyecek. Ama dağın önünde daha çok zaman var.”

Ve sonra sanki konuşulanlarla ilgisi varmış gibi “Suck’un çocuğu fazla yaşamayacak,” diyorum ve o anda, buraya neden geldiğimi anlıyorum.

“Öyle mi,” diyor kadın “Çocuk da mı?”

“Çocuk da mı ne demek?”

“Çünkü anne fazla yaşamayacak.”

“Hıımm,” diyorum inanmadığımı gösterircesine, çünkü kan çıbanı çıkardı diye insanın ölmesi gerekmez.

Ocakta odunlar çıtırdıyor, dışarıda yağmur, kiremitlere düzenli aralıklarla çarparak akıyordu oluklardan. Gisson Ana ocağa gidip kapağı açtı, irice bir odun attı içine. Bunları kayıtsızlıkla yerine getirirken, “Söylediğim gibi, onu tanıyorum, Suck’un kansını yani,” dedi.

Böyle bir şeyi, böyle bir kesinlik ve acımasızlık içinde ifade etmek, belki de herkesin harcı değildir, doktorların bile; keşke duy-masaydım, en ufak bir kuşkum olmamasına rağmen, durumu biraz yumuşatmak istiyordum: “Ama Gisson Ana, siz de, bazen yanılabilirsiniz.”

Tencerenin kapağını açmıştı, tahta kaşıkla karıştırdıktan sonra tattı: “Aslında ölüm lütuftur. ..ama sen bunu anlamazsın, çünkü daha gençsin, aynca da doktorsun.”

Suck'u düşündüğüm için yanıt vermedim.

"Siz kentliler bir türlü yaşlanmıyorsunuz. Dünyaya yaşlı geliyorsunuz, dünyadan gidene kadar da öyle kalıyorsunuz ..." Ocağın yanından bana başını salladı.

Nice ölüm döşeğinin kıyısında oturmuş benim gibiler, farklı bir ölmek olduğunu, birçok şeyi eşitleyen bu büyük yalnızlıkta yine de bir ayrıcalığın varlığını, yani çok büyük ve güzel olan gerçek ölümü; bitiş olmasına rağmen son anlamına gelmeyen, hattâ ölümün düşmanı doktorların bile boyun eğdiği, ölüm için değil, bitiş için geçerli bir savaştan vazgeçtiği bir ölüm olduğunu sezerler.

Gisson Ana dolaptan tabaklan çıkardı: "Çünkü sizler, sadece bitiş olabileceğini düşündüğünüzden, herhangi biri için zamanın geldiğini göremez, görmek istemezsiniz...sen biraz daha iyisin, belki kendin de günün birinde gerçekten ölebileceksin ... fakat eğer bunu görecek olursan, karşı koyarsın..."

"Gisson Ana, ben bunun için varım."

"Aptal ve genç olduğun için böyle düşünüyorsun." Masanın üzerindeki tabağı düzeltti, ellerini göğsünün altında kavuşturup tam önümde durdu: "Sana tek bir şey söylüyorum... benim için zaman geldiğinde, sanatını icra etmeni engelleyecek durumda olamasam da, benim üzerimde doktorluk hünerlerini göstermeyeceksin, oluruna bırakacaksın, nasıl olacaksa öyle."

"Allah kahretsin, Gisson Ana, sen neden söz ediyorsun?"

"Olacak olandan ve senin görmek istemediğinden."

Gülünçtü. Yetmiş yaşında olmasına rağmen sağlamlık ve sağlık timsali olarak duruyordu karşımda.

"Şu an görüyorum ki, şifacı hırsınızla sizi iyileştirmeme bile izin vermek istemiyorsunuz... ama bu konu hakkında daha konuşacağız, neyse ki daha uzun zamanımız var..."

“Bekle bakalım,” diye güldü, benim kabul etmek istemediğim esrarengiz bir tını vardı sesinde.

Pencereden Marius’un geldiğini görüyorum, paltosunun kalın, yünlü yakasını omuzlarına kadar indirmiş, caddenin sol tarafından yukarı doğru ayağını hafifçe sürterek uçarcasına yürüyor, pantolonu ıslaklıktan bacaklarına yapışmış, hiç iyi görünmüyordu.

Dışarıyı işaret ederek, “Görünüşe bakılırsa çok fazla altınla gelmiyor,” dedim.

Gisson Ana da baktı: “Altınla gelmiyor, evet, ama bir şey bulmuş.”

Artık hiçbir şeye şaşırmıyordum; bir şey bulup bulmadığını nasılsa görecektik.

Sonra cam kapı gıcırdadı ve Marius içeriye girdi. Durumu ancak şimdi görülüyordu, toprağa bulanmış çizmelerinden su damlıyordu, pantolonu dizlerine kadar çamura batmıştı, bu havada altın aramaya gidilirse olacağı da budur.

“Ayakkabılarınızı ve çoraplarınızı çıkarıp ocağın yanına asın,” emrini verdi Gisson Ana.

Benden genç olmasına rağmen, Gisson Ana’nın serseriye sen diye hitap etmemesi hoşuma gitmişti.

Marius kendisine emredilenleri aynen yerine getirdi. Ocağın yanında çizmelerin kurutulması için duvara çakılmış iki demir kazık var, adam eşyalarını oraya astıktan sonra yalınayak masaya geldi. Ayaklan biçimli ve oldukça da temizdi.

“Evet, haydi şimdi ne bulduğunuzu gösterin.”

Islak pantolonunun cebinden yeşil renkli uzunca bir parça çıkardı. Çakmaktaşından yapılmış kamaya benzer ince bir bıçaktı bu.

Gisson Ana, bıçağı, sararmış, güçlü yaşlı ellerine alırken, “İyi görmüşsünüz,” diyerek övdü adamı.

“En az beş bin yıllık,” dedim ben de.

“Bunu Soğuk Taş’ın orada mı buldunuz?” Soruyu Gisson Ana sormuştu.

Bu şaşırtıcı değil, oldukça akla uygun bir tahmindi. Çünkü tepeye adın vermiş olan ve kuşkusuz önceleri ‘Kelt Taşı' denen taş plaka, besbelli eski Kelt rahiplerine ait bir sunaktı. Bu sunak kendisinden de eski bir mabetin yerine kurulduğu için, orada zaman zaman bu tür şeylerin bulunması çok doğaldı. Fakat Marius’un tam da oraya gitmesi, kar ve çamura rağmen bu şeyi bulabilmesi şaşırtıcıydı.

“Evet,” dedi “bizim oralarda da böyle şeyler bulmak mümkün."

“Nerede?” diye sordum.

Marius istekle konuşuyordu: “Dolomitlerde, büyükbabam hala orada yaşıyor.”

“Bir şeyler yemek ister misiniz?” Gisson Ana ekmek somununu gösterdi.

“Teşekkürler,” diyerek somuna uzanan Marius, çakmaktaşından yapılmış bıçak elinde olduğu için, bıçağın çentikli tarafını ekmeğe saplamayı denemişti.

Gisson Aıia öfkeli denebilecek bir tavırla adamın elinden ekmek somununu çekip aldı ve üç haçı göstererek, “Bu kutsal,” dedi, “bıçak da kutsal, fakat ikisi ayn şeyler.” Mutfak bıçağıyla ekmekten bir dilim kesti.

Taş devrinden kalmış bir kurban bıçağının kutsallığı hakkında ne bilebilirdi Gisson Ana? Onun için zaman yok muydu yoksa? Anılan nereye kadar gidiyordu?

Bıçağı elinde tutan Marius, Gisson Ana’ya anladığını göstermek ister gibiydi ama sanki gayri ihtiyari bir hareketle bıçağı kendi gırtlağına dayadı. Sonra gülümseyerek bıçağı cebine koyup ekmeğini ısırdı.

“Dikkatli olun,” dedi Gisson Ana, “bazı şeyler biliyorsunuz ama, yine de bildikleriniz çok az. Kötü bir karışım bu.”

“Bildiklerim, başkalarının bildiklerinden daha fazla,” diye yanıtladı Marius, hafif bir kendini beğenmişlikle. Bu sözler beni de hedef almış olabilir. Çünkü baştan beri benimle karşılaşmaktan memnun olmadığı izlenimini edinmiştim.

“İşte tam da bunun için dikkat edin kendinize, zira alun aramak istiyorsanız, diğerleriyle aynısınız, evet hattâ daha kötüsünüz, çünkü siz, onlardan farklı olarak, bilgiye sahipsiniz.”

“Peki altını değnekle bulursam,” diye gürledi Marius.

“Aynı şey,” dedi Gisson Ana. “Kaba komediler vardır, bir de piyesler, bu piyesleri biz, kutsal bir ciddiyetle izleriz, fakat onlar ne iseler öyle kalırlar, yani aniden moda olan taklitler olarak.” İsteksizliğine rağmen adam için bir dilim ekmek daha kesti; yaramazlık yapsa da bakması gereken bir çocuk için keser gibi.

Oysa benim aklımda bölge insanlarının anlattıkları bir efsane dönüp duruyordu: Alun damarının derinliklerine kadar giden tek galeri, girişi, yukarıdaki dağ şapelinin oralarda bulunan “Cüceler Kuyusu” denen maden kuyusuymuş. Girişte çok geniş olan galeri, daha sonra sayısız kola ayrılarak son derece küçük galerilerden oluşan bir ağ meydana getiriyormuş. Bu yeraltı yollarını yapan cüceleri oralardan süren ve yok eden, bizim de dahil olduğumuz uzun boylu adamların hiçbiri, daha sonra, dörtayak üzerinde veya yılanlar gibi karın üstü sürünerek de olsa, sonsuz kere, sonsuz dallanıp budaklanmış iç içe geçmiş bu oyuncak dehlizlere girmeyi başaramamış; hele dehlizleri yükseltmek, genişletmek isteyenler, yeraltı hayvanları tarafından kuşaulmış, dağın üzerlerine çökmesi sonucu kapana kısılıp ezilmişler. Ölmekte olan cüce kralın lanetini düşünüyordum elimde olmadan ve bu dağda çalışmış halkları yutan, içinde insan yaşamının süzülerek uçuştuğu zamanın o büyük uçurumu tüylerimi ürpertiyordu.

Tam bu anda, mutfağın dağa bakan arka kapısından Mathias girdi içeri. Belli ki eve avluyu geçerek gelmiş, yıkanıp temizlenmişti. Uzun boylu, geniş omuzluydu, gömleğinin kollarını sıvamış, kızıl sakalıyla bir başmeleği andırıyordu, tamamen kapladığı kapının önünde muhafız gibi dikilmiş yeni geleni süzmekteydi. Çünkü Mathias, enine boyuna ve yavaş düşünür, alışılmadık olana hazırlanmak için zaman tanırdı kendisine.

“Evet,” dedi annesi, “bu Marius Ratti, Miland'ın yanından geliyor.”

Kızkardeşini ve ailesini seven, eniştesine de sempati duyan Dağlı Mathias, masamıza gelip yanımıza oturdu; ellerimizi sıkarken, bu bölgedeki köylülerin, kent törenselliklerinden çok daha karmaşık, katı ve hassas olan adetleri gereği, masadaki uyumun onun gelişiyle bozulmaması için, ne hakkında sohbet ettiğimizi sordu.

“Ben altının, değnekle bulunamayacak kadar dağın derininde olduğunu düşünüyorum,” diye yanıtladım.

Mathias, madenciler gibi ağır ağır konuşuyordu: “Altın arama değneği, onu tutan insanın parçasından başka bir şey değildir. insan, bazı dönemlerde altım hisseder, bazı dönemlerde ise bakın veya kurşunu ve bazı dönemlerde de değnek, insana sadece suyu gösterir. Zira insan, sadece gerçekten ihtiyacı olan şeyi bulur, ama başka bir şey için kendisini zorlamaya kalkarsa, değnekten kötü bir işaret alır ve talihsizlik yakasını bırakmaz. Eski zamanlarda cüce dehlizlerin, daha sonra da bakırın terk edilmesinin nedeni budur. Her şeyin bir zamanı var, insanın buna uyması gerekir, çünkü zaman insanın zamanıdır.”

Belki henüz söyleyeceklerini bitirmemişti, belki de ihtiyatlı tarzı gereği, dikkatli dinlendiğinde fark edilecek mantıksal boşlukları doldurmadan önce kısa bir ara vermek istemişti. Fakat tez canlı Marius, boşluğu yakalamıştı bir kez ve hızla söze girdi:

“Evet, dağa matkapla yaklaşırsanız, hazinelerini boşaltmak için altım üstüne getirirseniz, bu dediğiniz doğru olabilir. Ama ben değneği elimde tutarken değnek titremeye başlar ve ben, tüm hücrelerimle altım hissedersem, bu sadece ve sadece, yine altının zamanının geldiği anlamım taşır.”

Ellerini çenesinin altına koyan Mathias Gisson’un sakallan parmaklarının arasından fışkırmıştı, güçlü kuvvetli insanların çoğu gibi o da gülmeyi sevdiğinden, Marius’un coşkusunu komik buluyordu. Elbette adamla alay edip ona haddini bildirmeye kalkışmadı, bir elini çenesinden çekip gülerek Marius’un dizine vurdu: “Bir sürü neden ve karşı neden var.”

Tencereyi ocağın açık ağzından çekip yerine başka bir tencere yerleştiren Gisson Ana, “İnsan, değneği de aynı makineler gibi kötüye kullanabilir ve aynı şekilde değnek tarafından kötüye kullanılabilir...Yapabileceğim tek şey, sizi uyarmak, inanıp inanmamak size kalmış,” dedi.

“Hayır,” diye bağırdı Marius, kendisine özgü o muzaffer nezaketiyle. “Beni atlatmaya çalışmayın...neler yapabileceğimi göstermeme izin verin ve bana sizi ikna etme fırsatı tanımadan önce gülmeyin Dağlı Mathias.”

Ayağa kalkan Mathias elinde bakır bir tel halka olduğu halde hemen dönmüştü, hiçbir şey söylemeden Marius'a uzattı. Ben de ne olduğunu anlamıştım: Maden ararken bazıları bu metal halkaları tercih ederler.

Marius kolay pes edeceğe benzemiyordu. Sanki savunacak çok şeyi varmış gibi, benim tahmin edebileceğimden çok daha büyük beklentisi olan biri gibiydi: “Bu durumda sizin bir şey bulamadığınıza şaşırmamam gerekir, bu değnek falan değil, neredeyse bir makine... İçinden yaşamın bütün yumuşaklığının aktığı canlı söğüt ağacından yapılmış bir değnekle denemeniz lazım...Bunu daha önce hiç denediniz mi?”

“Ben hiç denemedim ...Bizler, değnek olmadan da dağın ne istediğini biliriz.” Mathias avucunu, yerden biraz yüksekte, diz seviyesinde tutarak adeta toprağı işitmek ister gibiydi.

Dışarıda yağmur yavaş yavaş şiddetini azaltmış, sevimli mutfak biraz daha aydınlanmıştı. Marius susuyordu, biz de öyle. Sonunda neredeyse yalvarırcasına konuşmaya başladı: “Sizler dağın ne istediğini biliyorsunuz ve o kadar kendinizden emin, o kadar kendinizi beğenmişsiniz ki, bırakın kabul etmeyi, başkalarının bilgisini dikkate dahi almıyorsunuz...önce beni sınayın, aranıza alın, size hizmet etmeme izin verin, daha baştan, beni sınamadan benden kuşku duymayın.”

Ayağa kalkmış, durduğu yerde yalınayak ve başı biraz öne eğik, cezasını çekmeyi bekleyen birine benziyordu.

Gisson Ana’nın bütün dikkati adama yönelmişti, sonra sen diye hitap ederek şunları söyledi: “Sen hizmet edemezsin, istesen bile

yapamazsın...Bilgin hakkında kuşkum yok, sadece bu bilginin bize yaran olmaz.”

“Yani beni reddediyorsunuz,” dedi adam.

“Kötülükle değil, üzülerek,” diye yanıtladı Gisson Ana.

“Tamam.” Adam, çoraplarıyla çizmesini almak için ocağın başına yöneldi.

“Mathias sana kuru çorap verecek,” dedi yaşlı kadın, ıslaklıktan koyulaşmış buruşuk çoraplara bir göz attıktan sonra, “ne zaman istersen geri getirebilirsin.” Adamın, kapının yanındaki çengelde asılı, zeminde küçük bir su birikintisi oluşturmuş yün atkısını da aldı, üzerinde hâlâ duran damlaları eliyle sıyırıp anaç bir sesle konuştu: “Bunu aslında kendin de yapabilirdin.”

Mathias ise, Marius’un teşekkür ederek aldığı çorapları getirmişti, sanki henüz tamamen kopmamış olmasına rağmen evden uzaklaşmış yitik bir oğul yeniden yabancı ellere yollanıyor gibiydi; evet, bu yitik oğulu, ocakta hazır bekleyen yemeğe alıkoyamayacakları için acı duyuyorlardı, ama olup bitenlerden, konuşulanlardan sonra başka türlü davranmaları da olanaksızdı.

“Yağmur hafifledi,” dedim “ben de gitmeliyim...başka hastalanın da var.”

Şu an anne ile oğlunu yalnız bırakmak doğru olacaktı.

Anne ve oğluna veda edip, Marius’la birlikte cam kapıdan dışarıya çıktık; belli belirsiz beyazla kaplı gökyüzünün altında yol, beyazımsı duvarlarla karanlık pencere camlarının arasında, kurşuni, beyazımsı ve siyah bir renk karmaşası içinde adeta fotoğraf karesi gibi duruyor, yer yer kar öbekleri görülüyordu. Bizi nemli, yumuşak kül rengi bir hava karşıladı, hiç konuşmadan aşağıya doğru inmeye başladık.

Köy çıkışında, “Hoşçakalın Bay Ratti,” dedim.

“Aaa, benimle aşağıya gelmiyor musunuz?”

“Hayır, evime gideceğim.” Soğuk Taş diye anılan mevkiden daha yukarıda, kırmızı kiremitli çatısı, çam ormanının içinden yükselen evimi işaret etmiştim.

“Orada iki ev görüyorum,” dedi adam, “başka biri daha mı var?”

“Elbette.”

“Kim?”

“Ha, eski inşaat çalışmaları sırasında idarecilik yapmış biri... şimdilerde motor vs. gibi teknik işlerle sağlıyor geçimini...”

“Haa, radyo satıcısı.”

“Evet, o işi de yapıyor.”

Oldukça bilgili görünüyordu: “Adı Wetchy.” Yüzündeki ifade küçümseyici bir hal aldı; belli ki komşum hoşuna gitmemişti.

Sonunda, “Hadi o zaman,” dedim başka sorulardan kurtulmak için, “ben sola dönüyorum.”

“Güle güle Doktor Bey,” deyip uzaklaştı.

Yenilgisinin tanığı olduğum için bana kin besleyeceğini düşündüm. Ama bana ne zararı olabilir ki? Ormanın kenarında ilk çiğdem çiçekleri açmıştı.

IV

Paskalya zamanıydı, beyaz bulutlar, serin mavi gökyüzünü, başka bulutlann geçmesi için boşaltmak üzere, batıya, arkasında yitip gittikleri Kuppron'a doğru, gevşek sıralar halinde çekiliyorlardı. İlkbahar artık gerçekten gelmişti, sahici, yumuşak ve dayanıklı; martın ilk günlerindeki o korkutucu ilkbahar patlamasından eser kalmamıştı, gökyüzünün mavisi, insanın bedenine, hani yağdığında, bizde giysilerimizi çıkarma isteği uyandıran, hafif bir yağmur gibi yumuşak serpiştiriyordu.

Epeyce erken aşağıya inmiş, köyün kuzey kenan boyunca tarlalar arasından geçen yolda yürümeye başlamıştım. Köylülerin bahçelerini kolaylıkla görebiliyordum, meyve ağaçlan henüz tomurcuklanmıştı, biraz yukanda yolla karşılaşan düzensiz ve oynak tahta çitler, yeşil yosun şeritlerle kaplıydı, bahçelerle yol arasında kalan hendek, ot ve devetabanıyla dolmuştu. Fakat daha şimdiden yeşillenmiş çayırlar ve tarlalar, gökyüzünü küçük yudumlarla içiyor, bu, yeryüzünde hafif ve oyunbaz esintilere neden oluyordu, böyle sabahlar, sadece denizin hafif dalgalı olduğu şafak vakitlerinde görülür. Çok yakında çayırlar nergiz çiçekleriyle dolacak.

Strümler'in çiftliğiyle mezarlık arasındaki yoldan köye saptığımda, kiliseye giden yolda köyümüzün din görevlisi Papaz Rumbold'la karşılaştım. Kansızlık çeken Papaz Rumbold, gölgeye benzer hastalıklı varlığını, papaz konutunun dört duvan arasında, neredeyse görünmez biçimde sürdürür; belki ölüme karşı koymak istemediği, belki vizite ücretinden çekindiği, belki de ondan vizite ücreti almayacağımı bildiği için benden hiç yardım istemez. Bir keresinde, kansızlığa iyi geldiğinden, mümkün olduğu kadar çok ciğer yemesini önermiştim, Sabest, onun için ciğer ayırabilirdi. Yanıt olarak aldığım donuk yüz ifadesi, böylesine pahalı

yiyecekleri alamayacağını ima etmişti. “Öyleyse çok ıspanak yiyin, efendim,” demiştim, zira çok sevdiği güllerinin de bulunduğu bakımsız bahçesindeki birkaç sebze tarhını kendisinin ektiğini biliyordum. Hoşnutlukla başını salladı. “Evet, evet, ıspanak çok sağlıklı bir yiyecek.”

Yine de iyi anlaşıyoruz, istemeden de olsa, onu, neredeyse her zaman geç çağırdığım için, bana kızmıyor.

Kısa süre önce yine yatağa düştüğünü duymuş ve benim yardımım olmadan ayağa kalkmaya çalışmaması yönündeki bilinen sitemimi yinelemiştim.

Bazen mağdurlarda tanık olduğumuz incinmiş mizah duygusuyla şöyle dedi: “Siz de benim hizmetimi oldukça seyrek talep ediyorsunuz, Doktor Bey.”

“Haklısınız, Papaz Efendi, Tanrımızla yaptığım anlaşmayı biliyorsunuz ...Paskalya, Pantkot yortusunda ve Noel’de onu ziyaret edeceğim, geri kalan zamanda o benimle ilgilenecek. ..”

Hafif eğik suratıyla gülümsedi, insan ister istemez, kışın, içinden başını çıkararak baktığı kalın atkıyı arıyordu: “Yaptığınız doğru değil, Doktor Bey, hiç doğru değil."

“Önemli olan kiliseye gitmek değil. . .bunu herkes kolayca yapabilir . .eğer başka şeyler doğruysa.”

“Evet,” dedi sadece ve iç geçirdi. Köylülere karşı olduğu gibi bana karşı da ürkekti, biraz rahatlaması için biraz zamana ihtiyaç vardı.. Sanının boyum posum nedeniyle beni de köylülerden sayıyordu. Boyu göğsüme ancak ulaşıyordu.

Ayrıca ikimiz de, konusu din olan bir tartışmaya başlamak istemiyorduk.

“Yakında bahçeniz çok güzel olacak,” dedim. Fakat papazın inancının da, bahçeye tatlı kokular yayan güllerin ekili olduğu o küçük bölgeden daha öteye gitmediği geldi aklıma. Bahçıvanlar çoğunlukla böyledir.

Yine iç geçirdi. “Yapabileceğim şeyleri severek yapıyorum zaten . ..ama kilisenin çatısına bakın...çatı olukları tamamen gitmiş ve evde...ah hiç başlamasam daha iyi ...”

“Kimsede para yok, Papaz Efendi.”

“O kadarına yeterdi. ..fakat köylüler, pazar günü kiliseye gelip vaazımı dinlemekle görevlerini yerine getirdiklerini düşünüyorlar. ..”

“Görüyorsunuz, kiliseye gitme konusunda haklıyım.”

“İki kez belediye başkanına gittim ..."

“Başkan, Lax olmadan hiçbir şey yapmaz, o da berbat bir dinsiz.”

Lax, Belediye Meclisi'nin en önemli ve etkin üyesi.

Papaz efendi, ciddi olup olmadığımı anlamak için beni yandan süzüyordu ve sonra pek de güçlü olmayan mizahından bir gölge daha uçurdu: “Dinsiz mi? Bence hepsi dinsiz ... haç çıkarıyor olsalar bile, hepsi dinsiz.”

“İnsan, dikkafalı bir hayvan, Papaz Efendi.”

“Tabii ki...” Zayıf göğsünden haşere sesine benzeyen bir gülme sesi çıkmıştı, “ ...dikkafalı ...Bu durumda vaaz hiçbir işe yaramaz, onlara dinsiz dediğim zaman alınıyorlar, ama öte yandan meyhaneye gittiklerinde belki de bununla övünüyorlardır.”

“O kadar da kötü değildir sanının.”

Bana aşağıdan bakıyordu: “Hepimiz insanız ...dikkafalı insanlar...”

“Bundan hiç kuşkum yok.”

“Aslında hepimiz, insanın gerilemesine ne kadar az kaldığını biliyoruz...hayvanın altına düşmesine: Tanrı’nın benzeri olarak kalmak, kimse için kolay kılınmamıştır.”

Neredeyse, Tanrı sohbetinde bulacaktık kendimizi, oysa benim amacım son derece basitti, hayvanların, hatta çiçeklerin daha üstün olduğunu ifade etmek istemiştim.

"Evet, çiçekler," dedi din adamı, yüzü içten gelen güçsüz bir ışıkla aydınlandı.

Bu arada paskalya çanları susmuştu; kulenin açık bırakılmış kapısından neşeli oldukları görülebilen çancı çocuklar, çanı son kez çaldıktan sonra ipi bırakıp, çevrelerinde onların yerinde olmak isteyen birkaç arkadaşları olduğu halde, salonu terk eden virtüözler gibi dışarı çıktılar. Papaz efendinin kilisenin levazım odasına gitmesi gerekiyordu. En gayretli rahibeler çoktan gelmiş, kilisenin bahçesinde önlerinde başlarını eğdikleri haçların arasında bir aşağı bir yukarı yürüyorlardı, kilise dolmaya başlamıştı.

Ah, org sesi; bulutların rüzgarını, dağların rüzgarını, bulutların ve dağların kıvrımlanan dalgalarını bir araya toplayan, dağılıp giden inancın burada yer bulabilmesi, hâlâ gotik duvarlar üzerinde duran çürümüş çatının altında, daha güçlü, daha elle tutulabilir olabilmesi için, yeryüzünün rüzgârla yayılan bütün çeşitliliği, küçük bir köy kilisesinin zamanı ve mekânı içine sığabilsin diye basit bir öğretmenin çaldığı orgun sesi. Cemaat, hiç durmadan eserek hedefini arayan rüzgâr gibi inançsız, iman gibi inançsız, dinledikleri org sesinde ve çeşitli biçimlerde ibadet ederken şekle büründürdüğü sözde bir araya gelmek için, yükseklerden aşağıya inmişti: İşte, her an dilini yandan aşağı sarkıtacakmış hissini veren, buldog köpeğini andıran sarı suratıyla hasis Krimuss orada, gözlerini çatı krişine dikmiş bakıyor; iki avlak edinebilecek durumda olmasına rağmen, daha kısa süre öncesine kadar kaçak avlanan köyün gerçek hakimi zengin Robert Lax orada, koyu, siyah gözleriyle kaslı göbeğinin üzerinde kavuşturduğu ellerine bakıyor; tamamen beyazlamış kısa kestirdiği saçlarıyla belediye başkanı orada, çiftçiden çok fınncıya benziyor, mınldanarak ve parmağıyla takip ederek dua kitabını okuyor; Mi-land ailesi orada, kadın başına, kalın şişle örülmüş siyah bir başörtüsü bağlamış, gözleri kapalı, kendi içine bakıyor; öküzlerinden aldığı boş ve ağır bakışlan, şu anki kutsal eyleme yönlendiren Bartolomeus Johanni orada; karısını hasta yatağında bırakıp gelmiş denizcileri çağrıştıran sakalıyla neşeli Suck orada, aralarında Dağlı

Mathias’ın da bulunduğu Yukarı Köy’den başkaları da var. Herkes, mezarlığın müjdecisi olan pirinç veya porselen üzerine adlan yazılı sıralara, mümkün mertebe rütbe ve itibarlanna göre oturtulmuş. Bahçıvan-papaz, altına halı döşenmiş sunak masasının üzerine yerleştirilmiş Meryem Ana’nın resmi önünde eğiliyor, Meryem’in kucağında, rüzgânn hareketlendirdiği yıldız mavisi pelerininin kıvnm-lanna sardığı, barok üslubuyla çizilmiş çocuk İsa var. İtişip kakışan, kavga eden, huşu içinde bir melek sürüsü olarak tanımlanabilecek diğer çocuklar ise, koroya ayrılan balkonda toplanmışlar, burada oturduğu zamanlar koro şefi adını alan müzik öğretmeninin, gözlük camlarının arkasından bakan gözleri, çocuklann üzerinde.

Marius, benim biraz ötemde, balkonu taşıyan iki direkten birine, her zamanki kayıtsız tavrıyla yaslanmış duruyor, gözlerini, bir maden ocağı kazasının anlatıldığı duvar resimlerinden birine dikmiş, bu duruşu tasarladığı apaçık. Tavrında açık bir başkaldrı var, Miland’ın evinde kalan biri olarak kiliseye gitme geleneğine uymuş olması, nihayetinde o kadar da büyük bir ihlal sayılmaz. Bir süre sonra onu izlediğimin farkına varıyor, gözleriyle biraz alaycı, biraz nazik selam verdikten sonra aniden yok oluyor ortadan. Daha sonra, kilise sokağının çıkışındaki anayolda, buraya özgü hiyerarşik bir düzenle gruplaşmış köylülerin arasından geçerken de ortalıkta görünmüyor. Yaşlı köylüler, genç köylüler, Yukarı Köylüler, erkek çocukları, çok az toprağa sahip gündelikçiler ve çiftlik işçileri, yüzyıl önce burada nasıl dikiliyorlarsa öyle dikilmiş duruyorlar; olup bitenin bilincinde değiller, biraz önce gerçekleşen, akla uygun olmasına rağmen anlaşılmaz dinsel olayın, gündelik hayattan ve meyhaneden tamamen ayrılmaması gerektiğini, büyük olasılıkla sadece hisseden, gruplaşıp yeniden dağılan bu insanların arasında, kadınlar, öğle yemeğini hazırlamak için uçuşan önlükleriyle evlerine yetişmeye çalışırlarken, çoğunluğu tarafından selamlanarak ve onların selamlarına karşılık vererek dolaştığım anlarda da Marius’u göremiyorum. Hiç şaşırmıyorum buna. Gezgin hangi gruba dahil olabilir? Hiçbirine. Hiçbir grup onun yokluğunu hissetmiyor. Üzerinden ilkbahar rüzgarı ve ilkbahar bulutlarının gelip geçtiği ilkbahara özgü gökyüzünün altında dikiliyorlar, güneşin aydınlattığı duvarların önünde siyah giysileri iyice belirginleşiyor, her giysinin içinde çıplak bir adam, her adamın içinde, biraz dinginleştiğinin farkına varmayan ve yeniden rüzgâr ve bulut olmadan önce sabırla bekleyen çıplak bir ruh var. Sadece rüzgâr bu

ruhların arasında değildir, sadece rüzgârın, hep hareket halindeki rüzgârın yokluğu hissedilmez.

Önemli pazar ayinlerinde muayene için pek gelen giden olmaz, kendilerini bayrama saklarlar. Yani birahaneye uğramak için zamanım var. Bu da geleneklerden biri.

İçeri girdiğimde, yine Suck konuşuyor, doğuya özgü bir tür masalcı rolünde, bu rolü kendisine uydurmuş, belki başkalarını kandırmaktan hoşlandığından, belki de sadece anlatmayı sevdiği için:

“Evet, Velşlerden söz ediyorsunuz da ...Velşler hakkında ne biliyorsunuz ki..."

Genç köylülerden biri “Ohooo,” diye bağırdı.

“Demek savaşta orada olduğun için, haklarında bilgi sahibi olduğunu düşünüyorsun...peki sen ne olarak yaptın askerliğini? Topçuydun, Velşlerin üzerine uzaktan ateş ettin, zaten atların kullanılmadığı bir savaş nedir ki? Böyle bir savaş boktandır...oysa benim babam atlı askerdi, gerçek bir süvari ve Novara’da gerçek bir savaşa katıldı. ..”

Yuvarlak, denizci sakalını sıvazlayıp tecrübeli bir anlaucı olarak soluklanma arası verdi.

“İyi günler, Doktor Bey,” dedi verdiği arayı doldurmak için, ben de “merhaba, Suck,” diye yanıt verdikten sonra, mevkime uygun olarak Belediye Başkanı, Lax, suratı buldog köpeklerine benzeyen Krimuss ve keçi sakallı Selbander’in oturdukları masada yerimi aldım, bu arada Sabest biramı getirip önüme koydu. Ara bitmiş, Suck konuşmasına başlamıştı:

“Evet, babam süvariydi, sakalı da, benimkinin aynıydı, zaten ben de bugün sakalımı onun şerefine ve anısına böyle taşıyorum, babamın saçlarına o zamanlar ak düşmemişti daha. Evet, süvari arkadaşlarıyla birlikte, İtalya denilen ovaya giden yollan katetmişler. At sırtındaki yolculuklarını, İtalyan sıcağının içine doğru sürdürüyorlarmış. Bu sıcağın nasıl bir şey olduğunu bilmezsiniz. Dünya, adeta altından bir fırındır, üzerinde kızıl gökyüzü durur...”

Yine küçük bir ara verdi.

“Yoksa bana inanmıyor musunuz? Ekinlerinizi biçerken dudağınızın üzerine yuvarlanarak düşen terin acısını tattığınız için, bu sıcağı bildiğinizi mi düşünüyorsunuz? Bizde de güneşin bu kadar etkili olduğunu mu düşünüyorsunuz? Bok etkili! Denizin yardımı olmaksızın güneş nedir ki? Buralarda denizi, ancak dağın en tepesine çıktığınızda hissedebilirsiniz, zaman zaman sizi dağ keçilerinin yanına çekmesi bundandır... ”

“Sus Suck,” dedi Lax.

“...Ama orada, orada deniz var, insan görmese bile denizi hisseder, denizin tuzu güneşe yükselir, güneşle dolaşır, güneşin ısısıyla aşağıya inerek hayvanların ve insanların teri olur, aynı zamanda zeytinlerin açık yeşili ve üzümlerin koyu tatlısıdır deniz. Hiç zeytin gördünüz mü? Hayır, görmediniz. Sizler asma kütüğünü bile bilmezsiniz ...”

“Nasıl yani,” diye sesini yükseltti Krimuss, “Yukarı Köy’de asma kütüğünüz de mi var sizin?”

“Hayır,” dedi Suck, “ama bizim başka şeylerimiz var, babam ve Velşlerle ilgili bir şeyler anlatırken sözümü kesme, Krimuss. Yani, babam bütün bunları görmüş, o ve arkadaşları, at sırtında, zeytinliklerden ve üzüm bağlarından geçmişler, dudaklarında denizin tuzunu tatmışlar ve tabii İtalyan kızlarını hayal ediyorlarmış sevinç içinde.”

“Hikâye şimdi ilginçleşecek.” Yanımda oturan Lax konuşmuştu.

“Elbette,” dedi Suck, “dikkatle dinlemeye devam et Lax, bak bu anlatacaklarım da ilginç. O sıcakta atın sırtında yol almaya devam etsen ve gözünün değdiği hiçbir yerde tek bir insan bile görmesen, sen de bu tür beklentiler içinde olurdun. Ortalıkta tek bir canlı bile yokmuş. Zaman zaman kendilerine ‘Acaba düşman nerede?' diye soruyorlarmış, ama henüz düşmanla da karşılaşmamışlar. Bizim köylerimize benzemeyen, kasabayı andıran köylere, bazen şehirlere de rastlıyorlarmış, fakat her yer ölü gibiymiş, çünkü geçtikleri yerlerde halk, ya kaçmış, ya da evlerine saklanmışlar. Atlılar, gerek kendileri, gerekse de atlan için suya ihtiyaç duyduklarında çiftliklerin içine girmek zorunda kalıyorlarmış, uzun

mızraklarıyla evlerin kapılarını kırmışlar. Evlerden birinde bir adama rastlamışlar, adam bunlara kuyuyu göstermiş, hattâ hayvanlara su verirken onlara yardım bile etmiş. Ancak işleri bitince göğsünü açıp, ‘Evviva Garibaldi!’ diye bağırmış, adamın sesinde ölümün tınısı varmış, askerlerin mızraklarıyla göğsünü delmesini istiyormuş. Daha o zamanlar henüz babam olmayan babam, gülmek zorunda kalmış ve mızrağının ucuyla adamın çıplak göğsünü gıdıklamış. Sonra da atlarına binip gitmişler. Velşler böyledir işte. Velşlerle ilgili anlatmak istediğim şey buydu.”

Bu hikâye Marius Ratti’nin etrafında dönmüyor muydu? Tüccarlara özgü bönlüğüyle sadece meyhaneci gülmüş, topluluğun kendisine baktığını fark edince de şöyle demişti: “Belki de baban başkasının göğsünü gıdıklamıştır. ..değil mi, Bay Suck? Mızrağı da oldukça kısaymış demek? Ha? Çok kısa bir mızrak. ..” Parmaklarıyla penis uzunluğunu işaret etmişti.

Tabii ki gülüşmeler oldu. İnsanlann, anlaşılması güç ve karmaşık sorunlara değinildiğinde, bunları kabul etmemesi ve o şeylerden duyulan huzursuzluğun ve korkunun üstünü örtmeye çalışması kadar saçma ve bayağı hiçbir şey olamaz. Lax, tam o sırada yakınında bir şeyler yapan garson kadının göğüslerini gösterdi.

Sadece ikinci uzun masada oturan Dağlı Mathias homurdanmıştı: “Hepiniz pisliksiniz.”

Fakat, gülmek için hiçbir fırsaü kaçırmayan Suck’a, hasta karısını biraz unutmak iyi gelmiş olmalıydı, sınüyordu, gürültü biraz hafifleyince, “Oralarda bir kardeşim olabileceğini reddedecek son insan benim, düşman ülkede birçok çocuk var...”

Suck’la birlikte ilk masada oturan biri, “ikinci bir Suck fazla gelir,” dedi.

“Korkmana gerek yok,” diye bağırdı Suck, “dili İtalyanca olacağından, kesinlikle benim gibi konuşamayacaktır,...ama buraya gelebilir pekala. Neden olmasın? Bütün savaş çocukları huzursuzdur, oradan oraya dolaşıp kardeşlerini ararlar. Evet, o her an gelebilir, benim gibi yaşını başını almış, böyle sakal bırakmış olsa da...” Herkes kapıya bakıyordu, sonra tekrardan kahkahalar koptu. “Bunu gerçekten mi söylüyorsun?” diye sordu Miland, belli ki savaş çocukları hakkında bir şeyler düşünüyordu.

"Bir bu eksikti," dedi belediye başkam, "tek eksiğimiz bütün serserilerin gezgin birer savaş çocuğu olması, zaten bu insanlarla yeterince sıkıntımız var."

Yanımda oturan keçi sakallı, "Yangın çıkarıyorlar," tespitinde bulundu.

"Çalıp çırpmıyorlarsa yangın çıkarmalarına göz yumabilirim," diyen Lax, kendi sözlerine yüksek sesle güldü.

Suck onu anlamıştı: "Zaman zaman, bir ambarın yanması, iyidir... içinde ne olduğunu sadece çiftçi bilir..."

"Böyle şeyler konuşulmaz," diye uyardı belediye başkam. "Wetschy burada değil ki," dedi Lax, birasını sonuna kadar içerken. "Sabest bir bira daha."

Wetschy aynı zamanda sigorta temsilcisi.

Keçi sakallı konuyu sürdürmekte ısrarlıydı: "Yangından gelen, yangın çıkarmalı."

Kıt düşünceli Bartolomeus Johanni, "Çingenelerin hepsi hayvanlara büyü yapıyor," dedi.

Havanın iyice ısındığı öğle öncesi saatlerde hızla içilen içki bazılarını çarpmış olabilir, özellikle de Ludwig Krimuss'u; yerinden kalkıp buldog köpeklerine benzeyen san ağzıyla konuştu: "Gezginler, ölümden kaçarlar."

Çiftlik işçilerinin oturduğu ikinci uzun masada Andreas başını salladı: "Ve gittikleri yere ölümü de götürürler." Piposunu emmeye devam etti.

Miland, sakin bir sesle yanıt verdi Andreas'a: "Ölüm her yerdedir, istediğin her yerde, çatıda, bahçede . . . ölümü bir yabancının getirmesi gerekmez."

Fakat daha yerine oturmadığı ve sarhoşların yaptığı gibi iyice eğildiği için, saatinin, nazarlık, demir para ve gümüş yarımaylı zinciri, masanın üzerinde sallanan Krimuss, dolanan diliyle bağırdı: "Ölüm, yanımızda olsa

da, o bizim ölümümüz ve dostumuz ...ama bizim yabancı bir ölüme ihtiyacımız yok.”

Bir şeyler söylemem gerektiğini düşündüm. “Bence, içinizden birileri ölümü bir yerlerde oturmuş görürse, hemen doktor çağırsın.”

“Her şey daha çabuk olsun diye ...değil mi Doktor Bey?” diye bağırdı Suck, kopan kahkahanın içine doğru, bu kez artık herkes bana gülmeye başlamıştı.

Suck’un yanında oturan tombalak Strüm hayretler içindeydi: “Tanrı biliyor, ben hiçbir yerde ölümü otururken görmedim.” “Haklısın, Strüm,” dedim, “biz sadece hayatı görüyoruz, ben de ölüme çağrılmak yerine doğuma çağrılmayı yeğlerim.”

Dağlı Mathias gülerek, “Ama yine de aynı şey,” diye karıştı söze. “Sus, Dağlı Mathias,” dedi Krimuss, sarhoşların öfkeli enerjisiyle, “bize yukarıdan bakan dağdaki ölüm, o da yabancı bir ölüm... onun sırtını yere getireceğiz . . . eğer gelirse onu boğup parçalarını etrafa saçacağım.”

Kısa bir sessizlik oldu, yine herkes kapıya bakmıştı. Bir şeyler olduğunu hissediyordum. Hattâ sahibinin birahane işletmesini kabullenmiş ve bu durumdan kendisi için belli faydalar sağlayan Pluto bile, yumuşak ve büyük patilerinin üzerine kalkmış, hüzünlü bir bekleyiş içinde kapıya bakıyordu. Ve gerçekten de kapı açıldı, içeri giren Marius’tan başkası değildi.

Gösterişsiz biçimde, “Merhaba,” derken her yer dolu olduğu için, tezgâhın önüne dikilmişti. Orada sessizce duruyor, içki masalarına göz gezdiriyordu biraz alaylı bir ifadeyle.

“Bira mı?” diye sordu Sabest kuşkulu, çünkü Marius’un parası olmadığını biliyor.

Yanıt Miland’tan gelmiş, hem Marius’u, hem de Andreas’ı işaret ederek, “Yanımda çalışanların parasını ben öderim,” demişti.

“Teşekkürler çiftçi,” diyerek Sabest’in önüne koyduğu biradan içti.

Hâlâ ayakta olan Krimuss, adeta pusuda bekler gibi düşmanca bir tavırla sordu: “Buraya neden geldin?”

Marius Ratti başını salladı: “Benim hakkımda konuştuğunuz için.”

“Bak hele,” diye bağırdı Lax, “bizim senden başka konuşacak konumuz olmadığını mı sanıyorsun!”

“Yok,” dedi Marius.

Bu yanıt, adamın ne kadar kibirli olduğunu gösteriyordu. Kibir nedir bilmeyen Suck, bu yanıta gülmüştü. Başkaları da ona katıldılar.

“Sabest şunu dışarı at!” diye kükredi sarhoş Krimuss, “yoksa onu boğacağım.”

“Dur,” Lax, Krimuss’u kolundan tutup çekti, “otur Krimuss ... eğlenceli olmaya başladı.” Bu arada yanımda oturan keçi sakallının sesi duyulmuştu: “Sen, Velş misin, değil misin?”

“Eğer beni kastediyorsanız, ben Velş değilim.” Sert, korkusuzca ve kesin çıkmıştı bu sözler ağzından, buralarda çok kullanılmayan ve aslında gereksiz “siz” söylemiyle de vurgulamıştı sözlerini.

“Ama Ratti aslında bir Velş adı,” diye itiraz etti belediye başkanı, alçakgönüllü bir tavırla çelişkileri ortadan kaldırmak için.

“Evet, ne var bunda?”

Nihayet Lax, “Altın bulabileceğini söylüyormuşsun,” diye girdi söze.

“Bunu kesinlikle yapabilirim,” yanıtını verdi Marius; tuhaf biçimde sakin ve uzlaşmacıydı.

“Altın yapmak mı?” Kalın kafalı Johanni, yine kendi düşüncelerine dalmıştı. “ ...Eğer altın yapabiliyorsan, hayvanlara büyü de yapıyorsundur?”

Suck bağırdı: “Bırak hayvanlarına büyü yapsın.. .Seni ancak üç kafalı bir dana zengin eder...zira Sabest, bir baş hayvan için üç kuruş ödüyor...”

“Ben, altın bulabilirim, altın yapamam.”

Dağlı Mathias’ın tok sesi duyuldu: “Hiçbir işe yaramaz.”

Johanni ise hâlâ ısrarını sürdürüyordu: “Ha altın yapmak, ha altın bulmak, ikisi de aynı şey.”

Birahanede boğucu bir sıcak vardı. Tütün dumanı, geniş tabaka halinde havada asılı duruyor, bira ve ter, ekşi ekşi kokuyordu. Hiç tereddüt etmeden ceketimi çıkardım.

“Doktor Bey, şimdiden kavgaya hazır,” dedi kalabalıktan biri. Yeniden bir kahkaha koptu, ama kimse beni taklit etmedi. Herkesin ceketi sırtındaydı.

“Neden altın hiçbir şeye yaramasın?” diye bağırdı o sırada Lax, “eğer bulabiliyorsa, bırakın bulsun...”

“Hayır,” diyor Yukarı Köy’den Ventlin, “dağ altınını vermez.”

Bu arada daha genç olan birkaç kişi ilgiyle Marius’a yaklaşmışlardı:

“Ne istiyorsun? Altın bulmak mı? ...Yukarıda, dağda, öyle mi?” Birbirlerine bakıp ahmaklar gibi gülmeye başladılar.

“Kaçığın biri bu...kahrolası kaçığın biri.”

“Ölümü dağdan dışarı çıkarmak istiyor, altın ölümü,” diyerek dişlerini gösterdi Krimuss. “Sabest dışarı at şu herifi.”

“Buyrun,” dedi Marius, deyim yerindeyse göğsünü sunarken. Delikanlılar, eğlenmek için bile olsa, Krimuss’un dediğini yapmaya yeltendiler.

Mathias Gisson araya girdi, delikanlıları kenara itip bütün heybetiyle Marius’un yanına dikildi.

Tamamen dostça bir sesle sordu: “Siz gerçekte ne istiyorsunuz?” Yanımdaki keçi sakallı Selbander’in tavrı da daha az tuhaf değil. Ayağa kalkıyor ve Gisson’un sorusuna yanıt olarak, adeta donmuşcasına, “Altın,” diyor.

Buna karşılık Krimuss’un tutumunda bir değişiklik oldu: “Altına sahip olan, ölüme de sahiptir... bırakın altını getirsin, sonra onu boğalım...” Yüzü bana dönüktü, “Altını buraya getirsin ki onu boğabilelim.”

Hk masada oturanlardan biri, “Altın buraya,” diye bağırdı. Miland da ayağa kalkmıştı: “Marius benim çiftliğimde çalışıyor, ben onu altın arasın diye işe almadım ...onu rahat bırakın.”

Olup bitenlerden büyük keyif alan Lax, bağırdı: “Miland, ada-mm gibi sen de kaçığın tekisin...bırak altın arasın.. .zaten çalıştığı yok.”

“Bu benim bileceğim iş.”

Marius çok sakin: “Çiftçi nasıl emrederse ... Altım zaten kendim için aramayacaktım...”

Selbander el kol hareketleri yapıyor: “Köyün malıdır.. .köyün... Miland kendi başına karar veremez.”

Ventlin'in tepesi atmış: “Dağ, Yukarı Köy’e ait. . .Dağa dokunmamak gerek. . .buna göz yummayız...”

Kötü bakışlarla olup biteni izleyen Krimuss, kolumu çekiştiriyor: “Yukarı Köylüler dağı serbest bırakmıyorlar, ölümü yani. .. Yukarı Köylüler akıllı ...ama bunun onlara bir yaran olmayacak.” Söz sırası hırslı bir avukata benzeyen keçi sakallı Selbander’de: “Maden çıkarma hakkı bütün köyündür...”

Miland'ın düşüncesi ise şöyle: “Köy bu haktan vazgeçebilir, yukarıda zaten kullanılmayan bir teleferik var.”

Ya lafa karışmak istediği, ya da altın onu gerçekten cezbettiği için Lax, karşılık verdi: “Ah, hayır, bu olmaz, biz altınımızı istiyoruz.” Ortalığı yatıştırmak isteyen belediye başkam, “Gerçekten altın olup olmadığı ne belli,” dedi.

“O söz verdi,” tespitinde bulundu Selbander öfkeyle. Biri bağırdı: “Miland Yukarı Köylülerden yana.”

Marius tartışmanın tam ortasında. tki taraftan da değil; gülümsüyor. Fakat her iki taraftan da adama kötü bakışlar fırlatılıyor.

Johanni tekrar etti: “Hayvanlara büyü yapan çingeneler, defolup gitsinler.”

“Bravo, Johanni,” diye haykırdı Lax hayranlıkla.

Bir şeylerin olacağı kesindi, Sabest bile bira bardaklarını toplamaya başlamıştı. Kavgayla işi olmayan Strüm gitmeye hazırlanıyordu. Delikanlılar iyice beklenti içine girmişlerdi.

Keçi sakallının sesi duyuldu: “En zengin köy...bütün ülkenin en zengin köyü ...”

Eğer sargı malzemelerini aşağıya getirmek istemiyorsam müdahale etmem gerekiyordu. Ceketimi giydim: “Millet, ben gidiyorum...öğlen oldu...” Baş kışkırtıcıyı dışarı çıkartabilmek için,“... Eee Lax, ne dersin?” dedim.

“Tam da eğlenceli olmaya başladığı şu anda mı, Doktor Bey?” Fakat derin düşüncelere dalmış gibiydi, kalın kafası nasıl olmuşsa çalışmaya başlamıştı, ayağa kalkıp konuştu: “Yazık olacak. ..bu meseleyi düşünmek lazım.”

Krimuss öfkeli bir buldog köpeği gibi homurdanıyordu. Delikanlılar düş kırıklığına uğramışlardı. İçlerinden birinin, son anda Marius’a saldırmayacağını kimse garanti edemezdi. Burayı kendi isteğiyle terk edecek biri olmayan Marius’a, onurlu bir geri çekilme fırsatı verilmeliydi.

“Hadi gelin, Ratti,” dedim yüksek sesle, “bana eşlik edin.”

“Her parıldayan şey altın değildir,” dedi Suck. “Hesap Sabest.” Marius beni geri çevirememişti, elini hafifçe kaldırıp oradakileri selamladıktan sonra arkamdan geldi.

“Eee?” dedim dışarıya çıkınca.

“Teşekkürler Doktor Bey,” diye yanıtladı beni. “Ama onlarla başa çıkabilirdim.” Ve hızla uzaklaştı.

İçerisi çok gürültülüydü. Fakat belediye başkam, sesini duyurmayı başardı: “Millet, önce hesaplan ödeyin, sırayla.”

Bu arada Lax dışarıya çıkmış uzaklaşmakta olan Marius’u görünce, “Her şeye rağmen altın arayacak,” demişti.

“Biraz önce bunun için onu neredeyse öldürtecektiniz?”

“Siz onu yeniden ayağa kaldırırdınız.”

“Teşekkür ederim Bay Lax.”

Gür siyah bıyığının altından beyaz dişlerini göstererek güldü: “Sakın gücenmeyin Doktor Bey.”

Öğle sıcağı iyice bastırmıştı. Gökyüzünde bulutların geçişi yavaşlamıştı, gümüş kenarlı bulutlardan biri güneşin önünde durduğunda, sadece ilkbahar öğlenlerinin tanık olduğu sütümsü bir dinginlik sarıyordu dünyayı. Karoline yukarıda paskalya yemeğini yapmış beni bekliyordu; evin yolunu tuttum.

Köyden çıkarken arkamdan Suck yetişti.

“Amma zeki herif,” dedi.

“Marius mu? Evet, sence onun asıl istediği ne?”

Suck’un yüzünde kurnaz bir ifade vardı: “Onları ele geçirmek.” Başparmağıyla geride kalan köyü işaret etti, “ve de onları ele geçirecek.”

Arkamı döndüm. Üç şapelin ilkine ulaşmıştık, Yukarı Köy’e giden yol burada ayrılıyordu.

Buradan Aşağı Köy’ün bütünü görünüyordu: Köy, üzerine toprağın ilk yeşilinin örtüsü serilmiş olan meyve bahçelerinin tam orta-sındaydı ve bacalardan çıkan öğle dumanı ince ve düz süzülüyordu gökyüzüne. Yolda, arkamızdan, siyah giysileri içinde tek başına ya da çift olarak Yukarı Köylüler geliyordu, hepsinin aklında, yukarıda kendilerini bekleyen ve çıplak bedenlerine indirecekleri öğle yemeği vardı.

V

Mayıs ayının ortalarında bir öğleden sonrasıydı; muayene bir türlü bitmek bilmiyordu. Aralarında, bütün hastalıklarını nefes almadan benim ellerime boşaltan ve her defasında anlatmaya en başından başlamak isteyen bazı yaşlı kadınların da olduğu bir dizi hastaya bakmış, ardından her köy doktorunun mutlaka becermesi gereken birkaç diş tedavisini de bitirdikten sonra, sıra hazırlamam gereken ilaçlara gelmişti. Sadece piyasada bulunan marka ilaçların pahalı olması nedeniyle değil, kendi hazırladığı ilaçlan kullanmayan bir doktorun, köylüler nezdinde gerçek bir doktor sayılmaması nedeniyle de, ilaçlan kendim yapıyordum. İspirto ocağında ilaçlarımı kaynatıyor, tozlanmı karıştırıyor, cam levha üzerinde merhemlerimi karıyor, arada dişçi malzemelerini elektrikli ocakta kaynatarak dezenfekte ediyordum. Ellerim bu işlere çok alışkın, artık hiç yanılmıyorlar, eğer istersem ellerimi seyre dalabilirim; işlerimi yaparken başka şeyler dç düşünebilirim, örneğin Marius'u, fakat nedense bugün başaramıyorum bunu, çünkü bir saattir, Sabest'in kestiği domuz, akan kanının arkasından viyaklıyor, bu yaratığın sesi kulaklarımı dolduruyor. Şişelerimi, kutularımı ve kaplanını etiketledikten sonra, hayvanın, artık domuz kızartması olmaya gittiğini anlatan son hırıltısını duyuyorum. Köy doktorunun bu tür şeylere de alışkın olması gerekiyor, sadece doktorun değil, sosis yiyenlerin de, sadece sosis yiyenlerin değil, savaşa, cinayete ve kana tahammül edenlerin de. Ne var ki bunu hepimiz yapıyoruz, ama ben, artık ölüm havayı, bağırtılarıyla doldurmadığı için mutluydum. Hazırladığım ilaçlan, her zaman olduğu gibi muhafaza etmesi ve almaya gelenlere vermesi için mutfaktaki Bayan Sabest'e indirdim.

Bayan Sabest ilaçlan alıp iç geçiriyor.

“Zavallı domuz,” diyorum.

“Zavallı olan domuz değil,” diyor kadın ve yine gerçekten derin bir iç geçiriyor.

Bana duyurmak için iç geçirdiği açık; bana pek inandırıcı gelmiyor. Belki de kadın, bunu nezaketen yapıyor.

“Neyiniz var, Bayan Sabest?”

Pencerenin orada oturmuş patates soymakta olan kıza bakıyor ve birlikte yemek salonuna çıkıyoruz.

“Doktor Bey,” diye başlıyor söze “Peter...”

“Onu çoktandır görmedim.”

Boş yemek salonunu ürkek gözlerle süzdükten sonra kulağıma fısıldıyor: “Ah Doktor Bey, işte mesele de bu zaten, biz öz anne babası bile yüzünü göremiyoruz onun...sürekli şu adamın...Miland’ın yanında çalışan Marius’un yanında...onu siz de tanıyorsunuz, değil mi? ...”

“Tabii ki tanıyorum.”

“İnanın bana Doktor, o adam Peter’e büyü yaptı.”

“Olur şey değil, Bayan Sabest.”

“Ah gülmeyin Doktor Bey, çok üzülüyorum... Sadece bu kadar da değil, Peter eve geldiğinde çılgınca düşünceler savunuyor, örneğin,” radyoyu gösterdi, “radyoyu kaldırmak istediğinden söz ediyor ...”

“Bu saçmalıktan haberim var Bayan Sabest, çok da önemsemeniz gerekmez ... bazen ben de radyoyu cehenneme yollamak istiyorum...”

“Tamam,” diye devam etti, “ona hak verdiğinizi kabul edemiyor olsam da, artık radyodan söz etmeyeceğim ...”

“Hayır, Bayan Sabest, ona hak vermiyorum, zira müşterileriniz için bu cihaza ihtiyacınız var.” Fakat Marius’un düşüncelerini kabul ettirmek için harcadığı enerjiden etkilendiğimi söylemek zorundayım.

“Ah,” çekip devam ediyor, “sadece müşteriler için değil, önceleri yanımda oturur, radyoyu birlikte dinlerdik. .. ”

“Çocuklar büyüyor, Bayan Sabest, bilebildiğim kadarıyla Marius olmasaydı da elinizden defalarca uçup gidecekti.”

Gözyaşını sildi, “Evet Doktor, sanının Strüm Agathe’den söz ediyorsunuz, öyleyse basit bir köylü kızına karşı olduğumu da biliyorsunuzdur... fakat şimdi adam Peter’e yasak koyunca ...”

“Ama lütfen, yasaklamak olmaz, bu meseleyi Agathe halletsin... yasaklandığını kim söylüyor... ”

“Bütün köy, Doktor Bey, dükkânda durduğum için çok şey duyduğurnu unutmayın, nihayetinde beni ilgilendiren bu rezaleti de duydum...ah, Selbander’in kansı, Lax’ın kansı, sonra... aslında isim vermek istemiyorum, hepsi o adamın, nerden geldiği belli olmayan o adamın, Peter’e büyü yaptığını, evet hattâ çok daha kötü, çok daha pis başka şeyler için onu ayartuğını söylediler...ah, Doktor Bey gülmeyin, zaten bütün köy kahkahayla gülüyor. Derdimi, size değil de kime açayım?”

“Hımm.” Kendilerine iffetli olmayı vaaz ettiği için Marius’a domuz diyen şoförleri düşünüyordum.

“Gülüyor musunuz, Doktor Bey?”

Hayır, gülmüyordum. Hayatla olduğu kadar hazlarıyla da başa çıkuğı izlenimi veren bu güçlü ve bilge kadının içinde gizlenen, farklı bir insan dünyaya getirdiği için muhtemelen şaşkın, her şeyden habersiz küçük kız çocuğu çıkmıştı ortaya. Ah, insan, hayatın gerçeklerini mümkün olduğu kadar yanından uzak tutmaya çalışır ve gerçeklerle olabildiğince uzun süre yüzleşmemek için elinden gelen her şeyi yapar. Bunu biliyorum.

“Kocanız bu işe ne diyor, Bayan Sabest?”

“O bu işe gülenlerden, hattâ ahlaksız herife yakınlık duyduğuna inanıyorum ...her hayvanın kiminle çiftleşeceğini bildiğini söylüyor... fakat eğer ben istersem belki de herifin gırtlağını kesebilir... ” Kadın bu isteğini

yatakta ifade ederse belki de yerine getirir, bence Sabest bunu yapabilir. Ama kadına böyle bir tavsiyede bulunmuyorum. Kadın bunu bf\yük olasılıkla zaten biliyor.

"Bu işi araştıracağım, güzel bayan, ama tek şartım sizin üzülme-meniz ...üzülmeniz için şimdilik bir neden göremiyorum."

Şimdi gülümsüyor. Dolgun yanaklarını biraz okşadıktan sonra, arabaların girdiği kapıdan geçerek dükkâna giderken eşlik ediyorum ona; ihtiyacım olan tütünü alacağım. Küçük dükkânda olmayan koku yok, fakat özellikle mavi baskı ve pamuklu ürünlerin kokusu baskın; kumaş topları -desenleri görülsün diye- biraz eğik konulmuş raflara. Köylü kadınların ihtiyacı olan her şey var burada; Sabest, dışarıya karşı bu dükkânı, ek iş olarak ele alıyor gibi görünse de, burası adeta bir altın madeni.

"Evet," diyor kadın "dükkânımızı da kötülüyor, hırdavat dükkânı diye aşağılıyor, bize de hırdavatçı diyor."

"Bırakın artık," diyorum "kendinizi üzmeyeceğinize söz vermiştiniz."

Güven duygusuyla sallıyor başını, çıngıraklı kapıdan geçerek çıkıyorum dükkandan.

İlkbaharın ikindi vakitlerini çağnştıran yol, beyaz ve tozluydu, fakat toz, yaz aylannın o yakıcı keskinliğinde değildi henüz; havada hâlâ nem ve güzel kokuyla yüklü bir şeyler vardı, Alpler'deki bu köy yolunun tam ortasında, deniz kıyılan ve yeşil dalgalı ilkbahar kumulları düşmüştü aklıma. Bir an gezip dolaşma özlemine kapıldım; bir kez daha genç olabilme ve gezgin Marius gibi alıp başımı gidebilme özlemine. Bence ben, Marius gibi kaçığın teki de olabilirdim, dünyayı düzeltmek isteyen gülünç biri, ama yine de bir gezgin. Evet, aniden böyle bir özleme kapılmıştım ve bu duygu o an, sarışın kadının yakınmalanndan daha önemliydi benim için, Peter'i anlamıştım; gerek Marius'un, gerekse de, doğanın, gerçek bir dâhi üretmeyi başarana kadar elinden çıkan sayısız hatalı denemesinden başka bir şey olmayan, kafaları karışık, tuhaf kişilere özgü huzursuzluklarla dolu, oradan oraya dolaşan bütün bu adamlann kaçıklığını çok iyi bilmeme rağmen, şimdi anlamıştım onu, ama o an bu özlemi yaşarken, bütün bunlan bilmek istemiyordum, zira dünyanın da, ilkbahara özgü hareketliliğe

kendisini nasıl kaptırdığını hissediyordum. Kuppron’un sarp kayalıklannın, karla kaplı olmadan köyü selamlaması beni mutlu etmişti; dağ, beni, Marius’u, bütün gezginleri dostlukla selamladığı için mutluluk duyuyordum ve saat üç buçuğu vurmuştu. Dağın sırtında, büyük çayınn üst tarafındaki yayla kulübesi görünüyordu, üzerindeki gökyüzü, yüksek ve artık neredeyse hiç duyulmayan suskunluğuyla geri çekilmişti; yukanya yükselmek için çabalama zamanıydı şimdi, ama ben, benim için artık oradan oraya gezme zamanının olmayacağını, önümde sadece yaşlanmanın sakin yolunun uzandığını biliyordum. Bunun üzerine kırlaşmaya başlayan sakallarımı kısaltmak için karşıdaki berbere gittim.

Dükkâna girdiğimde, iki meslek birden icra eden Steppan usta, pencerenin önündeki biçki masasında bir ceket ütülüyordu. Terzi ve berber makaslan, her iki müşteri kitlesine de aynı biçimde hizmet eden aynanın yanına düzenli biçimde asılmıştı.

“Hemen Doktor Bey,” dedi girdiğimi görünce, ceketin kolunu ütülemeye devam ederken.

Steppan’ın evinin diğer odalarına açılan bu odanın arka duvarında, hemen kapının üzerinde asılı Meryem Ana resminin önündeki sonsuz ışık, Steppan’ın, terzilik ve berberlik dışında zangoçluk görevlerini de yerine getirdiğini gösteriyor. Sonsuz ışık, üzerinde, çoktan soluklaşmış alun rengiyle alevden bir kalp ve haç çizili kırmızı camın üzerinde büyüyor.

Benimle yaklaşık aynı yaşta, benim düşündüklerimi düşündüğünü bildiğim için, “ilkbahar geldi işte, Steppan,” dedim.

Ütüden gözlerini kaldırıp, kırmızı damarların göründüğü burnunun üzerine oturttuğu çelik gözlüklerinin üzerinden bakarak şöyle dedi: “insan ne kadar yaşlanırsa, ilkbahar o kadar uzun sürüyor.”

Bunları kendisine özgü güven dolu bir neşeyle söylemişti; bu adamın neşesi, hayatı, huysuz bir kadınla yeşilimtrak hastalıklı bir kızın arasında geçtiği için, daha da şaşırtıcıydı. Sükunet içinde ütüsüne devam ediyordu.

Berber koltuğuna oturmuştum: “Evet, yaşlanıyoruz Steppan, iki yaşlı sağlıkçı.”

Güldü: “Doktor geldiğinden beri sağlıkçılık yapmıyorum artık. . .ama evet, babam gerçek bir sağlıkçıydı.”

Diş çekmeyi babasından öğrenmişti ama hala bu işi yaptığını ve bazen de -ki buna kesinlikle karşı değilim- şikayeti olanlara sülük yapıştırdığını kabul etmiyordu. Sonra şöyle dedi: “Ama yakında insanların doktora da ihtiyacı kalmayacak. ..Yakında tıp makineleri çıkacak; terzi makineleri gibi ...Bence, Doktor Bey, sizin üzerinizdekiler de makine giysileri...”

Suçluluk duygusu içinde elimi pantolonumun üzerinde gezdirdim. Evet bu pantolonu kentten almıştım.

“Makine giysileri, makine çorapları, makine ceketleri; artık insanın derisini de makine üretecek, sonra içeriye doğru ilerleyerek kalbimizi ele geçirecek. işte o zaman insan tamamen makine yağı kokacak.”

“Bunun için mi insanların kafasına saç yağı sürüyorsun?”

“Saç yağına laf söyletmem, çok hoş bir kokusu var.”

Ütüyü ütü demirinin üzerine koyup doğruldu. Çoğu terziler gibi cılızdı ama küçük göbeği öne doğru komik biçimde kubbelenmişti. “Tabii ki Tanrı için,” dedi. “Saç yağı da onun için kokuyor, zira cennetin o güzel kokusunu barındırıyor içinde.”

“Ha, belki de cennet saç yağı kokuyordur.”

Gülümsedi: “Bundan da biraz olacaktır tabii.”

Burasının cennet gibi kokmadığı kesindi; terzi ve berber kokusu tuhaf biçimde iç içe geçmişti, adamın ütülediği ceketin kaba kumaşından buhar çıkıyor ve zaman zaman, evin mutfağından duman kokusu geliyordu.

“Evet,” dedi, “şeytan kokar, veba kokar, ölüm kokar, makine kokar, kötü olan ne varsa onun kokusunu üzerinde taşır şeytan, o nedenle iyi insanlar güzel kokmak isterler.”

“Kapılan aç,” dedim “dışarıda cennetten gelen bir esinti var.” “Evet, evet,” dedi ceketin ikinci kolunu ütülerken, “ilkbaharda dünya, Tann'nın

ağzıdır, cennetin havasını teneffüs eder Tanrı ve verdiği soluk onun sözüdür.”

“Baksana, neden papaz efendi gibi bir bahçen yok senin? Bahçene güller eker, güzel kokular solurdun... ”

“Of,” dedi küçük işlerle uğraşmak istemeyen biri gibi, “ilkbaharın sonsuz olduğu, Tanrı'nın soluğunun ve sözlerinin içinde yaşayacağımız o büyük bahçeye gitmemize ne kadar kalmış olabilir ki.” Ceket kolunun ütüsünü bitirirken sözlerini sürdürdü: “Bu dünya, çok az gülen, çok fazla susan sert bir ağızdan başka bir şey değil”

İşini bitirmiş saçlarımı ve sakalımı kısaltmıştı. “işte bitti,” diyerek içinde açık kahverengi tehlikeli bir sıvı bulunan, tehlikeli şişeye uzandı. “Şimdi sıra yağda.”

“Kes şunu,” diye çıkıştım, “senin kokun olmadan da iyi bir insanım ben ... şimdi genç ve güzel bir kıza uğrayacak olsam da ona ihtiyacım yok.” Tıraş sırasında, Sabest'in mutsuz, sarışın kansının hatırı için Agathe'ye uğrayıp, Peter ve Marius'la ilgili neler olup bittiğine bakma karan almıştım.

Yanıt olarak, “Irmgard'a selam söyle,” dedi, “fakat bir damla saç yağı sürseydik daha iyi olurdu.”

“Yanlış,” dedim “Irmgard'a gitmiyorum ki...” Tam da o anda

Marius’la konuşmak için Miland’a uğrayabileceğim geldi aklıma. Şimdilik bunun için daha erkendi, insanlar henüz tarlalarından dönmemişlerdi, fakat bugünlük işimi bitirdiğim için benim zamanım vardı. Hemen ekledim: “Haklısın, belki de Irmgard’a giderim.”

Böylece, önce kilise sokağını ağır adımlarla yürüyerek Strüm’ün evine yöneldim; bir göz attığım Miland’ın mülkünden geçip, papaz konutu ve kiliseyi arkamda bırakarak, biraz ileride solda Strüm’ün avlu kapısıyla sonlanan çıkmaz sokağa saptım. Kapı açık, avlu tertemiz süpürülmüş, fakat tavukların dışında kimse görünmüyor. İşte Agathe'yi arkadan gördüm, avlunun hemen bitişiğindeki bahçede.

Orada, elma ağaçlarının altında, iki basit sıranın arasına otların üzerine sabitlenmiş basit bir masada oturuyor, başını önündeki işe eğmiş, ister Agathe gibi on altı yaşında, isterse Gisson Ana gibi yetmiş yaşında olsun, ninelerin de kızların da aynı şekilde yaptığı, kadınların en eski yeteneğini geçiriyor hayata; yavaş yuvarlak hareketlerle dikiş dikiyor, adeta zamanın dokusunu bağlıyor birbirine.

Avluyu bahçeyle birleştiren hafif sıkışmış çit kapısını açmak istemiştim ki sese doğru başını çeviren kız, sanki bahçeye girmemi engellemek istiyormuşçasına koşuyor yanıma, yüzündeki ifade biraz ürkek, biraz da şaşkın; adeta kapının arkasında donup kalıyor ve sadece “Doktor Bey,” diyor.

“Evet Agathe," hâlâ avludayım. Üzerinde mavi önlüğü, ellerini arkasında kavuşturmuş, bir yanıyla hâlâ saçları örgülü bir kız çocuğu, bir yanıyla gelecekteki örgülü saçlı kızların annesi olarak duruyor karşımda. Peter’le aralarında neler olup bittiğini veya hâlâ olmakta olanları düşünemiyorum. Gerçi gençler arasında bu gibi şeylerin olağan olduğunu, benim de zamanında kendimi bu tür şeylere teslim ettiğimi, hattâ şansın yüzüme gülmesi, ya da şanssızlığın kapımı çalması halinde bir kez daha teslim bayrağını açabileceğimi biliyorum. Fakat bu soyut bir bilgi, bana gelince, sanki hakkımda, pek de ciddiye almam gerekmeyen geçmiş veya geleceğe ait bir dedikodu biliyormuşum gibi.

“Nasılsın Agathe?” diye soruyorum, alışıldığı üzere.

O kadar çekingen ki yanıt veremiyor; şu an benim kuzey kutbunda, ya da orası ona çok uzak geleceği için, mezarda olmamı yeğlediği açık.

“Baban tarlada mı?”

Başını sallıyor. Düşünceleri başka yerde, düşünceleri hiçbir yerde, düşünceleri, ‘şu an dikiş dikmek zorundayım,' ‘şu an yemek pişirmek zorundayım,' ‘babam tarlada'nın dışında fazla bir şey söyleyemediği için, düşünemediği bir mutlulukta; bu mutluluğu düşünemiyor, çünkü düşündüğü şey, bu mutluluğun içinde değil, ifade edilebilir olanda değil, ucunda ipliğin takılı olduğu iğnenin yumuşak hamlesinde, ocak ateşinin cızırtısında, uykuda ve uyanışta, tam ortasında, parçası olduğu yüce güçlere söylenen

şekilsiz, şekil verilemeyen sonsuz bir dua olan sürekli çarpan kalbin bulunduğu genç bedenden, kol kalınlığında akan, oluşan zamanın ve ömrün akıntısında.

Artık gitmek istiyordum, fakat kız nihayet, şekilsiz hayallere dalmış olan iç aleminde dış dünyaya açılan bir kapı buldu, gülümsedi ve “Trapp,” dedi.

Evet Trapp öylece duruyordu, o da kendi düşlerinde tutuktu, ama kesinlikle daha keyifli düşlerdi bunlar, çünkü kuyruğunu, bir o yana, bir bu yana hareket ettiriyordu, sanki parçası olduğu güçlere sallanan bir duaydı kuyruğu.

“Bekle Agathe,” dedim, “yanına geliyoruz.”

Fakat bunu yapmak söylemek kadar kolay olmamıştı. Yol ile çit arasındaki çukur, suyla doluydu, geniş su birikintileri bahçeye kadar uzanıyordu, önce, ayaklarımı ıslatmadan eski olduğu için çürümüş çitlerden atlayabileceğim bir yer aramak zorundaydım. Trapp bir adım geriden geliyor, Agathe ise gülüyordu.

“Harika,” dedim, “dikkat et Agathe.” Büyükçe bir taş bulup taşı -Trapp, “yaşasın” diye havladı- büyük bir yay çizerek, çitin gerisine, tarlalara kadar fırlattım. Hayvan, coşkuyla ve ağzından salyalar akıtarak taşı geri getirdi. Şimdi oyunu tekrarlama sırası Agathe’deydi, böylece dostluğumuz, bugün bir kez daha onaylanmıştı.

Öylece duruyor, kız çocuklarına özgü pembe merrnerdenmiş gibi duran çıplak ve sinek ısırıklarıyla dolu bacaklarını, sık sık birbirine sürterek kaşıyordu. Hâlâ dikiliyorduk; oynamamızı istediği için taşı ayaklarımızın dibine getirip bırakan Trapp'a bakarken, giderek ciddileşmişti.

“Gel Agathe, biraz oturalım,” dedim.

Masanın üzerine koyduğu keten kumaşı yeniden eline alıp dikmeye başlayan kızın karşısına oturdum. Bu bölgedeki köylüler, meyve yetiştirmedikleri için, ağaçlarına bakım yapıp budamazlar. Birbirine bitişik bahçeler, komşu bahçeler, başka komşu bahçeler, tepelerde iç içe geçerek, yukarıda yaprakların, aşağıda otların oluşturduğu kalın bir örtü meydana

getirir. Yapraklarla otlar, gölge ve yaz serinliğini aralarına almış, güneş, yeri neredeyse hiç lekelendirmemişti, sadece ot saplan ve titreşen küçük daireler göze çarpıyordu. Fakat ağaç gövdelerinin arasından bakıldığında, çit çizgisiyle, yaprak örtüsünün en alt dallarının çevrelediği yamaçtaki buğday tarlası, üzerine güneşin düştüğü, yeşillenmiş yatay bir şerit olarak gözler önüne seriliyordu; bazı dalların siluetleri aydınlığa uzanıyordu, aydınlık, gölge mahzenimize, ışığını uzak bir ülkeye düşürürmüşçesine iniyor, parlaklığında yeşilin neredeyse yitip gittiği güneş ışığı, giderek daha çok parlayarak, giderek daha kurşuni bir renk alarak, en sonunda üzerinde dolaştığı ve dinlendiği gökyüzünde-ki yıldızların mavimsi pırıltısına dönüşerek etrafı aydınlatıyordu. Dolaşan ve duran bu parlaklık, yazın ta kendisiydi. Etrafımızda tavuklar çimenleri gagalıyor, zaman zaman da gıdaklıyorlar, bahçe sınırındaki su birikintisinin oralardan bir böceğin ötüşü duyuluyor, böceğin basit, tiz sesi bir şarkı taşıyor kulaklarımıza. Patilerinin arasında taş olduğu halde Trapp, yanımızda yatıyor. Agathe, tarlanın aydınlığına sırtı dönük oturmuş; gözleri yaptığı işin üzerinde, ileri geri giden çıplak kolunun üzerinde, güneş halkacığı bir uçup bir konuyor.

Sonra konuşmaya başladı.

“Ahırda iki ineğimiz var bizim, bir de buzağımız.”

“Evet,” dedim “biliyorum.”

“Buzağı su içmek istediği zaman boynunu eğiyor ve başını kaldırıyor. Dudakları birden uzayıp, yumuşuyor. Hayvan diz çöküyor.” “Evet,” dedim, “buzağılar böyle su içerler.”

“Tüyleri süt kokuyor. Alnındaki tüyler sık ve siyah. Henüz boynuzlan yok. Alnı sert, düz ve sağlam. Su içmek için başını yukarı kaldırıyor.”

“Evet,” dedim.

“Annesi alnını ve böğrünü yalıyor buzağının, uyluklannı yalıyor bir de. Eğer yanında kalmasına izin verilse, yavrusunun bütün sütünü içmesine izin verecek.

Buzağı geceleri yalnız uyumak zorunda.

Annesi de yalnız uyuyor. Fakat sürekli başını çevirip bakıyor yavrusuna.

Gece karanlık ve çok büyük.

Ayın beyaz bir göbeği var ve onu yatağıma akıtıyor.

Oysa benim başımı çevirip bakabileceğim hiçbir şey yok." Aniden susup dikiş dikmeye koyuldu. Yapraklan kıvınp borunun içinden geçirerek pipomu temizledim. Görünüşe göre, bir an için Agathe'nin ruhuna sızan konuşma yeteneği çekip gitmişti.

Ama bir süre sonra "fırtına" sözcüğü döküldü ağzından.

"Hayır," dedim "hayır, bugün fırtına yok."

Sanki kendisini bir şey yaparken yakalamış gibi gülümseyerek dikişe devam etti. Zaman zaman, masanın üzerinde duran, beyaz etiketli makarayı, bir parça daha iplik almak için, hafifçe çeviriyordu.

"Ne dikiyorsun Agathe?"

"Sonrası için," diye yanıtladı. Güneş yükselmiş, bahçeye daha çok güneş halkacıklan sızmaya başlamıştı. Daha bu sabah yağmurdan ağırlaşmış başaklar, yine başlannı kaldırmışlar, hafif sıcak titremelerle sallanıyorlardı.

Agathe, işini kucağına bıraktı.

"Ama geceleri burada oturduğumuzda, gece,

soluk alıp veren bir inek gibiydi ve ben,

yüzümü kaldırdım, öyle yumuşaktı dudaklanm

ve aydınlandı her taraf.

"Fırtına, gecenin boynuzlan arasında geldi,

güneş gibi,

söyleyerek şarkısını.

Fırtınayı içtim ve onun sütünü,

fırtınanın sütünü içtim, ben,

ayın göbeği gibi beyaz ve güzeldim."

“Ama artık bir cadıyım.”

Sustu ve boşluğa baktı.

“Nesin sen?” sorusu kaçtı ağzımdan.

Beni duymuyordu. Ellerini, sanki onları birine sunuyormuş gibi, küçük, yuvarlak memelerinin altına koymuştu, belki de oturduğu tahta sırada sevgilisinin yanında olduğunu sanıyordu, çünkü biraz sağa dönmüştü, kendisini ifade etmek için çırpınan kızın ruhu, bulutlar kadar uzak esintinin altında, başka bir ritme ve deniz çalkantısına dönüşmüştü:

“Neden, ah neden gittin benden?

Geceden daha mı güçlüydü o?

Fırtınadan daha mı güçlüydü?

Daha mı güçlü yirmi şimşekten?

Yirmi sığır ve yirmi boğa

dans ediyor göğüslerimin üzerinde.

Dans ederken toynaklarıyla deviriyorlar,

şarkımı benim.

Oysa sen gittin.

Güçsüz olan, seni çağırdığı için,

kimseyi korumayan.

O, benim cadı olduğumu söyledi.”

Son sözcükler çocuksu bir yakınmaydı.

Bir süre sonra, “Onu bu kadar çok mu sevdin?” diye sordum.

Gözlerini kocaman açarak bakarken, “Evet,” dedi.

“Peter'i bu kadar çok mu sevdin?”

“Belki de Peter’i,” dedi.

Sonra yine sustuk, tarladaki başakların üzerine düşmüş titreşen güneş ışığına bakıyordum. Oysa hafif olan, rüzgârın uçurduğu, annelerin düşmanı gezgin, sonsuzluktan gelip, sonsuzluğa yol alıyor tarlaların içinde; tarlalara saygı göstermiyor, annelere saygı göstermiyor, onun gücü, annelerin gücü değil, onun gücü, aslında ödünç alınmış karşılaşmanın gücü, gelişmenin değil, biriktirmenin gücü.

“Ve şimdi sen bir cadısın,” dedim.

“Evet, böyle diyerek payladı beni.”

“Marius mu?”

Cadı, baldır kemiği üzerindeki sinek ısırıklarını kaşımak için eğilmişti, Trapp, onun üzgün olduğunu gördüğü için yüzünü yalamak istemiş, ama ancak ellerine ve bacaklarına ulaşabilmişti.

Kız, köpeğin ıslak öpücüklerini kabul ettikten sonra, “Evet, Marius beni böyle diyerek payladi, Peter’e yasak koymuş.”

“Biliyorum,” dedim.

“Ah Doktor Bey, demek biliyorsunuz,” diye sızlandı, “neden izin verdiniz buna?”

Bu sözlerde beni hedefleyen bir sitem yoktu; daha çok bütün hayata karşıbir yakınmaydı, çünkü hayat, onu ay fırtınasında yalnız bırakmıştı. Acıyla gerilmişti, ellerini göğüslerinden aşağıya kaydırıp, dizlerine kadar bedeninde gezdirdi.

Biri öldüğünde dünyaya ayak basan, bütün dünyayı dolduran, dünyanın ve insanların bütün gözeneklerine sızan “bir zamanlar var olan” ile tanışmıştı. Elleri dizlerine ulaştığında uyumakta olan bir köpek gibi hafifçe sıçradı. “Yıldırım burada,” dedi, “yıldırım bacaklarımda ve bekliyor.”

“Hayat güzel ve uzun, Agathe,” dedim, “üzülmemelisin.”

“Evet,” diye yanıtladı beni, “biliyorum, ama onlar demircide oturup tırpanlarını yaptırıyorlar.”

“Demirci iyi bir adam,” dedim.

“Demirci saban ve tırpan yapıyor,” dedi ipliği kolunun yettiği yere kadar parmaklarından kaydırırken, “örs ve ateşin önünde oturup onu izlerlerse zamanlan kısalacak.”

“Evet,” dedim “oraya gidip ne yaptıklarına bakmak istiyorum,” ayağa kalktım.

Başını salladı, biraz memnun olmuşa benziyordu: “Süt içer misiniz, Doktor Bey?”

“Memnuniyetle.”

Bahçeden, herhangi bir çiftlik avlusunun aynısı olan avluya geçip evin bulunduğu yere yöneldik, Agathe, avludaki kiler merdivenine açılan alçak ve geniş kapıdan girip gözden kaybolmuştu. Aşağıda, içinde, üzeri kalın kaymak tabakasıyla kaplı sütün saklandığı toprak testi duruyor, yanında birkaç tane de boş küçük kap var, sanının Agathe bardağımı dolduracak, kaymağın bardağa akmaması için uğraşacak, belki de kaymağı iki

parmağıyla yakalayıp yumuşak ağzına atacak kadar biliyor ağzının tadını. Bütün bunlar iyiydi, şimdi elinde bardak olduğundan gözlerini hafifçe hareket eden sıvının yüzeyinden ayırmadan, adım adım merdiveni çıkması da, evet, bütün bunlar iyiydi, dökülen bir damla sütün yarattığı ve süt damlasıyla aynı zamanda yüzünden yere düşen gülümseme de, bu bir damla gülümsemede gerçek insanlık var. Agathe ağzına kadar dolu bardakla geri geldi ve alışıldığı üzere, “Afiyet olsun, Doktor Bey,” dedi. Ben de yine âdet olduğu üzere, “Teşekkürler Agathe,” diye yanıtladım.

Sütü avluda ayakta içmiştim. Üzerimizde gökyüzünün mavisi, esnek porselene benzeyen ilkbahara özgü bir yumuşaklıktaydı, gökyüzünün toprağa ulaştığı yerde, tepenin yeni fışkıran yeşilini ve ağaç dallarında öbeklenmiş çiçeklerin beyazını sıyırıp geçiyordu. Bu, canayakın dünyevi gerçekleşmelerle dolu yumuşak hafifbir tını çıkarmıştı ortaya. Arada bir köyün sesleri ve demirciden gelen çekiç tıkırtıları duyuluyordu. Bardağı geri verirken bir kez daha, “Teşekkürler, Agathe,” dedim.

Marius'u görme isteğim tamamen kaybolmuş olmasına rağmen, Agathe'nin tavrından öyle etkilenmiştim ki meseleyi araştırmak istiyordum. Peşimde Trapp olduğu halde Miland'a uğradım.

Orada beni bir sürpriz bekliyordu: Avluya girer girmez Marius'la karşılaştım. Yanında, her halinden yersiz yurtsuz olduğu anlaşılan, fare suratlı, çelimsiz, kısa boylu biri vardı, biraz dalgacı ve saygılı bir tavırla el pençe divan dikilmiş duruyordu Marius'un karşısında, verilen talimatı, ya da bilgiyi aldığını neşeyle göz kırparak belli etmişti.

Marius beni görür görmez, benim de duyabilmem için yüksek sesle, “Mutfağa git Irmgard sana bir şeyler versin,” dedi.

Dalgacı, -başka türlü ifade etmek olanaksız- yaltaklanarak mutfağa yöneldi. “Demek bir konuk daha,” dedim.

“lyi günler Doktor Bey,” diye karşıladı beni Marius, görgü kurallarını hatırlatmak için.

“Size de iyi günler Bay Marius Ratti,” derken, en büyükten en küçüğe bütün ailenin tahta ayakkabılarının dizili olduğu giriş kapısının yanındaki

banka oturdum.

Marius kollarını kavuşturmuş lakayıt bir tavırla güneşin altında duruyordu: “Bizi ziyaretinizin nedeni ne Doktor Bey?”

Fazla ileri gidiyordu. Oldukça kaba bir üslupla yanıtladım: “Çiftçiyi bekliyorum.”

Tarafsız ve nazik kalabilmesi, fakat sıvışmaya çalışmaması hoşuma gitmişti. “Sanının ‘bize’ diyebilirim, nihayetinde ben de burada yaşıyorum... insan bir süre sonra çiftliğin bir parçası oluyor.”

Buyur bakalım.

Bir süre sonra, “Bendenbaşka herkes tarlada,” diyerek girdi söze. “Evet, ilkbahar ekimi.”

“Peki ya siz, siz ev hapsinde misiniz?”

“Haa,” dedi “dışarıda yeterince insan var...benim de zamanım gelecek.”

“Öyle mi? Ne zaman?”

“Örneğin harman zamanı.”

“Ooo, harmana daha çok var. ..Sizi sadece harman için mi işe aldı? Yeterince hasat işçisi var, makinist bulmak da çok kolay.”

“Ben bu kez harmanın makineyle yapılmamasını istedim.”

“Ne?”

“Evet,” dedi sadece.

“Söylediklerini kesinlikle anlamıyorum, Marius.”

“Doktor Bey; harmanı makineyle kaldırmak günahtır.”

Hiç kuşkum kalmamıştı, bu adam kaçığın tekiydi. “Hımın...demek günah?”

“Ekmek ekmektir, diye düşünülebilir...fakat yediğimiz ekmek, artık ekmek değil.” Ve bir kez daha tekrar etti: “Ekmek.” “Haa...Eee?”

Sabırsızlanmıştı: “Ekmek oradan ...” gökyüzüne işaret edip sonra toprağı gösterdi “...ve buradan gelir...arada ise ellerini kullanan insan vardır, harman makinesi değil. . .bu her zaman böyleydi.” Biraz şaşırmıştım. Sanının tartışmanın bir yaran yoktu. Yine de sürdürdüm konuşmamı: “Aslında değirmenler de makinedir.” “Evet,” dedi, “büyük buharlı değirmenler de makinedir... onların yüzünden insanlar hasta oldular.”

Yoksa bu adam, yanın yamalak bilgisini, halkın okuduğu haftalık dergilerden alan bir doğal şifacı mıydı? Dünyada elektrik dalgalarının zararlı biçimde arttığını okuyan ve bu nedenle radyoyu ortadan kaldırmak isteyen biri örneğin? Yoksa bu naif doğaya geri dönüş düşüncesiyle mi Miland'ı oltasına takmıştı? Onu daha fazla konuşturabilmek için, “O zaman siz kaba öğütülmüş tahıl ekmeğini daha lezzetli buluyorsunuz!” dedim.

“Dediğiniz şeyi bilmiyorum,” diye yanıt verdi ciddiyetle.

“Yan öğütülmüş undan yapılan ekmek, canım.”

Kızmaya başlamıştı, ya benim anlayışsızlığım, ya da tam tahıl ekmeği olgusu öfkelendirmişti onu; isteksizce omuzlannı kaldırarak yüzünü çevirdi: “Günahla hazırlanan, asla yararlı olmaz.” Ve eve girdi.

Oturduğum bankta yalnız kalmıştım, neredeyse tekrar doğaya ait olan bütün faydalanyla çiftliği izliyordum. Marius Ratti’nin, neredeyse hiç penceresi olmayan, sıvasız ve dış merdivenleri son derece dik, taştan evlerin bulunduğu, dağların arasına sıkışmış o Velş köylerinin birinden geldiğini hayal ediyordum. Ne var ki bu evlerde yaşayanlar da tarlalannı ekerler, daha da ötesi, üzüm bağlan yetiştirirler, sonbaharda her yere neşe egemen olur. Peki, düzenin hakim olduğu, pek de neşeli denmeyecek bu köyde işi ne? Toprak neminin tırmandığı, güzel sıvanmış ahır duvan avlu boyunca uzanıyor, çatı çıkıntısının altında, düzenli biçimde çeşitli boylarda merdivenler asılı, köşede büyük bir kırlangıç yuvası var, ahır penceresinin

önünde, kokusu buraya kadar gelen gübre çukurunun üzerinde sinekler uçuşuyor, gübre yığınından yeşil saplar fışkırmış bile, ayaklanmın altındaki taş plakalann arasından da otlar fışkmyor; bu, insanın oluşmakta olan ile donmuş olan arasında kalışıdır, sadece görünüşte de olsa, kalıştır bu, çünkü kentlerin taş uçurumlarında rüzgâr ve ot olan insan, otlann ve rüzgânn kaçışından gelir, etrafındaki her şey taşlaşıp donduğunda ise, yeniden kaçışa dönecektir. Bir sinek, kartalmışcasına uçup giderek kayboldu mavinin içinde ve ben, Velş ülkesinin üzüm bağlan, avludaki kestane ağacına ve sarışın Bayan Sabest’in dükkânına kadar uzandığından, burada olduğumu ve bu ânı unutmuştum. Ne var ki mutfaktan gelen öfkeli sesler, neden buraya geldiğimi bana hatırlatınca içeriye girdim.

Durum biraz tuhaftı: Marius, belli ki bankta oturan ya da oraya kaçmış olan küçük adamı göğsünden yakalamış, bankın üzerinde, adamın parmak uçlannın yere değemeyeceği şekilde yukanya kaldırmış, sallayıp duruyordu. Kısa boylu adam, kendisini herhangi bir biçimde savunmadan, “Bırak, bırak,” diye bağırıyor, bu arada Irmgard, belki biraz korkmuş ama kesinlikle memnun bir yüz ifadesiyle hemen yanında durmuş, bakıyordu. Tuhaf bir tabloydu, tüy siklete karşı şiddet, bir tutam drama, kendimi tutamayıp güldüm. Benim içeri girdiğimi ve güldüğümü ilk gören ufaklık, komik durumuna kendisi de dayanamamış ve sıntmaya başlamıştı.

Marius, adamı aniden yere bıraktı: “Sonrası için bunu iyice aklında tut,” ve ne beni, ne de ufaklığı dikkate almadan, biraz önce girdiğim kapıdan çıkmak üzere oraya yöneldi.

“Beni dinleyin, Marius, adamın kuyruk kemiğini kırabilirdiniz,” dalgacı adam peynir gibi bembeyaz olmuş suratıyla banka yaslanmıştı, soluk alırken zorlanıyordu.

Tuhaf olan -artık burada her şey tuhaflaşmıştı- Irmgard’ın yanıt vermesiydi: “Oh olsun, bunu hak etti.”

“Irmgard,” diye seslendi Marius dışandan; sesi buyurgandı. Irmgard, hiç duraksamadan itaat etti bu sese.

Kısa boylu adamın yanına yaklaştım: “Eee, nasılsınız...derin nefes alın bakalım.” Şimdi de hıçkınk tutmuştu, bedeninin sarsılmasına rağmen, bu

durum nedeniyle yine sıntıyordu. Her zaman suyla dolu yeşil beyaz toprak testiyi alıp kulplu bardağa su doldurdum ve içmesi için adama verdim.

Suyu içip teşekkür etti, keyfi yine yerine gelmiş gibi görünüyordu.

“Marius’u bu kadar kızdıracak ne halt kanştırdınız?”

“Ah,” dedi katıksız bir nezaketle, “sadece birazcık kur yaptım... ” Elini öne doğru uzatıp kumaş kalitesini görmek ister gibi parmaklannı birbirine sürtmüştü, adamın sadece kur yapmakla kalmadığı anlaşılıyordu.

“Ve bu Marius’un hoşuna gitmedi, değil mi?”

Sanki ona kendi adını sormuşum gibi bir hareket yaptı. Yani Marius’un alışkanlıklannı çok iyi biliyor olmalıydı. “Kıskanç herhalde, değil mi?” diye sordum.

“Hem de nasıl,” dedi küçük adam, zayıf göğsünü gururla germesini komik bulmuştum. Fakat, sanki benimle dalga geçiyor gibiydi. “Peki onu neden kıskandınyorsunuz?”

“Tutku,” diye fısıldadı.

“Fakat değerli kuyruk kemiğiniz, oldukça yüksek bir bedel.” “Başka bir zaman daha ucuza getiririm...böylece ödeşmiş oluruz.”

“Haa, yani onunla bir tür sürekli hesaplaşma halindesiniz.” “Onunla mı? Hayır, aslında ...” Ayağa kalktı, poposunu ovuşturup birkaç adım attı, “ ...sorun yok... insan zamanla bir sürü şeye tahammül edebiliyor.”

Kırklı yaşlarda olmalıydı, üstü başı oldukça perişandı, böyle-lerine bazen ahırlarda ve makinelerin başında rastlanmasına rağmen, bu adam da kesinlikle çiftlik işçisi değildi. Bir an kafamda, Marius’un, arkadaşının buraya gelmesini sağlamak için bu eve yerleştiği ve ikisinin bir numara çevirdikleri yönünde bir şimşek çaktı. Küçük adamın çok kırışmış ve değişken fare suratı, neşeli bir ironiyle izliyordu beni.

“Çiftlik işçisi misiniz?”

“Eğer gerekirse, neden olmasın?”

“Ama çiftlik işçiliği zordur.”

İyice dikilip kısa boylu insanların gururuyla kolundaki güçlü kaslara dokunmamı istedi; kollarının ucundaki ince elleri tuhaftı.

Şimdi bağlantıyı yakaladım: “Böyle güçlü kaslarınız var, ama sizi yakanızdan tutup sarsmasına izin verdiniz?”

“Evet,” dedi düşünceli, “insan kendisini ne zaman savunacağını bilmeli .. .başka biri olsaydı olay farklı gelişirdi.”

Bu iki insanı birbirine bağlayan neydi? Birinin, hiçbir şey ifade etmeyen bir vücudu, güçlü kollan ve bu kolların bitiminde de son derece ince elleri vardı, sivri burnunun altında, ağız niyetine, konuşan ve nefes alıp veren geniş dar bir yarık bulunuyordu. Diğeri de nefes alıp veriyordu, yeni gelenle kıyaslandığında orantılı diye adlandırabileceğimiz - neden? - biriydi; güzeldi, gücü kollarında değil, gözlerinde toplanmıştı, tuhaf bir sertlikle bakan kuş bakış-larındaydı gücü. Bu ikisinin arasında nasıl bir bağ var? insanları birbirine bağlayan ne? Neden, insanlar birbirlerinden kopamıyor? Neden bir toprak parçası üzerinde insanların yollan bir daha hiç ayrılamıyor, çünkü artık, orada ve burada olmayan, üzüm bağıyla buzulu iç içe geçiren, ama gezginin adımlarını bağlayacak ve yönlendirecek kadar güçlü toprak parçası var peşlerinde. Sanki kendi kendime söylüyormuşum gibi, “Adamın bakışı,” diyorum.

“Çok doğru,” diye onaylıyor düzenbaz surat, aşağıdan yukarıya bakarak ve sanki düşüncelerimi okumuş gibi, “çok doğru.”

Çünkü karşılaştığımız insan, şu ya da bu bölgeden, genişliği, derinliği ve yüksekliği olan bir yerden gelmiyor, hayvanların bile geldikleri yer değil orası, kendisinin bildiğinden de uzaklardan geliyor insan, aslında bedeninin ifadesi olmayan bakışı, onun, cismin ve mekanın hep yeniden doğduğu ve varlığın varlıkla karşılaştığı sonsuz kere sonsuz mekandan geldiğini ele veriyor, öyle ki insan, sonsuz olmadan asla yaşayamaz ve bir hain gibi, evet, bakışıyla kendi varlığının pırıltısını ona getirmiş olan gezgine arkasını dönerek onu terk ettiğinde körleşen kederli bir hayvan gibi, kendisini,

dokunulmaz başsız bir sonsuzluk zanneder. Sanının sorduğum sorunun yanıtı bu; bir gezginin silikliğini ‘çok doğru' sözleriyle onaylayan bir yanıt.

Ve böyle olduğu için; insanın hissettiği ve elinden kayıp giden her sonsuzluk, en küçük ve maddi parçası kıskançlık olan umutsuzluğa yuvarlandığı için, Marius ile Irmgard’ın arkasında kayboldukları kapıyı işaret ederek sordum: “Peki siz, siz kıskanmıyor musunuz?”

“Kıskanmak mı?...” Bir kez daha yüzünü iyice kırıştıran fare gülüşüyle, “ ... kıskanmak? ...Ama o haklı,” dedi. Çok bol, çok uzun ve tamamen lime lime olmuş pantolonunun içindeki kıçım bir kez daha ovuşturdu.

“Eh,” dedim “gerçi kadınlar konusunda nasıl bir anlaşma yaptığınızı bilmediğimden, bunu anlayabilmiş değilim, ama söyledikleriniz doğru olmalı ... ”

İşte nihayet bir şeyler öğrenebilecektim: “Zaten anlayamazsınız ...bunun için birkaç yıl onunla birlikte olmanız gerekirdi.”

Hemen, “Siz birlikte dolaşmış olmalısınız ...” diye atıldım.

Fakat artık konuşmuyordu. Yeşil-beyaz testiyi kaldırıp ağzına götürüp bol miktarda su akıttı küçük bedenine. Sonra da, “Her şey yolunda,” diyerek köşedeki banka oturdu.

Demek, en az birkaç yıldır birlikteler.

“İyi öyleyse,” deyip mutfağa yöneldim. Küçük koridora çıkar çıkmaz duymaya başladım Marius’un sesini. O kadar anlaşılır konuşuyor ki, söylediklerini anlayabilmek için özellikle dikkat kesilmem gerekmiyor. Sonunda şöyle dediğini duyuyorum: “Hakkaniyet bunu gerektirir, adalet uğruna böyle olması gerek.”

Onun da haktan söz etmesi elbette raslantı değildi. Irmgard, daha önce küçük adamın, kendisine yapılan muameleyi hak ettiğini söylemiş, adam da Marius'u haklı bulduğu için, haklarından vazgeçmeye mahkum etmişti kendisini, çünkü insanlar, dağların ve ağaçların arasında ilerlerken, sonsuzluk tarafından bir oraya, bir buraya uçurulduklarında, birbirlerine

mecbur edildiklerinde, birbirlerinden koparıldıklarında ve daha ileriye doğru sürüldüklerinde, sürekli haktan, haklı olmaktan ve adaletten söz ederler, bunun için başka bir sözcük, en azından daha büyük ve kutsal bir sözcük bulamazlar ve yaptıkları her haksızlık, sadece bunu yapmakta haklı olduklarına inandıkları için, gerçekleşebilir. Her yerde adaleti sezerler, olup biten her şeyde, bütün doğada... zira haklı olmak, veda edişlerinin yarattığı kederin içinde bir tesellidir, adına ister yasa, ister başka bir şey deyin, içinden geldiğimiz sonsuz kere sonsuz ancak hukukta keşfedilebilir, elbette sıkça çarpıtılmış, elbette çoğu kez cismani olana çarparak kırılmış ve daha da sık olarak, içinde hiçbir varlığın etkili olamadığı, fakat sözde hâlâ kutsal, sonsuz ve dokunulamaz olanı koruyarak. Hattâ Marius ile dalgacı adamın arasında kurulmuş olan özel hukukta da sonsuzluğun pırıltısı titreşiyordu.

Şimdi de Irmgard'ın sesi çalındı kulağıma: "Bu senin adaletin. Senin adaletin olduğu için inanıyorum adalete."

Ses dimdik ve güzel çıkıyor yukarıya, kızın bütünü gibi dimdik ve güzel. Ama tam da bunun için kızıyorum. Marius'un adaleti yok. Sevgililer birbirlerini sonsuz olarak değerlendirseler de, evet hattâ gerçekten böyle olsalar da, onlara bahşedilmiş dolaysız olanın merhametinde, sözcüklere yer yoktur artık; hele de yasayla ve adaletle -içinde sevgiyi ne kadar çok yansıtıyor olsa da- ilgili sözcüklere. Sadece kaçıklar veya şarlatanlar, bunun tersi bir yolda yürürler ve dolaysız olanın yerine türetilmiş olanı koyarlar. Marius, bu tür konuşmalarla bu yapılı ve güçlü kızı kendisine mi bağlamak istiyordu? Gerçekten de kız, bu oyuna katılabilir miydi? Acaba öpüşmüşler miydi, bence hiç sakıncası yoktu, zira güzel bir çift gördüğümde, benim yaşlı beynimde, hemen büyükbabalara özgü çöpçatan fantazileri oluşur, fakat şu an Marius'u, bu davranışlarıyla her türlü zevke kapısını kapatmış, komünist çizgiler barındıran bir tarikatın gezgin vaizi gibi görüyordum, bu sahte ağırbaşlı hareketler hiç güven vermemişti bana. İçerideki kurnaz fare, belki de bu oyunda, serserilerin umabilecekleri herhangi bir fayda sağlamak için, tali bir rol üstlenmişti. Dışarıya çıktım.

Gezgin vaiz kendi soğuk tarzı içinde orada duruyordu işte; yüzünde yumuşak bir gülümsemeyle gözlerini uzaklara dikmiş olan kıza, hafifçe dönmüştü. Ne konuştukları anlaşılmıyordu. Fakat öfkem hâlâ geçmediği için, "Şu içerdeki ne olacak?" diye girdim söze.

Marius küçümseyici bir hareket yaptı, kısmen bu meselenin beni ilgilendirmediğini göstermek, kısmen de konunun önemsiz olduğunun altını çizmek için. “Ah, Wenzel. ..”

“Wenzel? Çek mi kendisi?”

“Hayır, Wenzel’e benzediği için, bu ismi ben verdim ona...Artık adı bu.”

Irmgard güldü.

Marius’un şakalarını komik bulmuyorum. Güzel bir insandı, fakat suratları büyük ölçüde hayvanlara benzeyen insanlardan çok daha fazla benziyordu hayvana. Hayvanlar şaka yapmazlar. Kartalların mizah yetenekleri yoktur. Olsa olsa domuz veya farelerde bulunur bu yetenek.

“Peki şu Wenzel. ..o da mı burada kalıyor artık?”

İkisi de, sanki önemi kalmamış şeylere değinmişim gibi sorumu duymazdan gelmişti. Nihayet Marius yanıt vermeye razı oldu: “Belki çiftçi memnun kalır.”

Bu arada Irmgard sessizce içeriye girmişti.

Burada dünya hangi kurala göre bölünmeye başlamıştı? Yeni bir düzen mi kurulacaktı? Yoksa düzen iğrençleştiği zaman, anarşik olan mı dayanacaktı kapıya, karşımızda, çekici olanı, ayartanı, çöküşün büyük hazzını mı bulacaktık? Fakat bir çiftçinin, Miland’ın, babalarının, atalarının düzeninden böylesine tiksinti duyabileceğini, onun için böyle bir tuzağa düşme tehlikesinin bulunabileceğini düşünemiyordum.

Marius, avluda, kasıla kasıla bir aşağı bir yukarı yürüyor. Benim varlığımdan rahatsız, tam da bunun için soruyorum: “Peki, altın meselesi ne oldu?”

Yine diplomatik tarzda geri çekiliyor: “Çiftçi taraftar değil.”

Fakat Peter konusunda da netleşmek istediğim için kabalaşıyorum: “Altın bulabilmek için, bilebildiğim kadarıyla iffetli olmak gerekiyor."

“Kesinlikle,” diye onaylıyor beni nazikçe.

“Fakat savunduğunuz ahlak anlayışını, hiçbir zaman altın aramak niyetinde olmayan insanlara da vaaz ediyorsunuz.”

“Yoksa siz fahişelikten mi yanasınız, Doktor Bey?” oluyor yanıtı biraz şaşırtıcı biçimde.

Birdenbire, bütün diplomatik becerisine rağmen, demek istediklerinin kesinlikle ironi değil, çok ciddi şeyler olduğunun ayrımına varıyorum, aynı kaçıkların söylediklerinin tümünün ciddi olması gibi.

“Bütün hastalıklar iffetsizlikten kaynaklanıyor,” diyerek aydınlatıyor beni.

“Ben, sadece çocuklar diye düşünmüştüm.”

Küçümseyici bir bakış fırlattıktan sonra kasılarak arşınlamaya devam ediyor avluyu. Bu adamın gözlem altına alınması beni hiç şaşırtmazdı. En azından sınırda bulunduğunu söyleyebilirim.

Ama sanki benim düşüncelerimi okumuş gibi önümde duruyor: “Benim kaçık olduğuma inanıyorsunuz ...peki sizin tıp biliminiz hastalıkların kaynağını biliyor mu?”

Örneğin enfeksiyon hastalıklarında kaynağın bilinebileceğini söyleyebilirdim. Fakat her şeyin karşı sorusu olduğu için vazgeçtim ve sadece, “Dinleyin Bay Ratti,” dedim. “Sanının tıpla ilgili bazı deneyimleriniz oldu.”

Gülümsedi, kolunu uzattı ve parmaklarını açarak, dokunmaksı-zın bedenimin üzerinde gezdirdi elini: “İşte burada,” dedi. Sol omzumu gösteriyordu.

Doğruydu; omzumda ve üst kolumda, pek önemsemesem de, ani hava değişikliklerinde bana epeyce eziyet çektiren romatizma var. Bu bilgiyi, romatizmam hakkında birçok kez konuştuğum Miland’tan almış olabilir, ama manyetik teşhis yeteneğine sahip olması da olanaklı. Kaçık biri için tehlikeli bir yetenek. Öfkeyle sürdürüyorum konuşmayı: “Başka manyetik

becerileriniz de var mı?” “Demek bunu hokkabazlık olarak değerlendiriyorsunuz ...” “Hayır, ama bu yeteneğiniz, tıbbı reddetmeyi gerektirmez.”

Kilise sokağından gelen araba sesini duymak hoşuma gitmişti; hemen sonra arabanın çifliğe saptığını gördüm. Bayan Miland küçük oğluyla önde kocasının yanında oturuyordu, hizmetçi, Zazilie ile birlikte arkadaydı, daha önce arabadan atlamış olan Andreas, araba içeri girdikten sonra çiftlik kapısını kapattı.

Marius koşumların çıkarılmasına yardım etmeye koyuldu. Bu işi yapış biçiminden hayvanlara alışkın olduğu ve atlara nasıl davranacağını bildiği anlaşılıyordu. Kolunu uzatmış, konan yeşil et sineklerini yok etmek için, hayvanın tüylerini, kamım ve baldırının iç taraflarım, neredeyse sevecenlikle yavaş yavaş okşuyordu.

Bu arada ben, aileyle selamlaştım. Benimle burada karşılaşmak onları şaşırtmamıştı. Doktorlar, sürekli hareket halindedir, evden eve dolaşıp hayadan, atom atom ve günden güne toprağa düşen, sessizce ve son hızla geçip giden hayadan ziyaret ederler. Doktorun görevi, birisinde omuzda, başka birisinde böbreklerde veya vücudun başka bir yerinde başlayan çöküntüyü, sonsuzluktan getirdiği yasa sayesinde, kısa bir süre için de olsa, durdurmaktır. İşte bu işlevime uygun olarak sordum: “Tanrı’ya şükür, umanın, herkesin sağlığı yerindedir.”

“Tann’ya şükür, yerinde," diye yanıtladı Miland, Zazilie’yi kendisine iyice çekerek, o zamana kadar hiç konuşmamıştı.

Hepimiz bir süre, bedenlerimizden tuhaf biçimde ikiye ayrılmış olarak çıkan bacaklarımızın üzerinde öylece kaldık ve ben, iffetsizliğin çözülme, bağlılığımızdan vazgeçme olup olmadığını, düzenden duyulan bütün tiksintinin ve çöküşün büyük hazzının, iffetsizlikte ifadesini bulup bulmadığını sordum kendime, bekliyordum, çünkü daha olay meydana gelmemiş, Wenzel henüz ortaya çıkmamıştı. Zazilie, sessiz tarzıyla küçük kedilerden birinin yaklaşmasını sağladı ve kuyruğunu dikip sırtını kamburlaştırarak yanaşan hayvanı, tuhaf bir hızla atılıp yakalayarak havaya kaldırdı. Güneş Kuppron’un arkasında kaybolmuştu, dünya kendisini kırmızımsı bir çerçeve içine almış ve apansız bastıran akşam esintisi,

karanfil sarmaşıklannın kokusunu görünmez bir çiçek sürüsü gibi getirmişti vadiye.

Samanlığa çıkan Andreas, samanları aşağı atmak için, iki kanatlı eski büyük kapıyı içeriden itti; iki uzun demir kanat kancası,hareketsiz kalana kadar gıcırdayarak sallandı. Tam o sırada Irmgard mutfaktan çıktı, fakat konuk hâlâ ortalarda yoktu.

Irmgard arkasını dönüp içeriye bağırdı: “Hadi bakalım, dışarıya gel.”

Wenzel denen adam hemen ortaya çıkmıştı, mahçup denemese de, en azından beklenti içinde sırıtıyordu.

Marius yaklaşıp şöyle dedi: “Bu Wenzel, kendisi için yer arıyor.”

Neler olacağını merak ediyordum. Çiftçinin kansının tavrından hiçbir şey anlaşılmıyordu; yeni geleni dik bakışlarla süzüyordu kadın, elbette güler yüzlü davranması beklenemezdi, ama yerini bildiğinden, kocasının önüne geçmek niyetinde değildi. Çiftçi, kurnaz bir yüz ifadesiyle bıyık altından sırıtan adama yaklaşıp elini uzattı, adam, kesinlikle köylülere özgü olmayan bir biçimde yere eğilerek selamlamıştı çiftçiyi. Çiftçi Miland, “Burada yeterince çalışan var, fakat köyde başka bir iş aramak istiyorsan, o zamana kadar burada geceleyebilirsin, bence bir sakıncası yok,” dedi.

“Nasıl emrederseniz,” dedi Marius, kuşkulu uysallığıyla.

O zamana kadar Zâzilie’nin omzunda oturan kedi bir sıçrayışta aşağıya atlamış, kuyruğunu, onu yakalamaya çalışan kızın parmaklarının arasından kaydırarak kaçmıştı.

Gisson ailesinden olma özelliğini, hâlâ en sert çizgileriyle benliğinde taşıyan çiftçinin kansının, kısa boylu adama söylediklerine şaşırmadım desem yalan olur: “Belki de Yukarı Köy’de yaşayan ağabeyimin size ihtiyacı olabilir.”

Hepsi buydu. Buraya egemen olan ve sadece Marius’tan kaynaklanabilecek uysallık dikkat çekiciydi. On dört yıl önce köye ilk geldiğimde, hâlâ hayatta olan yaşlı Miland’ı anımsadım. Torunlarından

sadece Irmgard'ı görmüştü. Ama bunun uysallıkla hiçbir ilgisi yok. Belki de vardır: Yaşlı Miland, Yukarı Köy'den biriyle evlenen oğluna hiç güvenmediği için çiftliği hiç istemeden devretmişti ona. Fakat ölmeden bir yıl önce, ilişkileri katlanılabilir bir hal almıştı; geliniyle değil, ama belki bu sert kadının çilesini çektiğini hissettiği oğluyla. O günlerde Miland, babasıyla sık sık bahçede oturuyordu, çünkü ihtiyarın giderek küçülmekte olan yaşamı, mekân olarak da küçülmesine rağmen, üzerinde öldüğü, filizlenen, yeşeren, olgunlaşan topraktan vazgeçmemişti. Evet, yaşlı adam artık, bahçenin smırlanmışlığı ve dondurulmuşluğunda olsa bile her zamankinden daha çok ilk sebebe ve onun gelişmesine özlem duyuyordu. Ölümü de bahçede uyurken olmuş, elleri bir ağacın alçak dallarındaki yapraklarda, öylece göçüp gitmişti, uzun süre kimse farkına varmamıştı öldüğünün. Onu eve taşıdığımızda, elinde hâlâ taze bir dal olduğunu görmüş, üzerinde İsa figürü bulunan haçı, tabuta bu dalla bağlamıştık.

Evet, bu anlattığım olayla Marius'un uysallığının bir bağıntısı yok, bu başka bir uysallık, fakat Miland'la olan ilişkim bakımından önemsiz değil, burada durmuş, etrafımız giderek sessizleşip altın rengine dönerken, bu meseleyi anımsamamın nedeni bu.

VI

Yukarı Köy'den yaklaşık bir saat daha yukan çıktığınızda, Cüceler Kuyusu denen galerinin yakınlarında, birçokları gibi 18. yüzyılda sıvanan, boyanan ve zamanın bezekleriyle donatılan, ama bugün yıkılmaya yüz tutmuş geç gotik dönemden kalma küçük bir yapı görürsünüz. Giriş kapısının hemen önünde, çatlaklarında otların bittiği kınk iki taş merdiven vardır; kapı her zaman kilitlidir, yılda sadece bir kez, yeni ayın son doğuşuyla gündönümü arasındaki ilk perşembe günü yapılan “Taş Kutsaması” ayini için papazın içeri girmesi amacıyla açılır.

Bazen buraya çıkanın, evet burası benim, neredeyse en sevdiğim yoldur, insanın, sevdiği yerleri belleğine kazımak gibi tuhaf, bir o kadar da insani arzusunun kılavuzluğunda sık sık ziyaret ederim burayı, bu arzunun, ne kadar insanüstü olursa olsun, o insanın hayal gücünün yetersiz kalacağı bir görev ve arzu olduğunu bilmeme rağmen, fırsat buldukça gelirim. Her defasında aynı şey olur. Küçük kilisenin eski çatı padavrasının bütün aynntılannı, çatıyı aşan çam ağaçlarını, dibine yığılan molozların oluşturduğu kalın tabakanın üzerinde yükselen ince sütunuyla sivri kemerli iki penceresini aklımda tutmaya ne kadar çalışsam da, belleğim bir türlü görevini yerine getiremez, her defasında bir şeyler beni şaşırtır; serin bir bulut gibi duvarlarda asılı duran ormanın kokusu, yanlarına gerçekten yaklaşabilmek için epeyce bir yol yürümek gerekmesine rağmen, insanda sanki eteklerinde duruyormuş hissini uyandıran, buraya çok yaklaşmış gibi görünen çatlak sarp kayalıklar ve en çok da gözler önüne serilen manzara: Küçük kilise, büyük ihtimalle, Cüceler Kuyusu nedeniyle açılmış küçük ve taşlı bir dağ çayırlığının üst kenarında bulunuyor, yol, zikzaklı ve dik, boylan bir metreye ulaşan keskin kenarlı otlarla kaplı geniş çalılık ve fundalıklardan sonra, çam ormanı başlıyor, ağaçların tepelerini yalayarak baktığınızda, vadi, bütün genişliğiyle seriliyor gözlerinizin önüne.

Yani ben, küçük kilisenin merdivenlerinde, bir elim köpeğimin başında, oturmayı severdim, halen de seviyorum. Akşam vakti, titreşen yıldızlan ve gülümseyen pırıltısıyla vadiyi yukarıdan izlemek,çoğu kez büyük şaşkınlıklarla, hep değişken bir başkalaşmayla, örneğin, bakışımın, aslında dinginlik içinde yönelmek istediği yere değil, aynı benim aşağıdaki çiftliklere baktığım gibi, kendi içime döndüğünü hayretler içinde fark ettiğimde yaşadığım başkalaşmayla doludur. Çünkü aşağıya bakan, burada oturan adam değil, yaşlanmakta olan adam değil, bir zamanlar çocuk olan adam değil, yıl be yıl, zamanın sis uçurumlarına tırmanarak oradan oraya dolaşmış biri değil, içinde, belleğinin tıp biliminin parçalarıyla katman katman biriktiği biri de değil, hattâ o, bir zamanlar bir kadının soluğunda uyuyan ve çok da uzun olmayan bir süre içinde, hiçbir zaman durmayan, zamanın ani unutuşuna doğru gelişmeyi hâlâ sürdüren belleği silecek ölüme yapayalnız yatacak biri de değil. Hayır, bu saydıklarımın hiçbiri değil bakan, hayır, bu ben değilim, ben hiçbir zaman bu olmadım, ben, en derinlerde yatan ve bir o kadar da korunaklı bir kabuğun içindeyim; adeta bir dalgıç fanusundaymışım gibi, o kadar fazla kendi içime indirilmişim, kendimin öteki dünyasına o kadar fazla daldırılmışım ki, bitimine konmuş son ile birlikte yaşamın bütün bu akışı, aslında beni hiç ilgilendirmiyor ve etrafım, içinde barındığım, daha doğrusu sadece benim içimde barınan erkek kardeşin sevinçlerini ve hattâ acılarını çok görmediğim zaman aydınlanmaya başlıyor. Sadece seyretmek ve ellerini şaklatmakla yetinen deliler gibi, artık sahip olmadığım veya gözümün son feriyle baktığım o yerde geçerliliğini yitirdiği için zamanımı boşa harcadığımda, yani körlükle bilginin çokça aynılaştığı o yerkürede -ah, nerede o?! - körlükle bilgiyi bir kez daha birbirinden ayırmak için, körlüğün artık körlük olarak, bilginin artık bilgi olarak anlaşılmadığı bir ayrım için yeni ve daha derin gözlere ihtiyaç duyulduğu zaman, okyanuslarımın karanlığında, keşfedilmesi artık olanaksız dibe batmış topraklarımın karanlığında, dalgıç fanusum hâlâ serbestçe süzüldüğü zaman, ayrılışımın bütün karanlığına rağmen etrafım giderek aydınlanıyor. İşte ben, böyle bir derinlikten bakarken, neredeyse son karanlıktan bakarken, bütün o kabukların içinden kabuk olarak bakarken, hayatıma ve etime kapatılmış olarak oturuyorum burada, dağlardaki ayırıcı müziğin sesine kulak veren, kendi ben'inin anlaşılmazlığından öteye, daha geniş alanların en anlaşılmazlarına tutkuyla bakan ben, evet bakan, aynı zamanda bakılan olarak ben, bilginin giriftliğini seziyorum, dağ olduğumu, tepe olduğumu, ışık olduğumu ve aslında ben

olduğum için ulaşamayacağım, ama ulaşmak istediğim, okyanusların, dağların ve batık adaların derin çukurunda, karanlığın altın zemini üzerinde, günün birinde o büyük unutma üstüme çöktüğünde ulaşacağım toprak parçası olacağımı hissediyorum.

İşte burada küçük kilisenin merdivenlerinde, sırtımı dağa ve Cüceler Kuyusu'na vererek, ulaşılmaz olanın kederi ve aynı zamanda onu izlemenin hayranlığı içinde oturuyorum. Köpeğin, yumuşak ve sıcak tüylerle kaplı başı, tam avucumun çukuruna sığıyor, sanki kafasının içindeki sonsuzluğu elimle tutacakmışım gibi, hep oraya koyarım elimi, fark etmenin bağışlanmış lanetini taşımak zorunda olmadığı için gıpta ettiğimiz köpeğin yemek ve sık sık işemekten ibaret olan varlığı, şu an gözlerime bakan köpeğin varlığıyla, ayırt edilmesi olanaksız biçimde iç içe geçerek, her hücresinin köpek Trapp olduğuna yemin edebileceğimiz neşeli bir bütün oluşturmuş, ama bu köpek, neşeli değil, ya da neşeli olduğu zamanlar az, karda debelendiği ve toprakta koştuğu anlarda bile neşeli değil, sürekli ve her yerde kendisini arıyor, insanın hayvanda uyandırdığı kafasındaki sonsuzluğun pırıltısını, coşkusuna değil kederine katıldığı o sonsuzluğu arıyor: Fakat biz Trapp'la, bir parçasına sahip olduğumuz bu kederin içinde, birbirimizin gözlerine, bakışlarımızın kaynağı olan ve beraberliğimizin katkıda bulunduğu sonsuzluğumuzun seven uzaklarına severek ve arayarak bakıyoruz, ben, terbiyeli bir köpeğe ağız kokusunun yakışmadığını söyleyerek ağzını öte tarafa çevirene kadar bakışıyoruz. Ama köpeğin ağzı yine de kokuyor. Dişleri giderek kötüleşiyor çünkü.

Buraya sık sık ve severek gelmeme rağmen, TaşKutsama Ayini'ne her yıl katılmıyorum. Bunun nedeni sadece Taş Kutsaması'nın, eskiden kalan doğaya yakarışların çoğu gibi cılız bir yortuya dönüşmüş olması değil, kiliseye bile pek gitmeyen biri olarak bu tür şeylere hiç ilgim yok. Bu kez, -Pantkot Yortusu haftasıydı- tamamen ras-lantı sonucu oradaydım. Sabah vizitesi için Yukarı Köy'de çaldığım kapıların yapraklı ağaç dallarıyla süslendiğini, yola çimenlerin ser-pildiğini görmüştüm, bugün uğramam gereken son hastam Bayan Suck'u da ziyaret ettikten sonra, eve değil, Dağ Çiftliği'ne gittim, sokağa kurulan ilkel tahta sunağın üzeri, kenarlan yaldızlı kırmızı bir bezle örtülmüştü, büyükçe bir Meryem Ana resmi görülüyordu, hepsi yapraklarla çevrelenmişti. Ayine katılacak olanlar da buradaydı, dağ gelini için bir tür nedime işlevi gören süslenmiş köylü kızlar, bazıları Aşağı

Köy'den gelen izleyiciler ve tabii köyün bütün gençleri toplanmış, papazın gelmesini bekliyorlardı. Fakat dağ gelini henüz ortalıkta yoktu. Birkaç kişiye selam verip, zaman geçirmek için Gisson Ana'ya merhaba demek üzere tam içeri girecektim ki, bayramlık ipek elbisesiyle Gisson Ana göründü, arkasında dağ gelini vardı, Irmgard'ın dağ gelini olması, benim için süprizdi. Evet, saçında gelin tacı, kollarında çiçekler, gelin gibi süslenmiş bu kız Irmgard'tı.

"Aaa," dedi izleyiciler âdet olduğu üzere, "aaa, Irmgard," dedi çocuklar; tanık oldukları görkem hoşlarına gitmişti. Gökyüzü açıktı, yağmur yağmıyordu, yağacak gibi de görünmüyordu, çünkü kuzeyden gelen rüzgâr, geniş, yumuşak, serin dalgalar halinde vadiyi ve gökyüzünü geçerek buraya doğru esiyordu. Uzaydan, düzenli ve aynı zamanda görünmez dingin dalgalar halinde akıp giden sütümsü ışıkta Irmgard, yoğun parlaklığıyla aşağıyı yakacak güneş ışığında çok daha güzel görünüyordu.

"Ne büyük sürpriz, Gisson Ana," dedim, Irmgard'a da gerektiği gibi beğenilerimi ifade ettikten sonra.

Şimdi gelinin annesi, bayan Miland da çıkıyor evden. Zâzilie'yi daha önce çocukların arasında fark etmiştim. Gelinin annesinin üzerinde günlük giysileri vardı. Bize değil, kızına değil, ışığa ve ışığı buraya hafifçe taşıyarak, burada bırakıp kendi yoluna devam eden rüzgâra bakıyordu.

"Evet," dedi sadece, ona.selam verdiğimde, "bugün Irmgard dağ gelini oldu."

"Ben de bir kez olmuştum," dedi Gisson Ana "ama üzerinden o kadar çok zaman geçti ki, sanki hiç olmamış gibi."

Irmgard'ın hâlâ bir Gisson olarak görüldüğünü anlamıştım, bunun için ve bu özelliğiyle bugünkü payeyi elde etmişti, yoksa "aşağıdakiler"den birine bu paye kesinlikle verilmezdi; eskiden, Aşağı Köylülerin izleyici olarak katılmasına bile izin verilmezmiş.

Bugün "aşağıdakiler"den birinin dağ gelini olması, bazılarının buraya gelmesine yol açmıştı.

Belli ki bir zamanlar, yani “aşağıdakiler”den biri olmadan önce, aynı böyle süslenmiş olarak burada durduğunu düşünen Bayan Miland, “Irmgard evine döndü,” dedi.

“Olabilir,” dedi büyükanne.

“Irmgard artık hep burada mı kalacak?”

“Evet,” diye yanıtladı Bayan Miland.

“Evet, hasattan sonra onu yanıma alacağım.” Açıklamayı Gisson Ana yapmıştı.

“Anaya, Irmgard için yemek parasını ödeyeceğim,” diye pekiştirdi Bayan Miland.

“Ne zaman istersen,’’ dedi büyükanne. “Fakat Irmgard, burada kendi ekmeğini kazanacak.”

Aşağıda, papazı getiren araba köy yoluna sapmıştı. Tırıs giden hantal çiftçi atı, Suck’un, “tıış tıış” ya da “hüü” nidaları ve hafif kamçı darbeleriyle yönlendirildiği için, sık sık yavaşlıyordu. Arabacı yerinde Suck, yanında da papazın çömezi oturmuştu, ölüm döşeğinde yatanlar için yapılan törenlerde veya dini alaylarda kullanılan uzun ve siyah tahta haçı tutuyordu elinde, arkadaki küçük sıraya, cüppesini giymiş papaz, diğer sıraya ise kırmızı giysiler içinde zangoçla, Dağ Çiftliği’nde oturan ve adet olduğu üzere Suck’la birlikte, ayin için papazı almaya giden duacı Gronne yerleşmişti. Bugün de papazın arabaya çıkmasına ikisi yardım etmişti. Saatime baktım; yedi buçuktu.

Arabadan atlayıp Taş Kutsama ayini için, aralarında kırmızı damalı kilise sancağının da bulunduğu gerekli eşyaları indirdiler, bu arada Irmgard, kızların ortasında, dağın gelini olarak papazı selamlamak üzere arabaya yaklaşmıştı:

“Hamdolsun İsa’ya

Ne varsa dağda tutsak

Onun sayesinde kurtulsun

Kovulsun şeytan ve canavarlar

Kötülükler yok olsun

İsa ve Meryem adına.”

Köy okuluna giden bir kız çocuğunun ses tonuyla bunları söylerken, papaza kutsaması için çiçek demetini uzattı. Kısa boylu, ürkek din adamı, önce biraz tereddüt etti, çünkü çiçekleri ne kadar çok sevse de, verilen armağanı önce incelemesi gerekiyordu, yavaş ve onaylayıcı bir baş hareketiyle çiçek demetini kutsarken eğri yüzünde işin uzmanına özgü hafif, sevecen bir gülümseme belirmişti.

Nasıl davranacağım bilemeyen, ama burada bulunanların arasında, birçok tanıdığım olduğunu gören Trapp, olup bitenleri daha rahat izlemek için kalabalığa yaklaşmıştı, dinsel etkinliklere burnunu sokmaması için onu yanıma çağırmam gerekti. Hayvan, insanın anlaşılmaz aptallığından tiksinerek dediğimi yaptı. Bu arada zangoç, buhurdanlığı sallamaya başlamış ve papaz, ilk duayı etmek üzere sokağa kurulan sunağın önüne gelmişti, ama uzun süreden beri burada beklemekte olan cemaat, henüz herhangi bir değişiklik göremediği için duaya tam olarak katılmıyor, sadece sunağa bakıp, yeşil dallar arasında koyu kırmızı duruşunu güzel buluyordu. Burada söz konusu olan ayin ya da ibadet değil, bazen bir şeyler olmadan önce ve insan üzerinden hızla geçip giderken, dünyanın bir parça güzel görünmesidir, rüzgâra karşı ya da rüzgârla birlikte olmak arasında hiçbir fark yoktur, çünkü dünyevi rüzgâr, bir nefesin, küçük ve hatalı yankısından başka bir şey değildir, öyle ki onun tatlılığı ve gücünden, ancak deniz ara sıra söz eder, kimse tarafından dinlenmediğini zannettiği zamanlarda yapar bunu, bir de yumuşak ve güçlü gelgit dalgalarının aracılığıyla ayla durmaksızın konuşurken. Ağzı sıkı rüzgârın arkasından titreyen yaprağın süzülüşü, her şeyin sustuğu ve sadece kalbin çarptığı, aynı, denizin dağların zirvelerindeki son yansıması gibi, yankının yankısı değil midir? Sunağın etrafına konmuş dalların yapraklan hafifçe hışırdıyordu, kenarları sertleşip kıvrılmaya başlamıştı. Zangoç buhurdanlığını bir kez daha salladı, buhurdanlık sağa sola yavaşça gidip geliyordu, tören alayı dizilmiş ve yürümeye başlamıştı, papaz çömezi, elinde oldukça uzun bir haç olduğu

halde etrafında toplanmış çocuklarla birlikte yürüyordu, haçın üzerinde gümüşten yapılmış Mesih öne doğru eğiliyordu. Arkada arkadaşlarıyla birlikte dağ gelini yerini almıştı, onun arkasında da, ardındaki halkı yöneten duacı vardı. Erkekler azınlıktaydı, kalabalığın çoğunluğunu kadınlar oluşturmuştu. Dini tören alayları ve gömü törenlerinin protokolü böyleydi, insanın, bu dizilişin insanlığın en eski protokolü olduğuna inanası geliyordu. Tören alayının okuyacağı duayı duacı belirlemişti:

“Yüce Tann dağda konuştu

Rüzgârından yıldız ve ay uçuştu

Ve ekti merhametini Tanrımız

Sabah erken, daha gün ağarmadan

Yükselerek dünyanın kulesine

Parlak dağına yaşamın

Dağdaki Meryem’e hamdolsun.

Yüce Tanrı dağda konuştu

rüzgârından yıldız ve ay uçuştu

Ve ekti merhametini Tanrımız ...”

Tören alayı dua okuyarak yoluna devam ediyordu, yukarı doğru çıkıldığı için biraz soluk soluğaydı herkes. Kadın topluluğunun en önünde yürüyen Gisson Ana'yla konuşabilmek için erkeklerin arkasında yürüyordum. Köpeği eve yollamıştım. Geri dönme karan verene kadar bizi uzun süre izlemişti ve bana bir türlü inanamadığı için ikide bir duruyordu.

“Arkadan gelmesinde bir sakınca yok," dedi Gisson Ana. “Kutsallığı bozmaması için.”

Yoldan inerek gözden kaybolan sadece Trapp değildi. Bayan Miland da -Zazilie’yi elinden tutarak- geniş adımlarla yeniden vadiye iniyordu.

“Parlak dağına yaşamın

Dağdaki Aziz Peter’e hamdolsun.”

Gisson Ana, duanın “hamdolsun,” kısmına vargücüyle katılıyordu, öyle ki sanki biraz alay ediyor, biraz da iyi örnek olmak için bu kadar gayret sarf ediyordu.

Fakat insanın yaptığı birçok şey, hem ciddi, hem de eğlencelidir, sonsuz, ama aynı zamanda sonludur, özellikle bilgisi, ilk düzlüğün arkasına gerilediği ve mizah yeteneği edindiği zaman. Bir atlı askerin oğlu olan Suck da, yavaş yavaş alçalmış, fakat yine de çiçeksever çelimsiz papaza arabacılık yapma şerefine yükselmişti, o da birkaç adım önümde yürüyor ve toplulukla birlikte söylüyordu.

“Elli yıl önce farklıydı,” dedi Gisson Ana, elli yıl, hatta yüzyıl önce de ormanın orada durduğunu, otların büyüdüğünü, bacaların tüttüğünü ve yolun zaman zaman dönemeçler çizerek, zaman zaman dik kıvrılarak uzadığını bilmelerine rağmen, bazen sadece farkı gören yaşlı insanlar gibi.

Kısa boylu papaz kötü bir dağcıydı; çok yavaş ilerliyorduk. Hava pusluydu, ağaçların tepesini yalayarak geçen rüzgar, ormanın yüklediği rüzgar, canlı ve kesilmiş ağaçların, ormandaki otların, çürümüş toprağın tatlımsı kokusu tarafından gebe bırakılmış rüzgar, aşağıya inmiyor, burada dinleniyordu. Yolun iki tarafı da yaban mersini çalılıklarıyla, adeta koyu yeşil bir halıyla örtülüydü.

“Ve ekti merhametini Tanrımız

Sabah erken, daha gün ağarmadan...”

San yelve kuşunun ötüşü duyuluyordu.

“O zamanlar bu işlerden anlayan bir papazımız vardı,” diye anlatmaya devam etti Gisson Ana, “yanın saatte çıkardık yukarıya.” “Eh, doğruya doğru, anacım.”

Bugün bile dağlıların büyük- adımlarıyla yürüyen Gisson Ana, düşünceli gülümsüyor: “Hiç fena olmazdı, yanın saat, bugün bile başarının bunu . ..İşte Papaz Arlett biliyordu bu işleri, kutsama işini de.”

“Bu konuda bilinmesi gereken ne var ki?’

Gisson Ana güldü: “Dağdaki Aziz Michel’e hamdolsun.”

Sanının ne demek istediğini anlamıştım: Gisson Ana, bizim, çiçek yetiştiren zavallı papazımızın da içinde bulunduğu silik kişiliklerden hiç hoşlanmıyordu.

Bir süre sonra devam etti: “Kutsama töreninin bir anlamı olacaksa, gece yapılması gerekir...”

“Düğün de gece değil, gündüz yapılıyor, Gisson Ana.”

“Ama kutsamanın gece yapılması gerekir.”

“Rüzgarından yıldız ve ay uçuştu

Ve ekti merhametini Tanrımız ...”

“Elbette, anacım, ama damat olmazsa zifaf gecesi olmaz.” “Doğrusu şu ki, önümüzde yürüyen adam, damat değil.”

“Peki şu Papaz Arlett, o damat mıydı?”

“Hiç şüphe yok...Korkunç bir herifti, kimse kızını, günah çıkartmak için ona göndermek istemezdi... ”

“Berbat hikayeler, Gisson Ana... eee, o zaman dağ gelini siz miydiniz? ”

Kurnaz ve üzüntülü bir yüz ifadesiyle konuştu: “O zaman dağ çoktan ölmüş ve kapanmıştı...evet, açıkken, yani gerçekten açıkken... ”

Anlamıştım: “Dağlar doğum sancısı çekiyordu.”

“Evet, olabilir... dağ henüz açıkken, zifaf gecesinde gece kutsaması yapılıyordu, düğün gibi dans edilir, eğlenilir, hatta daha kötü şeyler de yapılırdı.”

“Birahanede mi? ”

“Yukarıda tabii ki.”

“Bu tür şeyler mi anlatılıyor? ”

“Evet, bu tür şeyler.”

Bugün bile, sonbaharda yıldız kayması başladığı zaman, Soğuk Taş’ın orada, biraz hoplamalı zıplamalı ve maskaralıklarla dolu, masum bir halk festivalinin yapıldığını hatırladım. Yortu çelengleri ve insanın dağı sarıp sarmaladığı yakarışları artık soldu ve zayıfladı, yüzyılların fırtınası tarafından darmadağın edildi.

“...Ve ekti merhametini Tanrımız...” Ve sanki metne, ama daha doğru bir metne aitmiş gibi devam etti: “Dağdaki madenci, ana karnındaki çocuk, korunan ve doğurulan... Aziz Pankraz’a hamdolsun.”

“Ne söylediniz şimdi?”

Önce biraz güldü, daha sonra ciddiyetle konuştu: “Eğer zamanı gelmişse, gelinin ve dağın kutsanması etkili olur... dağ ve gelin aynı şey zaten.”

Kuşkulanmıştım, o nedenle sadece, “Evet,” dedim. Aslında, yıllar önce dağ gelini olduğunda, kendisini Kuppron’un kucağında gelin gibi hissedip hissetmediğini, ya da gelin tacıyla önümüzde yürüyen, kutsanmaya hazır, kutsal şövalye tarafından kurtarılmaya hazır Irmgard’ın, şu an, bu tür duygular içinde olup olmadığını sormak istiyordum. Belki de çok eskiden, söz yeni oluşurken, belki daha da önce, yeryüzünün katlandığı, dağların ortaya çıktığı zamanlarda, dağların kucağı vardı, bugün ise bu sözcük, jeoloji içinde yolunu kaybetmiş boş bir kavramdan başka bir şey değil. Ama Gisson Ana'ya bunları söylemek olmaz.

“Yüce Tanrı dağda konuştu...”

Yine de şunları söyledim: “Gisson Ana, ciddi konuşmak gerekirse, çok sayıda canlı dağ var, onları delme makineleri ve teleferiklerle ele geçiriyorlar... dağ gelinleri ve papazlar olmadan ...”

“Neden olmasın,” dedi sakin ses tonuyla.

“Papaz Arlett gibi bu işi doğru dürüst yapabilen birinin kısa sürede bulunamayacağı bir yana bırakılsa da ...aslında yorucu bir iş...”

Yine güldü: “Dağ isterse, papaz da burada olur.”

“Evet, ama dağlar vazgeçiyor.”

“Bütün dağlar aynı değildir ...Yükselerek kulesine dünyanın, parlak dağına yaşamın...” yine ara verdi, “aynca dağlar sabırlıdır, bazıları kendilerine yapılanlara uzun süre göz yumarlar.”

“Allah aşkına, Gisson Ana, gerçekten buna inandığınızı bilebilsem.”

Bana biraz acıyarak baktı: “Bekle...bekle... sabırları tükenip öç alacakları zaman gelene kadar bekle...o zaman kendin göreceksin.” “Hayır,” dedim “hiçbir şey görmeyeceğim, çünkü dünya üzerindeki kötülükler öç veya ceza

değil, sadece ahmakça bir oyun... zavallı Suck, kansı ölüp çocuklarıyla yalnız kalırsa, boş yere bu cezayı almış olacak. ..”

Suck, belki de adını duyduğu için bize dönmüştü.

“Hayat cezalandırmaz,” dedi iddiasız bir sesle, “ama hayat, her yerde, kötülükte de var.”

“Kabul, Gisson Ana, buna itirazım yok, fakat dağın kötülüğünde ve öcünde kimin hayatı var...ejderhanın hayatı mı yoksa...?”

Artık cevap vermiyordu. Bu tür sözler onu kızdırabilirdi. Devlere ve ejderhalara inanıp inanmadığını anlamak olanaksızdı, bu soruyu sormamalıydım. Devlerin ve ejderhaların bitkilerin ve taşların içindeki varlıkları ve etkinlikleri hakkında bir sürü hikayeye takmıştı kafasını, onlarla verimli ve sürekli bir ilişki içindeydi, ot toplamaya gittiğinde, bir şeyleri dinlerken, bir şeylere kulak kabartırken, çok eski, bütün anılardan daha eski zamanlardan kalan, ama kendisinin her şeye rağmen iki ayağıyla sağlam kök saldığı şimdiki zaman kadar değerli bulduğu efsanelerle uğraşıyordu. Sanının olan şu: Gerçekten sevmesini bilen biri, sevdiği tarafından hiçbir zaman tamamen terk edilmez, hatta öldüğünde bile, gerçekten seven, ölene ne olduğundan haberdardır, öleni zenginleştiren sürekli geri dönüşü bilir, bunun hangi şekilde gerçekleştiğini söyleyemese de, “o bir ruh” ya da “bir hayaletti” demekten ürkse de, kesinlikle emindir bundan, sadece konuşmak istemez, evet, bu konuyla ilgili soru sorulduğunda da öfkelenir. Belki de, sevgisi zamanın derinliklerine uzanan, bu derinliklerden birçok şeyi, kendisine gelmesi için geri çağıran, bu konularla ilgili soru sorulduğunda ise öfkelenen Gisson Ana’ya da böyle olmuştur; çünkü “efsanevi bir varlıktı,” “bir periydi,” “bir ejderhaydı,” diyemez, sadece onların, etrafında hareket ettiklerini bilir. Hayır, onlara soru sorulmamalı, aslında benim sormam da haksızlıktı.

Yol dikleşmişti. Sık sık su molalarıyla kesilen, tekerleklerin kayalarda derin izler bıraktığı, yüzyıllarca yaya ve taşıtla geçilen, tekerlek bulunmadan önce insanların ilkel kızaklarla katettikleri dar yol, dev yol, cüce yol dikleşmişti. Yaban mersini çalılıkları seyrekleşmişti, ufak tefek papazımızın gücü iyiden iyiye tükendiğinden daha sık duruyorduk. Ona yardım etmek isterdim, ama alet çantamda ne kafein ne de verebileceğim

başka bir ilaç vardı. Zaten ayinden önce herhangi bir şey yiyip içmezdi. Kalbinin zayıf olduğu apaçık belli olan birinden, hem de ayıkken, buraya çıkmasını beklemek gerçekten saçmalıktı. Bu nedenle bütün geleneklere aykın olarak, "Biraz oturun, Papaz Efendi," diye bağırdım.

Sırtında sert cübbesi olduğu halde bana doğru köşeli bir dönüş yapıp minnettar ve kararsız gülümsedi.

"Hadi Papaz Efendi, mola hepimize iyi gelecek ve sevgili Tanrımızın da buna itirazı olacağını sanmam."

Bir kez daha düşündükten sonra, eteklerini korumak isteyen köylü kadınların hareketine benzer bir hareketle cübbesinin arka kısmını kaldırıp yolun kenarındaki kayalıklara oturdu; şimdi yamalı çizgili pantolonuyla erkeğe daha çok benziyordu. Diğerleri de onun gibi yapmışlardı. İsa'yı çatal dallardan birine yaslayıp diğer çocuklarla birlikte ağaçlık alana giren çömezin beyaz koro giysisi, ağaç gövdelerinin arasında bir orada bir burada parıldıyordu. Duacı Bay Gronne, Şam kumaşından yapılmış kilise bayrağını bırakarak bir şişe çıkarmış -ceketinin arkasını tuhaf biçimde kabank tutan şeyin ne olduğu şimdi anlaşılmıştı- kararsızlıkla elinde tutuyordu, çene çalarak yolun kayalık kısmının kenarına dizilmiş kadınların yanına oturmuştu. Özür dilercesine, "Sadece kahve," dedi, "boğazımızı ıslatmak için," durmadan dua ya da ilahi okuduklarından buna çok ihtiyaç duymalarına ve şişeye arzuyla bakmalarına rağmen, hiç kimse ayin bitmeden bir yudum içmeye cesaret edemiyordu. Ben de, Gronne'ye, canlandırıcı sıvıyı papaza ikram etmesini söylemeyi göze alamamıştım, oysa papaz, dünyevi, hattâ neredeyse turistik bir etkinlik diyebileceğimiz dağa çıkışta eriyip gitmiş görünüyordu.

"Durduğumuza göre," dedim, "siz de biraz dinlenmek istemez misiniz, Gisson Ana?"

Can sıkıntısını unutmuş, bir tören şefinin bağışlayan kızgınlığıyla bakıyordu bana ve çevredeki insanlara. "Ayinden önce olmaz," diyerek Irmgard'ı yanına çağırdı, sanının hiç olmasa onun, yani dağın gelininin saygınlığını korumak istiyordu.

Alnında, hattâ gelin tacının altında, ter damlacıkları birikmiş olan Irmgard'ın yüzünde, gerçekten törensel denilebilecek ciddi bir ifade vardı.

Suck yanımıza gelmişti. Şu an ilahi söylenmediğinden, yer gök orman böceklerinin vızıltısıyla doluydu. Yolun tam ortasındaki karınca yolunda, akıl almaz hızda bir kaynaşma vardı. Suck'un her zaman neşeli olan yüzü şu an kaygılı: "Bugün onu ziyaret ettiniz mi Doktor Bey?" - "Evet Suck, fena değil." Aynı anda sorunun yanıtını daha iyi bilen Gisson Ana'ya kayıyor gözüm, bunu biraz da Suck'un gözlerine bakmak istemediğim için yapıyorum, belki de umudum, hasta hakkında ifade ettiği yargıyı, şu an geri alması. Oysa yaşlı kadın, Suck'un korku dolu sorusunu duymasına ve benim durumumu hissetmiş olmasına rağmen hiçbir şey demedi, Irmgard'ın gelin tacından düşerek bozulmuş fiyonklarını, son derece sakin hareketlerle düzeltmeye koyuldu.

Suck sorusunu yineledi. "İyileşecek mi?"

"Evet," diye yanıtladım, acı bir isyanla.

"Oğulların büyüyüp güzel çocuklar olacaklar," dedi Gisson Ana, Suck'un ormanda koşuşturan çocuklarından birini işaret ederek.

Suck'un, denizci sakalının çevrelediği yuvarlak yüzüne bir gülümseme yayıldı. Kendisi babasına nasıl benziyorsa, oğullan da öyle benziyorlardı ona, Sucklar tıknaz, güçlü ve keyifli çocuklardı. Bu çocuklar Suck'a, erkeğin kadına el uzatmasını gerektiren hayatın o güzel zorunluluğuyla gelmişler ve beraberlerinde, kadının -ki oda hayatın güzel zorunluluğuna tabiydi- denizci sakalı bırakmış böyle bir herife 'evet' demesine ve ondan hoşlanmasına duyulan şaşkınlığı getirmişlerdi. Suck'un böyle düşünüp düşünmediğini bilmiyorum, ama onun yerinde ben olsaydım veya çocuklarım olsaydı, böyle düşünürdüm.

Şimdi yakına gelmiş olan oğlan, dağ gelinine bakıyordu. Sonra çiçek demetini istedi.

"Olmaz," dedi Gisson Ana, "onu kesinlikle alamazsın, o Tanrı'ya ait, sadece seyredebilirsin."

Ben de Irmgard'ın kollarındaki çiçek demetine bakıyordum. Çoğunlukla karanfillerden oluşan demetin arasına telli kavak da konmuştu, benim hiç bilmediğim, ama Gisson Ana'nın gizemli ot toplama faaliyetleri sonucunda elde ettiği başka otlar da vardı; biçimi neştere benzeyen ve kaynatılarak elde edilen özü, engerek ısırığına karşı iyi geldiği söylenen yılanotunu tanımıştım.

"Evet çiçekler Tanrı'nın," diye tekrar etti Gisson Ana, daha yükses sesle, ilk kez papaza dönmüştü: "Değil mi, Papaz Efendi?" "Evet," dedi papaz küçük ve bitkin suratıyla, "Onlar Tanrı'nın." Ve renkli çuval beziyle solgun yüzünü kuruladı.

Yanına otururken nabzına bakmak istediğimi söyledim. Ah, her şey yolundaydı, sadece yukarıya biraz hızlı çıkmıştı. Evet, tırmanmaya alışkın olmamaktan kaynaklanıyordu bu durum.

"Evet, Efendim, turistler gibi uzun gezintiler yapmanızdan yana değilim tabii, ama küçük yürüyüşler size oldukça iyi gelecektir." Dalmatica, açık duran iki bacağının arasından sarkıyordu. Aslında ona, üzerindeki bütün bu şeyleri çıkarmasını ve kalan yolu gömleğinin kollarını sıyırarak yürümesini önermek isterdim. Papaz Arlett mutlaka böyle yapardı.

"Önümüzdeki yıl, sizin yukarıya çıkmanıza izin vermeyeceğim. Doktor olarak benim vetomu şimdiden hesaba katabilirsiniz."

"Önümüzdeki yıl," yine o hafif, eğik gülümsemesiyle güldü, "o zamana daha çok var, o kadar uzun süreleri hesaba katmıyorum... Tanrı'nın istediği olur."

Sonra ayağa kalktı, cübbesini düzeltip yürüyüş için hazırlandı. Fakat bir işe ara verildi mi, o işe yeniden başlamak kolay olmaz, dağ çıkarken yanlış zamanda verilen molanın hiçbir faydası yoktur. Çünkü çene çalmaya dalmış kadınlar için gölgede oturmak çok daha keyifliydi, hiç kimse, atalardan kalan ve kendi akılsızlıkları nedeniyle sürdürdükleri ve bugün meşakkatli bir iş olarak omuzlarına yüklenen dağın kutsanmasına ihtiyaç duymuyordu. Fakat duacı Gronne, görevini hatırlamış ve ağlamaklı sesiyle, "Yüce Tanrı dağda konuştu ..." diye yeniden başlayınca, zangöcun da yardımıyla tören alayına şöyle böyle bir düzen yeniden hakim olmuştu.

Artık yolun zorlu kısmını arkada bırakmıştık. Kısa bir süre sonra, ağaç gövdelerinin arasından ışık pırıltıları görülmeye başladı. Duanın, “Dağdaki Aziz Genovefa” kısmı okunurken, biz de artık orman yolundan çıkmıştık. Terli insanların oluşturduğu kalabalığın etrafında at sinekleri ve sivrisinekler uçuşmaktaydı, küçük kilise, biraz yukarıda, tam karşımızda duruyordu, bir dönemeçten sonra oraya ulaşacaktık, fakat son ormanlık bölgenin arkasında pas renginde şeritlerle bölünen boz, büyük sarp kayalık yükseliyordu. Gökyüzü hâlâ parlak açık griyle örtülüydü, güneş şu an sütümsü bir parlaklıktaydı. Etrafta ot, bodur çalılık ve soluk alıp veren ölü dal kokusu vardı. Ağaç kütüklerinden birinin üzerine, buralarda çokça görülen siyah bir kertenkele, kuyruğunu S-şeklinde kıvırarak oturmuş, yılana benzer kafasını kaldırmış bize bakıyordu.

Son derece yavaş ilerliyorduk. Bastonumu papaza vermeme rağmen sürekli kaydığı için, Suck öne sıçrayıp elini uzatmış, papazı arkasından çekiyordu. Papaz çömezinin yokuş nedeniyle tamamen eğik tuttuğu haçın inip çıkışını izleyerek ağır ağır yukarı çıktığım sırada, her zamanki alışkanlığımla karşımdaki sarp kayayı seyrederken, çok da yüksek olmayan bir yerde, şimdiye kadar dikkatimi çekmediği için şaşırdığım, dev bir yılanın kabartmasına benzeyen yatay bir şişkinlik keşfetmiştim, yaklaşık bir iki metre kalınlığındaki bu şişkinlik, bütün kaya boyunca uzanıyordu. İnsanın, en sevdiği toprak parçasını bile tamamen tanımasının ve kavramasının olanaksızlığının doğrulandığını gördüğüm zamanlarda içine düştüğüm hafif iç sıkıntısıyla bakmaya devam ettim. Bu şişkinlik belli bir noktada aşağıya eğiliyor ve orada, yılan kafasına çok benzeyen bir üçgen oluşturarak sonlanırken, tam olarak Cüceler Kuyusu’nun kapatılmış olan girişini işaret ediyordu. Bir an, “bütün bunlardan bana ne,” diye düşünmüştüm ki, aniden durdum, güvensizleşmiştim: Irmgard’ı pençelerinden kurtaracağımız canavarlar ve ejderhalardan çokça söz edilmişti. Bugün, gördüğüm şeyi gerçekten görmüş müydüm? Ben ya da bakmakta olan herhangi bir Ben, katılmadığımı düşündüğüm halde, bu törene, kendini gereğinden fazla kaptırmış biri olarak, gerçekte olmayan şeyler mi görmüştüm? Aslında kaya oluşumlarında her türlü hayali şekiller görebilmek olasıydı, bu oluşumlar bunun için çok uygundu, aynı damla taşı şekilleri gibi, öyleyse bir dağa sanlan yılan oluşumunu neden görmemiş olayım? Sütümsü kurşuni renkteki sarp kaya, gökyüzünün sütümsü beyaz ışığında, çok eskiden donup kalmış bir ışık gibi, yeryüzünün kadim

gülümsemesi gibi duruyordu, hayır, kendisini ilk kez ışığa açtığı için yeryüzünün gülüşüydü ve bizler, yine kadim, ama zamanın tamamen eskittiği yaka-nşlanmızla yaklaşıyorduk ona: Kaya, beline bir yılan dolayarak eğ-lenemez miydi? Artık kimse dua ve ilahi söylemiyordu. Gronne'nin sesi gitmişti. Önde yürüyen Suck, "Hadi, Efendim," diye bağırdı, "birazdan varıyoruz, az kaldı." Çocuklar da yukandalardı artık ve sonunda, dört ayağı üzerinde tırmanıp çıkan çömez, haçını muzaffer bir edayla toprağa çakmıştı. "Hooop, Efendim," diye bağırdı Suck, papazı küçük kilisenin önündeki küçük düzlüğe çekerken.

İşte gelmiştik. Bugün birçoğumuz için yol her zamankinden daha dikti sanki. Ufak tefek papaz ise, şapelin açılmış ve çalı çırpıyla bağlanmış kapısına, sergilediği performanstan memnun gülümseyerek ve soluk soluğa yaslanmıştı. Benim bastonum hala elindeydi.

"Yavaş yürüyen yorulur," dedi Gisson Ana, eteklerini düzeltirken, "bugünkü ayin, yorgun bir ayin olacak."

"Kuşkusuz," yanıtını verdim papaza yanın dönerek, "o nedenle Papaz Efendi önce biraz dinlenmeli."

Fakat papaz hayır diyen bir yüz ifadesiyle gülümsemiş ve arkasında çömezi olduğu halde şapelin içine girip gözden kaybolmuş, bunun üzerine cemaat, en önde dağ gelini ve Gisson Ana olduğu halde şapele girmeleri gerektiğini düşünmüşlerdi. Girişte kısa süreli bir birikme oldu.

Sabahı başlangıçtan beri dolduran aydınlık ışık sisinin tam ortasında duruyorduk, hayır, aydınlık ışık sisi, sabahın kendisiymiş gibi nüfuz etmişti vadiye, kayaya ve gökyüzüne. Sanki sabahın kıyısında, sabah dinginliği içinde en uzak sonsuzluklara kadar genişleyen bir denizin kıyısında duruyorduk. Yanımda duran Suck, "Bugün kaya yumuşak," dedi.

"Evet," diye yanıtladım, ikimiz de başımızı yukarı çevirip Kuppron'a baktık.

"Bakın Suck," dedim, "şu yukarıdaki şey, aynı yılana benziyor."

“Evet,” diyerek doğruladı beni Suck, “dağın etrafına dolanmış bir yılan...çepeçevre dolanıyor.”

“Komik,” dedim.

“Neden? Belki de yılan taşlaşmıştır...böyle şeyler olur.”

“Hadi yaa,” dedim “dağın etrafına dolanmış bir yılan... çok saçma.”

“Tufandan önce,” dedi, “o zamanlarda bir sürü şey oluyordu.”

Bu sırada ortalık sessizleşmişti, şapele girmek için kendime yol açmak zorundaydım, çünkü Irmgard’ın dağ gelini olarak neler yaptığını görmek istiyordum, aynca orada bulunmayışım Gisson Ana’yı gücendirirdi.

Kapıdan ve sivri kemerli iki pencereden sızarak giren sabahın akışkan ışığı, beyaz badanalı küçük mekanı aydınlatmıştı, bu aydınlıkta, sunak masasında usulüne uygun yakılmış mumların ışığı solgun görünüyordu. Acaba burada nasıl tuhaf bir ayin olacaktı? Sönmekte olan yıldızlara benzeyen mumların altına, bu törenin “Taş Ayini” diye adlandırılmasının nedeni olan maden parçalan dizilmişti ve Papaz Arlett’in emriyle buraya konduğunu düşündüğüm, alçıdan yapılmış Meryem Ana heykeli, sırtında yıldız mavisi pelerini olduğu halde, büyük olasılıkla şapel yapılmadan ve korun-malan amacıyla bu Hıristiyan mekana devredilmeden çok' önce, tapınma amaçlı kullanılan taşlara tatlı ve duygulu gülümsüyordu. İçlerinde maden damarlarının bulunduğu çocuk kafası büyüklüğündeki bu parçaların yüzeyleri, binlerce yıl insan dokunuşunun akınusında kalmış gibi aşınmış ve yontulmuştu. Sunağın arkasındaki haçın alt tarafında duvara bir madenci kazması asılıydı. Papaz, bu şeylerin önünden merasimle geçti, olup bitenler ona, mahkum edilmesi gereken batıl inancın sonsuz derinliklerinde, ağır devinen bir süreç gibi görünüyor olmalıydı. Peki cemaatin durumu neydi? Dua taburelerinin ilk sırasında Gisson Ana diz çökmüştü, bu dinsel olaya, sahip olduğu başka türlü bir bilgi sayesinde, saygılı fakat gülümseyen bir konuk gibi katılıyor, bu arada Papaz Arlett’i düşünüyordu. Tam o sırada dağ gelini Irmgard, tuhaf bir dindarlık ve süslenip püslenmiş güzel bir köylü kızının ağırbaşlılığıyla diz çöktü, acaba kız, bu dindar havaya, Marius’un adaletine inandığı için mi, yoksa adamın onu, bu güzel ve süslü haliyle görebileceği için mi büründü, kimse bilmiyor ve tabii çocuklar, her zaman

kapalı olan bu şapele bugün girebildikleri için sevinçten uçan çocuklar oradaydı, bir de, her biri yiyecıtk bohçalarını ayaklarının dibine bırakmış kadınlar. Fakat aslında son derece zayıf olan tören, yine de yapıldığı yaz sabahının sessiz vakarını taşıyordu, aynı yaz sabahı gibi, ağarmakta olan denize bir bakıştı adeta ve papazın hareketleri, insanların yüzleri, uçup giden beyaz bir sisi veya henüz gölgeli sonsuzluğa süzülen belirsiz bir yelkenliyi çağnştınyordu. Dua ederken yapılan hareketler ne kadar dünyevi olursa olsun, önemli olan onu gerçekleştirebilmektir, insanların sahip oldukları ve hatta seyirlik diye küçümsenebilecek bu basit yetenek, adeta, hayır adeta değil gerçekten, sonsuzluktan gelen ve o olmaksızın yaşayamayacak olan insanın kendisini sonsuzluğa döndürebilmesinin güvencesidir. Ufak tefek papaz ne kadar bitkin, cübbesi ne kadar tozlanmış, köylü ayakkabıları içinde ayaklan ne kadar yanıyor olsa da, Irmgard, gelin süslerini bin türlü gizli maksatla sergilese de, Gisson Ana, artık ibadetle ilgili uğraşları gerektirmeyecek sadelikte bir uzaklığa ulaşmış olsa da, öteki dünyaya ait olana, açıklanamaz olana kendini veriş, papazın yaptıklarında, duacının hareketlerinde, sadece yapılan işte ve harekette ifadesini bulur, dua için ellerini kavuşturan insandır, ama içe dönük yüzünün vakarı tarafından öyle uzaklara taşınmıştır ki, alçakgönüllü tutumunun beyaz yelkenlileri, varlığının katmanlarından, sonsuzluğun sezen kıyılarına kadar, duacının kör bakışlarının sezdiği görünmez gökyüzünün kıyılarına kadar defalarca süzülüp gider. Şapelin kapısının önünde ağustosböcekleri beyaz şarkılarını söylüyorlardı.

Fakat Taş Ayini şapelin içinde yapılmıyor. Ayinin sonunda üç kez okunan “Göklerdeki Babamız” duası söylenirken, zangoç ve Gronne, maden parçalarını sunak masasından alıp, ne köpeklerin, ne de rayların bulunduğu eski maden ocağında çeşitli amaçlar için kullanılan taşıma sandığına koymuşlardı. Sandığı iki delikanlı tutuyordu, arkadaşlarıyla birlikte dağ gelini, çocuklar ve diğer gençler iki delikanlının etrafında toplanmışlardı, kalabalık, yani bizler, yeniden tören alayı düzenini kurana kadar, onlar taşıdıkları yükle beraber ormanda gözden kaybolmuştu. Bizi, eski Cüceler Kuyusu’nun girişinde bekleyeceklerdi.

Zangoç şimdi madenci kazmasını duvardan indirmiş, buhurdanlığının yanında taşıyordu, çömez haçı yeniden yüklenmişti, Gronne ise, sunağın yanına dikilmiş olan kilise bayrağını kemerine yerleştirirken okunacak

duaları başlatıyordu, ancak bu kez bütün azizlere yakarılmıyor, her dörtlük “Aziz Georg’a hamdolsun,” diye bitiyordu. Biz de ormanın içine doğru yürümeye başladık, daha önce yola koyulan grupla, ancak yirmi dakika sonra buluşabilmiştik Cüceler Kuyusu'nda: Dağ gelini, maden kuyusunun kapatılmış girişine arkasını dönmüş dikiliyor, ayaklarının dibinde maden parçalarının bulunduğu sandık duruyordu ve kızlar el ele tutuşarak sandığın etrafında bir halka oluşturmuşlardı, sanki gelini ve madenleri korumak istiyorlardı. Dualar okuyarak gelen grubumuz görünür görünmez, onlar da şarkıya başladılar, görüntü biraz çocuksu ve gülünçtü, çünkü “gökyüzünde ne kadar yıldız var biliyor musun”un melodisiyle ve okul sıralarındalarmış gibi bağıra çağıra söylüyorlardı:

“Kimse yaklaşmaya cesaret etmesin

Bu çetin devin kalesine

Ya da ona bir bakire getirsin

Kötülük yapmasın diye.”

Bu uyarıya rağmen cesaretle ilerliyorduk. Eski zamanlarda maden kuyusundan gelen bu ses, kimbilir nasıl dehşet uyandırıyordu, hele bir de o zamanlar bu törenin, yeni ayın çıküğı karanlık gecede yapıldığı düşünülürse. Yukarıya sarp kayalıklara baktım; büyük yılan kabartması buradan fark edilmiyor, fakat yılan başına benzettiğim çıkıntı yapmış taşın iki yerinden aşağıya, pas renginde su sızıyordu.

Israrla aynı sözleri tekrarlıyorduk:

“Yüce Tanrı dağda konuştu

Rüzgarından yıldız ve ay uçuştu

Ve ekti merhametini Tanrımız

Sabah erken, daha gün ağarmadan

Yükselerek kulesine dünyanın

Parlak dağına yaşamın

Dağdaki Aziz Georg’a hamdolsun.”

Ve zafer bizimdi. Çünkü kızların oluşturduğu halkanın önüne geldiğimizde, onlar da pes etmeye başlamışlardı ve artık sadece şu dörtlüğü söylüyorlardı:

“İsa geliyor dünyayı kurtarmaya

Büyük ağzından şeytanın

Kaçmak zorunda kötüler

Canavarlar ve ejderler.”

Tam bu sırada zangoç, iki kızın iç içe geçmiş ellerine madenci kazmasıyla dokununca halka çözülmüş, papaz halkanın içine girmişti. Sandığının arkasında dikilen dağ gelini Irmgard ise, çuval bezini toprağın üzerine yaydıktan sonra, vakur biçimde dizlerinin üzerine çöktü. Kıza yaklaşan papaz, kızın başının üzerinde haç çıkardı, maden ocağının kapatılmış girişine de aynı hareketi yapmış, aynı zamanda buhurdanlığı sallayarak hem kızın bakire bedenini, hem de dağı kutsamıştı, bu arada cemaat, “Göklerdeki Babamız” ve “Selam, Ey Meryem” i söylüyordu. Sonra dizlerinin üzerindeki gelin, iki elini kaldırarak çiçek demetini papaza doğru uzattı ve şöyle dedi: “Beni kurtardın, çiçeklerimi al.” Papaz, “Çiçeklerini alıyorum, sen de bu kutsanmışları al,” diye yanıtladı gelini. Bu arada maden

parçalarının bulunduğu sandığı işaret ederek “onu taşı ve kurtul,” demişti. Bu sözcükler söylenirken iyice coşmuştuk, gırtlaklarımızı yırtarcasına ve son kez bir daha tekrarladık:

“Yüce Tanrı dağda konuştu

Rüzgârından yıldız ve ay uçuştu

Ve ekti merhametini Tanrımız

Sabah erken, daha gün ağarmadan

Yükselerek kulesine dünyanın

Parlak dağına yaşamın

Dağdaki Aziz Georg’a hamdolsun.”

Bu arada Irmgard ayağa kalkmıştı; papazın parmağının işaret ettiği maden parçasını, kendisine uzatılan bir keten beze sarmış, öylece taşıyordu. Aramıza bu halde katılmıştı, kadınlar ona yumuşak parmaklarıyla dokunuyorlardı, ona ve gelin tacından sarkan şeritlere, ketene sarılmış taşa da parmaklarını yavaşça değdirip, “Evet Irmgard,” diyorlardı. Fakat, bu tür saçmalıklara daha fazla dayanamayan Gronne, tören alayının derhal düzene girmesini istedi. Artık kalabalık bir şeyler atıştırmak istiyordu. Bu herkesin kafasına yattığı için, çok geçmeden dönüş yoluna koyulmuştuk, tören alayı, önde çömez ve çocuklar, arkada, yanındaki kızlarla birlikte dağ gelini, onun arkasında sandığı taşıyanlar, sonra papaz, zangoç, duacı ve cemaat olmak üzere dizilmişti. Artık duacı Gronne susmuştu. Sadece kızlar ve çocuklar söylüyordu:

“İsa geliyor dünyayı kurtarmaya

Büyük ağzından şeytanın

Kaçmak zorunda kötüler

Canavarlar ve ejderler.”

Aziz Georg, Aziz Georg

Bizim sığınağımız dağda

Güzel bakire kurtarıldı

Ejderhanın kanından orada.”

“İşte oldu,” dedi Gisson Ana, çok da törensel olmayan bir tonda. Ne de olsa epeyce bir şey yapılmış, dağ, en azından kendi torunu, ejderhanın sarmalından kurtarılmıştı, Irmgard bir maden parçası taşıyordu, ne de olsa biz de bir şeyler yapmış ve yorulmuştuk, bütün bunları “işte oldu,” diyerek sonlamak bana biraz zayıf görünmüştü.

“Mızrağın zafer kazandı

Yenilip düştü dinsizler

Bebeği sallıyor Kutsal Bakire

Ve İsa yönetiyor dünyayı

Aziz Georg, Aziz Georg

Bizim sığınağımız dağda

Melekler sarmış etrafını

Kutsal Isa her yerde”

Gisson Ana, “işte oldu,” derken, her şeye rağmen haklıydı. Bayram kutlanmış, dağa yakarılmış, mabet açılmıştı. Yılda bir kez. Yılda bir kez, binlerce yıldan beri, her yıl. Fakat yine de sanki bu sonsuz akıntı içinde, henüz başlangıcında bulunan ve hep yeniden yakarılması gereken sonsuz olan küçülmüş, evet, sanki insanın yakararak yükselttiği parça, yeniden dibe inmiş, geride, kendisinden sadece donmuş bir pırıltı, altın içeren bir parça maden, bu dünyaya ait bir pırıltı -belki bu bile değil- bırakarak, ulaşmanın olanaksız olduğu ilk haline dönmüştü. Burada söz konusu olan sonsuzluk, hoş ve zararsızdı, sonsuzluğun ejderhası çok kolay yenilgiye uğratılmıştı, çok başlı ejderha, kızların başlarından oluşan zincir, bize kiliseyi gönderen Tann’nın Savaşçısı ise, bu işi gereği gibi hallettiği için ne kadar mutlu olduğu yüzünden anlaşılan ufak tefek bahçıvan-papazımızdı. Dinsizlik, yenilgiye uğratılmasına rağmen söylenen methiye bile kreş şarkısına dönüşmüştü. Sonsuz olan, kendi bağlamını yitirmişti adeta, sanki ruh, yükseltilmiş olanı önemsizleştirmeye ve çocuksu-ciddiyetsizliğe kaydırmaya yeniden mahkum edilmiş olarak zamanlar arasında duruyordu, sanki eski zamanların canlı sonsuzuyla geleceğin sonsuzu arasında durmuş, ikisini de sezmiş, ikisini de bilmişti. Gözünü kapadığında, insanın önünde ölü bir yol uzanıyordu, gözünü açtığında ise, bilen olarak, daha önce de yakardığı yeraltındaki gizleri kavramaktan acizdi insan. Gisson Ana “İşte oldu,” derken haklıydı.

“Hiç olmazsa tören için galeriler açılmalıydı,” dedim.

“Bunun kime ne yaran olacak?”

Bir an düşündükten sonra, “Tüylerimizin ürpermesi için...” yanıtını verdim, “...belki toprağın altı daha iyi hissedilir o zaman.”

“Aziz Georg, Aziz Georg

Bizim sığınağımız dağda ... ”

“Aslında bunu Papaz Arlett yapmak istemişti...içeriye girdi... o zamanlar henüz giriş örülmemiş, sadece birkaç kalasla kapatılmıştı ...”

“Eee?”

“İşte, o zorla denemek istemişti... her şeyi zorla yapardı. ..kürsüde olduğu gibi yatakta da ... ama bunun bir yaran olmadı, yeraltı kendisine zor uygulanmasına izin vermez ...”

“Hayır,” dedim.

“Gerçi kızın bir çocuğu oldu, ama dağ sessiz kaldı. . .Bunun üzerine dağın girişini ördük.”

“Ya papazı?”

Güldü: “Hayır, o yaşlandı ve öldüğünde hepimiz ağladık.” “Fakat Gisson Ana, adam canavarın tekiyiniş.”

“Hayır, değildi. .. sıkıcıydı, iyiydi ve büyüktü, inancında da öyle, sözü geçen biriydi o ...”

“Buna ‘söz' mü diyorsunuz?”

“Evet, söz sahibiydi, herhangi biri gibi, ama erkekler, onun karşısında kadın gibilerdi. . . o ise yeraltındaki kadını da altetmek istemişti, inancı uğruna ... ”

“ ... Mızrağın zafer kazandı

Yenilip düştü dinsizler...”

diyordu çocuklar.

“Peki dağ dişi olmasaydı, Gisson Ana?” Bunu çoktandır söylemek istiyordum. “Dağ, dağ gelini yerine pekala ejderha olabilirdi.”

“Hah.”

Soran gözlerle bakıyordum yüzüne.

Tam bu anda güneş dünyanın aydınlık örtüsünü yırttı. Beyaz tüylü çam gövdeleri kahverengi-altın renge büründü; çam iğnelerinin serili olduğu siyah-altın zemin, dallara kadar çıkıp aşağıya sallanan gölgeler ve güneş benekleriyle örtülüydü.

Ama pes etmek istemiyordum: “Dağdan ziyade dişi olan vadi. .. ya da deniz ...”

“Deniz...” Öyle düşünceli söylemişti ki bu sözcüğü, sanki bütün hayatı boyunca deniz hasreti çekmiş sanırdınız, oysa kesinlikle böyle bir şey yoktu, “ . ..Deniz ... denizin çevresine dolandı yılan ve şimdi denizde dinleniyor.”

Karın bölgemde tekin olmayan komik bir duygu vardı, sanki Kuppron’un taş yılanını belime dolamışlardı.

“Dişinin nerede, erkeğin nerede olduğunu,” diye devam etti, “biliyor musun? Dağ mı denize batıyor, yoksa deniz mi dağa dökülüyor?”

Karşı çıkmayı göze alamadım.

Devam etti konuşmasına: “Güçlü olan gebe bırakır ve gebe bırakılır, her şeyde ve her şeyden...ve bizler, her şeyin içinde ikisi de olduğu, ikisi de yaşadığı için, birinin döneminin ne zaman, ötekinin döneminin ne zaman geldiğini duymaya çalışmaktan başka bir şey yapamayız. Bunu bilmen gerekir, Doktor Bey.”

“Evet anacım,” dedim, “belki günün birinde öğrenirim.”

“Bir an önce öğren,” dedi, “ve bırak bilgin gelişsin.”

“ ... Güzel bakire kurtarıldı

Ejderhanın kanından, orada ...”

diye şarkı söylüyorlardı çocuklar.

Kısa orman yolu bitmişti, artık şapelin harap olmuş arka tarafı görülüyordu. Şimdi ağaçsız alana çıkmıştık, büyük ve güneşli vadi uzanıyordu önümüzde. Nihayet son bayın inmeye başladık, papaz benim bastonuma yaslanmıştı, buna rağmen ayağı kaydığında, Suck hemen yardımına yetişiyor, kolunun altından tutuyordu adamı. Çocuklar son kez, “Kutsal İsa Her Yerde”yi söylerken şapelin önüne gelmiştik, şapelin içine güneş eğik düştüğü için, oluşan san ışık prizmasının dışında içerisi karanlık görünüyordu.

İşte tam burada, yani kapı eşiğinin önünde, Irmgard, bohçasından çıkardığı taşı çıplak toprağın üzerine bıraktı, sandıktaki diğer taşlar da aynı şekilde toprağın üzerine konmuştu. Bu törenin son bölümüydü. Dağ gelini, eşikte duran papazın önünde eğildi ve toprağın üzerinde duran taşlarla birlikte, papaz tarafından bir kez daha kutsandı. Sonra papaz, çiçek demetini sunağa bırakıp Latince altın anlamına gelen, “Aurum,” diye seslenince, Irmgard, altın madenini getirdi. Sonra “Argentum,” yani gümüş diye bağırdı papaz, kız gümüş madenini getirdi. Papaz, “Cuprum” ve “Plumbum” deyince bakır ve kurşun madenlerini. Adeta vaftiz ediliyordu taşlar, ama aynı zamanda sayım da denebilirdi, çünkü maden parçalan bir yıl boyıınca burada saklanacaktı. Zangoç, kapanış duası okunurken, madenci kazmasını yeniden duvara astı, böylece her şey eski halini almıştı. Ardından mumlar söndürüldü, herkes şapelden çıktıktan sonra kapı kilitlendi, papazın kapıyı kutsamasının ardından da, anahtar delikten çıkarıldı. Tören bitmişti; sadece çürümüş tozlan ancak gelecek yıl temizlenecek olan çicekler, anı olarak sunak masasının üzerinde bırakıldı.

Tabii ki bu arada yiyeceklerin bulunduğu bohçaların düğümleri çözülmüş, şişelerin mantarları çıkarılmıştı. Herkesin acelesi vardı, sadece karınları acıktığı için değildi bu acele, aynı zamanda, yapılanlar zararsız ve çocukça olsa da, rahatsız edici bir şeyler hissediliyor ve herkes, olup biteni bir an

Önce ardında bırakmak istiyordu. Genel bir hafifleme duygusu egemendi topluluğa, hatta bazıları şapelin arka tarafına gidip kutsanmış duvarı kirleterek ifade ediyordu rahatlama duygusunu. Papazın da kendisini hafiflemiş hissetmesinde şaşılacak bir şey yoktu, oldukça fazla çalışmış, kalbi zayıf olmasına rağmen çok fazla çaba sarf etmişti. Artık kalbi onu, karşıdaki orman gölgesine kadar taşımayı başaramayacağı için, yanıma, güneşin vurduğu taş merdivenlere oturmuştu. Dört bir yandan kendisine ikram edilen yiyecekleri reddediyordu, bunları yiyecek gücü yoktu, sadece Gronne'nin şişesinden bir yudum soğuk kahve içebilmişti.

"Önümüzdeki yıl yukarıya, yerinize başka birini göndereceksiniz Papaz Efendi, bu konuda ısrarlıyım."

"Evet," diye gülümsedi özür dilercesine, "evet Doktor Bey belki de bir elçi göndermeliyim ...ama bu benim için biraz lüks, kendim gelirsem çiçeklerim için de bir şeyler yapabilirim."

Ayinden alacağı birkaç kuruşun hesabım yapacak kadar paraya ihtiyaç duyduğu belliydi. Ama benim, sadece maddi konulan anlayabilen bir dinsiz olduğumu sandığı için de söylemişti bunları. Fakat Gisson Ana karşısına geçip, "Bu güzel ayin için çok teşekkürler, Papaz Efendi," deyince, bu sözleri, ona özgü büyük bir ağırbaşlılık içinde söyleyince, biraz zor da olsa sadece Tann'ya ve bu küçük Hıristiyan cemaatine karşı mütevazı görevini yerine getirdiğini anlatmak için, başını biraz daha eğip ellerini hafif iki yana açmış ve büyük bir saflık ve samimiyet içinde şöyle demişti: "Benim için büyük bir keyifti, Bayan Gisson." Her ne kadar bu, insanın, insan olarak pek de kaulmadığı ve içinde çokca köylü ilişki biçimini barındıran basit bir nezaket ritüeli olsa da, gerek Gisson Ana' da, gerekse de papazda bu tür bir nezaket, doğrudan doğruya kendi varlıklarından, Gisson Ana'nın büyük ve yuvarlak, papazın ise biraz dar ve zayıf olmasına rağmen, son derece berrak varlıklarından fışkırıyordu, öyle ki Gisson Ana, papazın elini bıraktı ve son derece iyi becerdiği, hiç kimsenin itiraz edemediği bir ısrarla papaza emretti: "Ama şimdi hemen cübbenizi çıkarıyorsunuz, Papaz Efendi, aksi takdirde ben çıkaracağım onu ...Artık cübbeye gerek yok." Papaz bu emre öyle çabuk uydu ki, büyükannesinin peşinden gelmiş ve kendisini kutsadığı için referans yaparak teşekkür etmek isteyen Irmgard, başını sallamaya bile

fırsat bulamadı. Zaten Irmgard da, fazla içselleştirmeden daha çok âdet yerini bulsun diye yapmıştı bu hareketi.

Aşağıdaki kilise kulesinden gelen ses, saatin on olduğunu duyurdu. Sabah denizi, vadiden uzaklaşmıştı; aşağıda ekilen toprakların yeşili uzanıyor, otlak dereciklerinin birbirlerine karışarak araziden geçip gittiği yerlerde, yeşil daha da koyu bir renk alıyordu. Aşağı Köy'ün meyve bahçeleri ve vadinin öte kıyısındaki ormanla kaplı tepeler de koyu bir yeşile bürünmüştü. Dağınık haldeki çiftliklerden, ineklerin boyunlarına asılmış çıngırakların sesi yukarıya yükseliyordu. Bütün bu görüntünün üzerinde, vadinin üzerinde, kayalık dağlardan daha yüksekte, ilkbahardan kaçan geç kalmış kış güneşini taşıyan kusursuz bir mavilik sınırsızca uzanıyordu. İnsan, ilk başlangıçtan beri böyle yaşıyor; insan için ne ilk atalarının, ne de en son torunlarının kesinlikle cinsiyeti yok; evet, hattâ insan bile değiller, ebedi varlıklar adeta. Tanrı değiller, taş da değiller, ama yine de hem Tanrı ve hem de taşlar. İnsan için onlar, sonsuzluğa uzanan ilk başlangıç ve sonda duran bir bütünlükten, sonun bütünlüğü için, asırların sonsuzluğuna dönüş yolunu bulan bir bütünlükten başka bir şey değiller, oysa ortada olan bizlerin içinde, sadece anı ve sezgi var, ama yine de sürekli değişecek, sürekli birbirinin içine akacak kadar güçlü olanın, bölünmüş her şeyin, tekrar içine akmak istediği, isteyeceği fark edilemez olanın bilgisi bu. Erkek ve dişi, güneşten aşağı süzülen, dağda çoğalan, denizde akan, tarlaların üzerine eğilen erkek ve dişi, kulübelerde yaşayan, hâlâ paramparça ve hantal, tumturaklı sözler ve ritüellere dolu bin türlü dili konuşan dişi ve erkek, konuştukları dil, kendi şiirini yazarak ve yeryüzü hakkında şarkılar söyleyerek onların en özel derinliğine geri dönüp kadınla erkeğin bir bütün olduklarını ifade edebildiğinde, çiçeklenmiş tarlalarının ortasında yeniden bir olacaklar.

"Evet,"dedi beni izleyen Gisson Ana, "eee, ne düşünüyorsun Doktor Bey? Vadi şimdi dağ mı, yoksa erkek mi?"

"Canınız çıkmasın, Gisson Ana, bence siz de aşağıya inmeye başlayın artık, ormanda dinlenmeniz daha iyi olur...burası çok sıcak."

"Ya sen?"

"Buraya kadar gelmişken Geçit'e gideceğim, Mittis Baba'yı ziyarete."

Yaşlı Mitislere epeydir uğramamıştım, zaten gitmem gerekiyordu. Böylece veda edip, artık gömleğinin kollarını sıvamış olan papazı, aşağıya indirmesi için Suck’a emanet ettim.

VII

Birkaç gündür aralıksız, ama giderek yavaşlayarak yağan yağmur, bir gece diniverdi. Belli aralıklarla esen güney rüzgarının, açık pencereden içeriye taşıdığı yaz kokusu, erken uyandırmıştı beni. Yatağımdan kalkıp pencereden aşağıya eğildim. Kendisini çevreleyen çam ormanının gölgelendirdiği küçük bahçe, hâlâ ıslaktı. Çakılların arasında dolaşan bir karatavuk aniden uçup gitti, çünkü çapraz duran patilerinin üzerine yatırdığı kara burnunun ucunu çıkararak dışarı bakan Trapp, beni fark edip hızla kulübeden çıkmış, ağzını açıp, sağrısını bükerek iki kez gerindikten sonra kuyruğunu sallayarak pencerenin önünde dans etmeye başlamıştı.

Yaşlanmakta olan bir adam olarak beni, bunca yıl bu dağ köyünde tutan, bu sabahlar mıydı, bu yaz sabahları mı, bu kış sabahları mı? Yakamı artık bırakmayacak olan bu sabahlar mıydı beni burada tutan?

Karoline'de uyanmıştı. Mutfakta bir şeyler yaptığını, ikimiz için kahve hazırladığını duyuyorum. Bu evdeki birçok şey gibi, enflasyon dönemi dalaverelerinin sonucu olan banyoya gidiyorum: İki villanın borularına su temin edecek kaynak hiç oluşturulmadığı için, nikel kaplı musluklardan su akmıyor, duvarları fayans döşeli güzel banyoda işimi birkaç kovayla görmek zorundayım. Garip ama, ruhumun bir köşesi bu durumdan hoşnut, oysa yönetim, ısrarlarıma uyup su tesisatıyla ilgili sorunu çözerse, burada iki ya da üç hasta odası yapabilirim, bu da böyle ücra bir yer için son derece hayırlı bir iş olur, garip ama, bana dayatılan bu ilkellik, beni, kaçtığım kentten ve kentsel düzenden uzaklaştıran her şey gibi, hoşuma gidiyor. Aslında bu duygu başlı başına anlamsız ama insan, kendi içinde bir yolculuğa çıktığında, bazen dışardaki kilometre taşlarına ihtiyaç duyar. Ve ben, kentten, görünüşte koptuktan sonra, yürüyorum, yürüdüğümü sanıyorum.

Bir süre sonra mutfağa geçtim; Karoline ile kahvaltı edeceğiz. Pencere açıktı, bahçenin gölgesi, serin soluğunu mutfağa gönderiyor ve çekilen kahvenin kokusunu alıyordu içine. Dışarıda, artık alçalmış olan güneş ışınları tarafından altına boyandığı hissedilen, güney rüzgârının, sallanan gövdelerini, gıcırtıyla inleyen bir gülümseme içinde topladığı çam ağaçlarının tepeleri, yakaladıkları ışığın kıvılcımlarını, aşağıya inerek gölgenin soluğunu gebe bırakan ışık tohumlarını ekiyorlardı toprağa. Ağaç gövdelerinin ve dallarının gülümseyen iniltisine, kuşların ötüşleri karışıyordu.

Fakat insan, sadece dünyanın güzelliklerinin keyfini çıkarmak için bulunmuyor dünyada, özellikle Karoline bu görüşte ve çocuğun babası olan herif, Amerika'ya göç etmeseydi, bugün yaşlılığında yalnızlık çekmeyeceğini anlatıyor bir kez daha. Artık Amerika'da yaşayan adamın adının, Arlett olabileceğini düşünüyorum bir süredir. Çocuk ise kentte çalışıyordu. "Hizmetçinin çocuğu yine hizmetçi olur," diye bitirmişti her zamanki gibi hikâyesini.

Aşağı Köy'de işim vardı, fakat -günlerden çarşamba olmadığından- muayenehaneye gitmeyecektim, o nedenle hemen aşağıya yürümeye karar verdim, çünkü sabah, ormana çekiyordu beni. Trapp sütünü yalayıp yuttuktan sonra bastonumla çantamı aldım, yola koyulup önce Wetchy'nin evinin önünden geçtik, sonra Plombon Vadisi'ne inmesi planlanan, ama hiçbir zaman buraya ulaşamamış kuzeye doğru giden bitirilmemiş teleferik hattının son bulduğu kayrana ulaştık.

Kayranda bir an durduk. Buradan bakınca, Kuppron Kayalıkları, alçalarak Kuppron Geçidi'ni oluşturdukları yere kadar bütün genişliğiyle gözler önüne seriliyor, sarp kayalıklar açık mavi gökyüzüne, bütün şeffaflıklarıyla yükseliyorlardı, zirvelerinde hâlâ kar taşıyan karşıdaki Rauhe Venten de öyle. Yukarıda sabah güneşi altında otlaklar, ağaçların, koyu renk ve uzun gölgeleriyle çevrelenmişti, fakat aydınlığın serin tazeliği, buradan baktığınızda, birleştiklerini çok iyi görebileceğiniz, Kuppron ve Plombon vadilerini de tamamen kaplamıştı. Kuzey ve doğu taraftaki daha alçak tepelerdeki çiftlikler, ağaçları ve çayırlarıyla iyice belirgindi, büyük insanlık aleminin, oturduğu evlerle çalıştığı ahırlar arasındaki gizli hayatı, açık seçik görülüyordu, sonra çeşmeler ve çeşme yalakları çarpıyordu göze, bazen bir

horoz ötüyor, hattâ bazen insan sesleri bile duyuluyordu. Bütün bunları görüyor ve duyuyordum, yağmur havayı iyice yıkamış, berraklaştırmıştı. Sabah rüzgârı dinmişti.

Bilgiyi beklemek.

Teleferik için ağaç kesilerek açılan dar yoldan indik; yol, dağın nemli gölgeli tarafında yıllar içinde büyüyen çalılıklann ve verimli çayınn yayılması nedeniyle iyice darlaşmıştı, sonra teleferik direklerinin, bütün bitkilerin iğrendiği, saman çöplerinin bile uzak durduğu, yan taraflan kaba pütürlerle dolu devasa küpler olarak tanımlanabilecek beton kaidelerini geçtik. Üzerlerinde bir zamanlar yapılan tokmaklama işleminin yatay izlerinden başka hiçbir şey görünmüyordu ve nihayet solda, "Kalten Stein" diye bilinen Soğuk Taş'tan aşağıya uzanarak teleferik yolunu derin bir su yolu olarak kateden dereye ulaştık. Dereyle birlikte biz de ormana sapmıştık.

Günlerce yağan yağmurun ardından, Kuppron'dan aşağıya düşen kumlan da birlikte taşıdıklan için renkleri bulanıklaşmış bir sürü derecik, yosun tutmuş taşlann üzerinden, yağış olmadığı zamanlarda kurumaya yüz tutan yatağa akıyor, kenarda ise suyun akıntısında eğreltiotlan ve çimenler sürükleniyor: Bazen kökünden kopan şekilsiz bir kütlecik, birkaç kez etrafında döndükten sonra düşüp gözden kayboluyor. Yol, çam iğneleriyle kaplı, zemin kaygan ve nemli, kaymamak için bastonumu sağlam yere saplamalıyım, daha da kötüleştiğinde, yosunlara veya odun parçalanna basmak için küçük dolambaçlar yapıyorum. Mavi gökyüzü, siyahımsı dal-lann arasından içeri bakıyor, hâlâ geceki yağmurla dolu orman güneşle oynamaya başlamış; güneş lekelerinin oyunu bu, bir çıtırdama oyunu. Ağaç gövdeleri, gülerken reçinelerini akıtıyordu, her yerde ve özellikle de ağaç gövdelerinin etrafında, sürüngenlerinkine benzeyen koyu renk benekli derilerini güneşe çeviren sıklamen yapraklarının üzerinde pırıltılı taneler vardı. Ben de yüzümü güneşe dönmüştüm, güneşe doğru dümdüz yürüyor, belki ben de gülüyordum. Fakat bir süre sonra ağaçlar değişiyor, neredeyse aniden gürgen ormanının altın-yeşil ışığının içinde buluyorsun kendini, birkaç adım daha atarsan, ormandaki keskin kenarlı çimlere yumuşak hışırtılar çıkararak basarsın, yumuşak, açık yeşil yapraklı bodur ağaçlar akın ederler üzerine, yürüyebilmek için dallan yanlara çekmen gerekir. Dallar,

son yağmurun üzerlerinde bıraktığı oyunbaz çiy taneciklerini yüzüne püskürtürler. Hava serinlemeye başlıyor, dere daha yavaş akıyor. Pipomu yeniden yakıyorum, dişlerimin arasında sağlam ve keyifle duruyor, dudağım sıcak-tatlı dumanını hissediyor, guguk kuşunu ve isketeyi duyuyorum. Bütün orman boyunca gırtlaktan gırtlağa iletilen bütün sesleri, uzak ve daha uzak, hattâ işitilmesi olanaksız sesleri ve geri dönüşlerini duyuyorum, varoluş sınınmın duyulmazlığından bir kez daha şaşkınlık yükseliyor, insan olduğuma şaşırıyorum. Ormanda bir insan, çiyin ve günün içinden yürüyüp giden bir insan, dün yağan yağmuru ve bugün açan güneşi unutan, kendisi de buharlaşan bir çiy tanesi, kendisi de guguk kuşunun ötüşü, bir karatavuk sesi, uzaklardan uzaklara iletilen ve sadece duyulmaz olana dönen ses olan insan olduğuma şaşırıyorum. Şimdi daha da kararıyor ortalık, ağaç gövdeleri uzuyor, ağaçların dallan sıklaşıyor, kabuklan daha çatlak, daha boğum boğum. Dere ise toprağa giderek daha fazla gömülüyor, öyle ki bir süre sonra, karanlık yamaçlarında, çalılıkların, eğreltiotlannın, devasa devetabanı yapraklarının büyüdüğü ve her türden döküntünün biriktiği küçük bir uçurum oluşturuyor.

Trapp aniden hantallaşıp yavaşlıyor, kulaklarını dikmiş, kuyruğunu dikkatle yatay tutuyor; beklemede. Gırtlağından, zor duyulan bir hırıltı çıkıyor. Belli ki Trapp’ın izni olmadan biri daha girmiş ormana.

O biri göründü işte, çok hırpani bir hali var. Elinde bohça şeklinde bağladığı kırmızı bir bez taşıyor, diğer elinde ise birkaç tane güzel mantar. Zayıf, kır saçlı, sakalının kaç günlük olduğu belli değil, yaşını kestirmek ise olanaksız. Bu adam yağmurdan sonra çıkan mantarlar hakkında bilgisinden yararlanıp ormana mantar toplamaya gelmiş ayakkabıcı Waldemar.

Selamlaşıyoruz, elindeki mantarları beğendiğimi söylüyorum. Waldemar saf biri.

“Bunu Marius’a vereceğim,” diyor, elinde ayn tuttuğu büyük taş mantarını burnumun dibine uzatarak. Mantar, serinlik, toprak ve deyim yerindeyse, esneklik kokuyor.

“Demek onu Marius’a vereceksin. Peki neden?”

Ayakkabıcı Waldemar cömerttir. Zaten bu kadar yoksul olmasının nedeni de, savunmasız olduğu için, insanların onu kullanmaktan keyif almaları. Örneğin Lax, adamcağıza bugüne kadar bir kuruş bile ödememiştir.

“O bizi kurtaracak,” diyor.

Böyle bir şeyle karşılaşmayı çoktandır bekliyordum; ama yine de şaşırdım.

“Ayakkabısını mı tamir ettirdi sana?”

“Evet, o ve diğeri.”

Diğeri mi? Evet, Wenzel’di o.

Waldemar’la birlikte yürüdüğümüz patika, bazen dere uçurumunun kenarına kadar uzanıyor, bazen iyice uzaklaşıyor, sonra yeniden yaklaşıyor, en sonunda da solda tahta köprüyü geçip, sağa kıvrılarak orman çıkışına ve köye ulaşan araba yoluna çıkıyordu.

Olduğum yerde durdum.

“Peki ayakkabıların parasını ödediler mi?”

“Evet,” dedi mutlulukla gülümseyerek.

“Haa, onun için kurtaracak bizi.”

“Eğer gülersen, ormana geri dönerim,” diye tehdit ederken, dediğini yapmaya yöneldi.

“Hadi gel,” dedim.

Ayaklarımızın altındaki tekerlek izleri oldukça derin, izlerin yağmurdan yumuşamış kenarları hemen kınlıyor, zeminde de üzerinden geçe geçe düzleşmiş kınk taşlar var. Bazı yerlerde tek sıra gitmek zorundayız, çünkü burada yol, iki tarafı kum-balçık karışımı ıslak kayalıklarla kaplı dar bir geçit halini alıyor. Bir süre sonra, orman çıkışına yaklaştıkça, zeminin düzleştiğini fark ediyorsunuz ve nihayet, biçilmiş ot şeritlerinin dalga dalga

uzandığı, yakında solup samanlaşacak çayırlık yamaçlardan sadece birkaç ağaç ve çalılıkla ayrılmış yol, ormanın kenarına yöneliyor. Şimdi yine yanyana yürüyoruz.

“O da yoksul ve yoksullara verecek,” diyor ayakkabıcı Waldemar.

“Ve zenginlerden alacak, ki sana yaptırdıkları ayakkabıların parasını nihayet ödeyebilsinler,” diyorum.

“Hayır,” diyor, “böyle bir şey yapmayacak; kimseden bir şey almaz o.”

“Ona bir tane daha hediye edeceğim,” diyor nihayet, mantarlardan birini çıkarmak için bohçasını açmaya yeltenirken.

“Tamam,” diyorum.

Bayır aşağı iniyoruz, bir sonraki dönemecin ardından köy görünüyor, ayakkabıcı Waldemar'a elimi uzatıp, biçilmiş çayırlık yamaçtan aşağı inmek için, yolun kenarındaki çalılıklardan geçiyorum. Alanın açık olmasına sevinen Trapp, önden koşuyor.

Köy, hemen aşağıda, bahçelerin yeşilinin karanlık kuyusuna gömülmüş gibi. Çayırda yürümek kolay, her yer yosunla kaplı, baston, nemli uzun yapraklı yosunlara, büyük yumuşak bir yastığın içine giriyormuş gibi saplanıyor. Her yerde çoktan ortadan kaybolmuş nergislerin saplan, zehirli-solgun, kırılmış ve kötücül sap cesetleri var. Hayvanlar yüzünden otlaklara çekilmiş basit çitlerden atlıyorum. Bir an için birine oturuyorum, ellerim uzunlamasına kesilmiş tahtayı tutuyor sıkıca, bir ayağımı sallıyorum, diğer ayağımı çitin orta basamağına koymuşum ve bu halde sabahın turunu izliyorum. Yukarıda ormanın kenarında -ne yapacağımı görebilmek için olsa gerek- otlaktan çıkmış olan ayakkabıcı duruyor, kendisine baktığımı fark edince, iyice eğilerek, alay konusu olan o derin referanslarını yapıyor yine ve selamlamak için mantar bohçasını tutan elini kaldırıyor havaya; önümde, içinde mezarlığı barındıran kilisesi ve neredeyse tarlaların içine yapılmış gibi duran okuluyla köy uzanırken, çepeçevre dağlan görüyorum, uzaklarda büyük, yassı bir yastık halini alan ormanı, sonra biçilmiş otlakları, açık yeşil buğday alanlarını, koyulaşmış yoncalıklan, yulaf ekilen

daha da koyulaşmış bölgeleri. Marius, işte bu köyde barınıyor. Bastonuma yaslanıp yavaşça kayarak iniyorum aşağıya.

İndiğim yer, Strüm'ün arazisinin arkası. İlkbahara o tatlı hüznünü veren beyaz ve pembe çiçeklerini yitirmiş bahçeler iyice boy atmışlar, omuzlarından ve kollarından canlı yapraklar sarkıyor, ayaklarından otlar fışkırmış ve başlarında binbir çeşit kuş ötüşü var. Karşıdaki okulun pencereleri açık, çocuklar hep bir ağızdan şiir okuyor.

Bir süre önce bahçede, dikiş dikerken karşılaştığım Agathe'yi ve onun dikiş dikerkenki halini anımsıyorum. Ama bu kez kız bahçede değil. Avlunun kenarındaki sebze tarhlarına el arabasıyla toprak taşıyan baba Strüm'ü görüyorum. Seslenince yanıma geliyor adam.

“Sağlığın yerinde mi, Strüm?”

“Evet,” derken, daha kibar görünmek için göbeğinin üzerine bağladığı mavi önlüğü düzeltiyor, “evet biz iyiyiz, ben ve Agathe.”

“Elbette, Strüm her zaman iyidir.”

Güldü: “Özellikle de, dede oluyorsa.”

Bu yeni bir haberdi: “Büyük bir sürpriz bu, Strüm,...bunu bana şimdi mi söylüyorsunuz ...”

Yüzü aydınlanmıştı: “Umanın erkek olur.”

“Öyleyse yanınıza gelip tebrik etmeliyim sizi. ..”

El sıkıştık.

“Ne zaman doğacak çocuk?”

“Şu an üç aylık.”

“Peter’den mi?”

“Elbette.”

“Fakat evlenmek için ikisi de daha çok genç.”

“Zaten Agathe artık ondan hoşlanmıyor.”

“Gerçekten mi?...belki ileride ...düşünsenize, kızın geçimi sağlanmış olurdu ve çiftçi kansı olmaya da uygun bence...”

“Onlar, kıt kanaat geçinen bir köylünün kızını istemiyorlar, gözleri daha yukarıda.”

“Düşünceleri değişebilir.”

“Hayır,” dedi Strüm, ellerini kadınlar gibi önlüğünün altına koymuştu, “şimdi de biz istemiyoruz.”

Bahçe, altı hafta önceki gibi aydınlık değil artık, yukarıda yaprakların oluşturduğu örtüyle, aşağıda otların oluşturduğu örtü iyice sıklaşmış, aralarına da yaz serinliğini hapsetmişler.

“Ayrıca,” diye sürdürdü konuşmasını, “Peter çıldırmış.”

“Her şey düzelir, Strüm... Marius meselesi geçecek ve Peter de yeniden iyi ve aklı başında biri olacak.”

“Bizim Peter’e ihtiyacımız yok.”

“Saçma, her kızın bir erkeğe ihtiyacı vardır ...ve bu erkeğin, çocuğunun babası olması daha iyi.”

Strüm düşünüyor, ben ise tarlaya bakıyordum. Daha bu sabah, yağmurdan ağırlaşmış olan başaklar yine başlarını dikmişler ve hafif titremelerle sallanıyorlardı.

Sonra, “hayır, erkeğe ihtiyacımız yok,” dedi.

“Senin tabii ki yok Strüm... bundan şüphe etmiyorum.”

Bu sözlerden sonra eve geçtik.

Agathe’yi ocağın başında bulduk.

“Gerçekten yeni bir haber bu, Agathe... daha erken davranamazdın zaten.”

Sanırım ne demek istediğimi anlamamıştı. Sadece gülümseyerek “Evet,” dedi.

Fakat Strüm sevinçliydi: “Evet, elini çabuk tuttu.”

Çok tuhaf; kızı için erkek istemiyordu, erkeğe ihtiyacı yoktu. Fakat daha öncesinde olup bitenler rahatsız etmiyordu onu. Baba Strüm, tatlı bir zorunluluk tarafından zaptedilen bu dolgun çocuk rahminin, Peter’i içine almış olmasını, büyük, hüzünlü ve yumuşak bir zorunluluğun, bu rahmin üzerinde ileri geri hareket etmiş olmasını, ikisinin de gözlerini kapatan, onları kendilerinden alarak göklere yükselten bir el tarafından yere serilmiş olmasını, sadece doğacak çocuğu düşünen bir kadın gibi, kabullenmişti. Ve şimdi karşımızda duran bu çocuğun içinde yeni bir çocuk vücut bulacaktı, bu bedende yeni bir beden, kemikten bir leğen içinde yeni bir iskelet oluşacaktı. Bu, varlığın sevincidir.

“Bu kadar küçük bir varlıkla ne yapabilirsin ki, Agathe, çocuk bir kez doğunca...?"

Agathe’nin, neredeyse hiç hareket etmeyen, gençlik tabakasıyla kaplı yuvarlak çocuk suratı -bu suratın, daha sonra insanlığın yüzündeki sayısız katmanlardan birini veya ötekini gösterip gösteremeyeceğini bilemeyiz, çünkü çok az yüz bunu yapabilir ve çok benzediği babasının yüzü de, bir anlamda tek katmanlı bir yüzdü-içerden hafifçe aydınlanıp hareketlenirken şöyle dedi: “Onunla, bahçede, ağaçların altında oturacağım.”

“Tabii,” dedim “bunu yaparsın, elbette yaparsın, bunu zaten şimdi de yapıyorsun.”

Daha doğmamış olan çocuğun, belki de daha şimdiden, ağaçların hışırtısını ve yaz rüzgarının dokunuşunu algıladığını ve gelecekteki yaşamının, dinlediği bu sesi, ebedi bir sıla hasreti olarak beraberinde taşıyacağını düşündüm.

“Ama, ben doğurduğumda kasım ayı gelmiş olacak.”

“Doğru,” dedim. “Bu doğru, ağaçlar yapraklarım dökecekler, bu durumda sanının ufaklığın bezini evde değiştirmek zorunda kalacaksın.”

Strüm, sevinçle karıştı söze: “Çok eğlenceli olacak.”

Rahminde, insan tohumlarının geliştiği kız devam etti konuşmasına:

“Sıcak bir odamız olacak, ışığı gece geç saatlere-kadar açık bırakmak istiyorum. Benim yatağımın yanında, az ışık alan yerde beşik durmalı...” Sonra ekledi: “Belki de zaman zaman ağlanın.”

“Badem ağacından bir beşik,” dedim. Aklıma neden badem ağacının geldiğini ben de bilmiyorum.

“Bizim bir beşiğimiz var,” dedi Strüm, “Agathe de bu beşikte yatmıştı.”

Birdenbire, çocuğumun olmadığını hissettim acıyla, yaşımı hissettim. Ve sadece şunu sordum:

“Bugün ne pişiriyorsun Agathe?”

“Makama,” dedi Strüm dudaklarını yalayarak.

Ama hamile kız hâlâ beşik konusundaydı: “Üzerine eğildiğimde mememi tutmak isteyecek ve ben gömleğimin düğmelerini çözece-ğim...emdikten sonra ise avuçlarını sıkı sıkı kapatıp yeniden uykuya dalacak.”

Ve bunları söylerken bütün vücudu hafifçe sallanıyordu.

Strüm hayranlıkla dinliyordu. Açık mutfak kapısından içeri yaz sesleri girdi, ahır kokusu girdi ve bir yerlerde biri, sanki bugün pazarmış gibi, mızıka çalıyordu.

“Evet,” dedi “işte böyle olacak.”

“Elbette,” diye onayladım onu, “elbette böyle olacak. ..yemek ve uyumak, bütün çocuklar böyle yapar. ..bizler de böyle yapabilseydik ne iyi olurdu

...değil mi, Strüm?”

Agathe'nin açık renk gözleri beni görmüyor, belki bahçeye ve gelecek yıl, sepetin içindeki bebeğin altında uyuyacağı, uyumadığı zamanlar gözlerini dikip seyredeceği ağaçlara bakıyordu, ama belki de daha ötelere, sonsuzluktan gelen, sonsuzluktan alınan hayatın akışını, ağaçların ve tarlaların arasından tekrar tekrar ileriye, sonsuzluğa kadar taşıyacak torunlarına, torunlarının torunlarına bakıyordu. Zira göz, insan aklının aksine üst ve alt gerçekliğin benzerliğini kavrayabilir ve her zaman bu benzerliği arar çünkü insan boşlukta güvene açtır, çiftçinin bahçesindeki ağaçlarda da işte bu benzerlik vardır.

Agathe’nin memelerine henüz gelmeyen sütü yakalamak istiyormuşçasına ya da önemli ve anlamlı bir şeyi taşıyormuş gibi, ellerine kase şeklini vermesi bunu doğruluyordu ve kız şöyle dedi:

“Ben küçükken büyük ninemi görmüştüm, şimdi de torunumun torununu göreceğim.”

Yedi kuşak. Oldukça fazla. Bu, ancak insan on altı yaşında anne olursa gerçekleşebilir.

İnsana günlerden pazarmış hissini veren mızıkanın sesi hâlâ geliyordu; eskiden muayene yaparken kulağıma gelen bu tiz teneke sesten dolayı Peter’e defalarca lanet okuduğumu hatırladım. Fakat Agathe’ye bu ses, bir şeyler hatırlatmış gibi görünmüyordu. Çenesini tutup başını kaldırdım: “Merak etme, halledeceğiz, Agathe.” Strüm'le yeniden avluya çıktığımızda, sabahki hava artık yoktu. Gökyüzü güneş yükseldiği için daha da aydınlanıp yoğunlaşmıştı, gökyüzünün yaylakları, bu dünyadaki yaşamın koyu renk otlaklarının üzerine örtülmüş sütten bir kapağa benziyordu.

“Aslında Sabestlere bu olayı söylemeniz gerekir,” dedim “evlenmeseler de, çocuk babasının kim olduğunu bilmeli. Dünya da bilmeli bunu ...”

Yuvarlak kafasını kaşıdı: “Evet, bunu yapmak gerekir sanının ...” “Nihayetinde, o kadar iyi bir durumda da değilsiniz, büyük ihtimalle alacağınız nafaka işinize epeyce yarar, en azından Agathe ve çocuk için böyle bir talepte bulunmanız gerekir ...”

“Doktor Bey, bunu istemiyorum...”

“Ama neden?”

Strüm, kısa bir süre duraksadı: “Zaten Peter durumdan haberdar.”

“Eee?”

“Evet, kısa süre önce Wenzel’le karşılaştım ...”

“Onun konuyla ne ilgisi var?”

“Belki de her zaman yaptığı şakalardan birini yaptı yine, ama bundan sonra nafaka isteyen kızların camlarının taşlanacağını söyledi. ..”

“Bunu ciddiye almayacaksınız herhalde ...Şu Bay Wenzel'i iyice bir kurcalamam gerekiyor!”

“Daha zamanımız var,” diyerek güldü, “altı ay...”

“Wenzel’in yaptığı şakalar hiç hoşuma gitmiyor,” dedim vedalaşırken.

Cebimde postaya verilecek mektuplar vardı, o nedenle hemen kilise sokağının çıkışında bulunan postaneye gittim. Duvarlarına, aralarında pek seyrek değiştirilen hava raporunun yanı sıra Per-nambuco ile telefon bağlantısı kurulduğunu bildiren resmi kâğıtlar yapıştırılmış tek pencereli odadaki genç Bayan Baldan, her zaman olduğu gibi can sıkıntısından patladığı için içeriye giren beklenmedik müşteriye sevindi.

“Fazla iş yok herhalde Bayan Baldan ...”

Muayenelerden bildiğim uzun düzensiz dişleriyle gülümsedi: “Yakında işler yoğunlaşacak...belki de bir yardımcıya bile ihtiyaç duyacağım...”

“Gerçekten mi...”

“Evet, Bay Lax'ın dediğine göre, altın bulunursa, trafik korkunç ölçüde artacakmış ve bir sürü de yabancı gelecekmiş ...” Bu haberi gururla vermişti, kadının, çok çalışmayı gerektirecek görevinden mi, yoksa Lax'la

epeyce duygusal olduğu söylenen ilişkisini teşhir etmekten hoşlandığından mı böyle davrandığına karar verememiştim. Mektuplarımın üzerine eğilmiş duran kadın, küçük siyah saç demetini tel tokayla tutturmuştu, zayıf ensesi sarımtraktı.

Dışarıya çıkınca, demirci saçağının altında Johanni’nin durduğunu görüyorum, yanında bir de at var, zaten demirciye uğramak istediğim için beyaz tozlu caddeyi geçip demircinin önünde, yeni tekerlek almak veya dingil yaptırmak için bekleyen çiftçi arabalarının arasında kendime yol bularak ikisini selamlıyorum.

Demirci, kontrol maksadıyla hayvanın boynunu sıvazlarken yumuşak koşum kayışlarını elinden kaydırıyor. Hemen yanında duran Johanni'nin yüzünde kaygılı bir ifade var.

“Hiçbir şeyi yok,” dedi demirci.

“Evet var,” diye yanıtladı Johanni, “atın gırtlağı iltihaplanmış, ona bir toz ver.”

Demirci başını salladı: “Hayvanın hiçbir şeyi yok...ama ille de istiyorsan... ”

Atları bilirim; atın hiçbir şeyi yoktu. Fakat alnındaki terleri silen Johanni’nin, zaten var olan öküz inadının yanı sıra, bir de öküzlere özgü bir korku edindiği görülüyordu; ne öğle vaktinin güzel güneşi, ne bizim döktüğümüz diller, ne demirci dükkânının karanlığında dalgalanarak yanan ateş, ne de elindeki tırpanın keskin kenarını örsün üzerinde döven demirci kalfası Ludwig’in eğlenceli çekiç vuruşları, adamın içine oturmuş olan korkuyu atmasına yetmiyordu ve tekrar etti: “Ata tozu ver.”

“İyi,” dedi demirci ve tozu getirdi. Tozu, acıyla gülen ağzına üflemek için hayvanı burnundan yakalamasına yardımcı oldum.

Johanni ve atı gittikten sonra, demirciyle birlikte çiftçi arabalarından birine oturup pipolarımızı yaktık.

“Eee demirci,” diye girdim söze, “buna ne diyorsun bakalım?” Öküzümsü hantal adımlarıyla hayvanın yanında yürüyen Johanni’nin arkasından bakıyorduk; at, kuyruğuyla kalçasına konan sinekleri kovalıyordu.

Demircinin yüz ifadesi ciddileşmişti: “Birkaç kişiyi daha etkisi altına alırsa, işte o zaman felaket olur; işte o zaman hayvanlarımız gerçekten hastalanır.”

“Marius,” dedim.

“Ben sadece demirciyim,” dedi, “ben sadece hayvandan anlarım, doktor olan sensin, onları senin sağaltman gerekiyor.”

Saçağın altına konmuş pullukların bazıları parıldıyordu, bazıları ise hâlâ küflüydü, duvara yaslanmış bir sürü de tırmık vardı, demircinin, cilalanmış ahşabı andıran, parlak kahverengi gözlerinin içine baktım.

“Dünyayı kurtarmak isteyen biri ortaya çıktığında, artık doktorların yapabileceği hiçbir şey yoktur.”

“Evet,” dedi “fakat Johanni gibileri, dünyanın kurtarılacağına değil, kurtarıcının büyü yapabildiğine inanırlar.”

“Ama görüyorsun ki bunu yapabiliyor, insanları büyülüyor.” Demirci kalfası, elinde biraz önce üzerinde çalıştığı tırmık olduğu halde yanımıza gelirken gülerek seslendi: “Kimseye büyü yaptığı yok. ..insanlar sadece aşağıya getireceğimiz altından korkuyorlar.” “Sen sus,” diye onu azarladı demirci, “sen kendi işine bak.” Demirci kalfası Ludwig, gülmeye devam ediyordu. Uzun boylu bir delikanlıydı, gömlek yerine güçlü omuzlarını açıkta bırakan yakası çok açık bir atlet vardı üzerinde; göğsü koyu san kıllarla kaplıydı.

“Marius altını getiremeyecek, en azından Miland'ın yanında çalıştığı sürece,” dedim.

“Ama Wenzel Krimuss'un yanında çalışıyor,” diye yanıtladı beni neşe içinde, “bu da başka bir şey.”

Bu kez demirci konuştu: “Wenzel şakacının teki.”

“Belki Marius da,” dedim.

“Hayır,” yanıtını verdi demirci,“o ciddi.”

“Ve Wenzel ciddi işler yapacak,” derken kalfanın yüzü aydınlanmıştı.

Bunun üzerine demirci de güldü, acı, ama aynı zamanda iyicil bir gülüştü bu, sıcak odun gibi, bu dünyaya özgü bir gülüş: “Hiç kimse şaka yaparak ciddi işler gerçekleştiremez, ciddi olan demirdir.”

“Marius demir değil,” dedim.

“Demir bizde,” dedi kalfa.

Saçağın altında kalın bir zincire bağlanmış terazi asılıydı; dolu tahıl çuvalı sığacak kadar büyük demir kefeleri ise daha ince üç zincir tutuyordu. Köylüler burada tahıllannı tartıyorlar.

“Peki sen ne istiyorsun,” diye sordum demirciye, aynı soruyu kalfaya da yönelttim: “Sen ne istiyorsun?”

Önce kalfa yanıt verdi: “Altın da güler, altını burada tartacağız.”

“Ölüm de güler,” diye yanıtladı onu demirci, “ölüm, bir at gibi güler. Fakat aynı zamanda ciddi ve iyi olabilir.”

Onlan usandıran şey neydi? Örse ve havayı ateşe dönüştüren körükleri vardı. Bir bilgiye sahiplerdi. Başka bir bilgi daha mı istiyorlardı? Bir düzene sahiplerdi. Başka bir düzen daha mı istiyorlardı? “Aynı şeyi istiyorsunuz,” deyip kendi işime gittim.

Birahanenin avlusundaki kestane ağacı, gecikmiş ilkbahannın görkemiyle doluydu. Burada kestane ağaçlan, bölgedeki diğer ağaçlardan daha geç çiçek açar, büyük ve yumuşak gövdesinin etrafı, pembe mumlarla sıkıca çevrilmişti. Kestane ağacının ilkbahan, bıktığım, kaçalı çok zaman geçmesine ve unutmuş olmama rağmen, bana hâlâ bıkkınlık vermeye devam eden kentin ilkbahandır.

Akşam saat altı sularında Wetchy koşarak bana geldi.

“Maxi ateşlendi.”

“Çocuklar kolayca ateşlenirler, Bay Wetchy...başka bir belirti var mı? Boğazda kızarıklık? Sindirim sorunu?”

Herhangi bir bilgi veremedi; şaşkınlık içindeydi, evine gidene kadarki kısacık yolda karmakarışık şeyler söyledi. Her yerde felaket ve bela vardı. Zaten insanlar kısacık ömürlerini geçirmek için çok zorlanıyorlardı. İş yoktu. Sözünü etmeye değer iş yoktu. Çocukların kamı nasıl doyacaktı. Şimdi de köyde bir deli ortaya çıkmış, herkesi radyoya karşı kışkırtıyordu. Oysa radyolar birinci sınıf cihazlardı.

“Hıımm.”

Wenzel adında bir herifmiş. Yakınlarda yolda yürürken, defalarca “kablosuz” diye bağırmış. Oğlan çocuklarıyla gençler de baldırlarına vurarak alkış tutmuşlar.

Büyük bir öfke içinde, “Oysa adamın boyu benden bile kısa,” diye bitirdi sözlerini.

Evet, Wenzel denen adamdı bu. Wetchy’nin ise, ne boy, ne de en olarak sunabileceği fazla bir şey yoktu. Gülmemek için kendimi zor tuttum: “Evet, o soytarı, sizin, radyo denen cızırtılı kutunuzdan hoşlanmıyor...”

İncinmişti: “Böyle bir işi kurmak için çok uğraşırsınız Doktor Bey, ama yıkmak kolaydır... öyle değil mi?”

Bu arada eve varmıştık. Wetchy’nin evi benimkinin aynısı, su tesisatı dışında, benim daha sonra yaptırdığım bir sürü şey, bu evde yok. Hastanın yattığı oda karartılmıştı. Wetchy’nin, yatağın kenarına oturmuş olan kısa boylu kansı, ayağa kalktı, ilk önce sadece yukan kaldırılmış kollarının dokunaklı hareketini gördüm. Bazen karanlık kiliselerde diz çökmüş kadınlarda görürüm bu hareketi.

"İyi akşamlar Bayan Wetchy... odaya biraz ışık girmesini sağlasak nasıl olur...?"

"Öyle mi?" diye sordu çekinerek; ürkekti.

Panjur olmadığı için pencereye astığı büyük, kalın örtüyü çektim.

"Ama ışık gözlerini acıtıyor."

Çocuk güvensiz ve korkulu gözlerle yüzüme baktı.

Bu ailede her şeye korkunun altsesi hakimdi, onlan, ince ve çok da dayanıklı olmayan bir sıcaklık için birbirlerine yaklaştıran sevginin ve ondan daha az etkili olmayan kısa boylu baba Wetchy'nin ataerkil koruyuculuğunun altsesiydi bu.

Etrafımda dönüp duruyor, yolumu kapıyordu: "Ciddi birşey var mı, Doktor Bey?"

"Önce oğlanı görmeme izin verin, Bay Wetchy... bana bir kaşık getirin."

"Kaşık getir," diye emir verdi kadına.

Soğuk kaşığı dilinin üzerinde sabırla tutan çocuk, ateşler içinde yanıyordu. Kızamık mı? Ama hiçbir yerde kızamık vakası yoktu. Fakat korku, hastalıkları çağırır, soluduğumuz temiz havadan mikroplan kendisine çeker.

"Ciddi bir şey mi, Doktor Bey?"

"Eh, belki de kızamık."

"Kıza...Aman Tanrım!"

"Ama küçük bayan, hangimiz kızamık geçirmedik ki. ..ne kadar erken, o kadar iyi."

Yüzüme soru sorarmışcasına baktı, ama karşı çıkmayı göze alamamış, evet hattâ, çocuğun elini avuçlarının içine aldığında, yaşlı küçük bir adam

gibi yastıklara gömülmesine hafifçe gülümsemişti.

Daha sonra mutfakta elimi yıkadım. Elbette bunu evimde de yapabilirdim, fakat hastaların yanında elimi yıkamayı, eğitim amaçlı alışkanlık haline getirmiştim. Kolunda temiz bir havluyla, sanki çocuğunun sağlığı ve yaşamı benim elimi yıkamama bağlıymış gibi dikkatle bakıyordu yüzüme.

Wetchy'nin iki çocuğundan büyüğü -beş yaşındaki kızı- masasına oturmuş, renkli kâğıtları şeritler halinde kesiyordu.

“Biliyor musunuz, Bay Wetchy; çocuğun hastalığı süresince kızınızı akrabalarınıza göndermeniz gerekir ...bulaşmasın diye.”

Bana şaşırarak baktı; söylediğim şeyi yapması olanaksızdı. Fakat bu arada hastalığın kıza da bulaşmış olabileceğini düşünmüştüm, bu her şeyi daha da karmaşıklaştıracaktı. O nedenle adama şu öneride bulundum: “Ya da en iyisi, kızı benim evimde, karantinaya ala-yım...benim emektar Karoline’in yapacak fazla bir işi yok...çocukta hastalık belirtisi görülürse size geri getiririm.”

Wetchy; kansına koşmak istermiş gibi bir hareket yapmıştı. Fakat kısa süre sonra aklı başına geldi, ya da bacaklannın dermanı kesildi. Üzerinde küçük kırmızımsı bir ajan bıyığının bulunduğu üstdudağını, sonra da tek-tük kırmızımsı kıllann görüldüğü kelini kuruladı; boşanan ter nedeniyle güçten düşmüş, konuşmaya mecali kalmamıştı.

Bu dağ köyüne savrulmuş, karşımdaki çilekeş kentliyi izliyordum. Hayatının anlamı olan küçük çocuğu korumak istemesine, onu bana teslim etmeye yanaşmamasına neden olan korkunun sahibi bu adam, onu küçümseyen veya onunla alay eden delikanlılar ve çiftçilerden daha çok hayatı anlamış görünüyordu. Buna rağmen adamın perişan hali sinirimi bozmuştu. Küçük Rosa’ya döndüm: “Eee, küçük hanım benim evime gelmek ister misin? Trapp’la kalmak ister misin?”

Çocuk ciddiyetle başını iki yana sallarken renkli şeritlerini kesmeye devam etti.

Wetchy, sanki küçük kızın bu tavn, konuya son noktayı koymuşcasına bir hareket yapmıştı.

Eee, ne yapalım, bence hava hoş.

Yaptıklannı görmek için Rosa’nın yanına yaklaştım. Wetchy’nin, çocuklannı ve kansını mutfağın taş zemininden yükselen soğuktan korumak için, masanın altına koyduğu -ocağın önünde de vardı-tahtalara basınca ağırlığımdan yukan doğru yükseldiler.

“Yine yapsana,” diye bağırdı çocuk şaşırtıcı bir canlılıkla.

Wetchy de bön bön gülmüştü. “Bir kez daha yapın,” dedi o da. Kızamığı ve yaptığım öneriyi unutmuşa benziyordu.

İyi, birdenbire güzel bir eğlence haline gelen hareketi tekrarlayarak vargücümle tahtalara basıp sallanmalannı sağladım. Baba ve kızı yine çok keyiflenmişlerdi.

Fakat ikisinin de çok hoşuna giden bu aptalca oyunu sonsuza kadar sürdürmek istemediğimden, “Bay Wetchy,” dedim “şimdi gidin ve kannızla bu meseleyi görüşün.”

Daha biraz önce keyiften ellerini ovuşturan Wetchy’nin yüz ifadesinden düş kınklığına uğradığı anlaşılıyordu, ben o sırada, keyifle kollannı yukan kaldıran Rosa’nın sevinç çığlıklan altında tahtalan sallarken, bana bir kez daha üzüntüyle baktıktan sonra gitti.

Wetchy çıktıktan sonra çocuk ansızın, “Eğer sende kalmaya gelirsem, benimle bu oyunu oynayacak mısın?” diye sordu.

Bu tahtalardan bulmam gerektiğini düşünmeden, “Evet,” dedim. Sanki kader, başıma gelecekler konusunda beni uyarmak ve korkutmak istiyordu, çünkü tam o anda çocuk, bir kez daha bağırdı: “Yine yapsana.” Aynı anda Wetchy ve kansı girdi içeri; adam, kendine gelmişti, artık terlemiyor, elleri de titremiyordu.

“Eee, ne karar verdiniz?” Çok da teşvik edici söylememiştim bu sözleri.

Çocuğu görünce bir kez daha kararsızlaşmışlardı, ama Bayan Wetchy nezaket söylemlerinin arkasına gizlenerek durumu çözmeye çalışıyordu: Bana zahmet vermek istemiyorlardı, başlarına böyle bir talihsizlik geldiğine göre, buna tek başlarına katlanmak zorundaydılar, ah bundan dolayı münasebetsizlik yapamazlardı.

Konuşma beni sabırsızlandırdığı için sözünü kestim: “Yani Rosa'nın kızamık olmasını uygun buluyorsunuz.”

Gözleri yaşla dolmuştu: “Hayır. . .hayır.” İtirazda bulunur ve yakarırcasına kaldırmıştı ellerini.

“Evet, küçük bayan, kötü bir niyetim yoktu ...ama olan oldu ... ve siz de artık gülseniz iyi olur, bu size daha çok yakışıyor:”

Kadın derhal itaat edip gülümsemeye çalıştı: “Evet... ama üzerindeki bu giysiyle ...” Çocuğu, misafirlik için süslemek üzere yanına gitmek istemişti.

“Hayır, olmaz,” diye emrettim “hastanın odasında bulunanların, çocuğa dokunmaması lazım . ..gerekli olan şeyleri Karoline gerektiği zaman gelip alır. ..”

“Çocuğa yaklaşma,” diye destekledi beni Wetchy, karısına sert bakarak. Sonra da benden bir ricada bulundu: “Ama ben size eşlik edebilirim değil mi? Ellerimi yıkayayım.”

Böylece yola koyulduk. Wetchy evrak çantasına çocuğun birkaç parça eşyasını tıkıştırmıştı, Rosa, bir elinde bebeğini, diğer elinde de karton kutuya koyduğu el işi malzemelerini taşıyordu, ben de, bu olup bitenlere Karoline’in ne diyeceğini merak ediyordum. Güneş Kuppron'un arkasında yeni kaybolmuştu, kayalıklardan aşağıya sıyrılıp inen akşam rüzgârı havayı serinletmişti. Wetchy, üşütmemek için evrak çantasına sıkıca sarılmıştı.. Arkamı dönüp baktım. Bayan Wetchy kapıda durmuş el sallıyordu. Yıkana yıkana solmuş açık mavi önlüğünün altında kamının belirgin biçimde şiştiği görülmekteydi; eylülde doğum yapacaktı. Raşitik yapılı, kızılımsı yeni bir Wetchy daha gelecekti dünyaya.

Sağımızdaki ağaçların arasından, akşamın, boz, sessiz ve donuk kayalıklarından rüzgâr, kayaları sıyırarak aşağı süzülüyor, orman, akşam vaktine özgü sızlanmalarla içine alıyordu rüzgârı. Hastalık devam ettiği sürece bende kalmaya gelen küçük çocuğu, sonsuza kadar evlat edineceğim hissine kapılmıştım birden, bunun, büyük ihtimalle kadının arkamızdan aptalca el sallamasının yarattığı anlamsız bir düşünce olduğunu bilmeme rağmen, tuhaf bir tedirginlik içindeydim. Gerçek bir çiftçi veya oduncu çocuğunu tercih ederdim aslında, bir de adının, bana aptalca gelen Rosa olmamasını, sanki geri dönüş olasılığının olup olmadığını öğrenmek ister gibi, bir kez daha dönüp baktım. Bayan Wetchy hâlâ el sallayarak kapıda duruyordu; ben de el salladım, çocuğun da annesine yanıt vermesi için uğraşmama rağmen, çocuk hiç oralı olmadı; sıkıca kollarına aldığı bebeğiyle konuşuyordu, bir kez bile arkasına dönüp bakmamıştı.

VIII

Öyle günler vardır ki dünya, dayalı döşeli bir odaya benzer; açık renklere boyanmış tavanı gökyüzü gibi hisseder açık yeşil duvar kağıdına, dağlara bakar gibi bakarsınız. Yaşamın rengarenk halısı üzerinde yuvarlanan oyuncakların çocuksu şirin müziği ulaşır kulaklarınıza. Bazen bu ilkbahar günleri yazın ortalarına, hattâ sonbahara kadar uzanır, sonra yaşlılık zamanının çocukluk günlerine dönüşür. Bütün çocuk oyunlarının ve son barışın arkasında yatan bir şeylerin anımsanması gibi dokunaklıdır bu günler.

Temmuz ayındaydık ve ben böyle günlerden birinin başladığını düşünüyordum, zira dünyanın üzerine tuhaf bir yumuşaklık, şeffaf bir bulut yumuşaklığı, uysal ve yatıştırıcı, ama aynı zamanda berrak su yüzeyi gibi sert, henüz eğlenceli mi, yoksa üzüntülü mü olacağı bilinmeyen, adeta ahşap bir yumuşaklık yayılmıştı. Kahvaltı hazırlanırken çıkan çatal bıçak sesleri başka sabahlar olduğundan farklı, cırcırböcekleri korkunç gürültücüydü. Rosa ile Karoline, masada kahve içiyorlardı. Aynı yaştalar; ikisi de yaşlı, ikisi de genç, biri elli, biri beş yaşında. Ağır sohbet kırıntılarını fincanlarında karıştırıyorlar yavaş yavaş, belki de sohbetlerinin konusu, evlilikdışı çocukları.

Fakat dışarıya çıkınca, başlayan günden artık hoşlanmadığımı fark ettim. Evet, her şey aydınlık, her şey sakin, evet, hattâ bu dinginlik içinde her şey, olması gerektiği gibi hareketliydi. İnsan varlığının saf ve kaba uysallığı, bir oyuncağın sükunetiyle dağların yamaçlarına yerleşmişti. Fakat başka zamanlar, uçsuz bucaksızlığın inceltici havası tarafından emiliyormuşcasına serbest ve akışkan bir şekilde yukarıya çıkan vadideki seslerin, bugün başka bir rengi, başka bir hızı vardı. Bu sesler, deyim yerindeyse kararsız, deyim yerindeyse sadece alışkanlıktan dolayı gökyüzüne yükseliyorlardı, bu yumuşak yavaşlamada garip bir inzivaya çekilme hali vardı, çünkü sabah gökyüzünün maviliği kendisini sonsuzluğa açmamış, insanın bitiş çizgisinin

varlığını hissettiği, bir dağın tepesinden bir başka dağın tepesine uzanan sentetik elyaftan bir kubbeyi andırıyor, sanki yükselen her ses onu daha sıkı gererek girilemezliğini artırıyordu.

Kulak kabarttım: Bütün sesler aşağıdan geliyordu, yukarıdan gelen tek bir ses, tek bir kuş ötüşü bile yoktu.

Tüm sabah sert elyaf yırtılmamış, aksine, öğle saatlerinde, maviye boyanmış sert kurşun bir kubbeye dönüşmüştü.

Doğuya doğru büyük bir kavis çizerek vadinin dibinde yılan gibi kıvrılan Ventenbach boyunca yürüyerek köye yöneldik. Tarlalar olgunlaşmış, otlar ikinci biçime hazır hale gelmişlerdi. Toprağa bağımlı herkes, bu mevsimde biçici adımlarıyla yürür, benim gibi elinde sadece doktor çantası olsa da, kollan, tırpanlama hamlesi için hız almaya sürekli hazırdır, yaşamı, artık yukarıya, sonsuzluğa doğru fışkırmaz, sonsuzluğu yeniden aşağıya, içine çağıran, içine sokan, içine emen bir toprak tarafından, kendine, kışın gelmekte olan dinginliğine çekilerek kafasından kollarına ve bacaklarına akmaya başlar. Hasat zamanı başladığında insan, düşüncelerini ifade etmez, çünkü artık düşüncesi yoktur, dünya üzerindfe biçicilerin büyük adımlarıyla salınarak yürür, hepsi aynı şeyi düşünmek zorunda olan, toprağın ağır emici gücünden başka bir şey düşünmeyen hasat işçilerinin arasında bir hasat işçisidir o. Tarlalar arasından geçen yolun çatlak toprağı üzerinde yürümeyi sürdürürken, başımı yukarıya çevirdim, kurşun kubbenin, beklemekte olan toprağın gücü tarafından emilip alçalmasını bekleyerek baktım gökyüzüne. Ortalık sabahkinden daha dingindi. Derenin küçük meyiller yaptığı yerde, suyun şırıldayarak düşüşü duyuluyor, dağ çayırlarının ormana kadar ulaştığı yerde biri tırpanını biliyordu. Yukarıdaki tırpancılar küçük ve siyah şekiller olarak görünüyor, bazen bir tırpan parıldıyor, bazen beyaz bir gömlek çarpıyordu göze.

Derenin kenarındaki çalılıklarla yolun arasında, üzeri baldıran ve nergisle kaplı dar bir bataklık çayın uzanıyor, bazı yerlerde ise gerçek kamış adacıkları var. Kamış saplan çoktan sertleşmiş ve büyümüşlerdi, işte tam burada, birinin beceriksizce tırpan kullanışını ve sapların yere düşüşünü

duydum. Yolun kenarında, üstü kapalı sepetin yanına, yamalı mavi bir gömlek gelişigüzel bırakılmıştı.

Ahır samanı yapmak için kamış kesen Wenzel'di bu.

"Günaydın Doktor Bey," diye seslendi.

"Günaydın."

Vücudunun üst tarafının kusursuz olduğu söylenebilirdi, teni yanık ve tüysüz, fakat maymunlannkine benzeyen uzun, güçlü kollan çok kıllıydı. Yanında dik tuttuğu ve koluyla hafifçe asıldığı tırpan adamın boyunu aşıyordu. Kamının üzerinde, deri bir kılıfın içinde tırpanı keskinleştirmek için kullandığı biley taşı vardı.

"İş terletiyor," dedi.

"Kesinlikle."

"Siz de gömleğinizi çıkarmalısınız, Doktor Bey."

Yüzüne geniş bir gülümseme yayıldı, benimle karşılaştığına çok sevinmiş gibiydi, samimi duygular içinde olduğu görülüyor, ama bu samimiyetin her an düşmanlığa dönüşebileceği de açıkça hissediliyordu. Dalgacı bir adamdı ve aynı zamanda cellat yamağı, muzip biri ve tarafsız bölgeden gelen ölüm, kendisinden her şeyin beklenebileceği bir herif; eski bir maden ocağını yeniden işletmeye açabilir, ama ufak tefek savunmasız bir radyo bayiine de acımasızca zulmedebilirdi. Gülerken üstdudağının üzerindeki teri yaladı. Yoluma bu biçimde çıkarıldığı için konuya doğrudan girmenin doğru olacağını düşündüm: "Sizinle karşılaştığım iyi oldu, Wenzel. .. Wetchy'yle neden uğraşıyorsunuz?"

Topuğunu, toprak kuru olduğu için gevşek bir kum birikintisi haline dönüşmüş köstebek tümseğine bastırıyordu. İç geçirdi. "Eee?"

"Evet, o heriften ne hayır gelir ki, Doktor Bey?" diye yanıtladı beni, biraz yapay, biraz saf bir umutsuzlukla.

Amacına ulaşmıştı; gülmek zorunda kaldım.

“Şimdi, sizinle de akraba oldu.”

“?”

“Eee, kızım yanınıza aldınız ya.”

“Evet, öyle.”

“Diğeri de kızamık çıkarıyormuş, öyle mi?”

“Evet.”

“Üzücü,” dedi acıyarak.

“İşte tam da bu nedenle onu rahat bırakmanız gerekir.”

“Böyle birinin, üremesi de çok gerekliydi zaten! ...”

“Üreme oldukça yaygın bir alışkanlık.”

“Böyle birinin dünyaya gelmemesi daha iyi olurdu.”

“Onu rahatsız ederek bunu bertaraf edemezsiniz.”

“Ama o sigortalan ve radyolarıyla herkesi rahatsız ediyor...” dedi somurtarak.

“Bundan size ne, Wenzel?”

“Bana mı. ..hiç...”

“Siz, sizi hiç ilgilendirmeyen bir sürü işe burnunuzu sokuyorsunuz...”

Küçümseyici bir hareket yaptı: “Benle ne ilgisivar, Doktor Bey... insanlar Wetchy’den hoşlanmıyor işte...”

“Evet ama şimdiye kadar onu kimse rahatsız etmedi. .. bütün bunlar siz geldikten sonra başladı ...”

“Ben mi?...ama Doktor Bey!”

“Eee, başka kim olabilir? Marius mu?”

Başını kaşıdı: “Aslında Marius meselesi ayn... ”

“Tabii, Marius meselesi ayn, onun emirleriyle delikanlıları isyana teşvik ederseniz...”

Kibirli bir şekilde “Marius’un emir verdiği falan yok,” dedi. “Peki ne yapıyor?”

Ciddi ciddi düşündükten sonra şöyle dedi: “Marius’un yaptığı tek şey, başkalarının düşündüklerini söylemek.”

“Öyle mi? Altınla ilgili bu saçmalığı da her zaman düşünüyorlardı demek?”

“Her zaman, Doktor Bey, her zaman.” Yüzünde yine o bildik neşeli ifade belirmişti, fakat söylediklerinde ciddi olduğu belliydi.

Kuppron’a baktım, taştan kamında altın olduğu halde öylece karşımda duruyor, gökyüzünün kurşun ağırlığını taşıyordu başının üzerinde. Toprağın gücü tarafından emilerek yeryüzüne düşmesin diye, belki de kendi isteğine karşın, parçası olduğu toprak tarafından gökyüzüne fırlatılan erkek mi dişimi olduğunu bilmediğimiz o deve baktım. Oysa şu an karşımdaki, elinde tırpanıyla dalgacı bir cüceydi, o da toprağının kamışını biçerek topraktan fışkırmıştı.

“Evet,” dedi “insanlar nasıl düşünüyorlarsa öyle hareket etmeliler.”

“Marius’un düşündüğü... ”

“Bu aynı şey.”

Trapp, dili dışarıda sıcak toprağa uzanmıştı. Yavaşça hırlıyordu. Toprağın içine hırlıyor gibiydi.

“Eğer düşündüklerinizi yapmaya kalkarsanız başınız jandarmayla derde girer ... bildiğim kadarıyla, akıllarından geçen her şeyi yapmak isteyenlerin başına bu tür şeyler geldi.”

“Jandarmalar da aynı şeyi düşünüyor.” Kurnazca göz kırptı, “aynı sizin gibi, Doktor Bey.”

“Şakalannıza beni karıştırmayın, Wenzel,” dedim, “Wetchy’ye karşı yapmayı tasarladıklannız tam anlamıyla alçaklık, aynı şekilde altınla ilgili girişimleriniz konusunda da sizi sadece uyarmak isterim.”

Elbette bunu söylemem gerekiyordu. Ama adamın elinden tırpanı alıp otlan biçmeyi tercih ederdim. Kurşun ağırlığında hissedilen tuhaf hava, ciğerlerimde sıcak bir nefesti ve insan anatomisini bilsem de, içimdeki nefesi, karanlık ve anlaşılmaz buluyordum.

Wenzel bir kez daha topuğunu köstebek tepeciğine bastırdı ve gülümseyerek, “insanlar her zaman yeni bir şeyler ister, onlâra bu keyfi tattırmak lazım,” dedi.

“Sizler de buna dünyayı kurtarmak diyorsunuz, öyle mi?”

“Ben değil. .. ”

“Öyleyse Marius.”

Yine o sinik küçümseyici tavrını takındı: “Belki de.”

“Siz ise sadece eğlenmek istiyorsunuz...bunlar kötü şakalar, Wenzel.”

“Dünya ilerlemek zorunda, Doktor Bey.”

Geniş ve olağanüstü büyüklükteki yaşamla, ormanın, çalılıkların, çimenlerin yaşamlarıyla kaplanmış, kadim ve zaptedilemez Kuppron’un, kurşuni maviliğe yükselen kayalık dağlarının verdiği gözdağı, birdenbire yaşamın ince giysisini üzerinden sıyırıp atan, kollarını kaldırmış, kendisini, çıplaklığının ürkütücülüğüyle savunan bir ihtiyarın alaycı tehditine dönüşmüştü.

“Dünya ilerlemek zorunda,” diye tekrar etti tırpan-cücesi.

Evet ilerlemek zorunda, çıplak ihtiyarın zaptedilemezliğine karşı, parıltılı güzelliklerin tam ortasında, her zaman yeniden çıplak ölümün korkunçluğunu görülebilir kılan ihtiyara karşı tekrar tekrar saldırıya geçmek zorunda, onu sarsmaya çalışmak zorunda, üzerine yıkılsın ve gökyüzü, toprağın emici soluğuna geri dönsün diye altının sımnı çekip almak zorunda.

“Evet,” dedim “dünya ilerlemek zorunda, ama kesinlikle sizin düşündüğünüz gibi değil.”

“Olsa da zararı olmaz,” güldü, “size bir şey göstermek istiyorum, Doktor Bey.”

Yolun kenarında duran sepete gidip kapağını açtı, içine doldurduğu ot ve yaprakların içinde, kıskaçlarını hareket ettiren bir sürü koyu yeşil yengeç vardı.

“Şuradaki dereden tuttum,” açıklamasını yaptı, “Krimuss’a vereceğim bunları, tadını çok seviyor çünkü. Kendisi de böyle bir yengeç zaten.”

Trapp, sepeti kokluyordu.

Wenzel, köpeğin bumuna tuttuğu bir hayvanı, “Bunlar pervane balıklan,” diyerek tanıttı.

“Eh,” dedim “altın yerine yengeç tutun, daha akıllıca.”

Yine sırıttı: “Yengeçler de taşların altındadır.”

“Evet,” dedim “ama yengeç yakalamak daha zararsız, böylece kimseye zarar vermiş olmazsınız...Hoşçakalın ve Wetchy'yi rahat bırakın.”

Bunları söyleyerek Wenzel’den ayrıldım.

“Emriniz olur, Doktor Bey,” diye bağırdı arkamdan, ona dönünce, nöbette beklermiş gibi öylece durduğunu gördüm, elindeki tırpanın ışıldayan eğri bıçağı, beyaz ve uzunca bir ay gibi gökyüzünün mavisine doğru parlıyordu.

Köye fazla uzak olmayan Miland'a ait çayırlık yamaçta, Marius gözüme çarpmıştı. Aralarındaki mesafeyi koruyarak yürüyen çiftçi, çiftlik işçisi Andreas ve Marius, tırpanlarını aynı anda sallıyor, arkalarından gelen çiftçinin karısıyla Irmgard da, ellerindeki uzun tırmıklarla, küçük ve düzensiz hareketler yaparak, biçilmiş otlan yayıyorlardı. İnsan, bu uzaklıktan çiftçiyle Marius'u karıştırabilirdi. Irmgard el sallamış, ben de yanıt vermiştim. Belki de seslenmişti, ama gün o kadar dingindi ki, hava, sesi taşımaya bile üşenmiş, ses, toprağa düşüp hemen emilmişti.

Köy ıssızdı, sanki geceydi. Öğle vakti yaşanan, bulutsuz parlaklık öyle koyulaşmıştı ki, sessizce gümbürdeyen bir davul vuruşu gibi dalga dalga inmişti aşağıya. Birahanenin duvarının dar gölgesinde Pluto, kafasını, ön patilerinin arasına almış yatıyor, adeta o da toprağa hırlıyordu. Bana hüzünlü bir bakış fırlatmış, ama yerinden kalkmamış, Trapp'ı selamlamak için hareket de etmemişti. Bugün birbirlerine söyleyecek bir şeyleri yoktu, çünkü belki de birbirlerine söyleyecekleri şey, içine doğru hırladıkları toprağın derinliklerinde gizlenmişti. Bayan Sabest'in de söyleyecek sözü yoktu; yemek salonunda oturmuş önüne bakıyordu.

"Sanırım bugün kimse muayeneye gelmiyor," dedim en sonunda.

"Hayır," diye yanıtladı beni kadın.

"Beni yukarı çıkarması için, bira arabasını beklemek niyetindeyim," dedim.

"Evet," oldu yine yanıtı.

Fakat bir süre sonra, "Peter artık kasapta çalışıyor," dedi.

"Bu yeni bir haber," dedim, "artık kan görmeye tahammül edebiliyor, öyle mi?"

"Ona bunu Wenzel emretti."

"Öyleyse artık tüccar olmak da istemiyordur, değil mi?"

“Marius, bu tür dükkanları kapatmak gerektiğini söylüyor...sa-dece kadınların işine yarıyorlarmış.”

“Eee, siz ne diyorsunuz bu işe.”

“Adam memnun.”

“Dükkanla ilgili olarak da mı?”

Gülümsedi. “Şimdilik birahane. Birahane her akşam doluyor. .. Köylüler, Wenzel’e gülmek için geliyorlar buraya, fakat bazen kötü dalaşmalar da oluyor.”

“Geçen Pazar ben de fark ettim.”

Bir süre sonra Sabest girdi içeriye. Kan lekeleriyle dolu kasap önlüğü vardı üzerinde, uzun, düz parçalama bıçağı, kılıç gibi sarkıyordu yan tarafından. Karısının yanına otururken kırmızı elleriyle kadının yumuşak koltukaltına dokunduğu için güldü kadın. Bu dinginlik içinde kadının gülüşü kulağa tuhaf geliyordu.

“Demek işler yolunda, Sabest.”

“Evet,” dedi, “Marius harika bir adam, artık yeni bir dönem başlıyor.”

“Ama kendisini birahanede hiç göremiyoruz.”

“Haylaz herif, Wenzel yani, kendi başına hallediyor her şeyi... Krimuss’u bile yola getirdi.”

“Öyle mi, Krimuss memnun mu ondan...”

“Sanınm öyle, herif at gibi çalışıyor, aynca altın da çıkaracak.” “Bu işi o kadar kolay halledemeyecek.”

“Sonunda Yukarı Köylüler pes edecekler ...zaten kan gibiler, her şeyden korkuyorlar.”

“Ben, öyle olacağını sanmıyorum.”

Bıçağının keskin yanıyla oynuyordu: “Eğer pes etmezlerse kan dökülecek...zaten zamanı gelmişti.”

“Savaşı unuttunuz mu, Sabest?”

Etli altdudağını, uzaklarda yitirdiği bir gülümsemeyi geri çağırmak için öne çıkardı, bu arada eli yine kansının kollarını mıncıklıyordu: “Savaşı mı? Hayır unutmadım...”

“Eee?”

Devam etti: “Bunun anlamı şu Doktor Bey, neredeyse her şeyi unuttum ...her şeyi... fakat unutmadığım tek bir şey var, evet onu unutmadım, her yer, hep kadın kokuyordu ... ”

Sustu ve burnundan nefes aldı.

“Dünya yeniden kadın kokmalı...bunun için dünyanın kana ihtiyacı var...sadece dana ve domuz kanına değil. ..mezbahada bunu hissediyorum Doktor Bey, ayaklarımın altında hissediyorum bunu, toprağın ne istediğini. .. eğer toprağa istediği verihnezse, o da bize güç vermez artık. .. bu durumda kadınlarla birlikte olamayız, hiçbir işe yaramayız, her şeyimiz aşağıya sarkar...”

Gülmek için çabalamasına rağmen gülememişti, yüzünde dehşet ifadesi vardı, kadım kavrayan eli adeta kavrama yeteneğini kaybetmiş, destek almak için kadının vücudunda duruyor gibiydi.

“Her şeyi içine çekiyor,” dedi boğuk bir sesle, toprağı göstererek. Kadının yüzündeki gülümseme de kaybolmuş, yüzü solmuştu. Adamın elini kolundan çekip göğsüne koydu, iki eliyle elini örttü. “Ve gücünüzü Marius mu koruyacak?” diye sordum sonunda. Uzun süre yanıt vermedi. Sonra, “Olması gereken olmak zorunda...biri bunu yapmalı,” diyerek bağladı sözlerini.

Bir süre sonra -bu arada ben muayenehaneme çıkmıştım- bira arabası geldi. Koma sesini uzaktan duymuş, pencereden dışarıya bakınca, köye ulaşan yolun en başında aracı görmüştüm, noktalarla, işaretlerle, levhalarla

ve bir de bayrakla donaulmış olan yolun o bölümü, epeyce eğimli olduğundan, insanların midesine akacak içeceklerle dolu araba, tıslayarak, hoplaya zıplaya, toprağın üzerinde hareket eden biçimsiz bir canavar gibi yol alıyordu. Bir süre sonra penceremin önünde durdu. Sabest'in nemli boğuk sesini ve bira fıçılarının yuvarlanırken çıkardıkları gürültüyü duydum. Gitmek için hazırlandım, kısa süre sonra da yola çıkarak köyü arkamızda bırakuk. Bu biçimsiz gürültülü canavarın içinde, vücutlarının her köşesine terin yapıştığı üç kişi vardı, altımızdaki makinede yağ terliyor, içerisi yağ ve benzin kokuyordu, böylece biz insanlar, insanın eseri olan bir makineye binmiş, öğleden sonrasının dinginliği içinde, biçilmeyi bekleyen ve durgun sıcak havayı yavaşça içine çeken arazilerin ortasından geçiyorduk. Henüz emilmemiş olan ise, şeffaf bir parlaklık olarak yüzeyde titriyor ve bekliyordu. Arkamızda boş fıçılar dans ediyor, çevrelerine dolanmış zincirleri şıkırdatıyorlardı.

Üçüncü şapelden sonra arabadan indim. Trapp, ağır, neredeyse beceriksiz bir sıçrayışla beni takip etmişti, tarlaların arasından geçerek ormana giden kısa yoldan gidecektik. Başımı kaldırıp Kuppron'un sarp kayalıklarına baktım. Sanki parlaklığın fark edilmez titreyişinin nedeni Kuppron'du, zira o da titriyordu, sırtında ağır bir yük taşıyan, ama bunu kimseye fark ettirmek istemeyen biri gibi sarsılıyordu o da. Hava, çam ağaçlarının gövdeleri arasında da titreşiyor, sinek sürüleri neredeyse hareketsiz duruyorlardı.

Akşam yemeğini Karoline ve Rosa'yla yemiştim.

Çocuk, “Bana o hikâyeyi anlatsana,” dedi.

Ve Karoline anlatmaya başladı: “Yüzlerce yıl önce gökyüzü, yeryüzüne inmişti ...”

“Neden?” diye sordu çocuk.

“Evet,” dedi Karoline “işte, öyleydi çünkü...”

“lyi de neden?” diye tekrarladı çocuk sorusunu.

“Çünkü o cennetti,” diyerek lafa karıştım, “ne zaman gökyüzü yere inse, cennet olur ve insanlar gökyüzünde gezmeye giderler.” “Hayır,” dedi Karoline, “o zamanlar henüz insan yoktu ... ilk önce devler çıkular topraktan.”

“Gökyüzü yeryüzüne indiği için mi?” diye sordu çocuk.

“Evet, belki de,” diye yanıtladı Karoline, ‘ilk önce yaratıldıklarına göre, dünyanın ilk hizmetçileri devler miydi acaba’ diye düşünmüş olabilirdi.

“Anlatmaya devam et.”

“Evet, ve devler, gökyüzünün yeryüzünde olmasına dayanamadılar, kötü ve kıskançlardı çünkü, o nedenle de yeryüzünü sadece kendileri için istediler, sadece kendileri için... ”

“Eee sonra?”

“Sonra buraya gelip taşlan aldılar ve gökyüzü yeryüzünden iyice ayrılıncaya kadar onları üst üste dizdiler.”

“Öyle mi? Bundan sonra artık gökyüzü, toprağın üzerine yayılmamış mı?”

“Hayır, artık gökyüzü toprağın üzerinde olmamış.”

“Peki, buna üzülmüş mü?”

Karoline bu yanıttan hoşlanmamıştı: “Belki de...evet, belki de üzülmüştür...Böylece devler, taşlardan Kuppron’u yapmışlar.” “Diğer dağlan da,” diye tamamladım hikayeyi.

“Peki artık gökyüzü, aşağıya hiç inemiyor mu?”

“Hayır, artık inemiyor.”

Çocuk düşündü: “Belki de geceleri iniyordur yeryüzüne, kimse fark etmeden.”

“Hayır,” dedi Karoline hemen, çünkü Amerika’dan bile dönmek istemeyenlerin olduğunu biliyordu kendi yaşadıklarından.

“Bazen olabilir,” dedim.

Karoline ayıplayarak yüzüme baktı.

“Bazen,” dedi çocuk, sanki hatırlıyor gibiydi.

Akşam yemeğinden sonra bahçeye çıktım. Ortalık kararmaya başlamış, ama bildik akşam rüzgarı hala durmamıştı; kuru boğucu hava hiç hareket etmiyordu. Anidençitin önünde Marius’la karşılaştım, selam verdi.

“Marius? Siz misiniz?”

Başını salladı.

“Biri mi hastalandı?”

“Hayır, Doktor Bey.”

“Peki, bana mı geldiniz?”

“Evet, size de ...Bugün Wenzel’le konuşmuşsunuz.”

“Haa, onun için.”

“Sadece onun için değil. ..Dağa çıkmak istiyorum, dağ işaret verdi .”

“Dağ ne yapü?”

“Henüz bir şey yaptığı yok, ama beni kendisine çekti.”

“Eee, oturun bari.”

“Teşekkürler, Doktor Bey.”

O, bahçe banklarından birine oturdu, ben de diğerine. Sigara ikram ettim. Hayır, sigara içmiyordu.

“Benim kötü niyetli biri olduğumu söylemişsiniz Wenzel’e,” diye başladı nazik üsluplu sitemine, sesini hiç yükseltmemişti.

“Sizin niyetinizin ne olduğunu ben bilemem, ama Wenzel’in sizin icra organınız olmasının hoşuma gittiğini söyleyemem.”

“Wenzel,” dedi düşünceli bir şekilde “o, soytarının teki. Ama ne yaptığını biliyor.”

“Peki ne yapıyor?”

“İnsanların istediklerini.”

“O da bana bunu yutturmaya çalıştı...Ama Marius, aslında Wenzel siz ne isterseniz onu yapıyor.”

“Yanında çalıştığım çiftçi, altın lafını duymak istemiyor, ben de bu işten vazgeçtim.”

“Peki gerçekten istediğiniz nedir? Sadece olup biteni izlediğinize inanmamı beklemiyorsunuzdur herhalde ...”

“Ben adalet istiyorum, Doktor Bey.”

“Buna Wetchy’ye karşı yürütülen kışkırtma da dahil mi?” “Onunla bir alıp veremediğim yok. . .bu, sadece halkın sesi, ve halk her zaman adildir.”

“Bakın Marius, benim adalet anlayışım çok farklı.”

“Bütün insanların acı çekmeleri yerine birinin çekmesi daha iyi.” “Marius,” dedim, “adalet sonsuzluktan gelir.”

“Hayır,” diye yanıtladı beni toprağı göstererek, “adalet buradan gelir, adaleti, aynı altın ve su gibi, arama değneğiyle bulmak ola-naklı...zira bunların hepsi aynı ...fakat bunlar, aynı zamanda sonsuzluktur. . .dağlar sonsuz büyük, toprak sonsuz büyük ve bunlara kulak kabarttığınızda sonsuzluğu duyarsınız ... ”

“Asıl buraya kulak kabartmak gerek,” dedim kalbimi göstererek.

“Kalp de topraktan gelir,” tespitinde bulundu, “ve kalp toprağın içinde çarptığı için başka şeylerin sesi de topraktan gelir...her-kes, buradaki herkes,” diye devam etti, “toprağı dinliyor. ..sadece Wetchy yapmıyor bunu ...Gördünüz mü Doktor Bey, işte adalet bu-dur.”

Adam, arasında erkekliğinin bulunduğu iki bacağının üzerinde, kavramak, toprağa dokunmak ve arama değneğini tutmak için tasarlanmış iki kolun bağlı olduğu göğüs kafesi ve onun üzerindeki başıyla dimdik duruyordu. Suratındaki yarıktan adalet hakkında sözler çıkıyor ve adam bunlara inanıyor.

Marius, salınarak bir aşağı bir yukarı yürüyor, adımlarını hâlâ tırpan hamlesi yapıyormuş gibi atıyordu. Ayaklarının altındaki kireçli toprak hafif gıcırdıyor, cırcırböcekleri ötüyordu; bunun dışında sessizlik hakimdi.

Sonra devam etti: “Herkes, hep birlikte içeriye kulak kabartmak zorunda, işte o zaman adalet olur...ve bu beraberliği istemeyenleri zorlamak gerekir.”

“Sizin istediğiniz güç, Marius.”

“Evet, adalet için.”

Hafif bir esinti olsaydı, sanının konuşmasını sürdürmesine izin vermezdim; aynı ilk karşılaşmamızda hissettiğim gibi kötücül ve çılgınca bir mistisizm vardı konuşmasında. Garip ama felç olmuş gibiydim; günün son bulduğu gece de adeta felç olmuştu; adamın sözleri de felçli bir adamın ağzından çıkar gibiydi, evet, ayak tabanlarından gelip, bütün vücudunu katederek istemdışı bir şekilde dışarı çıkıyordu.

Yine de şöyle dedim: “Bu beraberlik nasıl kurulacak? Altın seferine çıkmak için mi?”

Beni dinlemiyordu “Hakikat. ..” dedi.

“Eee?”

“Hakikat hep yeniden toprağa çöküyor, hakikati durmadan yutan kadınlardır... ”

Sessizlik.

“Kadınlar topraktalar mı, Marius?”

“Evet. ..fakat kadınlar yuttukları bilgiyi kesinlikle vermiyorlar, onların tek verdikleri çocuk. . .kadınların ellerinden bu bilgiyi çekip almak lazım...kadmlar yutuyorlar, sürekli yutuyorlar ve her şeyi emiyorlar.. .ama artık onların dönemi sona eriyor, onlar toprağı dinleyemezler, çünkü zaten toprağın içindeler. . .onların dönemi sona erdi, güçleri sona erdi, toprak istemiyor artık.”

Sadece aklımda kalan fakat anlamadığım sözcükleri daha sık duymaya başlamıştım. Bununla birlikte, sanki altımızdaki toprak çöküyordu, sessiz bir hareketsizlik içinde daha derine, ölçüleme-yen derinliklere, geceki dalgalan, yavaş ve sessizce dağ zirvelerine yükselen bir sonsuzluk denizinin altına çöküyordu. Yukarda, gökyüzünün taş kubbesinde ise ilk solgun yıldız görünmeye başlamıştı, o da hareketsizdi.

“Dağ çağırıyor,” dedi Marius.

Ve birden ortadan kayboldu.

Oturmaya devam ettim. Karanlık, kayalıklardan aşağıya akıyordu, fakat bu akmak değil, hareketsiz bir genişleme ve yayılma, dağdan dışarıya doğru büyüyen, boşluğu dolduran koyu gümüş-siyah renkli bir sakaldı, öyle sıktı ki, çoğalmalarına , rağmen, pırıltısız karanlıkta yıldızlar neredeyse hiç görünmüyorlardı. Dağın, Marius’u çağıran sesini, kurtuluşa çağıran babanın sesini duymak için kulak kabarttım, fakat sadece karanlığın hareketsiz ve dilsiz mırıltısını, sakalın yumuşak sürünüşünü duyuyordum. Çam ve ladin dallarına siyah yengeçler yürümüş, örümcek ağı gibi sarmışlardı her yeri, öyle ki, dallar, zincirlenmişcesine hareketsiz duruyor, hiçbir yere kaçamıyorlardı, ağaçların tepesinde, orak biçimini almış ay, dar, uzun, donuk, hareketsiz ve biçmeye hazırdı. Ben de hiç hareket etmiyordum, başımı yukarıya çevirip sonsuzluğun deliğine dikmiştim gözlerimi, yukarıya bakıyordum, ya da aşağıya, ya da artık bakmıyordum, artık bilmiyordum, çünkü son derinlik, orada ve burada hareketsiz, yönsüz ve sabit, artık erkek de değil, kadın da, artık sadece bir bilgi, son ortak payda

olarak, bütün insanlığın bilgisinde doğuştan var olan, fakat yine de anlaşılmayan bir bilgi.

Gecenin, giderek derinleşen ve geciken hareketsizliğinin içinde oturuyordum. Orak biçimindeki ay, ağaçların donup kalmışlığının arkasında kaybolmuştu, gümbürtüyü duyduğumda çoktandır ortalıkta yoktu. Uzak, tuhaf boğuk ve Kuppron tarafından gelen bir gümbürtüydü bu, düşsel, ama buna rağmen beni düşlerimden çekip çıkaran bir gümbürtü. Yukarıda gezinen bulutlara bakmak için ayağa kalktım, gün boyu ot biçmiş biri gibi, sert adımlarla yürüyüp açıklığa çıktım. Gökyüzünde tek bir bulut bile yoktu; Kuppron'un arkasında fırtına patlamış olmalı diye düşündüm, ama bu düşüncem fazla uzun sürmedi. Çünkü aynı gümbürtüyü bir kez daha duymuştum ve hemen bu sesin, dağın arkasından değil, dağın içinden geldiğini anladım; zayıf başlayan, daha sonra boğuklaşarak aniden kesilen sıkıntılı, tuhaf biçimde donuk bir sesti bu. Hemen ardından evimin çatısındaki kiremitler düşmeye başladı, ormanın içinden sanki başına kötü bir şey gelmiş gibi, iniltili bir çatırdı kopmuştu ve ben ancak şimdi, ayaklarımın altında toprağın sallandığını fark ettim, insanın deprem karşısında, diğer hiçbir doğal afetle kıyaslanamayacak çaresizliğini hissediyordum.

Eve koşup, Karoline'in odasına daldım, çocuk da orada uyuyordu, elektrik düğmesini çevirirken bağırdım: “Deprem Karoline, hemen bahçeye.” Tavandaki lamba hâlâ şiddetli biçimde sallanıyordu, tavandan sıva parçalan düşmüştü, çocuğu kucağıma alıp dışarı çıkacaktım. Ama daha kapıya varmadan yeni bir sarsıntı daha oldu; evin kirişleri çatırdamış, kapının biri açılmış, bacalardan toz akmaya başlamıştı, kiremitlerin düştüğünü duyuyordum. Dış kapı sıkışmıştı, kapıyı açmak için bütün gücümü kullanıp çocukla birlikte dışarıya çıkabildiğim için sevinçliydim. Sonrasında hiçbir şey olmadı.

Uykudan ani uyandırıldığı için korkmuş olan Rosa, kucağımda zırıl zırıl ağlıyor, ben ise ne yapmam gerektiğini düşünüyordum. Herhalde Karoline, depremin şerefine bayramlık kıyafetlerini giymekle meşguldü, çünkü henüz ortada görünmüyordu. Çocukla içeri girmek istemiyordum, ama ağladığı için onu yalnız bırakmak da işime gelmiyordu. O nedenlebirkaç kez “Karoline!” diye seslendim, ama sesime yanıt veren olmadı. Ortalık

sessizdi, hâlâ çatırdıyan orman, sanki uyuşmuş organlarını geriyor ve uzatıyordu, sanki dünyanın hareketsizliği artık sona ermişti, sanki dünya, bir kâbustan uyanıyordu, uzaklardan hafif bir rüzgâr esmeye başlamıştı.

Çaresizlik içinde ne yapacağımı düşünürken Wetchy geldi koşarak.

“Neler oluyor, Doktor Bey?” Bütün vücudu titriyordu.

“Sanının deprem oldu...Sizde bir şey var mı?”

Hayır onlarda bir şey yoktu, teleferiğin korkunç gürültüsünü duymamış mıydım yoksa?

Ancak şimdi, ormandan gelen çatırtıya karışan keskin bir ıslık ve kütürtü duyduğumu anımsadım. Bu sesin bilincimden neden çıktığını bir türlü anlayamadım. Ama böyle olmuştu.

“Bana bakın Wetchy, çocuğu dışarı çıkardınız değil mi?”

“Evet, kapının önüne çıkardım, kanın yanında.”

“Üzerini iyice örttünüz mü?”

“İyice örttük. . .eve girebilir miyiz?”

“Sanının girebilirsiniz ...ama bir dakika Rosa’nın yanında ka-lın...hayır, ona dokunmayın, yoksa uyguladığımız karantinanın hiçbir anlamı kalmaz . ..sadece yanına oturun.”

Çocuğu bir banka yatınp eve girdim. Belki de Karoline, korkudan kalp krizi geçirmişti.

Karoline, kalp krizi geçirmemişti, yatağında huzur içinde uyuyordu, hattâ tedbirli davranıp lambayı bile söndürmüştü. Büyük ihtimalle ne olup bittiğinin farkında değildi. Böyle durumlarda seçilebilecek en akıllıca hareketti bu. Buna rağmen Rosa’yı içeri taşımayı göze alamıyordum.

Dışarı çıkınca Wetchy’ye, “Biraz daha burada kalın,” dedim, “sizin eve gidip karınızı sakinleştireceğim, oradan da çabucak köye gidip biraz

inceleme yapayım ...Buradaki insanlar daha önce bu tür şeyler yaşamıştır.”

Dediğimi de yaptım. Önce kucağında oğlu olduğu halde kapının önünde oturan Bayan Wetchy’ye uğradım. Çocuğu iyice sarıp sarmalamışlardı; gece sıcak olduğu için korkulacak bir şey yoktu. Sonra da köye geçtim.

Evlerin çoğunda ışık yanıyordu. Eline ilk ne geldiyse onu giymiş birkaç kişi sokaktaydı. Fazla heyecanlı görünmüyorlardı. Ah evet, zaman zaman oluyormuş, ama bu seferki biraz daha kötüymüş, gece olması da gündüz olmasından daha korkunç geliyormuş insana. Burada pek önemsenmezmiş bu. Dört yıl önce, sonbaharda olanı anımsamalıymışım. Evet, anımsamıştım; fakat o zaman ben, Aşağı Köy’de olduğum için neredeyse hiçbir şey hissetmemiştim. Peki, başka sarsıntı olur muydu? Hayır, olmayacağını tahmin ediyorlardı, tabii ki dağ, ne isterse onu yapardı, fakat kendileri de artık hissedebiliyorlardı ne olup olmayacağını.

Ben de köylülerle aynı fikirdeydim. Rüzgâr şimdi, vadiden yukarıya doğru hafif ve sıcak esiyordu. Gökyüzü, parlak yaz yıldızlarıyla doluydu. Güzel, huzurlu bir gece.

Yukarıda Berghof'da da bazı pencerelerden ışık sızıyordu. Gisson Ana'yı da görmek istemiş, kapısının önünde Marius'la karşılaşınca epeyce şaşırmıştım. Dağlı Mathias'la birlikte kapının önünde durmuş, anlayabildiğim kadarıyla, bir şey tartışıyorlardı, elbette hararetle konuşan, ağırbaşlı Mathias'dan çok Marius'tu.

“Dağlı Mathias,” dediğini duydum, “dağ sözünü söyledi, zaman geldi artık.”

“Evet,” diye yanıtladı Mathias, “sözünü söyledi, fakat onu rahat bırakman gerektiğini söylüyor sana.”

Marius, hiç kuşkusuz büyük bir heyecan içindeydi, umutsuzluğa düştükleri zaman ltalyanlar'ın yaptığı gibi, ellerini saçlarında gezdirirken, “Teleferik koptu!” diye bağırdı, “yeterli bir işaret değil mi bu!?”

“Öyle mi? Teleferik koptu mu?” dedim yanlarına yaklaşırken, “siz, o sırada orada mıydınız, Marius?”

“Gözlerimin önünde koptu teleferik, gözlerimin önünde vagonu aşağı savurdu.” Gözleri delice parlıyordu.

Evet, Marius, bu gece benimle konuştuktan sonra, teleferik yönünde gözden kaybolmuştu. O nedenle mi teleferiğin koparken çıkardığı sesi duymak istememiştim?

“Dağ, teleferik hattını hiç sevmedi,” dedi Mathias, “bunun için sana ihtiyacı yok.”

Marius tısladı: “Dağ sizleri uyardı. ..”

“Evet,” diye yapıştırdı Mathias, “sizleri, aşağıdakileri uyardı dağ...rahat bırakılmasını istiyor ...bunu Aşağı Köy'dekilere söyleyebilirsin ...”

Pencerede Gisson Ana görünmüştü, asma karanfillerin oluşturduğu çiçekli sakalın üzerine eğilip nazikçe gülümsedi dışarıya.

“Sen de mi geldin, Doktor Bey,” dedi, “dağ birazcık konuştuğu için mi?”

Marius şiddetle baktı kadına: “Benimle konuştu o, tehdit etti, bütün dağlar tehdit ederler, toprak tehdit eder, toprak uzun zamandır barıştırılmadı. .. kadınların çağı sona erdi.”

“Evet,” dedi Gisson Ana sevecenlikle, “haklı olabilirsin ... ama gelen güzel bir çağ değil.”

Marius beyaz dişlerini göstererek güldü: “Pencereyi kapa anacım...şimdi yeni bir çağ geliyor, şimdi bizim bilgimiz geliyor.” “Evet,” dedi penceredeki yaşlı kadın, “ne yazık ki.”

“Git yat, Marius,” dedi Dağlı Mathias.

“Hayır!” diye bağırdı Marius, “şarkı söyle, Dağlı Mathias, benimle birlikte söyle...”

Ve söylemeye başladı:

“Teleferik koptu işte,

Artık yeni bir dönem başlıyor... ”

“Eee?” diye sordu, Mathias’ın şarkıya katılmadığını görünce. “Sen sarhoşsun,” dedi Dağlı Mathias.

Marius birden ciddileşmişti. “Olabilir,” dedi ve gitmek için selam vermeden arkasını döndü.

Fakat birkaç adım attıktan sonra yeniden şarkı söylemeye başladı: “Teleferik koptu işte, artık yeni bir dönem başlıyor...”

Hâlâ sokakta olan birkaç kişi ona şaşırarak baktılar.

Mathias Gisson gülüyordu: “Amma kaçık herif ha.”

“Evet,” dedi hâlâ pencerede duran Gisson Ana, “evet kaçığın biri, ama şimdi onun dönemi başlıyor.”

“Olur şey değil, Gisson Ana,” dedim, “aşağıda birkaç kişiyi kandırdığı için mi?”

Dağlı Mathias, “Dağı kandıramaz,” dedi.

“Dağı kandıramaz, ama insanları kandırabilir,” dedi kadın.

“Ve fatura sadece Wetchy’ye çıkacak,” dedim.

“Marius’la Wetchy arasında büyük bir fark yok,” diye yanıtladı beni, “zaten bunun için nefret ediyor ondan.”

Ne demek istediğini anlamamıştım.

“Wetchy de benden korkuyor,” dedi Gisson Ana.

“Yakında daha da korkacak. ..şimdi benim orada, çocuğunun yanında bekliyor, onu evine göndereyim mi, anacım?”

“Evet, seninkiler rahatça yataklarına gidebilirler, bugün başka sarsıntı olmaz artık.”

“Teşekkür ederim anacım, bilmek istediğim de buydu zaten.” Böylece evimin yolunu tuttum, Wetchy’yi yollayıp Rosa’yı yatağına yatırdıktan sonra ben de yatağa girdim.

Ertesi gün olanları anlattığımda Karoline çok şaşırmış, olup bitenlere inanmak istememişti. Hattâ düşen kiremitler bile tam olarak inandıramamıştı onu. Sabah öyle güzeldi ki, insanın, geceki korkutucu olaylara inanmaması doğaldı. Kuzeyden esen rüzgâr, serinletiyordu, güzel hava sürecekti sanırım, bu yıl hasat iyi olacak gibiydi.

IX

Ağustos ayı, orak biçen bir başmeleğin hızıyla geçmişti toprağın üzerinden ve Anna Suck, toprağın emici gücüne daha fazla dire-nememiş, ilk başak kesimi sırasında ölmüştü. Kadını, toprağın içine kazılan ve sonsuzluğa kadar uzanan altı ayak derinliğinde bir çukura gömmüştük. Hasat çalışmalarını bırakıp Anna Suck'u son yolculuğuna uğurlamak ve onun, üzerinde kızgın parlaklığın titreştiği, giderek daha görkemli hale gelen güneşin titreştiği mezar tarafından nasıl yutulduğunu görmek için fazla gelen olmamıştı, zaten gelenler de aslında ona bakmaktan çok, araziye, ötelere uzanan tarlalara dikmişlerdi gözlerini. Orada, tahılın kuru tatlılığıyla iş, onları bekliyordu. Ve Anna Suck, başka bir mevsimde unutulacağından daha çabuk unutulmuştu.

Zira çalışma ritmi, insanlar için iyi bir efendidir; onları seçim yapmak zorunluluğundan ve zaten kullanamayacakları bir özgürlükten kurtarır. Ah evet, insanların karar vermek için fazla zamanlan yok, yaşam giderek daha hızlı ve daha hızlı yitip gidiyor, bu yitişin hızı yüzünden insanlar kötürümleşiyor. Benim de bu hız yüzünden birçok kez elim ayağım tutmaz olmadı mı? Hem de, bir süre daha dayanmaları, sahip oldukları bu kısa süre içinde işlerine geri dönmeleri ve kendi ritmlerine ayak uydurabilmeleri için, hayatın akış gücünün, hiç durmadan hareket eden büyük ekip-biçme dalgasının, onları, insana özgü acıların ötesine, hem çok hızlı, hem de büyük bir güçle çoğalan, üstesinden gelmek için insan ömrünün yetmediği ölüm dehşetinin ötesine taşıyacağı umuduyla, insanların dünyadaki yaşamlarını geçici olarak onarmakla görevli ben, kötürümleşmedim mi? Bu insanlar, toprağı süren çiftlik işçileri gibiler, kendilerine bir sonraki toprak dilimini, eğer dayanabilirlerse daha sonraki dilimleri de sürmeleri emredilen itaatkar işçiler olarak, şu talimatları veren sesi özlerler: Sadık ol, işini yap, dayan, bu hasadı kaldırana kadar dayan, yetersiz de olsa, tahılını harmana taşı, toprağı bir kez daha sür, ölümle arasında kısa bir süre kalmış olmasına rağmen, hâlâ sadakatle çalışan sadık çiftlik işçisi Andreas'ı örnek al, kendi

sonsuzluğun için yap bunu, zira görevinin sesi olan ben, kararının ve vicdanının yükünü üzerime aldım, ben vicdanının sesiyim ve sana ben yol gösteriyorum, senin yaşamının değiştirilemez anlamı benim. İnsanın hasretini çektiği ses, onu kurtarması için yüreği titreyerek özlediği ses bu, işte bu ses uğruna, sonsuz olanı sürekli geleceğe aktararak aşmak için, saban babanın elinden alınır oğula verilir, dünde ve yarında yatan, bugünün anlaşılmaz anında kavranılması olanaksız, binbir zorlukla hasattan hasada, ileriye, babadan oğula ve toruna taşınan, saban izinden saban izine, kırılgan ama yine de ağır bir yüktür bu. Saban izinin sonuna gelip, adeta umutsuzca arkasına dönünce şimdiye kadar oluşturduğu ve bundan sonra da oluşturacağı bunca saban izine rağmen, hiçbir zaman tarlanın sonuna kadar gelemeyeceği için umutsuzluğa kapılan çiftçi, görünmez ve duyulmaz olanın sakin kanat çırpınışlarıyla gökyüzünün en yüksek katına süzülerek, gökyüzü kadar büyük ve hafif, aynı zamanda ağır ve elbette gökyüzü kadar da anlaşılmaz ve uçucu şiddete sahip kendi anlamının esintisini, başının üzerinde hissedebilir ve bilinmeyeni bilmek için yüzünü kaldırdığında, bir zamanlar ağızdan çıkmış ve uzaklara giden bir soluktan, bir zamanlar söylenmiş bir sözden, veya sadece eski bir kuş ötüşünden, ‘yeniden başla’, ‘baştan başla, çünkü yine sonsuzluğun başlangıcındasın,’ diyen bir yankıdan başka hiçbir şey duymaz.

Bir öğle sonrasında muayeneden dönerken, Lax’ın, köy yolunun üzerinde bulunan evinden binek arabasıyla çıktığını gördüğümde şaşırdım, hasat zamanının tam ortasıydı. Yanında, oğlu oturuyordu. Bana elini salladı ve durdu.

“Bizimle birlikte Yukarı Köy’e gelmek ister misiniz, Doktor Bey?”

Elbette isterdim. Şimdi tam hasat kaldırılırken Yukarı Köy’de ne yapacağını sordum.

“Yukarıya, değirmene gidiyorum.”

Lax’ın, yukarıda, geçidin üst tarafında, ormanın içindeki minik bir gölün akıntısıyla beslenen ve eskiden, büyük ihtimalle maden ocağı için kurulmuş küçük bir kereste atölyesi var. Lax, bazı çiftçilere özgü yayılma güdüsüyle, kesinlikle hiçbir değeri olmayan bu mülkü satın almıştı ve kereste atölyesini, kalas lazım oldukça çalıştırıyordu.

“Demek değirmene gidiyorsunuz? Öyleyse ben de yaşlı Mittisler’i ziyaret edeyim...bir dakika bekleyin, birkaç ilaç alıp geleyim...” “Tamam, tamam, Doktor Bey, bizim acelemiz yok.”

Yaşlı Mittis ve kansı, dağ geçidinin en yüksek noktasından hemen önce, ormanların arasında, otlağa benzer çayırlıkta bulunan küçük madenci yerleşimi “Lucken am Berg”te oturuyorlar. Mittis’in safrası var, kansı ise zayıflıktan muzdarip, yanıma sadece ilaç değil -daha da önemlisi- dükkândan biraz tütün ve şeker de alıyorum.

İstediklerimi aldıktan sonra hareket ettik. Adaleli ve babası gibi avcı bakışlı bir delikanlı olan genç Lax, arkaya oturmuştu, ben arabacı yerinde, babanın yanında oturuyordum. Gıcırtılar, tıkırtılar ve homurtulardan oluşan bir bulut içinde yavaşça ilerliyorduk, çünkü çiftçi atlan, bunlar gibi muhteşem hayvanlar olsalar da, tırıs gitmek için hiç uygun değiller. Lax’ın arabasına koştuğu atların, pirinç süslerle donatılmış, iki yanından küçük zincirlerin ucunda pirinçten yuvarlak ve ay şeklinde pulların sarktığı hamutları güneşin altında parıldıyordu. Hayvanların, kızıl-kahverengi ipeksi geniş kalçaları ritmik hareket ediyor, zaman zaman iki attan biri kuyruğunu kaldırırken makatını dışarı itip, birkaç topak bırakıyor ya da gaz çıkarıyordu.

“Diğer bütün hayvanlar bu işi durarak ya da oturarak yaparlar,” diye fikir yürüttü Lax, “sadece atlar koşarken gidermek zorundalar hacetlerini . ..bunu bizim de denememiz gerekirdi ...Deh.”

Fakat yokuş yukarı çıkarken hiçbir ‘deh’in yaran yoktu, iki hayvan en yavaş yürüyüşleriyle yol alıyorlardı; arabanın ağırlığının hiçbir rol oynamadığı uzun güçlü adımlar atıyordu hayvanlar. Şapellerin önünden geçerken âdet olduğu üzere haç çıkaran Lax, bazen de tarlada çalışanları kırbacıyla selamlıyor, insanlar da ona el sallayıp arkamızdan bakıyorlardı, işin en yoğun olduğu mesai gününde düğüne gidiyor gibiydik.

“Şaşırıyorlar,” dedi Lax.

Başka bir şey söylememişti, ben de kalas bile yükleyemeyeceği bu binek arabayla neden değirmene gittiğini sormamıştım. Lax'ın oğlu, Trapp’la birlikte, hiç konuşmadan arkada oturuyordu.

Neredeyse bütün tarlaların üzerinde ekin demetleri durmaktaydı, bazı yerlerde hâlâ ekinler biçiliyordu, fakat hasada erken başlayanlar, aşağıya, harman yerine götürmek için ürünlerini yüklemişlerdi. Gerçi harman makinesi hâlâ, itfaiye garajının yanındaki yerinde duruyordu, fakat kısa süre önce oradan geçerken -demircinin hemen arkasında- garajın açık kapısından, makinenin kullanıma hazırlandığını ve temizlendiğini görmüştüm.

“Elle harman yapmaya ne diyorsun, Lax?”

“Elle mi?”

“Eee, Marius harman makinesinin kullanılmasını istemiyor ya...”

Güldü: “Evet, evet, ona katılan birkaç kişi var... istiyorlarsa yapsınlar, bence bir sakıncası yok. ..Deh.”

Yol kenannda ekin tozuyla kaplı birkaç ağaçla çalılığın yapraklan ve hattâ dalları kurumuş, toprağa doğru eğilmişlerdi, yerine getirilmiş bir iş sonrasında olduğu gibi yorgunluktan titriyorlar gibiydi. Bizim çıkardığımız gıcırtı ve çatırtının ürküttüğü bir yaban güvercini sürüsü, öte taraftaki ormanın kıyısına yükseldi. Parlak havada kanatlan panldıyordu.

“Neden katılıyorlar Marius’a?”

Lax, omuzlarım silkti: “Kimbilir. ..Marius onlan, makinelerin bir sürü insanı aç bıraktığına, bunun için de tahıl fiyatlarının düştüğüne inandırdı.”

“Hıımm, bunlar dünyayı düzeltme iddiasında olan birinin laflan, bir yerlerde okumuş olmalı ...Peki siz ne düşünüyorsunuz, Lax?” Yine güldü: “Başkaları denesin, fiyatlann gerilemesi benim işime gelir...Aynca her şeyi kendisi yapan küçük toprak sahiplerinin harmanı elle kaldırması kolay, oysa ben makine yerine harmancılan çalıştırmaya kalksam, daha pahalıya mal olur.”

“Ama siz, Marius’un altın aramasını onaylıyorsunuz.”

“O başka bir iş,” dedi kısaca.

Yukarı Köy'ün içinden geçtik. Ortalıkta sessizlik ve terk edilmiş ahır kokusu vardı. Gürültümüze birkaç çocuk dışarı çıktı. BerghoPta da kimse yoktu; Gisson Ana da pencereye çıkmamıştı.

Köyden geçip Suck'un evini gördüğümüzde, durup dul adamı ziyaret edebileceğimizi söyledim.

"Neden olmasın?" dedi Lax ve tekerleğin üzerinden aşağıya atlarken dizginleri oğluna verdi, "neden olmasın, nasılsa daha zamanımız var."

Suck'un ahşap evinin bulunduğu küçük tepeyi çıktık. Gelişimizi fark eden Suck, bizi selamlamak için evin hemen yanındaki küçük ahırdan çıkmıştı.

Gemici sakalının çevrelediği yuvarlak suratı kırmızılığını biraz yitirmiş, göz çukuru kemiğinin altındaki yanaklar bir parça çökmüştü; ölen insana kederlendiği belli oluyordu.

"Eee, işler biraz yoluna girdi mi, Suck?"

"Eh işte, şöyle böyle...Çok çocuklu bir Wittiber[1]."

"Yeniden evlenmen gerekir, Suck," dedi Lax.

"Herhalde gerekecek," diye yanıtladı onu Wittiber.

Lax, iki eliyle havada iki memeyi tutar gibi yapmıştı: "Kendine, bir şeye benzeyen birini alırsın ...bu da bir şeydir yani." Güldü: "En azından başlangıç için."

Suck iç geçirdi. İç geçirmekte haklıydı. Şimdiye kadar yanında, "İlk dansımızı anımsıyor musun?" diyebilen biri vardı ve yatağa yattıklarında bir sürü ortak yaşanmış hatırlıyorlardı. İşte o biri şimdi çürümüş ve sonunda kokmuştu. Oysa şimdi, çocuklar veya evin idare edilmesi bahanesiyle de olsa, "Hatırlar mısın?" diyemeyecek biri gelecek, eskiyi anımsamadan, sonsuzluğu düşünmeden, sadece o an için, hem de sadece insanda cinsellik hiçbir zaman bitmediği, erkeklerle kadınlar hep birleştikleri için olacaktı bu, hattâ belki çocuk bile yapacaklardı. Oysa an yoktur.

“Evet,” dedi Lax, “kendine bir şeye benzeyen birini. de alabilirsin... bu sana kesinlikle iyi gelir.”

Suck başını salladıktan sonra sordu: “Nereye gidiyorsunuz?”

“Değirmene.”

Suck benim kadar ketum değildi: “Eee, binek arabayı almışsın.”

“Evet,” dedi Lax tedirgin, “yukarıda yapmamız gereken bir şey var.”

“Haa,” dedi Suck, bir an için eski neşeli hali gelip geçmişti yüzünden.

“Haa diyecek bir şey yok bunda,” diye sinirlendi Lax.

“Ben sadece şu an senin oduna ihtiyacın olmadığım, odunu yukarıda bırakmak niyetinde olduğunu düşündüm.”

“Odun kesmeyeceğim, sadece kereste atölyesine çekidüzen vereceğim.”

“Tamam da, eğer günün birinde, mesela maden ocağına destek kazıkları yapmak için odun kesmen gerekirse, bir tek Wenzel’e güvenmemelisin ...o da her şeyi bilmiyor.”

Şimdi de Lax, o eski gizli bıyık altı gülümsemesiyle gülüyordu, ben de zor tutuyordum kendimi.

Lax, incinmiş gibi yaptı: “Wittiber olduğun için seni ziyarete geldik, ama sen hâlâ o eski aptal şakalannla dolusun.”

Ve gitmek için ağır göbeğini döndürdü.

“Siz de mi gidiyorsunuz, Doktor Bey?” diye sordu Suck.

“Evet, yukarıya, Mittisler’e gidiyorum.” ,

Kulağıma fısıldadı: “Şapelin oradan mı döneceksiniz eve?”

Bir şey söylemeden başımı salladım. Küçük kilisenin önünden geçen dar yol, hem daha kısa, hem de daha güzeldi.

"Belki orada rastlaşınz," diye fısıldadı Suck. l.ax adama dönmüştü, "Hoşça kal Suck," deyip omzuna dokundu: "Evlenmek konusunda elini çabuk tut."

Yolumuza devam ederken canı sıkkın ve düşünceliydi. Bir süre geçtikten sonra konuşmaya başladı: "Şu dağla ilgili yaratılan gizeme kanmamak lazım . ..değil mi, Doktor Bey?"

"Eh," dedim "kimsenin Marius'tan daha fazla sırn olamaz." Sıkkın, etkilenmiş bir ifade vardı yüzünde: "Benim sırlara ihtiyacım yok. ..Wenzel, olanları olduğu gibi söylüyor, gizemli davranmıyor."

Artık çam ormanının yılan gibi kıvrılan yolunda adım adım ilerliyorduk. Yol kenarlarında yer yer yapraklanmış ağaçlar, ot ve çan çiçekleri vardı. Ormanın içinden, kesilen ağaçların yumuşak gürültüsü geliyordu. Ötmekte olan birkaç kuş, biz yaklaşınca susmuştu. Yukarıda, hasat vakitlerine özgü bir gökyüzü parıldıyor, aşağıda ise hafif esen rüzgâr serinletiyordu. Ama buna rağmen atlann böğründe, koyu parlak ter şeritleri oluşmuştu.

Küçük bir kayranın tam ortasındaki dönemeçte çarmıha gerilmiş Isa heykeli çarpıyordu göze. l.ax, bir kez daha haç çıkardı:

"Kimbilir, belki de bu, gerçekten daha doğru olandır," diye açıkladı ardından.

"Neden daha doğru?"

Sorum yanıtsız kalmıştı.

Yol ayrımına gelince, "Tann razı olsun," deyip arabadan indim, değirmene ve Yeşil Göl anlamına gelen Grünüsee'ye gitmek için sağa sapmak gerekiyordu.

"Bir şey değil, Doktor Bey, lafını etmeye değmez. Aşağı inmek isterseniz burada buluşabiliriz."

“Teşekkürler Bay Lax, yukardaki yoldan gideceğim eve, akşam gezisi yapmış olurum.”

Beni kamçısıyla selamlayıp, atlan orman yoluna doğru sürdü. Karayolunun, çok tozlu olmayan kenarından yürüyor, Suck’u ve dağ şapelinde bana verdiği tuhaf randevuyu düşünüyordum, yaklaşık yirmi dakika sonra Yüksek Geçit'teki Lucken adlı yerleşim bölgesine ulaşmıştım.

Burada insanlar yalnız bir yaşam sürer; ne eski madenci yerleşimiyle, ne de Aşağı Köy'le fazla bir ilgileri yoktur ve dağ geçidinde artık daha sık görülen otomobiller hesaba katılmazsa -ki onlar için, bira satışının yapıldığı beyaz bir kulübe bile inşa edilmişti- her şey beş yüz yıl öncesi gibiydi.

Yaşlı Mittisler’in evinin geçmişi, birkaç yüzyıl öncesine dayanıyor olmalı. Koyu kahverenkli ve yosun tutmuş ev, yayla çayırının ortasında hâlâ beyazlığını koruyan bira kulübesinden fazla uzakta değil, yanında ve yine neredeyse aynı yaşta, domuz ahırı, keçi ahırı, odunluk, sözün kısası gerekli olan her şey var.

İçeri girdiğimde yaşlı Mittis’i mutfakta otururken buluyorum; beni görünce, artık dışarıya bir bakış bile gönderemeyen porselenimsi gözlerinin yer aldığı, köseleyi andıran, buruş buruş yüzünde, sevinçli bir gülümsemeyle şekillenen birkaç yeni kırışık oluşuyor.

“Eee, Mittis Baba, durumda bir değişiklik var mı? ...İşler yolunda mı?”

Sesi ağlamaklı bir hal alıyor: “Tütünüm kalmadı. .. ”

Hep aynı şey oluyordu; aldığım tütün ve şekeri çıkardım.

“Bu kadar çok tütün içmemelisiniz Mittis Baba, sağlığınız için iyi değil...”

Çabucak soğuk piposunu doldururken, dediklerimi duymazdan gelmişti.

“Bu kadar çok içmemelisiniz...”

“Bana yiyecek bir şey de vermiyor. .. ”

İçeriye giren kansını kastediyordu, bu da yeni bir şey değildi, iki ihtiyarın durumu hiç de fena sayılmazdı; sahip oldukları küçük tarlayı, evlenmemiş kızlan Marie'nin çekip çevirmesine ve devlet ormanlarından birinde çalışan oğullarının ara sıra birkaç kuruş göndermesine rağmen hep aynı bildik şarkıyı tekrar ediyorlardı.

“Yalan söylüyor,” dedi yaşlı kadın. Şimdi de kadın, o bildik şikayetini yineledi: “Beni dövüyor.”

Avcılık ve odunçuluk yapan bu yaşlı adamın, kansını dövdüğü zamanlar olmuştu mutlaka. Kadın için bu, dün olmuştu, bugün olmuştu. İnsan, ölüme ne kadar yaklaşırsa, geçmiş yaşamını daha yakınına çeker; anıların ipliği giderek kısalır, giderek birbirine karışır, karmakarışık bir şimdiki zaman olur. İşte bu nedenle yaşlı çift, yıllar öncesinde kalmış kavgalarını, o kadar güçten düşmüş olmalarına rağmen, şaşırtıcı bir canlılıkla bugüne taşıyorlardı.

“Bugün yemekte ne var?”

“Köfte ve sütlü çorba.”

Her zamanki menü. “Gördün mü, Mittis Baba,” dedim, “leziz yiyecekler varmış.”

Dediğimi duymadı. Belli ki hiçbir yiyecek, hiçbir besin maddesi, hayalini beslemeye yeterli gelmiyordu. Acaba hayali onu nerelere götürüyordu?

Yaşlı adam aniden, “Artık avlanma izni verilmeli,” dedi.

“Ne yani, Mittis Baba, bu yaşta tekrar elinize tüfek mi alacaksınız!”

“Kocam, hiçbir zaman eline tüfek almadı,” dedi kadın araya girerek, av işinin gizlenmesi gereken bir şey olduğu kalmıştı belleğinde.

Kansının itirazı nedeniyle kışkırtılan adam, ısrar etti söylediklerinde: “Çok ateş ettim ben.”

“Söylediklerinin hiçbiri doğru değil.”

İşte bilmecenin çözümü buydu; avlandıkları o güzel günlerde eve getirdiği karaca ve keçi eti kızartmalarının hayaliyle adam, şu an önüne konan şeyleri yiyecek olarak görmüyordu.

“Mittis Baba, artık insanın dişleri yoksa, sütlü çorba daha iyidir...”

Evet doğru noktaya atış yapmıştım; arayış içinde olan hayali şimdi ne istediğini biliyordu, adamın yüzündeki kırışıklıklar çoğaldı, dilini açıkgöz bir tavırla şapırdatarak şöyle dedi: “Sütlü çorba mı? Ah hayır. ..”

“Hadi şimdi, muayenemizi yapalım, Mittis, ve gömleğimizi çıkaralım.”

“Karacanın budu ... günümüzün gençleri, artık hiç ateş edemiyorlar...”

“Hadi, gömleği de çıkarın...evet, baba...” Karaciğerdeki şişkinliği elimle yoklamaya çalıştım, “Acıyor mu?”

“Hayır. .artık ateş etmek serbest olduğuna göre...”

Durdum: “Bunu size kim söyledi?”

“Marie... ”

“Bu doğru değil. ..” dedi ocağın başında duran yaşlı kadın. Mittis, sakince yanıtladı: “Evet, doğru.”

“Peki Marie nereden öğrenmiş?”

“Aşağıya, köye inmişti.”

Gerçek payı olabilirdi. Bana, Wenzel şakalarına devam ettiği sürece bu köyde her türlü söylenti çıkabilirmiş gibi geldi.

Yaşlı Mittis'in düşünceleri iyice gerilmişti: “O zaman avcıların hepsini vuracağım... ”

“Gerçekten de bunu yapabilecek durumdasınız, giderek daha sağlıklı oluyorsunuz.”

Muayene bitmişti, Mittis’in durumunda değişiklik olmaması şaşırtıcıydı. Daha yaşlı kadını da muayene edecektim; steteskobumu çıkardım.

“Avcı Mumer bana bir kez ateş etmişti. ..şimdi görecek gününü,” diye güldü yaşlı adam.

Sanırım bu olay altmış yıl önce olmuş olmalıydı. Fakat nefret zaman tanımaz.

“Onu bağışlayamaz mısınız, Mittis Baba?”

Yüzüme anlamadan baktı: “Bütün avcıları vuracak birinin gelmesi gerekiyor... hepsini...tabii ki günümüzün gençleri... ama o artık gelecek. ..”

Bu arada ben, yaşlı kadını muayene etmeye başlamıştım. Sanının gerek kadının, gerekse de kocasının vücuduna yıllardır su değmemişti; fakat köy doktorları bu tür şeylere alışkındır, temizlikle ilgili ahkam kesip bu insanları küçümsemek yerine, insan ruhuna biraz saygı duymayı öğrenirler. Adına vücut dediğimiz mucizenin yıkanıp yıkanmadığının, ruhla kıyaslandığında hiç de mükemmel olmayan bu kabın, evet, okuma yazma bile bilmeyen bu iki yaşlı insan örneğinde gördüğümüz gibi, hiç işlenmemiş, hiç şekillendirilmemiş bir ruhla bile kıyaslandığında, ne önemi olabilir ki?

“İşte tam buraya vurdu,” dedi buruşmuş kadıncağız omzunu göstererek.

“Hâlâ acıyor mu?”

“Evet, çok.”

Acı çok dayanıklı, gereğinden fazla uzun sürmüş bir yaşamın külü içinde bile, hâlâ kor halinde yanan nefret kadar dayanıklı. Bir zamanlar, taraflara haz vermiş uzun bir beraberlikten geriye ne kaldı? Hâlâ ilk günkü yerlerinde duran, kimbilir ne zamandır havalandırılmamış iki dar yatağın dayalı olduğu duvarda asılı ve odanın tek süsü diyebileceğimiz düğün fotoğrafından başka hiçbir şey, nefretten başka hiçbir şey kalmadı geriye. Yine de, bu fotoğraf, nefretin, daha ilk başlardaki hamlığıyla bir kurtarıcının -bu kurtarıcı bütün avcıları vuracak biri olsa da- özlemini duyan insan ruhunun en eski ve en kötü yol aydınlatıcısı olan nefretin başyapıtı.

“İşte ilacın Mittis Ana...biraz da şeker...”

Masanın üzerinde duran şekeri çoktan fark etmişti. Fakat, hem öyle yapması gerektiği için, hem de minnet ifadesi olarak, gözlerindeki birkaç damla yaşı siliyor.

“Hacı mutlaka alın, çayı da ... ”

“Tamam.”

“Marie nerede?”

Kapıyı işaret etti.

“Belki de karşılaşırım onunla...hoşçakalın Bay ve Bayan Mittis.” İlacın nasıl kullanılacağını bir kez daha tembihlemek için Marie’yi görmek istiyordum. Ama çok da yana yakıla arayacak değildim, nihayetinde bu insanlar için şeker ilaçtan daha önemliydi. Dağ şapeline giden yol, geçidin en yüksek noktasında, araba yoluna açılıyor. Fakat oraya kadar yürümeyeceğim, yolun sağındaki çimle kaplı taşlı bayın tırmanmam, sonra, ormanın içinde, çam yapraklarıyla örtülü zeminde kaymamak için ayaklarımı dışa doğru açarak bir miktar ilerlemem gerekiyor ve işte yukarıdaki yoldayım; yol buradan, neredeyse Kuppron'un sarp kayalıkları boyunca, Cüceler Kuyusu’na ve şapele kadar uzanıyor, eski dar yolun devamı olan bu yol, sanının araba yolundan daha eski, tarihöncesi zamanlarda, geçide tek bağlantı bu olmalıydı.

Akşam altı sularıydı, orman çoktan uysallaşmıştı. Geniş dağ otlağından çıktıktan sonra, hemen solumda göz alabildiğine uzanan Kuppron'un sarp kayalıkları da grileşerek yumuşamışlardı, güneş, dağ sırtının sadece tepesini aydınlatıyordu. Çayırın üzerinde birkaç saman demeti görüyorum, sessiz ormanın ve otun akşam vakitlerine özgü kokusu, seyrek karaçam ağaçlarıyla kaplı bölgeye geçmek için yavaşça yukarı çıkıyor. Yukarıdaki yüksek yayladan çıngırak sesleri geliyor, daha da alçalmış ve gündüz örtüsü çekilmiş gökyüzünde yırtıcı bir kuş süzülüyordu.

Bu arada, ormandan gelen değirmen sesi giderek yoğunlaşmıştı, ağır ağır dönen çarkın tıkırtısı ve bıçkı makinesinin aralıklarla gelen boğuk gıcırtısı

duyuluyordu. Lax, kesim yapıyor, büyük olasılıkla maden ocağı için payanda hazırlıyordu, düşünerek hareket eden, para kazanma hırsıyla dolu bir adam, boyutlarını da, kullanıp kullanamayacağını da bilmeden stok yapmak için tahta biçiyordu. Ruhunun derinliklerine gizlenmiş güdüleriyle yapıyordu bunu ve belki de her kestiği odunun arkasından, etli ve geniş göğsünde haç çıkarıyordu. Aşağıya Grünsee'ye giden yol ayrımına yaklaştıkça ses daha da belirginleşmişti. Sonra aniden kesildi.

Grünsee'ye giden yol ayrımı aslında bir dere yatağı. Aşağıda, hareketsiz bir gözü andıran, kenarları çam ağaçlarının oluşturduğu gür kirpiklerle bezeli gözkapağı gibi açılmış göl, dağdan gelen sayısız su akıntısıyla beslenir ve bu küçük derenin kaynağı da burasıdır işte. Dere, yamaca ulaşmadan önce, kaya parçalan ve tarçın çalılıkları arasından, neredeyse hareketsiz kıvrılarak ilerler, derenin pınarı, bataklık halindeki küçük bir dağ merasından akmaktadır. Çürümüş bitkilerin sonbahara özgü o tatlımsı kokusuna, gökyüzünde güneş parıldarken bile dağ kaynaklarının üzerinde titreşen, ama parlaklığı, gümüşten bir yankı, asla geçici olmayan bir boru sesi gibi, akşama kadar, geceye kadar koruyan, o serin ve boğucu çürük kokusuna, devedili, baldıran, çançiçeği ve nergisin kokusu karışır. Çayır diplerinde biriken su, olağanüstü berraktı, dibindeki her kökçük görünüyordu. Yaylalarda otlayan hayvanların ürettiği hayvan gübresi boldu ve orada burada görünen kaya parçalarının üzeri taze, açık yeşil yosunla kaplanmıştı. Av hayvanları buraya su içmeye gelirler, Trapp da uzun uzun dilini şapırdatarak su içti. Kayalıklar kararıyordu, yaydıkları ışık zayıflamış, eteklerindeki güneş şeridi kaybolmuştu.

Yolun, içinden geçip yine hafif bir eğimle aşağıya yöneldiği örümcek ağlarıyla sanlı sık çalılıkların üzerinde ve akşama özgü böcek seslerinde de, güneşin geride bıraktığı hâlâ canlı bir şeyler vardı. Orman daha da yakınlaştı, yol, kahverengi bir koyulukla çevrelenmişti, fakat çalılıklardan çıkınca henüz aydınlığını yitirmemiş akşamın, dağ şapelinin, karşıdaki tepelerin, güneş ışıklarıyla sarı sarı parlayan başak tarlalarının ve uzun demet sıralarının bulunduğu vadinin üzerinde uzandığım gördüm. Cüceler Kuyusu'nun üzerindeki taştan yılan kafası solumda kalmıştı.

Şapelin merdivenlerinde Suck ile Dağlı Mathias oturmaktaydı.

Av tüfeklerini bacaklarının arasına almışlardı.

Bu manzarayı görünce, “Vay canına,” dedim.

Güldüler, Wittiber de gülmüştü.

“Eee neler oluyor?”

“Birazdan göreceksin,” dedi Dağlı Mathias.

“Biraz sonra,” dedi Suck.

Ayağa kalmışlardı: “Gelin Doktor Bey, artık zamanıdır.”

Cüceler Kuyusu'na doğru çıktık, ikisi de hiç konuşmuyor, gizemli davranıyorlardı, yüzlerindeki gülüş henüz kaybolmamıştı.

“Yoksa siz kaçak avlanmak niyetindesiniz de doktoru da yanınızda mı istiyorsunuz?”

“Olabilir.”

Cüceler Kuyusu’nun örülmüş girişinin önüne gelince, biraz kararsızca çevreye göz gezdirdiler. Suck kafasını kaşıdı. Girişin yakınlarındaki kayalar yarıklarla doluydu. “Yukarıya,” dedi Mathias.

Kayaların arasından yukarıya doğru son derece rahat yürümüştük. Burası büyük bir kürsüye benziyordu. Sonunda Suck, küçük bir kaya düzlüğüne çıkmak istedi.

“Dur!” dedi, Dağlı Mathias ve elindeki sopayı hızla indirdi.

Hâlâ sıcaklığını koruyan büyük taşın üzerinden küçük siyah bir yılan düşüyor aşağıya, Trapp, yılanı yakalamak istiyor, fakat hayvan yumuşak bir hızla kayıp gidiyordu.

Mathias, kayalık alanı tamamen temizledi ve biz de kendimizi yukarı çektik. Trapp aşağıda kaldı.

Gerçekten yüksek bir kayanın üzerinde oturuyor, maden ocağının girişini ve ormanı görüyorduk. lkisi de tüfeklerini yanlarına bırakmışlardı.

“Burası oldukça rahat,” dedi Suck, biraz öne çıkmış kayaya sırtını dayarken.

“Bana bütün bunların ne anlama geldiğini söyleyecek misiniz?” dedim.

“Av bekliyoruz,” diye yanıtladı Mathias.

Suck’a baktım. Hâlâ gülebilen, barışçıl ve sakin yüzünden, sevgi elinden kaçıp gittiği, koktuğu, çürüyüp yok olduğu için, kederin iki yumuşak delik açtığı bu yüzden, korkutucu bir nefret süzülüyordu ve daha demin gülümseyen adam, sadece, “Wenzel,” dedi.

“Wenzel mi? Yukarı mı geliyor?”

“Evet, madene geliyor.”

“Onu öldürmek mi istiyorsunuz?”

Susuyorlardı.

Suck güldü, ama kötücül bir gülüştü bu: “Aslında en iyisi bu olurdu.”

“Hayır,” dedi Dağlı Mathias, “fakat o da maden kuyusuna dokunmamalı.”

“Yalnız mı geliyor?”

“Sanmam, yanında adamları var ya.”

“Muhafız kıtası,” dedim.

Bu laf hoşlarına gittiği için yine güldüler.

“En kötüleri Laxlar,” dedi Suck, “baba ve oğul Lax.”

“Benim aklımdan Krimuss geçmişti.”

“Krimuss daha iyi, o sadece hasis herifin teki, istediği tek şey para, kimseye miras kalmasın diye de ölmek istemiyor ...”

“Peki Lax?”

“İşi Lax eline aldı. ..Maden çıkarına hakkından yararlanması için bütün cemaati işliyor...”

“Ama bunun için maden ocağı yetkililerine ve daha kimbilir nelere ihtiyaçları var ...öncelikle de paraya ...Lax bunları bilir, bu yüzden söylediklerinize inanmıyorum.”

“Onun meselesi bu değil ki.”

“Peki, onun istediği ne?

“Tıkınmak, tıkınmak, tıkınmak... belki de sadece Krimuss’u yutmak istiyor, hazır şimdi böyle bir fırsat varken... aslında Lax’ı öldürmek lazım. ”

Yüzünde yine o kötücül ifade belirmişti.

“Ama, Suck, bugün muhabbetiniz yerindeydi.”

“Beni de kandırmak istediği için geldi, insanlan tek tek dolaşıp iyi insan rolü yapıyor. ”

Hava kararmaya başlamıştı.

“Ruhsatsız avlanma izni verileceğine ilişkin bir şey duydunuz mu?” diye sordum.

“Bu da Lax'tan çıkmıştır, genç olanından,” diye akıl yürüttü o zamana kadar konuşmadan oturan Mathias.

“Eee, Suck,” dedim, “av yasalannın böyle birden değişmesi iyi olurdu, bu durumda Lax, bir işe yaramış olurdu.”

“Lax iyi bir şey yapsa bile, ben hayır derdim, ” diye yanıtladı Suck öfkeyle. Ama sonra öfkesine kendisi de güldü: “Kötü bir herife her zaman hayır denmeli. ”

“Ooo, az kalsın korkutacaktınız beni, Suck.”

“Aynca tüm bunlann arkasında Marius var,” dedi.

“Demek o da kötü heriflerden...”

“Daha da kötüsü,” dedi Dağlı Mathias, “o henüz kötülüğünü göstermedi.”

Akşam rüzgârı bizleri okşayıp geçiyor, biz susuyorduk. Mathias ve Suck, avcı gözleriyle yavaş yavaş kararan ormana bakıyorlardı. “İşte geliyorlar,” dedi Dağlı Mathias.

Ben, hiçbir şey duymamıştım, fakat Trapp hafifçe hırladı.

“Sakin ol Trapp,” dedim.

Birkaç dakika geçmişti. Ormandan gelen marşa ahenkle eşlik eden adımların sesini duydum.

Sonra açık alana çıktılar.

En başta, general rolünde cüce Wenzel, arkasında ikili sıralar halinde adamlar geliyordu; on dört kişi saydım.

Daha sonra sık sık duyacağım tuhaf bir yürüyüş marşı söylüyorlardı:

“Olgun erkekleriz biz çocuk değil,

Başka kimsenin eline geçmemeli toprağımız,

Lanetleriz tüccarları ve aracıları,

Çünkü onlar kirletirler toprağımızı,

Biz gençleriz geleceği ellerinde tutan,

Onurlandınrız atalarımızı, nefret ederiz bunaklardan,

Her birimiz cesur, sadık, iffetli ve tertemiziz,

Güneş ışığında da ay ışığında da.”

“Dur!” komutunu verdi General Wenzel.

“İkinci sıra öne çık.”

İkinci sıra önce çıktı; şimdi dörtlü üç sıra oluşmuştu, arkada, sanının Peter ve demirci kalfası Ludwig çavuş pozisyonundaydı. “İkinci ve üçüncü sıra, kenara.”

Birinci sıra sola, üçüncü sıra sağa hareket etmiş, kare biçiminde bir nal oluşmuştu, nalın açık kısmında komut veren Wenzel duruyordu:

“Arkadakiler öne.”

Peter ve demirci kalfası üç adım öne yürüdüler.

Ben eski bir askerim; bu hareketi son derece iyi yapmışlardı. Suck dirseğiyle beni dürttü, neşeliydi.

“Dirsek teması. .. düzen al.”

Bunu da kurallara göre yapmış, hazırol vaziyetinde duruyorlardı.

“Rahat.”

Sağ ayaklar öne çıktı; rahat vaziyetinde olduğu gibi gevşek duruyorlardı. Bunu ilk kez uygulamadıkları apaçıktı; birçok kez talim yaptıkları belli oluyordu.

Wenzel konuşmasına kısa bir ara vermişti. Tarlalardan, kararmaya başlayan ağaç tepelerini aşarak, hafif bir tahıl kokusu geliyordu, ormanda kuşun biri son bir kez daha öttü.

Sonra Wenzel’in sesi yeniden duyuldu:

“Arkadaşlar, içinizden bazıları, şu an, bir yerlerde, samanların üzerinde, şimdi ne yapacağını bilemeyen bir kız bırakıp gelmiş de olsa, hepinizin disipline uyduğunuzu biliyorum ...”

Gülüşmeler. Adamlarını nasıl etkileyeceğini biliyordu.

“Sessiz olun.”

Gülüşmeler kesildi.

“ . ..ve ben bundan sonra da disipline uyacağınızdan eminim. Bir yemin ettiğinizi, gönüllü olarak kutsal bir yemin ettiğinizi, ettiği yemini bozanların birer domuz olduğunu ve domuzların şişlenmesi gerektiğini unutmayın. Ne yazık ki böyle bir domuzdan sucuk bile yapılmaz ...”

Yeniden gülüşmeler oldu. Devamında ne geleceğini merak ediyordum. Askerlerini uyaran Sezardı adeta.

“Hareket zamanı yaklaşıyor. Misilleme günü. Öç alma günü. işte o gün düşmanlarımızın vay haline. Korkak domuz olmak isteyenler varsa hemen şimdi evlerine geri dönsünler. Şu an herkes ettiği yeminden muaftır. Ortalıkta orospuluk yapıp dolaşmak, görevini yerine getirmekten daha kolaydır. İçinizden orospuluk yapmak isteyen varsa, hemen söylese iyi olur. Onu, üzüntü duymadan bırakıp gideriz.”

Yine sustu.

“Güzel. Kimse istemiyor. Marius’un burada olmamasına üzülüyorum. Bu tavrınız onu çok mutlu ederdi.”

Marius’un adı geçmeden olmazdı tabii. Bunun arkasında da o var.

Wenzel komut verdi: ,

“Dikkat...Hazırol.”

Herkes öyle yaptı.

“Sol ve sağ kanat dağınık düzene geç ve siper al."

Nalın iki kanadı birbirinden uzaklaştı ve nöbet tutmak amacıyla kayranın çevresine dağıldılar. iki çavuş onları izliyordu.

“Orta sıra, aletler.”

Yerinde duran orta sıranın, üzerine kürekler, çatal çiviler ve benzeri aletler bağlanmış sırt çantaları taşıdığını yeni fark etmiştim. Verilen komut üzerine aletleri çıkarmaya koyuldular, ceketini çıkaran Wenzel ise, eline sivri uçlu bir kazma almıştı.

“Ceketleri çıkarın. işe başlayın.”

Cüce, büyük adımlarla, Cüceler Kuyusu’nun girişine doğru yürüdü. Örülmüş girişin önüne gelince durdu, sivri uçlu kazmayı havaya kaldırıp taşların arasına vargücüyle vurdu. Kazmanın indiği yer gürültüyle çatırdamış, düşen küçük taşlarla kumun çıkardığı ses bize kadar ulaşmıştı. Ses, yankılanarak uzaklara taşındı.

Bir kez daha indi kazma.

İşte tam o anda, Dağlı Mathias’ın sesi duyuldu: “Dağı rahat bırak.”

Wenzel durdu, kayranın etrafına dağılmış adamlar hemen aşağı koştular. Gözlerini dikmiş bizim olduğumuz tarafa bakıyorlar, ama bizi göremiyorlardı. Bir anlık sessizlikten sonra Wenzel, kahkahayı salıverdi: “Kapa çeneni, yukarıdaki.” Ve üçüncü kez indirdi kazmayı.

Cüce, kazmayı indirir indirmez, yanımdakilerden biri, yuvarlanarak yankılanan bir kurşun attı. Bunu Suck yapmıştı; namlunun yönünü görünce havaya ateş ettiğini anladım.

“İhanet!” diye bağırdı aşağıdakilerden biri, “ihanet!”

“İhanet!” diye tekrar etti diğerleri. Dehşetli bir gürültü vardı aşağıda. Ve şimdi bıçakların pırıltısı da fark ediliyordu. Suck ve Mathias, keyiften hızlı hızlı soluyorlardı.

Wenzel, “susun, lanet olsun, susun,” diye bağırdı, “disiplini bozmayın...”

Fakat şu an disiplinden söz etmek olanaksızdı; sessizlik sağlanana kadar epeyce bir süre geçmişti.

“Kim var yukarıda?”

Yanıt vermeyi uygun görmüştüm:“Benim, doktor.”

Wenzel, derhal nazikleşti: “iyi akşamlar Doktor Bey...siz mi ateş ettiniz?”

“Ben değil, yanımdakiler.”

“Bakın, bir kaza olabilir,” dedi sitemkar.

“Wenzel,” dedim, “bu şakalarınızla daha ileri gidemezsiniz, artık durum ciddi.”

Biraz düşündükten sonra sordu: “Yukarıda kaç kişisiniz, Doktor?”

“Hepinizi teker teker mıhlayacak kadar çok,” diye yanıtladı Suck, benim yerime.

Aşağıdakilerden birkaçı, “Suck bu,” dediler.

“Evet Suck,” diye doğruladı Suck. Aşağıdakiler onu görmemesine rağmen, konuşurken kendisini işaret etmişti.

“Doktor Bey,” dedi Wenzel bu kez, “biraz aşağıya gelemez misiniz?”

“Konuşacak bir şey olduğunu sanmıyorum.”

“Doktor Bey, ama bu önemli ... ”

“En iyisi, domuz çetesini de alıp buradan defolman!” diye bağırdı Dağlı Mathias.

“Sensin domuz, pis herif,” diye yanıtladı onu aşağıdaki delikanlılardan biri, “eğer kendine güveniyorsan aşağıya gel.”

Dağlı Mathias, sarsılarak güldü: “Kendime güveniyorsam mı? Hepinizle başa çıkanın ben, o elinizdeki bıçaklar da dahil hepinizle, hepiniz küçük birer oğlan çocuğusunuz ... işte size söylüyorum, dağdan elinizi çekin yoksa ben sizi uzaklaştırmayı bilirim.”

Wenzel giriyor araya: “Dağlı Mathias, sanki dağı kiralamışsın gibi konuşuyorsun...dağ bütün köye ait, herkese, biz de bütün köy ahalisi için çalışıyoruz.”

Ayağa kalkan Mathias, tüfeği kayaya yaslayıp aşağı inmeye hazırlanıyor.

“Mathias,” diyorum bunun üzerine, “bırak ben konuşayım onlarla.”

“Ben konuşmak istemiyorum ki Doktor Bey, onlara başka bir şey vereceğim.”

Gülüyor, ama kızıl sakalı diken diken, pantolonunun yan cebindeki bıçağı sıkı sıkı tutuyor elinde.

“Hayır Mathias, buna gerek yok, bu işi Trapp bile halledebilir... n’oluyor size ...”

Homurdanarak dediğimi yapıyor.

Sesleniyorum: “Wenzel, bana söyleyeceğiniz şey ne?”

“Lütfen Doktor Bey, daha gizli bir görüşme yapabilir miyiz, başbaşa...çok önemli.”

“Tamam, bana doğru gelin.”

Kaya yükseltisinden aşağı kaydığım gibi, Wenzel’in, kayalardan kopmuş taş parçalarının üzerinde, el yordamıyla yürümeye çalıştığını duyuyorum. El fenerimi ona yöneltiyorum.

“Evet, ne istiyorsunuz?”

Aşağıdan yüzüme içtenlikle bakıyor: “Doktor Bey, biraz talim yaptık diye bu kadar tantanaya ne gerek var... dağa ne zarar veriyoruz ki?"

“Aptal numarası yapmayın Wenzel, ...meselenin ne olduğunu çok iyi biliyorsunuz.”

Birdenbire değişiyor: “Pekala, Doktor Bey.”

“Demek anladınız.”

“Doktor Bey, onurlu bir geri çekilme rica ediyorum.”

“Yine şaka mı yapıyorsunuz?”

“Hayır, Doktor Bey, şaka değil, ama bozguna uğramış olarak kaçamayız, çocuklar bunu kaldıramaz ...”

“Bunu hak ettiler ama.”

“Örneğin, Doktor Bey, siz de bizimle birlikte buradan uzaklaşsanız, durum büyük ölçüde hafiflerdi.”

“Söz konusu bile olamaz, ben Suck ve Gisson ile birlikte gideceğim.”

Umutsuz bir gülümsemeyle yukarıya baktı: “İnsanların gururu gereksiz yere kırılmamalı, insanlar öfkelendirilmemeli, Doktor Bey. Gereksiz yere nefret ekilmemeli.”

“Öyle mi? Peki Wetchy’ye yapılanlara ne demeli? Oynadığınız bu askercilik oyununda biraz gurur kırmak iyi olabilir.”

“Evet, ama çocuklar sizden nefret edecekler, sizden, Suck’tan ve Gisson’dan,” ve büyük bir içtenlikle ekledi: “ben, bunu engellemek istiyorum.”

“Nefreti göze alıyoruz biz.”

Cüce, biraz daha küçüldü: “Bugün siz kazandınız, ama... ”

“Dur, ağzındaki baklayı çıkar, Wenzel, Marius nerede ve ne zaman kazanmayı düşünüyor?”

“Fakat Doktor Bey, Marius . ..sizin aklınızdan neler geçiyor... ” “Bu askercilik oyununun, onun başının altından çıkmadığına beni inandıramazsınız.”

Açıksözlülükle kurnazlığın iç içe geçtiği tuhaf bir tavırla konuşuyordu: “Şu Marius meselesi... ondan bir türlü kurtulamıyor insan ...ama aslına bakarsanız, onun bir şey yaptığı yok, hep bazı fikirler ileri sürüyor, ama hiçbir şey olmuyor. ..bu durumda insan, meseleye el atmak zorunda hissediyor kendini.”

“Siz, kurnaz pisliğin tekisiniz Wenzel, evet pisliğin tekisiniz.” “Evet, Doktor Bey, olabilir. ..ama Marius iyi bir insan, ona zarar vermemelisiniz... ”

“Ve şimdi lütfen adamlarınızı alıp gidin buradan... ” “Emredersiniz ...Fakat Marius'la ilgili söylediklerimde ciddiyim ...” Tekrar asker selamı verip yürümeye başladı.

İki adım attıktan sonra yeniden döndü: “Yaptırdığım talime ne diyorsunuz, Doktor Bey? Oluyor değil mi, sizin de hoşunuza gidiyordur?” Sonra karanlığın içinde tamamen gözden kayboldu.

Ben de yerime döndüm.

Aşağıdan Wenzel’in sesi geliyordu: “Toplan... Doktor Bey’in özel arzusu üzerine bugünkü talim bitmiş bulunuyor... ikişerli sıra ol. .. ” “Wenzel,” diye seslendi Suck aşağıya, “gerçekten gidiyor musun?”

“Evet.”

“Size söylemek istediğim şu ... biz de burada kalmayacağız ... fakat içinizden biri yolumuza çıkarsa, ateş edeceğiz ...”

“Ben adamlarıma kefilim,” dedi Wenzel, kasılarak, “bizler askeriz."

“İyi öyleyse,” dedim, “bize uyar.”

“Dikkat, uygun adım, marş...” sesini duyduk ve gerçekten gittiler.

Suck ve Mathias bir parça düş kırıklığına uğramışlardı. Onlar için mesele fazla kolay ve barışçıl halledilmişti. “Bir daha ayağa kal-kamamaları için, iyi bir dersi hak etmişlerdi aslında,” dedi Mathias, madencilere özgü bir yavaşlıkla.

“Ne yazık ki, bunun için daha bir sürü fırsat olacak,” dedim.

Maden yoluna vardığımızda, aşağıdan marş söyleyen grubun sesi geliyordu, hâlâ aynı şeyi düşünen Dağlı Mathias, tekrar etti: “Onlara iyi bir ders verecektik, ancak o zaman sürekli huzur sağlanırdı.”

“Marius köyde kaldıkça huzur sağlanamaz,” dedi Suck.

Orman zifiri karanlıktı. Orada burada ateşböceklerini görüyorduk. Köyden gelen çan sesi, saatin sekiz olduğunu bildirdi. Günler kısalmıştı. Ağustos gökyüzünün yıldızlan, ağaçların arasından parıldıyor, havanın kokusu aşağıya indikçe daha da koyulaşıyor, ekinle yüklü tarlalar ormana daha da yakınlaşıyordu. Ürünleri besleyen topraktan yükselen koyu bir bağlılıkla; insanın en yakınındakine severek mi, yoksa ondan nefret ederek mi sarıldığını bile bilemeyeceği, artık sadece ya onu daha fazla sevebilecek, ya da ondan daha fazla nefret edebilecek kadar belirsizleştiren bir bağlılıkla, üçümüz aşağıya iniyorduk. Marius’tan, Lax’tan, aynı zamanda Wenzel ve güruhundan da nefret ederek iniyorduk. Havaya saldığımız dumanla nefreti uyuşturabilecekmişiz gibi, pipolanmızı yakmıştık.

Yukarı Köy’ün ilk tarlalarını gördüğümüzde Suck, evinin yoluna sapmak için bizden ayrıldı. Ben, Mathias’la birlikte Gisson Ana’ya gittim.

Irmgard ve Agathe de oradaydı. Biz geldiğimizde, ikisi de ayrılmak üzereydi.

“Hasat zamanı gezintiye mi çıktınız?”

“Kızlan ben yukarıya çağırdım,” dedi Gisson Ana, Irmgard’ın yerine.

“Hasattan sonra temelli buraya taşınacağım,” dedi Irmgard.

Bunun üzerine Agathe, Gisson Ana’ya bakarak “Irmgard şanslı,” yorumunda bulundu.

“Sen daha şanslısın,” dedi Gisson Ana, “senin bebeğin olacak.”

Mutfağın pencereleri açıktı. Dışarıda akşam, sonsuz bir yumuşaklık içinde nöbeti geceye devretmeden son kez tokalaşırken, sokaktan, yaşamlarından bir günü daha arkalarında bırakanların ve kısa süre sonra yatağa girmek isteyenlerin sesi, kadın sesleri, çocuk sesleri ve bazen de bir erkeğin kalın sesi duyuluyordu.

Agathe yeniden oturmuştu; güldü: “Bebeği burada bekleyeyim ben, Gisson Ana . ..beni burada alıkoyun.”

“Şunları dışarıya at, Mathias,” diyor Gisson Ana.

Mutfak kapısına dayanmış duran Irmgard, “Bir denesin bakalım ...” diye karşılıyor Gisson Ana’yı.

“İkinizi de iki cins köpek gibi ensenizden yakalayıp dışarıya atarım,” sözleri dökülüyor Mathias’ın sakalından bu kez. Gerçekten de Agathe ve Irmgard'ı enselerinden yakalıyor; iki kız, Mathias'a direnmiyorlar, en azından kapıya kadar, çünkü kapıda bir yandan gülüyor, bir yandan da nazlanıyor, yumuşak siyah kumla dolu sepete benzeyen geceye çıkmak istemiyorlar. Fakat direnmenin faydası yok, dışarıya itiliyorlar ve açılan kapıdan, sanki gecenin bütün kırışıklıkları silkelenmiş gibi, bir pervane ve sivrisinek sürüsü, lambanın etrafında dans etmek için, içeriye dalıyor.

Karanlığın yumuşak sıcaklığında birinin, “iyi geceler” dediği duyuluyor, uzaklaşırken daha da yumuşaklaşıyor ses: “İyi geceler, Gisson Ana.”

Mathias geri döndüğünde, “Evet, Irmgard'ın yukarıya gelmesi gerek...” diyor. Bir süre sustuktan sonra devam ediyor: “Marius orada kaldığı sürece Miland'ın bütün çocuklarını buraya almalıyız.”

Elektrik ışığının aydınlattığı mutfakta hiç de gizemli olmayan bir sertlik hissediliyor, Gisson Ana'nın, “Sadece Irmgard tehlikede,” dediğini duyuyoruz.

Biraz sustuktan sonra devam ediyor Gisson Ana: “Asıl tehlike Marius değil, tehlike Irmgard'ın içinde...eğer Agathe gibi olsaydı, tehlikede olmazdı. ..”

“Peki ya Peter,” diye sorma cesaretini gösteriyorum.

“O sevgiydi,” diyor ve küçük bir aradan sonra devam ediyor: “işin içinde nefret yoktu ...”

“Evet,” diyor Mathias, “nefret..."

Bunun üzerine kadına, Cüceler Kuyusu'nda neler olduğunu anlattık.

Son sözü Mathias söyledi: “Artık onlarla aramızda nefret var ... Wenzel'i hemen oracıkta vursaydık daha iyi olurdu ...”

“Hayır,” dedi Gisson Ana, “burada nefretin bilgiye karşı olması söz konusu.”

“Belki de, bunu sizden istediğinde, Marius'u yanınıza almanız gerekirdi,” yanıtını verdim.

Başını salladı: “Kalmasını kabul etmiş olsaydık kendisi bizden yine de ayrılırdı...”

“Ama o sizden bilgi istemişti.”

“İstemedi, isteyemezdi, çünkü o bilgiden gelen ve bilgiyi yitiren biri, böyle biri bilgiye giden yolu bir daha bulamaz, istese bile... ama zaten isteyemez.”

Devam etti: “O bir gezgin.”

“Hepimiz öyleyiz, Gisson Ana.”

“Doktor Bey, sadece erkek olduğun için, böyle düşünüyorsun ... gezgin olan sadece erkeklerdir...kadınlar kalırlar ve bilgiye sahip olan da onlardır...”

“Bu acı bir şey, Gisson Ana, biz de bilmek istiyoruz ... ”

“Sahip olduğunla yetin.”

“Hayır, öyle değil işte.”

“Doktor Bey,” dedi, neredeyse törensel bir edayla, “bilgiyi istemekten daha fazlasını yapabilen bir erkeğin olabileceğine inanıyor musun? Erkeklerin bilgisi tam da bu işte, bilme isteği yani! O nedenle bilgi gelişebiliyor...Biz kadınlarda ise durum farklı. Biz kadınların sahip olduğu bilgi küçük olabilir, büyük olabilir, hattâ güzelleşebilir. Ama gelişemez ... çünkü biz bilgiyi çoğaltamayız, onu sadece elimizde tutabiliriz, tutmak zorundayız. Bu bizim aşkımızdır, fakat sizin aşkınız -ki biz aptal kadınlar sizleri tam da bunun için severiz- bilmek istemektir.”

“Ya Marius?”

“O, bildiğine inanıyor. ..arama değneğiyle yürüyebildiği ve değnek, arananı bulduğunda omzunun çekildiğini hissedebildiği için, bildiğine inanıyor. .. Marius, sahip olduğu bilginin üzerinde oturuyor, aynı bir kadın gibi, ...o nedenle hiçbir zaman bilmek istemeyecek, o nedenle aşksız . ..o, bir büyücü, başka bir şey değil.”

“Evet.”

“Kendi bilgisinin ötesine geçmek isteyen bir kadın aşksızdır ve aşksız kadın nefret demektir, sahip olduğu bilginin üzerine yatan erkek de, nefrettir.”

“Ama Gisson Ana, eğer biri gezginse, oradan oraya sürekli dolaşıyor demektir.”

“Dolaşmak,” dedi, “dolaşmak, evet. .. büyücüler, çingeneler hep dolaşırlar... nefretlerini, ayaklarıyla taşıyabileceklerine inanırlar ... eğer dolaşmasalardı bilmediklerinin bilgisine sahip olacaklardı. .. nefret eden, zavallı bir iblistir ve her zaman nefret edebileceği bir iblise ihtiyaç duyar...”

“Ama Marius buna adalet diyor.”

Yüzüme baktı: “işte bu...” Boş ellerini açtı, parmaklarını biraz ayırdı, tırnaklan yaşlılara özgü mavimsi bir renk almıştı, sanki bu hareketiyle çıplak hiçlik’i parmaklarının arasından akıtıyordu.

“İşte böyle bir şey,” dedi ellerini indirirken. Bizim izini sürdüğümüz, Marius’un ise artık aramadığı bilgi nerede? O gizemli ulaşılmaz bilgi? Ben, bu bilginin, insan yüreği hakkında basit ve ölçülü bir bilgi olduğunu ve bu bilginin olmuş, olmakta ve olacak olan her şeyi kapsadığını seziyordum. Çünkü olan, olmuş, olmakta ve olacak olanlar, insan yüreğinin aynasıdır ve insan kalbini bilen, en eskiyi ve en yeniyi bilir, artık o büyücü değil, bir bilendir, bir görendir; gündelik, basit bir söz öyle güçlüdür ki her zaman tüm doğayı açıklamaya yeter. Bunu ben, şimdi karşımda oturan ve bana gülümseyen kadının yüzünü görmeden önce de sezmiştim.

“Ama Gisson Ana, siz, Marius’un zamanının gelmiş olduğunu söylüyorsunuz.”

“Evet,” dedi, “çünkü nefretin artık başka çıkar yolu yok, insanlar nefret edenin ve kendilerine, aslında sahip olmadığı bilgiyi vaat edenlerin peşinden gitmek zorundalar.”

“Altın,” dedim.

“Sadece Aşağı Köylüler,” dedi Mathias.

“Büyüleyen baştan çıkarır,” dedi Gisson Ana, hafif gülerek, “ve baştan çıkaran büyüler.”

“Miland da Aşağı Köy’den,” dedim, “o da bilgiye ulaşmak istemesine, altını reddetmesine rağmen, baştan çıkarıldı.”

“Miland,” dedi Gisson Ana, “Miland’a, aslında ihtiyaç duyduğu sevgi verilmedi, onun şu an aradığı bir erkek kardeş, bu yüzden nefreti göremiyor.”

“Peki Irmgard?”

Gisson Ana iç geçirdi: “Irmgard onu seviyor, aslında bu yanlış da değil, sonuçta babası. ..”

“Belki de Irmgard Marius’u seviyordur, en iyi kadın bile, baştan çıkarıcı bir serseriye âşık olabilir...” dedim.

Gisson Ana yine güldü: “Ama eğer o adam erkek değilse, âşık olmaz ...sana söyledim onun erkek olmadığını ya ...”

“Ne? Erkek değil mi? Hiç mi erkek değil?”

“Elbette değil, onun gururu, kadınlara özgü gururu var sadece ... onunla herkes hiç kaygı duymadan yatağa girebilir..."

“Ya da hiç kimse," dedim.

“Evet, hiç kimse... zaten bu nedenle nefreti bu kadar acımasız, herhangi bir kadının nefretinden daha acımasız...”

Ben’in son batışını aramak insanın ayrıcalığıdır ve insan için sevmek, kaderi kabul etmektir, onun için sevmek, en gizli olanın farkına varmak, bilinebilir olmayan geleceğin ve unutulmuşluğa gömülmüş geçmişin gizliliğini bir bütün olarak kabul etmektir. İnsan için kendi unutulmuş geçmişi ve karanlık geleceği olarak sevilen gerçek varlık, içinde taşıdığı kendisi için ulaşılmaz olmasına rağmen, sevgiyi paylaşmak için, en gizli olanı açarak, en derin çukura gömülmüş Öz-Ben’i severek ve sevilmeye hazır olarak açıklamak istediği gizliliğin kabuğundan başka bir şey değildir. Aşk, en gizli olanı keşfetmeye çalışır ve en gizli olanı sunarken, nefret gizli olan hiçbir şeyle ilgilenmez, hiçbir şeyin özüyle ilgilenmez, geçmişle, gelecekle, kaderin gizlilikleriyle ilgilenmez, o sadece gerçek olandan, yüzeyden, görünür biçimde var olandan nefret eder. Sevgi, yorulmak nedir bilmeden, tekrar tekrar en gizli olana ulaşmaya çalışırken, nefret, sadece en görünür olanı, öyle bir istisnasızlıkla görür ki, bütün korkunçluğuna ve acımasızlığına rağmen nefret eden iblis, gülünç ve acemi bir etki yaratmaktan kendini kurtaramaz. Nefret eden, büyüteç adamıdır, birinden nefret ederken, onun yüzeyini, nefret ettiği o başın üzerinde rüzgarın hareket ettirdiği saç telinden, ayak tabanına kadar her şeyini bilir. Bilgi almak istiyorsanız nefret edene başvurun, fakat bilmek istiyorsanız sevene.

Dağlı Mathias, konuşmasını, “Elinde arama değneğiyle dağa tır-mansa da, dağın bilgisine sahip olsa da, o, dağdan nefret ediyor,” diyerek sürdürdü.

“Eğer Marius erkek olsaydı, Irmgard için daha az korkardım... her genç kız, bir erkekle baş edebilir ...” dedi Gisson Ana, “ama onun asıl gücü hiçlik... ”

“Gisson Ana,” dedim, “siz hiçlikten daha güçlüsünüz."

“Benim korkum onunkinden daha büyük,” dedi.

“Evet, anacım, ama siz kendiniz için değil, Irmgard için korkuyorsunuz.”

“Korku korkudur,” oldu yanıtı.

“Öyle olmamasına rağmen dünyayı kurtaran adam rolünü oynamak isteyen biri, size hiçbir şey yapamaz,” dedim.

“Gerçek kurtarıcı, kendisi gelmeden önce, her zaman sahtelerini gönderir ki, onun adına işleri halletsinler.. .önce yanında taşıdığı korkuyla birlikte nefret gelmek zorunda, daha sonra sevgi gelecek.” “Tanrı aşkına, ana, siz de kurtarıcı hikayelerine başladınız yine... insanlar akıllı davranırlarsa hiçbir kurtarıcıya ihtiyaç duymazlar, bu durumda sevgiye de sahip olurlar... yapmaları gereken tek şey, size biraz kulak vermek.”

Sakin bir güvenle gülümsedi: “Dünyayı kurtarmak. ..evet her şey bunun etrafında dönüyor...Her ne kadar erkekler bilmek isteseler, kadınlar bilgi sahibi olsalar, bilgilerini korumayı amaçlasalar da, öyle ya da böyle Doktor Bey, mesele her zaman ölümdür. ..ve bilgiye giden, bilgiyi gösterebilmeyi, bilgide ölebilmeyi çok isteyen bir insan geliyorsa...işte o zaman, bilmek, aynı zamanda sevmektir... Kadınlar buradalar, Marius da burada ve aslında erkekler, nerede olduklarını muhtemelen kendileri de bilmiyorlar. ..değil mi Bay Doktor?”

“Hayır, bilmiyoruz.”

“Fakat, aynı anda hem burada, hem de orada, kendi yaşamında ve kendi ölümünde olan biri, ikisi de olan bir insan...” Başını salladı “Doktor Bey, bu

durumda ... kurtarmak gibi bir şey olabilir, öyle değil mi?”

“Evet, hepsi iyi ve güzel, anacığım, ama bütün bunlar, Marius’un karşısında geri çekilmenize neden olamaz.”

Hala gülümsüyordu: “Eğer zamanı geldiyse geri çekiliriz ve eğer olgunlaşmışsa, olan şey de iyidir... sadece olgunlaşması gerekir.” Ve dingin gülümsemesinin ortasında sordu: “*Şnaps* istemez misin, Doktor Bey?” Belki de Marius ve korku hakkında konuşmak istemiyordu.

“Evet,” dedim, “tabii ki *şnaps* isterim, ama yine de Marius'un karşısında geri çekilmemeniz gerekir. ..fakat artık eve gitmeliyim, Karoline beni akşam yemeğine bekler.”

İçkimi içip, vicdanım biraz rahatsız ve saat dokuz buçuğu bulduğu için, epeyce acıkmış olarak evin yolunu tuttum. Sağımda, çalışmaya başlamadan önce dinlenen, toprağının ürününde dinlenen, uyumak için kendisini katlamadan önce geri çeken bir dünyada dinlenen vadi uzanıyordu, derin soluk aldığınızda, aşağıdaki bahçelerde elmalann olgunlaştığını hissettiğinize inanıyordunuz. Ben de mi bilgiye gidiyordum? Akşam yemeğinden sonra haftalık tıp dergisinin henüz okumadığım sayılannı okumak için çalışma odama girdiğimde, bir an için, bilgiden, bana aynlmış bilgiden kaçtığımı hissettim. Bu, aynı zamanda tıbbi araştırma çalışmalannı küçümsemek, bilimsel ilerleme denilen şeyi küçümsemek değil miydi? Bu küçümseme, benim kenti terk etmeme katkıda bulunmamış mıydı? Bumu büyüklük ve sabırsızlıktan başka neydi ki yaptığım? Hastanın başucundaki doktor için önemli olan şeyin, hastanın dayanma gücü ve iradesi olduğuna güvenerek bütün bunları yarım bırakmamış mıydım? Doktorun hastaya yazdığı ya da yazmadığı ilacın hiçbir önemi olmadığını düşünerek her şeyi yarım bırakmamış mıydım? Sabırsızlığımın nedeni, sevgiye bilgi sayesinde ulaşmak yerine, ona, sevgiyi dolaysız uygulayarak gitmek istemem değil miydi. Bir hasta yatağından öteki hasta yatağına giden adeta görevle dolu, doktorluk mesleğinde nefret unsuru bulunmadığından içinde nefret olmayan bir sevgi değil miydi benimki, böyle bir meslek sevgisiyle yeni ve kesin bilgiyi kolaylıkla elde edebileceğimi umduğum için değil miydi bütün sabırsızlığım? Böyle değil miydi? Ben de, yaptığım küçük büyücülükten hoşnut, küçük bir kurtancı değil miydim? Ben de bana verilmiş olan hayat hakkında karar verme özgürlüğümü kötü kullanmamış mıydım? Peki bugün

hâlâ hangi bilgiye ulaşmak için çabalıyordum? Sineklerin etrafında uçuştuğu lambanın yanında öylece oturmuş, okuyarak ve neredeyse artık okumayarak, Wetchy'ye ve bir türlü iyileşmeyen çocuğa gitmem gerekip gerekmediğini düşünürken, dünyevi varoluşun sesini duydum: Dayan, yetersiz de olsa bu hasat zamanına da dayan, bir kez daha sür, sadık bir hizmetçi ol, baştan başla, çünkü her defasında sonsuzluğun, bilginin ve sevginin başında bulunuyorsun.

1

Wittiber: Ludwig Thoma'nın aynı adlı romanının köylü kahramanı.

X

Ağustos sona ermek üzereydi, hasat kaldırılmış, Irmgard, Berghofa büyükannesinin yanına gelmişti. Meyve hasadı için, aşağıda bulunması gerekmiyordu. Hasat zamanı hava oldukça iyiydi, günler sıcak, geceler kayan yıldızlarla dolu, aydınlık ve uzun geçiyordu. Artık yağmur yağabilirdi. Fakat güzel hava hıllâ devam ediyordu.

Akşam sularında Suck'la birlikte bahçede oturuyorduk. Ormandaki işinden dönerken Rosa'yı ziyarete gelmiş olan oğullarını almak için uğramıştı.

Rosa, Sucklar'ın en büyüğü Albert'le çimenlere oturmuş otlardan çelenk yapıyor, diğer ikisiyle hiç ilgilenmiyordu, Rosa'nın peşinden bir dakika bile ayrılmayan en küçükleri için üzücü bir durumdu bu.

Suck, yine en sevdiği konuya girmişti: "Onlara ateş etmemize izin vermeliydiniz, Doktor Bey."

"Fakat Suck, nasılsa bu komedi sona erecek. .."

Bilge bir ifade takındı: "Doktor Bey, eğer biri sana karşı baltasını kaldırırsa, sen de sessiz kalmazsın..." Uygulamalı göstermek için de, yanına yasladığı ağaç baltasını kaldırdı.

"Evet Suck, fakat Wenzel'in baltası da, aynı bu balta gibi, kalkmayacak ..."

"Bunu kimse bilemez...önce kim vurursa o kazanır. ..kötüler zararsız hale getirilmeli."

Sadece sözlerinin etkisini artırmak için değil, anlık da olsa vahşi bir öfke patlamasına kapıldığı için ayağa kalkmış, ama aynı anda bu duruma kendisi

de gülmüştü.

“O iki kötü adam Aşağı Köy’ün tamamını avuçlarının içine aldılar..."

“Marius da o kadar kötü mü?"

“Daha kötü...daha da kötüleşecek. .."

Gisson Ana’nın da Marius hakkında benzer şeyler söylediğini anımsamıştım. Fakat sadece omuzlarımı silktim: “Tanrım, kaçığın biri, etrafına birçok kaçık toplayabiliyor..."

“Gisson Ana," şu an Suck’un da Gisson Ana’yı düşünmüş olması tuhaftı, “Irmgard’ı yukarı almakta haklıydı. .."

“Elbette."

Kahraman edasıyla baltasını sallayarak bir aşağı bir yukarı yürüyor: “Gisson Ana ne yaptığını biliyor, Irmgard bize ait."

Sonra çocuklara komut veriyor: “Hadi çocuklar, eve gidiyoruz!"

Sesten korkan Rosa’nın, adamın salladığı baltayı da görünce iyice ürküp ağlamaya başlaması üzerine elindeki aleti bırakan Suck, ağlayan çocuğu kucağına alıp bumuna bir öpücük kondurdu, sonuç alamayınca, dizlerinin üzerine çöküp çocuğu sırtına oturttu. Çimenlerin üzerinde bu halde birkaç kez gidip geldikten sonra hafif sıçrarmış gibi yapıp kızı dikkatlice üzerinden attı. Beklediğim olmuştu. Rosa, “Lütfen bir daha," diyerek Suck’un sırtına tırmandı, kahraman Suck, şimdi her şeye baştan başlamak zorundaydı. Sonunda sırtından Rosa'yı alıp adamı kurtardım, küçük kızı da, otlardan yapmakta olduğu çelenklerin yanına bıraktım.

“Güzel bir çocuk değil," dedi yanıma gelirken, “ama çocuk çocuktur işte."

Bu arada Wetchy de gelmişti, Rosa’yı görür görmez gözlerinde dehşet ifadesiyle seslendi: “Kızım, derhal buraya gel, çimenler nemlidir, üşüteceksin ..." ama ağzından bu sözler dökülür dökülmez, doktor olarak benim kontrolümde bulunan bir konuya müdahale ettiği için korkuyla susup

kekelemeye başladı: “ . ..sizce de öyle değil mi, Doktor Bey...zira hava serin...hava epeyce serin..."

“Hayır Wetchy, ben kesinlikle böyle düşünmüyorum.”

“Öyle mi..." Hayal kırıklığına uğramıştı, kendini suçlu hissediyordu.

“Hadi Wetchy, incinmenize gerek yok. ..ufaklık ne durumda?"

“Bir kez daha çocuğa baksanız, Doktor Bey..."

“Bir şey mi oldu?" Biraz kaygılanmıştım, çünkü küçük çocuk bir türlü iyileşmiyordu, şimdi de böbreklerinde sorun çıkmıştı. Biraz da bunun için kızı yanıma almak istemiştim zaten. Karşı evdeki zavallı küçük kadın tamamen şaşkına dönmüş durumdaydı, şansı bir türlü yaver gitmeyenler, her türlü duruma kolayca alıştıkları için, artık kızlarının yanlarında olmadığının farkında bile değillerdi.

“Ateşi yine çıktı. .."

“Akşam oldu...ama yine de bir bakayım çocuğa."

Suck, üzüntüyle, “Evet, çocuklar," dedi.

“Sen hiç yakınma,” Suck diye yanıtladım onu, “senin yumurcaklar doktorun üç beş kuruş kazanmasına olanak vermiyorlar, bu konuda babalarına çekmişler...”

“Amma da bana çekmişler,” diyerek güldü Suck.

Wetchy'nin, “Oğulları muhteşem, oğulları muhteşem,” dediği duyuldu.

“Kapa çeneni, Wetchy,” derken Suck adamın omuzuna sertçe bir tane indirdi, itiraf etmeliyim ki bu hareketten ben de hoşlanmıştım.

Yanımızda duran Rosa’nın, çocuk sesiyle, “Kötü adam,” demesi hepimizi şaşırtmıştı. Babası orada olduğu için cesaretlenen küçük kız, babasından yana tavır alarak küçük siyah parmağıyla Suck'u gösteriyordu.

“Derhal sus,” diye uyardı kızını Wetchy, ürkek bir halde, “o iyi bir adam, çok iyi bir adam,” dedi. lyi değil, aslında “iy” demişti.

“Evet,” dedi Suck yatıştırıcı sesiyle, “Ben iy bir adamım.”

“O kadar da değil Suck! Wetchy’nin omuzu hâlâ yanıyor.”

Benden cesaret alan Wetchy, “Evet,” derken omzunu ovuşturuyordu, fakat yüzünde dostça bir gülümseme vardı, “herkes bana kötü davranıyor...hattâ siz bile, Bay Suck. .."

Suck ciddileşmişti: “Sana böyle davranmalarına izin verme...bir kere dişlerini gösterdin mi seni rahat bırakırlar.”

“Bunun bana ne yararı olabilir ki,” diye şikayet etti Wetchy, “beni evden atarlarsa dişlerimi göstermemin ne yaran var. .. ”

“Biz, seni evden atmalarına izin vermeyiz,” diye açıkladı Suck, “sonuçta bizim de söz hakkımız var... ”

“Fakat Bay Wenzel. .. ”

“Wenzel’in lafını etme bana.” Suck, adamın sözünü kabaca ağzına tıktı.

“Ne olmuş Wenzel'e?” diye sordum.

Kısa boylu temsilci yutkunuyor: “O diyor ki...diyor ki, eğer ben evi boşaltmazsam, bir deprem daha olacak ve bütün köy boşaltılacakmış.”

“Bu çok aptalca,” diyorum, “gelin Wetchy, eniyisi biz hastamıza bir bakalım...”

Suck, beni kolumdan tuttuğu için Wetchy’nin önden gitmesini sağladım.

Karanlık basmıştı, evin içinde, mutfak penceresinin ardında ampul parlıyor; san bir dikdörtgen düşüyor yere, sonra bir gölge beliriyor pencerede, Karoline'di bu, pencereden sarkıp “Rosa,” diye seslendi.

“İşte buyrun,” dedi Suck, “bu Wenzel'in işi değil...Marius’un işi...ama kendisine dikkat etsin, dağ onu da ele geçirecek.”

Bu sözleri o kadar ciddi söylemişti ki, belediyenin yürüttüğü yerel politikalarla dağın büyüsünün kanştınlmasını komik bulmama rağmen, biraz tedirgin olmuştum.

“Bakın,” dedim, “dağı bu işlerin dışında bırakalım.”

Suck yine güldü: “Tamam, Doktor Bey.”

Hava tamamen kararmıştı. Otlar, yapraklar, serin, siyah hava akımıyla hareketlenip sonra duruyor, yine hareketlenip, yine duruyorlardı. ikimiz de dikkatle kulak kabartmıştık bu sese. Sonra Suck oğullarını alarak evinin yolunu tuttu, ben de Wetchyler’e gittim.

Wetchy beni kapıda bekliyordu.

Gerçekten de durum iç açıcı değildi. Böbrek iltihabı biraz hafiflemişe benziyordu, ama şimdi de çocuk elini sürekli kulağına ve başına götürüyordu, bu hiç kuşkusuz orta kulakta tahriş olduğunun belirtisiydi. Wenzel bu gibilerinin dünyaya gelmemeleri gerektiğini söylerken haklı mıydı yoksa? Kaygılarım öyle büyüktü ki neredeyse öfke duymaya başlamıştım, çocuğu her koşul altında yaşatmak için harcadığım çaba öfkelendirmişti beni. Hâlâ geç kalmış sayılmazdık; fakat Wetchy gibi şanssız biri söz konusuysa her şeye hazırlıklı olmanız gerekir. Şu an herhangi bir karara varmak olanaksızdı, bu durum saatler, hattâ bir gün bile sürebilirdi; şimdi yapılması gereken tek şey çocuğu sıcak tutmak ve ateşi biraz düşürmeye çalışmaktı. Küçük çocuk hiçbir şeyin farkına varmadan yatıyor, zaman zaman inliyordu. Ancak daha sonra yeniden çocuğa bakmam gerekecekti: “Gelirken size ilaç da getiririm,” diyerek eve döndüm.

Kendime zaman ayırmıştım. Bahçede oturdum. Acaba sabahleyin ambulansı çağırmalı mıydım? İlçe hastanesi otomobille üç saatlik mesafedeydi. Kulak zanna burada müdahale edebilirdim, ama belki kafatasının açılması da gerekecekti. Orman sessizdi, çalılığın üzerinde bir ateşböceği parıldıyordu, Wetchyler'in evinde biri kovaya su doldurdu, pencerenin açıldığını ve camın titrediğini duydum, sonra da pencere kancası

takıldı. Bir yıldız kayarak çam ağaçlarının arkasında kayboldu. Ancak şimdi ayağa kalkabilmiştim, sanının saat on sularıydı, pipomu temizleyip karşıya geçtim.

Hastanın yattığı oda loştu, havada ekşimsi bir koku vardı, bir sandalye çekerek yatağın yanına oturup beklemeye başladım, bitkin durumda pencerenin önünde oturanBayan Wetchy, korku dolu gözlerle izliyordu beni. Kocası önceki gece çocuğun başında nöbet tuttuğu için uyumaya gitmişti, çocuğu nöbetleşe bekliyorlardı.

"Ben burada olduğuma göre biraz dinlenmek istemez misiniz?" diye sordum.

"Ah hayır," oldu kadının yanıtı.

Öylece oturuyorduk, kendimi yaşlanmış hissediyordum. Hastanın başında bekleyerek, 'durum olduğundan da kötü' izlenimi bırakmamak için buradan ayrılmam doğru olurdu. Ama içimde tuhaf bir duygu, ısrarlı olursam her şeyi düzeltebileceğimi söyleyerek gitmemi engelliyordu. Yaşlanmaya başlamış ve biraz iri yan bir adam olarak ben, irademle, bu çocuk bedeninin, bu krizden zaferle çıkmasına yardımcı olabilecekmişim gibi hissediyordum. Hastanın başından ayrılmamamın nedeni ne iyilik, ne de sevgiydi, hattâ mesleki hırs bile değildi. Bu bir tür mücadele ruhu, tabii biraz uykulu ama yine de inatçı bir mücadele ruhuydu, çünkü sonunda beni içine alan yorgunluğun ve yan uykunun ortaya çıkardığı otomatizm, sadece bilincimi bir parça dağıtmakla kalmamıştı, aynı zamanda enerjileri de açığa çıkarıyor ve gündüzlere özgü olmayan trans benzeri tuhaf bir hayata götürüyor insanı.

Karşıda Trapp'ın havladığını duyduğumda saat dört sularıydı. Bilinç bulanıklığı içinde Trapp'ın beni nihayet uyumam için dostça uyardığını düşündüm. Haksız da sayılmazdı. Çocuğun durumunu belirleyecek olan krize kadar geçecek süre belli değildi, yapabileceğim her şeyi yapmıştım, sonsuza kadar burada oturamazdım. Ayağa kalktım.

Gözünü benden bir an için bile ayırmayan Bayan Wetchy, "iyileşme var mı?" diye sordu.

“Umarım vardır, küçük bayan, gördüğünüz gibi uyuyor, onu uyandırmayın.”

Sonra çıktım oradan.

Hava hâlâ karanlıktı. Ormanda gecenin hareketsizliği hüküm sürüyordu. Fakat tam kapıdan çıkarken iki kadın gördüm. Demek Trapp bunun için havlıyormuş. El fenerimi yaktım. Gisson Ana ve Irmgard’tı. Hemen anlamıştım, ot aramaya çıkmışlardı.

“Günaydın anacığım, gelecek yılın şnapsı için değil mi... çok düşüncelisiniz.”

“Evet,” dedi keyifle, “evet, artık Irmgard öğrenmeli...ben bu dünyadan gidince.”

“Saçma, anacığım.”

“Gecenin bu vaktinde benimle tartışma ...burada ne işin var? Çocuğun durumu çok mu kötü?”

“Çok iyi denemez ...Aslında siz de çocuğa bir göz atabilirdiniz ...”

Yüzünde hiç görmediğim komik, hoşnutsuz bir ifade belirdi: “Bu insanlardan fazla hoşlanmıyorum...” ama sonra ekledi, “fakat çocuk çocuktur.”

Yetişkinlerin yüzlerine kazınmış ve orada donup kalmış aptallık karşısında çocuklar, gerçekten de en katlanabilir varlıklar.

“Evet,” dedim, “çocuğa bir de siz bakın anacığım ... dağa ne götürüyorsunuz öyle?” Irmgard’ın elinde tuttuğu oldukça ağır bir bohçayı işaret etmiştim.

Gisson Ana bohçayı aldı, içinden bir şey çıkarıp gösterdi.

El fenerini üzerine tuttum, yaşlı kadının avucunda, doğrudan üzerine düşen elektrik ışığı altında, neredeyse nemli bir parlaklıkla ışıldayan tuhaf altın renginde tahıl taneleri vardı.

“Yeni mahsul,” dedim, ama ne anlama geldiğini çözememiştim. “Dağ bize çeşit çeşit ot verdiğine göre, o da bir şeyler almalı...bu kez Irmgard verecek dağa.”

“Demek öyle.”

“O dağ geliniydi.”

“Dağ gelini hep yapar mı bunu?”

“Eğer dağdan ot alıyorsa, mutlaka yapar.”

“Eee, dağ alıyor mu tahılı?”

“Otu aldığın yere bırakman gerekir tahılı, böyle yapılmalı... suya da vermek gerekir...insan nankör olmamalı.” Gisson Ana, hafifçe güldü.

“Benim şnapsım da oradan mı geliyor?”

“Evet, senin şnapsın da.”

“Bol şans Gisson Ana, bol şans Irmgard.”

Onlar yollarına devam ettiler, ben de uyumaya gittim.

Saat sekiz sularında, daha yeni kalkmıştım ki, telefon çaldı. Wetchy’yi, köye göndermem isteniyordu. Harman makinesinin motoruna bir şey olmuştu. Wetchy harman makinesi fabrikasının da temsilcisi. Onu çağırmalarının nedeni bu.

Karoline’i Wetchyler’e gönderip aynı zamanda çocuğun durumunu da öğrenmesini istiyorum.

Birkaç dakika sonra Wetchy geldi.

“Çocuk nasıl?”

“Uyuyor Doktor Bey...uyuması iyi mi?”

“Sanırım iyi.”

“Yaniköye gidebilir miyim ...yoksa telefon mu etsem?”

“İç rahatlığıyla gidebilirsiniz.”

“Şimdi beni aşağıya çağırıyorlar,” dedi, “şimdi birden ‘Bay Wetchy’ oluyorum, ama başka zamanlar sokak ortasında arkamdan, ‘kablosuz’ diye bağınyorlar...sokak ortasında ...”

“Kafanızı takmayın, Wetchy...”

“Acaba gitmesem daha mı iyi olur...”

“Hayır, hadi bir an önce yola koyulun ...”

Adam gitti.

Tuhaftı, ama bu terbiyeli, çalışkan, kısa boylu adamdan ben de çok hoşlanmıyordum. Belki de adama, tarım makinelerinin temsilciliğini yaptığı, sigorta temsilcisi olduğu, yetmezmiş gibi bir de radyo sattığı ve geçinebilmek için Tanrı bilir buna benzer daha ne işler yaptığı için, mesafeli duruyordum. Bunlar, Tanrı vergisi bir işin ritmi içinde bulunmayan, kendi içlerinde bütün oluşturmayan işlerdi. Kuşkusuz, benim işim de raslantılara bağlı, bir hasta yatağından ötekine düşüyor yolum, köy doktorlarının yapmak zorunda olduğu dişçilikten kadın doğumculuğa, cerrahi müdahalelere kadar uzanıyor. Bu meslekte, dünyanın ve çiftçilerin hayatım belirleyen gelgit tekdüzeliği yok, ama doğum ve ölümün o büyük ritmi var arkasında, ben, diş dolgusu yaptığım zaman bile bu ritme bağlıyım, yaptıklarım bu dünya üzerinden anlamsızca geçip gitmesin diye, işimin onurunu bu ritimden alıyorum.

O gün güven veren bir gündü; belki Gisson Ana, dağa tahıl taneleri serptiği, belki de gece nöbetim bana umutsuz görünmediği için böyleydi. iyi şeyler olmasını bekleyen biri gibi, hiç acele etmiyordum, çocuğa bakmak için Wetchy’nin evine gittiğimde, öğle öncesinin aydınlığı vardı havada. Gerçekten de durum biraz daha iyiydi. Parlayan gözlerle yatakta yatan çocuğun ateşi yoktu, hiçbir yeri de ağrımıyordu. Açık pencereden giren,

içinde sonbaharın hissedildiği ferahlatıcı serin rüzgârı fark etmiştim, insan böyledir işte.

“Harika,” dedim, “harika, küçük bayan.”

Kadın ağlamaya başladı, geceyi uykusuz geçirdiyseniz kolayca ağlayabilirsiniz. Gözlerinize yerleşen hoş ve nahoş şeyleri mutlaka akıtmanız gerekir.

Ben evden çıkıyordum ki, Wetchy köyden döndü.

Ona, “Oğlanın durumu iyiye gidiyor,” diye seslendim.

Adam durdu, ellerini kavuşturup konuşmaya başladı: “Sevgili, sevgili Tannm ve bütün Azizler, sevgili Tannm, sana şükürler olsun.”

“Hadi gelin Wetchy.” Duygulanmıştım.

Fakat adam, bu kez de sevgili Tann’ya ve azizlere öncelik verdiği ve benden önce onlara şükranlarını sunduğu için ürkmüştü: “Sakın alınmayın, Doktor Bey...size öyle minnettarım ki. ..” El sıkıştık.

“Eee, aşağıda neler oldu?”

Şaşkınlığı hâlâ devam ettiği için aşağıda olup biteni doğru dürüst anlatacak durumda değildi. Evet, haylaz oğlanlardan biri, harman makinesini geceleri bıraktıkları yere girip motorun kontağına bir metal parçası koymuş. Bugün harman esnasında motoru çalıştırmak istediklerinde olan olmuş, kısa devre gerçekleşmiş ve bütün bobinler yanmış.

“Aksiliğe bak. ..öyleyse şimdi harman elle mi yapılacak?”

“Ah hayır, beni bunun için aşağıya çağırdılar...Ben Clayton’un temsilcisiyim ya ...”“Ne? Motoru tamir edebildiniz mi? ...Yapabileceğinizi sanmazdım.”

“Hayır, tabii ki yapamadım...ben, sadece temsilciyim...fakat telgraf çektim, uzun bir telgraf, motorun yeniden sarılması gerekiyor...hayır, aslında yeni bir motor gönderilmesi lazım, arabayla, yarın burada olacak.”

“Haa, bu durumda harmanı elle yapmaya değmez.”

“Hayır, kesinlikle.”

“Umarım sizin elinize de üç beş kuruş geçer.”

“Hayır, hayır, bu talihsizlikten para kazanmak istemiyorum ben.”

“Kuşkulandıkları biri var mı?”

Wetchy’nin yaptığı hareket, bunu yapanı aramanın umutsuz bir çaba olacağını anlauyordu.

Sonra şöyle dedi: “Bundan kimsenin bir çıkan yok. ..Harman kooperatifi, kırılmadan kaynaklanan zararlara karşı sigortalı, tamir sigorta tarafından gerçekleştirilecek...sigorta şirketi rapor verse bile, burada hiç kimseden yardım göremez . ..herkes sigorta şirketinin cebinden yüklüce para çıkacağı için seviniyor.. .bunu jandarma da biliyor.”

“Tabii bu iş başka.”

“Makinelerin sigortalarını bizzat ben yaptım,” dedi gururla. “Öyleyse şikayet etmeniz gerekmez.”

“Hayır,” dedi alçakgönüllü bir tavırla.

“Peki sizin kuşkulandığınız biri var mı?”

“Ben, bu işe bulaşmak istemiyorum,” diye biraz korkuyla yanıtladı beni. Fakat aniden su mavisi gözlerini devirdi: “Fakat sokakta Peter Sabest, bana dilini çıkarıp, ‘kablosuz’ diye bağırdı arkamdan ...”

Demek öyle, demek Peter böyle yaptı!

“Peki ne düşünüyorsunuz, Wetchy, bunu Peter yapmış olabilir mi ...?”

“Hayır, hayır, ben hiçbir şey düşünmüyorum, olaya karışmak istemiyorum ...”

“Wenzel’in tavrı ne oldu?”

“Wenzel mi? ...O sadece güldü ...”

“Herhalde öyle yapmıştır,” dedim, “hadi, Wetchy oğlunuzun yanına gidin...”

Çok şaşırmıştı: “Bunu nasıl unutabildim!” Koşarak eve girdi. Suck Arına öldüğü için acı, Wetchy'nin oğlu kurtulduğu için **se**vinç duyduğum o anlarda, acımın ve sevincimin köklerinin, on beş yıl önce yaşadığım bir olayda yattığını bilmiyordum. Anılanmda yeni bir zemin oluşturacak kadar derin nefes alan o kadının resmi, ne kadar çalışsam da yok edemediğim, silemediğim o resim, yeniden şimdiki zaman olmuştu ve şu an belleğimde sadece bulanıklaşmış bir zemin değil, güçlü ve canlı görüntüsüyle duruyordu.

Onu ilk kez gördüğüm gibi görüyorum, hastanenin idari binasından çıkıp, uzun, erkeksi diyebileceğim adımlarla ama salınarak yürüyor, elinde yeni olmadığı belli hafif bir bavul var, hem tam bir burjuva gibi görünüyor, hem de bir parça burjuva-üstü bir hava içinde, çocuk bölümüne gitmek için hastane bahçesini geçip, bir mekanizmayla açılıp kapanması yavaşlatılmış ağır kapıyı açarken, elindeki bavul nedeniyle zorlanıyor. Ağır ve gri bir kışın arkasından gelen ilkbahann ilk günüydü, hafifçe çarpan ve yumuşak bir gürültüyle kapanan kapının ardında kaybolduğunda, bahçede kalan leylak ve kestane ağaçlannın yeşiliydi sadece. Bugün onu aynı böyle görüyorum.

O gün çocuklannı ziyarete gelen bir anne olduğunu düşünmüştüm; çok geçmeden öğrendim: Hastaneye' yeni atanan doktormuş.

Başhekim izne çıkmıştı ve ben, en kıdemli doktor sıfatıyla onun yerine baktığım için, yeni gelen meslektaşımla iş gereği yakın ilişki içindeydim. Mesleki becerisi dikkat çekiciydi; bilgisi, karar verme yeteneği ve neredeyse öfkeli denebilecek otoritesiyle, en genç asistan doktor olarak, kimseye fark ettirmeden bölümün yönetimini eline almıştı; bölümdeki diğer iki doktorun herhangi bir ağırlığı yoktu zaten, bölüm başkanı Profesör M. ise viziteden sonra evine gittiği için, bu durumdan ancak hoşnut olabilirdi. Hemşireler dahil bütün personelin koşulsuz itaat ettiği bu genç kadın, sanki

doktor olmak için doğmuştu. Teşhiste adeta kehanette bulunurmuşcasına kendinden emin davranıyor ve bu sezgi sayesinde hastayla daha ilk baştan dostluk ilişkisi kurabiliyordu, hastalarla içsel bir bağı vardı, bu özelliğinden çocuklar bile öyle etkileniyorlardı ki, küçük hastalan huzurlu ve mutlu kılabilmesi için, bildiğimiz oynaşmalardan uzak, öfkelenmeye hazır ve hep kaşlan çatık halde, yataklannın ucuna oturması yetiyordu. Denetlermiş gibi yüzünü buruşturarak koridorlardan geçtiğinde gözler, beklenti içinde onu izliyordu.

Çocukların kendisine Dr. Barbara demesini istemiş, hemşireler sayesinde de artık bütün hastane tarafından bu adla çağrılır olmuştu.

Başhekimin yerine baktığım sırada, denetleyemediği otoriter tavrı nedeniyle bazen kendisiyle küçük tartışmalar yaşamıştım ama becerileri ve bilgisine saygı duyduğumu fark ettiği için genelde onunla iyi anlaşıyorduk. Aramızdaki iş ilişkisi erkeksi, daha doğru söylemek gerekirse cinsiyetsizdi, bana sorulsa, kaşları hep çatık, düşünceli, enerjik, işini büyük bir hızla gören, cilve nedir bilmeyen bu beyaz paltolu kadını daha çok erkek tipli olarak tanımlardım. Yaptığım son denetim turuna kadar da böyle devam etti, başhekimin izni bitmişti ve ben artık izne ayrılacaktım. Fakat yine bir hastaya cerrahi müdahale konusunda tartıştık -çünkü o zamana kadar bir sürü gereksiz cerrahi müdahaleye tanık olmuştum- bu kez benim dediğim olmuş, bir süre beklemeyi kabul etmişti, vedalaşırken şunları söyledim: “Eee, Doktor Barbara, bizim veda etmemiz gerekmez; laboratuvarda sizden yeterince yararlanma olanağı bulacağım." Basit biçimde ortadan ayırdığı saçlarını düzeltirken, “Bunun için yeterli fırsatı bulacağız,” olmuştu yanıtı; taviz verdiği için somurtuyordu. Bu elin bir kadın eli olduğunu neden tam da bu anda gördüğüm, benim için sonsuza kadar anlaşılmaz bir şey olarak kalacak, hem de herhangi bir kadın elinden çok daha dişi bir el. Annemin saçlarımı okşayan elinden sonra gördüğüm ilk gerçek kadın eliydi bu ve üzerimde bıraktığı etki o zamandan beri sürüyor. Ona, “Siz, mükemmel bir hekimsiniz Doktor Barbara, ama çok daha iyi bir anne olurdunuz,” demiştim. “llk söylediğiniz sizin yetkiniz içinde, bunu duyduğuma sevindim,” dedi ve gitti.

Yaz başıydı. Hastane bahçesindeki kestane ağaçlarında hala göze çarpan çiçekler artık o kadar gösterişli değillerdi, tamamen dökülmek için bir

sonraki yağmuru bekliyorlardı. O akşam, hastane la-boratuvarının üst katındaki dairemin penceresine yaslanıp aşağıya, kestane ağaçlarına, ağaçların ötesinde yavaşça akşamın içinde çözülen kentin yorgun-yeşil çatı-denizine bakarken, akşamın, ufuk çizgisinin yükseklerine kadar bu yüzle, koyu kızıl kahverengi saçların çerçevelediği fildişi renginde bu yüzle, şafak grisi, her an öfkelenmeye hazır gözlerin aydınlattığı bu yüzle kaplı olduğunu fark etmiştim; akşam, dünyanın başını okşayan sonsuz yumuşak, sonsuz dişi bir eldi.

Hayal değil, aniden görülebilir olan ikinci bir gerçeklikti, güzel ve çatık kaşlı, öylesine reddedilemezdi ki bir sonraki gün izne çıkabileceğim için mutluydum. Ben kırk iki yaşındayım, onun yirmi sekiz yaşında olduğunu sanıyor ve kendimi onun için fazla yaşlı buluyordum. O da benim gibi doktor, yani hayalleri olmayan biri. Doktorluk kaderdir, meslek değil, doktorun hayal dünyası, kaderi gereği farklıdır, mesleğimiz bizim adeta kaderimiz olmuştur. Biz doktorlarda ölüme ve yaşama duyulan derin saygı saplantı düzeyindedir, kendimizi ve insanları, herhangi bir toprak parçasına sahip olmayanların ülkesine geçmek için, insanın cinsiyetini sonsuza kadar sıyırıp atacağı o ânın ellerine bırakılmış olarak görürüz. O Doktor Barbara'ydı, onu kadın olarak görmek yanılgı olur, onun da beni erkek olarak görmesi olanaksız, izinden sonra farklı olacak, artık ikinci bir gerçeklik yok.

İkinci gerçeklik, izin esnasında da dünyadan çekip gitmedi. Tersine, birinci gerçeklik, neredeyse hayatımın kırk iki yılı boyunca kurduğum ve işlediğim benim gerçekliğim, o ikinci gerçeklik tarafından sürekli sıkıştırılıyordu; ikinci gerçeklik, ikinci yaşamın bütün dertleriyle büyümüş, birinci yaşamın hemen yanında, onu yenilgiye uğratmak için öfkeyle parlayarak, nefretle dolu ama yine de bir başmelek gibi güzel kalkmıştı ayağa. Belki ben, o sırada dağlarda olsaydım, ruhum bedenimden dışan çıksaydı, bir buzulun soluğunda kendime geri dönebilseydim farklı olurdum. Oysa şimdi güney denizindeydim, genç olmayan, kadınca bir toprak parçası, ama yine de gençliğin, sertliğin toprak parçası üzerindeydim, yamaçlarındaki zeytin ağaçlan gibi boz, üzüm bağlan gibi sıcak, meşe ağaçlarıyla kaplı baY.Jrlar gibi koyu bir serinlik içinde, altında yıldız gözlü, yıldız pırıltılı denizin, güney denizinin, Akdeniz’in dalgalandığı Çin porseleninden yapılmış bulutlar gibi fildişi rengindeydi bu

toprak parçası. Gri gözlü, öfkeli, bulutlan buruşturan, parlayan, düşünceli, eskiye yabancı ve hayatın merkezi olan yeni gerçeklik, arkamda bıraktığım ve artık içinde benim bulunmadığım bir gençliğin bütün dertleriyle birlikte, ne öncesi, ne de sonrasına ait olmadan ve mükemmellikte donarak yükseliyordu. Aslında o kadına duyulan özlem değildi bu, çünkü o vardı, onun vücut bulmuş halinden çok daha çeşitli, çok daha mutlak, çok daha fevkaladeydi, o doğanın, doğa onun imgesi olmuştu. Öyle ki kadına duyulan özlem bütünlük ve saflık imgesinde ifadesini bulmuş ve tek bir özlem haline gelmişti. Birbirimize mektup yazmamış, selam niyetine tek bir kart bile atmamıştık, fakat dönüşte onu sevmeye, onunla evlenmeye, onun kollarına sığınmaya kararlıydım, o benim için belirlenmişti, onun sevgisinden neredeyse emindim.

Sanırım son erişilebilen sevgi, her zaman, başka bir varlığı tamamen ve kader gereğince karşı cins olarak görme zorunluluğunda yatıyor, sanının eşcinsellerde bile durum aynıdır ve büyük olasılıkla düşünce yolu, hayat boyunca başka bir gerçeklikten geçmiş olan birinin, aniden ikinci ve belki de daha gerçek bir başka gerçekliğe sapması için bu gerçeklikten çok daha fazla etkilenmiş olması gerekir, tam da bunun için eve dönüşümü bazen korkuyla bekliyordum, adı Dr. Barbara olan gerçekliği gördüğüm an, o gerçekliğin yeniden düşüncesizliğe gömülebileceği korkusuyla, beklenti içinde bekliyordum. Hiçbir şey olmadı. Her şey bıraktığım gibiydi, rahat hastaneyi, evim gibi selamladığım laboratuvarı, iki odamı bıraktığım gibi bulmuştum, bahçedeki yaz yorgunu leylak ve kestane ağaçlan çiçeklerini dökmüştü, fakat olağan ve görülebilir olan her şey, şurada çalışan kadının varlığından haberdardı ve onu gördüğüm zaman ellerine bakmam bile gerekmemişti. Ben, varlığımızın kederli çıplaklığını ve gizlimizdeki esrarengiz örtüsünü biliyordum, ruhlarımıza ne kadar derin kapandığımızı ve birliğimizin imgesinin, iki varlığın birleştiğini bilerek, çokluğumuzun ortasında huzur içinde açıldığını ve birbirimizi ararken kendi çıplak sonsuzluğumuzu önceden sezdiğimizi, biliyordum. Belki o da aynı şeyleri hissetmişti, belki geçen süre boyunca benim neler düşündüğümü hissetmişti ve pekâlâ nezaket gereği, “Yeniden burada olmanız ne iyi,” demiş olabilirdi, resmi bir tavırla ve biraz da homurdanarak söylediği bu sözlere eski mücadele ruhunun ses verdiği duyuluyor olsa da, ben, belli bir rahatlama ve içtenlik algıladığıma inanıyor gibiydim ve şu soruyu sordum: “Neden? Bir şey mi oldu? Bana ihtiyaç mı duydunuz?” - “Hayır,” dedi, “tam olarak bu

değil.” -“Yoksa canınız yine kavga etmek mi istedi?” - Güldü: “Belki de...bunu hep istiyorum.” -“öyleyse beni evinize davet edin, yeniden hastanenin yönetimini almama daha çok zaman var.” - Hafif şaşırarak baktı yüzüme ve şöyle dedi: “lyi...sizce de uygunsa yarın akşam.” Yeniden görüşmemizin hikayesi böyleydi.

Bir akşam sonra kendisine kısa ve öz olarak ondan etkilendiğimi, mesleki, insani ve kadınsal niteliklerinin çok ötesinde, neredeyse yazgısal olarak, alınyazısı gibi anlaşılmaz ya da çok az anlaşılır biçimde etkilendiğimi söyledim. “Evet,” dedi kaşlarını çatarak, “biliyorum.” - “Tabii ki bilmeniz gerekir,” dedim, “birincisi, kadınlar bu tür şeyleri hemen anlarlar, ikincisi, eğer ben bu şeyi bu şiddette yaşıyorsam, bağın tek taraflı olabileceğine inanmıyorum ... burada kişilerle ilgisi olmayan, ya da kişiler üstü bir şeyler oluyor ve ben-deki güvenin, gerçekten de erkek cinsinin kendini beğenmişliğiyle hiç ilgisi yok. ..” Uzun ve ısrarla bakıyordu yüzüme: “Doğru olabilir,” dedi. Bu kesin ve net ödün, tuhaftır ki, belki de bu kadar net olduğu için, sözlerim reddedilecekmiş izlenimi uyandırmış, mutlu olacak yerde sarsılmıştım. Ve dosdoğru devam etti: “Meşru veya gayrimeşru -ki şu an bu benim hiç umurumda değil- sizin karınız olamam ben.” Dilimin ucuna gelen aptalca, “Ama neden?" sorusunun ağzımdan çıkmasına engel olmuştum. Oturduğumuz yer, bildiğiniz doktor odalarından biriydi, duvarlar ve mobilyalar beyazdı, benimkinden hiçbir farkı yoktu, ama bu oda başka bir varlıkla, benim içime girmesine izin verdiğim bir varlıkla doluydu. Temmuzun, gecenin ve büyük kentin yavaş yavaş sönen gürültüsünün emdiği hava, açık pencerenin önünde soluyordu. Sonra yeniden konuşmaya başladı: “Ben sadece sevgi değil, çocuk da istiyorum. Yirmi sekiz yaşındayım. Artık bir çocuk sahibi olmamın zamanı geldi. Çocuğum olmadan sevemem. Ama çocuk yapmayı düşünmemem gerekiyor. Olmaz.” Ellerini, tarifsiz dişi ellerini dizlerinde kavuşturmuştu, gri gözleri kocaman ve hareketsiz bakıyordu. Kaşlarının kederli kıvrımı ince ve dişiydi, çay-kızıllığı parlaklığındaki saçları dişiydi. .. ve yüzü fildişi rengindeydi. “Hayır,” dedi bir kez daha, “olmaz ... işimle bağdaşmaz ...” Kesinlikle gereksiz olan bir itirazda bulundum: “Birçok evli doktor var, çocuklar bundan hiçbir zarar görmüyorlar... ayrıca insan daha önemli bir şey için işini bırakabilir.” Güldü, kış aylarında birdenbire ortaya çıkan ilkbahar gününe benzeyen bu tarifsiz hoş gülüş, dudaklarının arasından görünen dişlerin, tamamen cinsiyetsiz olan bu kemik oluşumların, ne kadar dişi

olduğunu göstermişti. “Eğer bir işin varsa gerektiğinde çocukla bağdaştırabilirsin,” dedi, “ama eğer iki işin varsa...hayır, bu kadar şaşırarak bakmayın ...size bu açıklamayı yapmak zorundaydım zaten, sanının siz, benim aktif bir komünist olduğumu bilmiyorsunuz...” Bu açıklamanın politik kapsamı hakkında o gün hiç düşünmemiştim; benim kalbimde başka bir şey yatıyordu ve şöyle dedim: “iki meslek de bırakılabilir.” - “Hayır,” diye karşılık verdi, “bunu yapamam, arkasında doğal olmayan bir şeyler olmasına, sevdiğim erkekten bir düzine çocuk sahibi olmaktan ve onlarla kırsalda bir yerlerde yaşamaktan başka bir şey istemememe rağmen, rağmen, rağmen bunu yapamam, hattâ bazen hastanedeki çocuklardan, kendi çocuklarıma sahip olmamı engelledikleri için nefret etmeme, elimdeki son insan özgürlüğünü elimden aldığı için bütün bu politik faaliyetten nefret etmeme rağmen, bunu yapamam, çünkü kendim için başka bir şey talep etmeye hakkım olmadığını hissediyorum ve sanının böyle olmak zorunda ...” “Barbara,” dedim, “bizim bir tek hayatımız var ve bu hayat çok kısa, insanlar bu kısa hayatı boşu boşuna harcamaya hazırlar. ..” - “Ah, bu benim hayatım ve ben yaptıklarımı yüce gönüllü olduğum için yapmıyorum, bu türden kuruntularım yok benim...başka türlü davranamam, buna kendimi kaptırmış du-rumdayım...adalet diyebileceğimiz bir şeyin tutkunu oldum, belki de çok fazla sefalet gördüğüm ve yaşadığım içindir...” Konuşmasına ara vermiş ve mekanik hareketlerle sigarasını yakmıştı: “Bunun neden böyle olduğunu açıklamak zor, açıklamak da istemiyorum zaten...belki de sevilmeyen bir adamın çocuğu olarak dünyaya gel-memdir. ..annem daha sonra bir kez daha ama bu sefer severek evlendi, annemin daha önceki evliliğine duyduğu nefretin üstesinden bir türlü gelemeyen, bu nefreti anneme de bulaştıran çok kıskanç, biraz da sıkıcı biriyle...daha sonra doğan çocuklar içinde ben gerçekten üvey evlattım ve sadece çocukların hissedebildikleri bütün haksızlıkları yaşadım...biraz büyüyünce evden kaçtım ve yolum doğal olarak acının, fiziksel ve psikolojik acının tam ortasına çıktı, sevmediğim erkeklerle ilişkim oldu ve daha birçok şey, sadece öğrenimimi bitirip çocuk doktoru olabilmekti tek hedefim, bana yapılan haksızlıkları başka çocuklarla telafi etmek, dünyadaki haksızlıkları yok etmek istiyordum.” Yeniden ara verdi- konuşmasına; gri, bir parça öfkeli gözleriyle gözlerimin içine sonsuz uzak, sonsuz yakın baktı ve sonra devam etti: “...elbette bunun bir hayal olduğunun her zaman farkındaydım; insanlığın sonsuz hedefi, henüz ucunu bile görmediğim bir hedef, ama biz, insanlığın bu belirsiz geleceği ve eskiden var olmuş adaleti için

yaşıyoruz...her şeye rağmen komünistlerin yolunda yürümem şaşırtıcı değil. ..bu hedefe öylesine bir tutkuyla bağlıyım ki, insanlık adalet yoluna girmeden önce, sadece kendim için değil, bütün insanlık için her türlü kişisel mutluluk olanağını reddetmek ve herkesin elinden mutlu olma olanağını almak istiyorum ... evet, şimdi beni anlayacaksınızdır sanının ve erkek olduğunuz için, olasılıkla sizde de bazı kıskançlık ögeleri vardır, belki de bu anlattıklarım sizin evlilik niyetlerinizin azalmasına yeter...” Sesi giderek sertleşmişti, şimdi incelmiş dudaklarıyla sigarasından duman çekerken susuyordu. “Bir çay daha alır mısınız?” -“Seni seviyorum,” dedim. Tam bu anda ağlamaya başladı. “Gidin buradan,” dedi öfkeyle. Elini ellerimin arasına aldım. Ellerini çekip saçlarımda gezdirdi, öyle yumuşaktı ki otuz yıldır böyle bir yumuşaklık yaşamamıştım. “Git,” dedi yumuşak ve yalvarırcasına, “git.”

Onun yanından düşteymişim gibi ayrıldığımı söylemem bile o anki durumumu yeterince anlatamaz, o an gidişim bir tür kalıştı çünkü, onun bana açtığı sonsuzluktan gelen bu hayat, benim hayatımın ve kendi sonsuzluğumun bir parçası olmuştu. Hem yollan hem de yanlış yollarıyla bir insan duruyordu karşımda ve ben düşsel bir berraklıkla görüyordum her şeyi. Bu yollar, öncelikle bir meslek edinme uğruna yürünmüş olsa da -elbette bu kadında meslekten çok angajmandan söz etmek gerekir- yine de yolların ya da yanlış yolların derin anlamlan vardı, kendi içine giden yolun dünyevi- elle tutulabilir yansıması, yaşam nedeni ve yaşam uçurumunun aynası, yankısıydı bu yollar. Bir insanın, dünyevi etkinliğin ayna imgesinde Ben’e ulaşmak ve Ben’i, sonsuz karanlığından çözüp, onu bilince götürerek kurtarmak için geçtiği yollar, içinde, adeta ikinci ve daha önemli bir kurtuluş hareketiyle anonim doğallığa geri dönme ve çabalayarak kazanılan Ben’inin büyük bölümünü, bir çocuğun iyiliği için yeniden söndürme arzusu büyüdüğü için, terk etmek istediği yollar...Bu hayat bana kendini gölge gibi, imge gibi, düş gibi açmıştı ve ben onun düşünde düş görüyormuşum gibi hissediyordum. Düş içinde düştü gördüğüm, çocuk sahibi olma arzusunun içine çekilmiş; aynı zamanda bu arzu uğruna Ben’imin parçalanndan vazgeçmeye hazırdım. Bu başka Ben’in kurtuluşuna dahil edilmiş, onun sonsuzluğuna katılmış ve içimde, sadece düşün bildiği umut dolu heyecanlı bir beraberlik, beraberlikte karşılıklı kurtuluş vaadi filizlenmişti, bu öyle güçlü ve öyle reddedilemezdi ki, o zamana kadar tek bildiğim “Ben”e güven duymanın yanı sıra, “Sen”e güven duymayı da

öğrenmiştim ilk kez. Yüzünü Sen'e çevirebilen, Sen'in yankısına kulak kabartarak, kendi yankısını duyarak önüne Ben'e ulaşmayı koyan sezinleyen bir bilginin ne kadar güvenli olduğunu kavramıştım ilk kez; kendisinden vazgeçebildiği için insanın aynası olan insanı, doğaya ve onun büyük yansımasına geri dönerek, topraksız bir sonsuzluktan gelse de, varlığının yaratıcı yaratılmışlığı içinde, bizzat kendisi doğa olan insanı... Ve Sen'in etrafındaki bu güvenlik içinde ben, kendi Ben'imi ve ortak sonsuzluk haline gelen kendi sonsuzluğumu nasıl beklemek zorundaysam, onu da beklemek zorunda olduğumu, bekleyebileceğimi, beklemem gerektiğini biliyordum. Oysa ben, beklemenin, artık za-mansal bir bekleme değil, zamansız bir olgunlaşma olduğu, Ben'in o ağır örtülü kadim gökküresinin zamandan bağımsızlığı içinde, düş gibi zamansız, düş gibi güvenli, fakat bütün düşlerden çok daha gerçek olan bu zamansız güvenlik içinde, onu, terk etmeksizin terk etmiştim; gitmemin ne kadar doğru olduğunu, kalsaydım gençlerin yapabilecekleri türden bir yanlışlığa düşeceğimi bilmeme rağmen, eğer kalmış olsaydım, onun kendi duygulanna karşı direnişini alt edebilseydim, eğer o zaman kırk iki yaşında olduğumu unutup, âşık olan birinin davranacağı gibi davranmış olsaydım, belki bazı şeyler farklı ve daha kolay olurdu. Bugün bu yüzden kendimi, içimde büyük bir acı duyarak, suçluyorum ve kötü anlarımda, sanki, hayatını bana anlatması kıskançlık duygumu incitmiş ve bu nedenle çekip gitmişim gibi görünüyor olay bana.

Buna karşılık o benim kesinlikle doğru davrandığım kanısındaydı, bu konuşmayı izleyen haftalar boyunca ilişkimiz, ben vazgeçtiğim için, aynı samimiyetle devam edebilmişti. Sonra bir gün mühürlenmiş kocaman bir paketle çıkageldi. "Size haksızlık etmek istiyorum," dedi, "ricamı geri çeviremeyeceğiniz için, haksızlık. .. bu yasak yayınlan saklamayı göze alabilir misiniz? Sizi kesinlikle aramayacaklardır." Bir kalp atışı boyunca, beni politik eylemlerinin içine sokmak için benden hoşlanıyormuş gibi yaptığı kuşkusuna kapılmıştım, sonra gözlerini gördüm, öfkeli cesur dinginliğini ve durumunu hemen anladım. "Haksızlık yapmıyorsunuz," dedim, "yoksa dürüst olduğunuz için yaptığınız politik hizmetlerin karşılığını vermek uğruna, kendinizi feda etmeniz gerektiğini mi düşünüyorsunuz.. .bu size uygun olurdu, Doktor Barbara." Öfkeyle güldü: "Bu konularla ilgili şaka yapmayın, ne politikayla, ne de aşkla... zira ben ikisini de çok ciddiye alıyorum...ah Tannın..." Susmuştu. "Peki, neden 'ah

Tannın' dediniz?" -"Acımasızlığını için ...fakat dürüstlükle devrim yapılmıyor...ne yapalım ki bizim yöntemlerimiz bunlar..." - "Siz her şeyden önce kendinize karşı acımasızlık ve haksızlık ediyorsunuz Barbara ve korkanın ki bu durum sizden öcünü alacak." "Evet," diye yanıtladı beni, "öcünü alacak, ama sizin düşündüğünüz gibi değil. . .şimdiden kötü bir komünist ve belki de kötü bir doktor oldum." - "Ben bunu henüz fark etmedim, Barbara." - "Ama öyle," dedi. Paketi bir yere yerleştirdim. Açık pencerenin çerçevesinde hareketsiz titremelerle parlak bir ağustos sabahı asılıydı.

Hiçbir erkek kibirden uzak değildir, o nedenle tam da o yıl elde ettiğim mesleki başarılar, sadece hırsımı tatmin etmekle kalmamış, aynı zamanda sevdiğim kadın için belli bir sevinç nedeni olmuştu. Böylece Tıp Kongresi'nin, benden, yaptığım araştırmaların sonuçlarıyla ilgili konferans vermemi istemesini de uygun bulmuştum. Yolculuğa çıkmadan bir gün önce Barbara'ya veda ettiğim için onunla peronda karşılaşmam şaşırtmıştı beni: "Birini mi karşılamaya geldiniz?" -"Hayır, birini geçiriyorum," beni geçirmeye geldiğini hemen anlamadığım için gülüyordu, nihayet durumu kavradığımda yüzüme bir mutluluk ifadesi yerleştiği için gülüyordu, fakat tren hareket ettiğinde artık gülmediğini fark ettim: Elini hafifçe kaldırmış sallamadan öylece duruyordu peronda ve çok ciddiydi. Onun yanımda götürdüğüm son görüntüsü buydu. Konferanstan sonra bir mektup yazdım, çünkü bütün umudum, güvenim, kendime duyduğum inanç, her şeyi anlamaya hazır oluşum, o günün sonbahar ışığıyla birleşerek hasrete dönüşmüştü.

Eve döndüğüm o öğleden sonrasında işle ilgili bir bahane uydurarak hemen hastanenin çocuk bölümüne gittim. Üst kattaki ana salonda küçük bir kız çocuğunun başındaydı; her zamanki sakinliğinden eser yoktu, kızın durumu göz önüne alındığında son derece gereksiz bir telaş içinde olduğu dikkatimi çekmişti. Çocuk, önceki gün geçirdiği bir trafik kazası sonrasında beyin sarsıntısı nedeniyle getirilmişti hastaneye, bütün belirtiler bunu gösteriyordu, zayıf ve düzensiz nabız, düşük vücut ısısı, sığ nefes ve yirmi dört saattir sürmesine rağmen olağanüstülük arz etmeyen uyku hali, kan alındıktan sonra düzelme belirtileri vardı ama Barbara, çocukta intrakrani-al basıncın artuğını, bu durumun kafatasının açılması veya omurilik sıvısının alınması gibi cesur bir müdahaleyle ortadan kaldırılabileceği düşüncesine

kaptırmıştı kendisini. Ben çocuğa bakarken umutsuz bir sıkıntı içinde, “Ben karar veremiyorum...” demişti -“Diğer doktor arkadaşlar ne diyor?” Omuzlannı silkti: “Beyin sarsıntısı. .. ama ben size güveniyordum ...” Kuşku duymasından bir ölçüde etkilenmiştim: “Bakın, teşhis sezginizin ne kadar güvenilir olduğunu biliyorum...fakat bana sorarsanız duruma beyin sarsıntısı derdim... eğer elinizde başka veriler yoksa?” Sesi daha da umutsuzlaşmıştı: “Güvenirliliğimden eser kalmadı. ..Artık herhangi bir görüşüm yok, sadece sezgilerim ve sahici korkulanın var...”- “Sezgi ve korku bu kadar ağır bir müdahalede bulunmak için yeterli değil.” - “Zaten mesele de bu...yeterli değil... artık mesleğimi icra edemiyorum.” Çok sinirli ve aşın yorgun olduğu kesindi, büyük olasılıkla bütün geceyi uykusuz geçirmişti. “Barbara,” dedim, “hayal görüyorsunuz ...bu basit bir durum, öyle basit ki belki binlerce kez karşılaştık bu hastalıkla ve tedavi ettik. ..yapılması gereken her şey yapıldı. Biraz morfinle, her koşulda işi hallederiz ...ne siz ne de ben böyle bir cerrahi müdahale için sorumluluğu üzerimize alamayız ...sakin olun...” Ellerini, olağanüstü dişi ellerini kalbinin üzerine bastırdı: “Belki de haklısınız,” dedi. “Peki, birkaç saat uyumanız gerekmiyor mu? Bu süre içinde yapmanız gereken şeyleri ben severek yapabilirim ... ” Başını sallayarak onayladı beni.

Akşam bir kez daha yukan çıktım. Tabii ki uyumamıştı, kafasında buz torbalan olduğu halde hâlâ bıraktığım gibi bilinçsiz yatan çocuğun başında oturuyordu ya da yeni gelmişti. Bununla birlikte çocuğun durumunda belli bir iyileşme olduğu izlenimini edinmiştim, kalp atışları sakindi, önceki kadar da solgun görünmüyor, aynca daha derin soluk alıyordu. “Tamam,” dedim, “her şey normal seyrediyor...” - “Eğer omurilikten sıvı almak istiyorsak şimdi yapmalıyız,” diye yanıtladı beni tuhaf bir inatla, “yoksa geç kalmış oluruz.” -“Evet, Tanrı aşkına, neden? Siz felç belirtileri görüyor musunuz?” - “Hayır.” Şu an çocuğa bakışı bir doktorun bakışı değildi, adeta rahatsız, neredeyse nefretle dolu öfkeli bir korku vardı gözlerinde. Sonra bezginlikle şöyle dedi: “Artık hiçbir şey bilmiyorum...” - “Hadi biraz açık havaya çıkın, her türlü ölçüyü yitirdi-niz...herkesin başına gelebilir bu ...hastayı yarın başka bir doktor arkadaşınıza devredin, hadi gelin...” Dediğimi yapmak için ayağa kalktı: “Tamam, gidelim hadi.”

Kestane ağacının altı havasız ve boğucuydu. Bahçenin sonuna kadar yürüyerek yukarı doğru çıktık, binanın duvarları aysız karanlıkta

parıldıyordu, yukarıya çıkıp, kavisli taş bankı çevreleyen sıhhi kabartmalarla süslü tapınağı andıran anıtımsı seyir noktasından, üzerinde, yıldızsız kubbenin kırmızımsı pusu içinde tek bir yıldızın bile görünmediği aydınlık sonbahar gökyüzünün gerilmiş olduğu kente, aşağıya, insanların yıldızlarla örtülü evlerine baktığımızda, işte tam o anda, çok daha önce düşünmem gereken şey gelmişti aklıma: “Söylesenize Barbara, dünden beri bir şey yediniz mi siz?” Hem sıkıntılı suskunluğumuzu bozduğum, hem de sıradanlığa dönüş hoşuna gittiği için biraz gülümsedi: “Benim yerimde olsanız aklınıza yemek gelir miydi?” - “Öyleyse geri dönüyoruz, ya sizde, ya da bende çay içelim...” Birkaç saniye düşündü, yüzünde alışkın olduğum öfkeli ifadeyi gördüğüm için sevinmiştim. “Çocuğa bir kez daha bakmak istiyorum,” dedi, “sonra...evet, daha sonra ne yapacağımıza bakarız ...” -“Eğer isterseniz kıza ben de bakabilirim.” - “Hayır, siz evinize gidin, sizi arar durumunu haber veririm.” -“Öyleyse ben bu arada çayı hazırlıyorum.” -“lyi olur,” dedi ve gitti.

Telefon ettiğinde epeyce zaman geçmişti. Bu arada ben çayı demlemiş ve bekar evimde yiyecek ne bulduysam çıkarmıştım. “Çocuk ne yapıyor?” diye sordum. “Bir değişiklik yok, belki biraz daha iyi ...size geliyorum," dedi yanıt olarak. “Tamam, çay hazır," dedim ama kapattığı için son söylediğimi duymamıştı. Hemen gelmedi, hattâ koridorda hızlı adımlarını duyduğumda, çocuğun durumunda olumsuz bir gelişme olduğundan kaygılanarak hastaneye dönmek üzereydim. İçeriye girip hazırladığım masayı görünce gülümseyerek durdu, tam ona doğru yürüyordum ki kapının yanındaki elektrik düğmesini kapadı. Kollarını ensemde hissettiğimde derinlere gizlenmiş, olgunlaşmış, anısı büyük, dile gelmeyen anaç bir huzur dolmuştu içime.

Mutluluktan söz edebilir miyim bilmiyorum; yaşadığım şey kesinlikle özlediğim bir şeydi; karanlıkta gözlerim kapalıyken yüzünü gördüm onun, tanımlanamaz derinliklerden yavaşça yukarı çıkmıştı. Topraksızlıkta ruhun toprağıydı adeta, görülebilenin ve hissedilebilenin gece haline nüfuz etmişti; her soluğa nüfuz etmişti; vücudunun her lifine, hattâ iskeletinin kemiklerine, kol kemiğine, parmak eklemlerine, hattâ dişlerine nüfuz etmişti dişilik ve beni sonsuz düşsel dişilikle doldurmuştu. Mutluluk değildi, ne kadar mutluluk hissettiğimi, gizemli sonsuzluğunun beni kabul ettiği bir başka Ben’e ne kadar dönüştüğümü fark edebilmek için sanının

suskunluğun, şaşkınlığın ve bakmanın bu son katmanında yeni ve daha derin bir göz gerekiyordu. Zira sadece kendi Ben'inin içinde kalan mutlu ya da mutsuz olabilir, oysa ben gerçek mutluluk bilincini, aydınlanan günle birlikte kendi Ben'im yeniden içime yavaş yavaş sızdığında yaşadım, fakat bunun asıl bilincine vardığım an, hasta koğuşlarını dolaşırken sonunda o çocuğun yatağının başında durduğum andı: Çocuk kendine gelmişti ve bana mutlu gözlerle bakıyordu.

"Doktor hanım nerede," diye sordum hasta bakıcıya. -"Bugün izinli, Doktor Bey."

"Yine de onu arayın, sevinecektir."

Bir süre sonra geldi. Bütün ciddiyeti, bütün soğukkanlılığıyla, sırtında beyaz mantosu olduğu halde, kendisine beklentiyle bakan çocukların arasından çatılmış kaşlarıyla geçerek geldi, bana sadece kuru bir selam vermişti: "Ne zaman kendisine geldi?" - "Bu gece Doktor Hamın," diye yanıt verdi hemşire benim yerime. Çocuğu iyice muayene etti, kalbine ve nefesine baktı, fakat yüzünde kaygılı bir ifade vardı: "Olabilir," dedi nihayet, "atlattığını umalım." -"Elbette atlattı," diye girdim söze, sonra hiç gerek yokken ekledim, "çok sevindim." Benim söylediklerimi hiç dikkate almadan sadece şunları söyledi fısıltıyla: "Umanın lusid interval değildir. Ciddiyeti, beni öyle etkilemişti ki sadece çocuğunkini değil, kendi kaderimi de tehlikede görmüştüm; uğursuz bir şeylerin yavaş yavaş yaklaştığını hissediyordum. "Hayır," dedim, "hayır. ..artık her şey daha iyi olacak." - "Yine de siz buz torbası koymaya devam edin, hemşire," dedi, "ve eğer herhangi bir değişiklik olursa, hemen beni arayın." Sonra gitti.

Öğleden sonra telefon edip çağırdığı için gittim. "Beni affet," oldu ilk sözü. Biraz şaşırmıştım: "Tanrı aşkına seni ne için affedeyim?"- "Benimle işin kolay olmayacak. . .ben kendime bile zor geliyorum." Onasanldım ve elini saçlanma koydum.

Bu anlattıklarım perşembe günü olmuştu. Cumartesi günü çocuk, felç belirtileri göstermeye başladı. Ve pazarı pazartesiye bağlayan gece öldü. Doktor Barbara'nın teşhisi doğru çıkmıştı.

Sanırım bu andan itibaren hata üstüne hata yaptım. Kendimle, onunla ve ikimizin geleceğiyle o kadar meşguldüm ki, küçük kızın ölümü kafamı başka hastalardan daha fazla meşgul etmiyordu, Barbara'nın durumdan farklı etkilendiğini hissetmeme rağmen, kendisini büyük bir inatla yeniden işe vermesi nedeniyle, aldanmıştım, evet, iş sayesinde üzücü olayı unutacağını düşünüyordum. Daha doğrusu, aramızdaki aşk sayesinde bu olayı unutacağını umuyordum ve yaklaşık üç hafta sonra, bebek beklediğini -ki çocuk sahibi olmak her zaman endişe kaynağıydı onun için- son derece kuru bir tarzda söylemek için elimi tuttuğunda, geleceğe güvenim büyük bir avuntu olarak çiçeklenmişti ve ikimizin kısacık varoluşunda doğayı ve yansımasını, ölümü ve dünyevi sonsuzluğu görmüştüm; etrafımızdaki dünya, içimizde bütünlüğe ulaşmak için batmıştı. Oysa o, hastanedeki işi bırakması, derhal evlenmemiz ve kırsala taşınmamız yönündeki önerimi reddetti. Sadece, "Daha sonra," demişti, "belki. ..daha sonra." Artık daha çok çalışıyordu; normal işi dışında benimle birlikte laboratuvarda serolojik araştırmalara başlamakla kalmamış, aynı zamanda politik faaliyetlerine de yeni bir coşkuyla atılmıştı, izinli olduğu her zaman işi vardı. Bütün bunların bir tür kendi kendini uyuşturma olduğunu fark edemedim, tersine bütün bunlara içsel olarak katıldım, hatta yaptığı işi benim işime yaklaştırmak istediğini düşündüğüm için laboratuvardaki çalışmasını da destekliyordum, açık açık anlattığı anlarda öğrendiğim elde ettiği politik başarılar da sevindiriyordu beni, aslında politikadan hiç hoşlanmamama rağmen, onun etkileyici inancından -ki kesinlikle kadınsı değildi- kendimi uzak tutamıyordum, evet, hastanede örgütlediği komünist hücre oluşumunun kaydettiği her başarıya ben de onunla birlikte seviniyordum ve bu öyle bir noktaya varmıştı ki, bunca ilgime rağmen ona bir türlü ulaşamadığımı, benden beklediği çocuktan neredeyse hiç söz etmediğimizi ve ilişkimizin çok farklı bir düzleme kaydığını fark edememiştim. Sadece bir kez -elinde bir tüple laboratuvar tezgahına eğilmiş vaziyette neredeyse lakayt bir sesle- şöyle dediğinde şaşırdığımı hatırlıyorum: "Benim çocuğum yüzünden başkaları ölmek zorunda kaldı." Ama bu olayı hemen unutmuştum.

Ekimde üç günlük izin aldı, bana söylediğine göre akrabalarıyla mal-mülk işlerini halledecekti, evlilik planımız giderek aciliyet kazanıyordu çünkü. Bu yolculuğun bu kadar ani olması dikkatimi çekmemiş, hissettiğim mutlak güvenlik içinde bundan hiç rahatsız olmamıştım; bu duygular içinde vedalaşmıştım onunla. O günlerde gazeteler, bir komünist darbe planının

açığa çıkarıldığını, birile-rinin bakanlardan birine suikast yapma hazırlığı içinde olduğunu yazıyordu satır aralarında. Iyi bir gazete okuru olmadığım için bu yazılanlara dikkat bile etmemiştim; aynca tam da o günlerde hastanede işler çok yoğundu, Barbara'yı çok özlediğim ve yakında eve döneceği için sevinç duyduğumdan yoğun çalışmadan şikayetçi değildim. Ama günler geçmiş Barbara dönmemişti. Onun yerine bir otel odasında zehir içerek hayatına son verdiği haberi geldi. Kullandığı *zyankali* adlı zehiri laboratuvardan almıştı.

Sonrasında ve izleyen aylarda neler olduğunu anımsamıyorum. Çok sonralan tesadüfen bana bıraktığı mühürlü paket geçti elime. Önce açıp açmamakta tereddüt ettim. Ama sonra açtım, en üstte bir mektup vardı; bir satırlık bir mektup: "Seni sevdim." Paketin içinde ayrıntılı darbe planlan ve darbenin başarılı olması halinde yapılacaklar konusunda bazı talimatlar vardı. Hepsini yaktım.

Marius Yukarı Köy'de çalışmaya başlamıştı. Onunla evime giderken karşılaştım.

"Burada ne yapıyorsunuz, Marius?"

"Burada harman elle kaldırılıyor," diye yanıtladı beni, yüzündeki ifade bunun bir kazanım olduğunu söylüyordu.

"Bu çok özel bir şey değil? Yukarı Köy'deki az topraklı çiftçiler, harmanı hep elle kaldırdılar ve bundan sonra da böyle yapacaklardır sanının. Onlar için daha pratik."

Beni çürütmek niyetindeydi: "Ama tahılı aşağıya değirmene taşımaları gerekir:"

"Çuvalları yüklemek demetleri yüklemekten daha kolaydır, zaten samana da burada, yukarıda ihtiyaçları var."

"Evet," dedi. itirazım onu kızdırmıştı, yürümeye devam edecekti.

"Dinleyin, Marius, şu motor hikâyesi de ne?"

“Teleferik de koptu,” dedi, yolumuz aynı olmasına rağmen, beni olduğum yerde bırakıp yürümeye koyulmuştu.

Hiç öfkeli değildim, tersine, ben arkasından ağır adımlarla yürürken onun önümde hızlı ve çevik adımlarla sarsak sarsak yürümesi beni eğlendirmişti. Keyfim yerindeydi, Marius’un bunu bozmasına izin vermeyecektim, keyfim yerindeydi çünkü Wetchy’nin oğlu konusunda zafer benimdi, keyfim yerindeydi çünkü önümde yürüyen Marius erkek değildi ve Irmgard’a bir şey yapamayacaktı, keyfim yerindeydi, çünkü rüzgâr çok güzel esiyordu.

Evet, günlerdir zayıf habercilerini estiren sonbaharın gönderdiği poyraz, gerçek bir fırtınaya dönüşmüştü. Gökyüzü berraktı, fırtınanın oyun oynayacağı, önüne katıp sürükleyebileceği tek bir bulut bile yoktu, bu saydam ışık fırtınasının içinde bütün vadi, karşıdaki dağ sırtlan, yumuşak ve serin bir dalgalanma tarafından yakalanmış gibi görünüyordu. Arkamda ve Kuppron’un yamacının sağ tarafındaki ormanda çam ağaçlarının tepeleri sallanıyor, dalların çıtırdayarak eğildikleri duyuluyor, rüzgâr giysilerimin içine eserek ince yazlık ceketimi serin üfürüğüyle kabartıyordu. Ama üşümüyordum; bir elimde bastonum ve alet çantam, diğer elim pantolon cebimde ağır ağır köye doğru yürüyordum, önümde Trapp rüzgârın arkasından koşuyordu, onun biraz önünde de Marius vardı. Geniş bir kırpma makası gibi geçiyor toprağın üzerinden rüzgâr, sanki o da biçmek istiyor toprağı, sanki birkaç günlük sakalını, kaşındıran sakalını tamamen kesip sinek kaydı tıraş etmek istiyor toprağı, böyle de duyuluyor sesi; çelik gibi ve inatçı, bu geniş şeridin altında, kısa sakalın aralarında kalmış olan, hâla dünyaya yayılmış yumuşak ve yazımsı kum, uzaklara taşınacak, silinecek. Fakat sadece yaza özgü yumuşaklık değil, aynı zamanda, kumun altında sarmalanmış olarak yatan yazın yakıcılığı, tarlaların keskin ve köşeli hasat tozu ve aşağıdaki dönemeçlerden eğim yaparak yukan yükselen sokakların keskin, aşındırıcı kumu da, yamaçlara inmek ve oralara yayılmak için düşüyor rüzgârın önüne: Bu ısırıcı kuruluk, aceleci rüzgâr-bıçağının dişlerini, iyice biledi, öyle ki önüne ne gelirse kazıyıp alıyor; gözle görülemeyecek kadar saydam fırtınanın içinde binbir çeşit lif ve koku uçuşuyor, biçilen tarlaların, otlann, peygamber çiçeği saplarının kokusu... Derelerin bataklıklarından gelen nane kokusunun liflerini taşıyor fırtına, bahçe köşelerinden toplanmış güneşli çiçek kokularım. Çatlaklarından rüzgârın geçip temizlediği domuz ve inek ahırlarının, gübre çukurlarının

kokusu işlemiş fırtınanın içine; esen ve akan bütün bu koku lifleri hızla geçip gidiyor; kokular inceliyor, inceldikleri için giderek soyutlaşıyor. .. bütün bu uçuşan ve uzayan koku lifleri, Kuppron’un, sarp kayalıklarına takılarak bir süre daha kokmaya devam ettikten sonra, çakılları neredeyse hiç hareket ettirmeden indikleri yamaçlarda parçalanıyor. Sadece canlılar duyuyorlar fırtınayı. Bu sırada hayatıyla ve rüzgârla yanşan bir tavşan yolu geçiyor. Hayvan, Trapp'ı gördüğü için birdenbire yönünü değiştiriyor, bu kez benimle karşılaşınca bir kez daha yön değişikliği yapıyor, ben de sanki onu avlamak istiyormuşum, bu gülünç hareketle işini bitirebilecekmişim gibi bastonumu kaldırıyorum. Neşeli olan sadece ben değildim, bir sporcu gibi sevinç nidaları atarak tavşanın arkasından koşan Trapp'ın da, hattâ tavşanın da keyfi yerindeydi, çünkü aniden serinleyen ve hareketlenen yaz gününü amansız bir sevinç doldurmuştu, insanı sevinmek için zorlayan, neredeyse acımasız denebilecek bir sevinç, bir anlamda, fırtınayla gelen, onunla birlikte yağ, et ve kaslara, hattâ daha da ilerleyerek kemiklere nüfuz eden, dışarıdan zorla giren bir sevinçti bu, yağ, et ve kaslara sanlı iskelet bile, fırtınadan -aynı kayalar gibi- hiç etkilenmediği, hattâ üşümediği için sevinçliydi.

Ama Wetchy’nin oğlu iyileşmeseydi böyle olmazdı.

Marius ilk evlerin arasında gözden yitmişti. Onu izlemeye niyetim yoktu. Rüzgârlı öğleden sonrasina ve vadiye bakıyor, kendime zaman bırakıyordum, eğer bir kahvehane olsaydı sanırım hemen girer otururdum. Çünkü mutlu insanın zamanı vardır, önünde uzanan hayat ona sonsuz uzun, hayallerle doldurabileceği kadar uzun görünür, bütün boyutlar büyümüştür ve her şey yavaşlar, çocuklar gibidir artık ve kendi kendisine şöyle der: “Büyüdüğüm zaman ...” Evet, nihayet büyüdüğümde ne yapacaktım? Büyük ihtimalle yine köy doktoru olurdum ....

Köy yolundan yavaş yavaş yürüyerek yukanya çıkmaya başladım. Dağ Çiftliği’nin yakınlarına gelince, her günkü öğle sonrası müziği, harmanın neşeli boğuk ritmi ulaştı kulaklanma, çünkü bu işlemi evinde yapmayanlar, âdet olduğu üzere buraya geliyorlardı. Zamanım vardı; çalışmaları görmek istediğim, belki de son haftalarda elle harman kaldırma konusu fazlaca konuşulduğu için bu sese doğru yürüdüm. Ana kapının gotik tarzda yapılmış taştan sivri kemerinden geçtim. Sonra çitlerle parsellere aynlarak

tarla ve sebze bahçelerine bölünmüş ve çoktandır büyük çiftlik olmaktan çıkmış Dağ Çiftliği'ne girdim: Alanın, dağ tarafı çevrilmemiş, şu an sadece o boğuk ritmin duyulduğu uzun harman yeri görülüyor; bina tek katlı, ahşaptan yapılmış üst kata dağ tarafından doğrudan ulaşıla-biliyor, çiftlik tarafından gelmek için ise dik bir rampayı çıkmak gerekiyor. Böylece saman ve demet yüklü arabalar, çiftlik içinde tur atmadan bir taraftan girip öteki taraftan çıkabiliyor. Rampa, çitlerle ana kapı arasında boş bırakılmış düz bir araba yoluna açılıyor. Ben işte bu yoldan, Dağ Çiftliği'nin çatılannı atlayarak hafif bir dalga halinde arkamdan esen rüzgârın da yardımını alarak harman yerine doğru yürüyordum. Fakat rüzgâr nedeniyle ambarın kapısı kapalı olduğundan alt kattaki küçük girişi kullanmak zorunda kaldım. Girişin hemen yanında bir eşek tarafından hareket ettirilen dolap gıcırdıyor, köyün çocuklan da toplanmış eşeği izliyorlardı.

Taş zemin katın yansı dağın içine yapılmıştı, burası, çiftlik tarafına açılan birkaç küçük pencerenin karanlığı altetmeye yetmediği alçak bir mekândı. Yukarıda harman dövenlerin gürültüsü duyuluyor, burada ise, eşeğin harekete geçirdiği eleme düzeneği dönüyordu. Kızlardan bazıları, tahta bir borudan geçerek yere akan ürünü, eleme düzeneğine verip elenen tahılı, mekanın arka duvarını oluşturan birbirinden tahta duvarlarla ayrılmış bölümlere küreklemekle meşguldü. Kulakları sağır eden bir gürültü vardı, bu gürültülü karanlıkta kızlan hemen fark edememiştim; Irmgard da aralarındaydı.

Taze tahılın tatlımsı kokusu tozlu havada, kalın bir tabaka halinde yüzüyordu.

“Merhaba,” dedim gereksiz yere, zira bu gürültüde kimsenin duyması mümkün değildi, “merhaba Irmgard.”

Geldiğimi fark eden birkaç kız oldu; beni hâlâ görmemiş olan Irmgard'a yaklaştım:

“Merhaba Irmgard,” diye bağırdım bir kez daha.

İşinden başını kaldırıp yüzüme baktı bir an, beni gördüğüne sevinmiş gibiydi.

“Yeterince ot toplayabildin mi?” diye sordum yine bağırarak.

Sohbetimizi daha rahat sürdürebilmemiz için dışarıya çıkmamızı önerdi. Rüzgârın dışarıdan ittiği kapıyı zorla açtığımızda, kafasını içeriye küçük ama şiddetli bir esintiyle sokarak tahıl tanelerini havalandıran rüzgâr, kızların öksürmesine neden olduktan sonra yukarıya doğru sıvışmıştı.

Çocuklar ortalıkta dolanıyor, rüzgâr ıslık çalıyor, eşekcik dönüp duruyordu. Burada kalamazdık. Yapının uzun tarafında rüzgârdan korunaklı dar bir alan vardı. Kaba taşlardan yapılmış duvarın yanındaki çayırlık bayıra oturduk. Harman gürültüsü buraya kadar geliyordu ama hiç olmazsa birbirimizi anlayabiliyorduk.

“Eee, ot aramaya çıkmıştınız, nasıl geçti?” diye yineledim sorumu.

“Güzeldi,” dedi.

“Büyükannen de herhangi bir yaramazlık yok değil mi?”

“Hayır, o da çok iyi.”

Bana bir şey söylemek istediğini ama sözlerinin boğazında takılıp kaldığını hissetmiştim.

Kestirmeden gidip sordum: “Neler oluyor, Irmgard?”

Kehribar hareli gözleriyle bakıyordu yüzüme, bir süre sustuktan sonra, “Marius buradan gitmeli,” dedi.

Benim için sürpriz olmuştu bu, adamın gitmesi gerektiğini söyleyecek son kişinin Irmgard olduğunu düşünüyordum.

“Hımmm.”

“Evet, o gitmeli.”

“Büyükannen yüzünden mi?”

Yüzündeki ifade çok şaşırdığını gösteriyordu. Gisson Ana’nın kötü kehanetlerini hiç duymamış gibiydi.

“Aslında senin Marius’u sevdiğini düşünüyordum.”

Bir süre sustuktan sonra, “Evet,” dedi.

“Buna rağmen gitmeli, öyle mi.”

“Çocuğum olmasını istiyorum.”

“Söylediğin mantıklı, ama ne yapalım ki yanlış adama rastlamışsın. .. ”

Korkutucu bir suskunluk içindeydi.

“Peki, ne yapmamız gerekir, Irmgard? ...Marius sadece konuşuyor, beni de istemediğine göre.”

En azından gülmüştü sözlerime.

“Bu herif senden ne istiyor? Neden peşinde dolaşıyor? ...Seni seviyor olamaz değil mi?”

Öfkeyle sıçradı: “Beni seviyor.”

“Öyle mi?...Peki, senden ne istiyor?”

“Beni öldürmek istiyor.”

“Demek öyle,” dedim öfkeyle, “boş lafla sevgili öldürmek de mümkündü zaten.” Yüzünde bir gülümseme belirdi; belli ki öfkelenmem onu eğlendirmişti. Dizlerini göğsüne çekmiş, rüzgar eteğini kaldırmasın diye de kollarını da dizlerine dolamıştı, Gisson Ana'dan aldığı eğlenceli bir güven içinde konuştu: “Hayır, beni gerçekten öldürecek.”

“Kahretsin, kızım, yaşlı bir doktorla eğlenmemelisin.”

Biraz bekledikten sonra sordum: “Yoksa ondan korkuyor musun, Irmgard?”

Yüzüme biraz alayla baktı: “Korkmak mı? Hayır.”

“Peki ama, şu palavracıyı, şu gezgin vaizi neden kovmuyorsun.. .bırak çekip gitsin!”

“Yapamam,” sözleri çıktı ağzından.

“Onu bu kadar çok mu seviyorsun?”

“Babam...” dedi biraz çekinerek.

“Babanla ilgisi ne, Irmgard?”

“Marius çok uzaklardan geliyor. ..”

“Evet,” dedim, “umarım yakında yine uzaklara gider, hem de çok yakında.”

“Evet,” dedi.

“Yani... eğer sen istersen hemen ortadan kaybolur. ..” “Yapamam.”

“Dinle Irmgard, önce akıllı uslu konuşuyor, çocuk doğurmak istediğini söylüyorsun, sonra da ‘yapamam’ diyorsun...şu şehirli alıklardan olsaydın anlardım, onlar da çocuk sahibi olmak istemiyorlar. . .ayrıca bütün bu olup bitenlerin babanla ne ilgisi var. ..?” Düşündü.

“Yoksa oda mı öldürülecek?...Böyle devam ederse, Marius bütün ailenin köküne kibrit suyu dökecek. ..”

En sonunda düşüncelerini toparlayabilmişti: “Annem sert biri... ”

“Bir anlamda evet.”

“Bu durumda ben babamın yanında olmalıyım, yoksa...” “Yoksa?”

“Babam, artık Marius’un geldiği ve gideceği o yerde ...babamı da oraya çekiyor. ..”, söylemek istediğini nihayet ifade edebiliyordu: “ . ..babam için korkuyorum...evet.”

“Hımın, bu durumda benden Marius’un gönderilmesi için yardım etmemi istiyorsun, öyle mi. ..?”

Sevinçle başım salladı: “Evet, babam sizi dinler Doktor Bey...” “Bu zor bir iş, Irmgard...sadece baban meselesi değil, bütün köy aynı durumda ...”

Düşkırıklığına uğramıştı: “Biliyorum ...”

“Şu senin tuhaf âşığın nerelerde şimdi?”

Dövenlerin sesinin geldiği ambarı gösterdi.

“Haydi,” dedim, “şimdi biraz daha işim var, işim bitince yine uğranın sana ... konuşmamıza devam ederiz .. .işiniz hemen bitmez sanırım...”

Bazen gecenin geç saatlerine kadar harman dövüyorlar; bu, gün ışığına bağlı olmayan bir iş.

‘‘Tamam, Doktor Bey,” dedi itaatkar bir şekilde ve yeniden işinin başına dönmek için ayağa kalktı.

Çayırlık yamacı tırmandım, çünkü köyün dışından da yapının üst tarafındaki binalara ulaşabilirdim. Oraya vanp ambarın arka kapısının açık olduğunu görünce içeriye bir göz atmaktan kendimi alamadım: Saman yığınının çevresinde harmancılar, bir bacaklarını hafif bükerek arkaya koyup, sonra yine belli bir ritimde gererek kalın sopalarını indiriyorlar ve taneler, yığının içinden altından damlalarmış gibi fırlıyor, oraya buraya sıçrıyordu. Marius’un arkası kapıya dönüktü, zaman zaman cesur profilini görüyordum, işini fanatik bir tutkuyla yapıyordu, o anda profilinin Miland’ın profiline benzediğini fark etmiştim.

Çitlerden birinde oyalanan Trapp’ı ıslık çalarak çağırıp, köyün çıkışında yolla buluşan dar patikaya çıktım, üşümemek için hızlı yürüyordum; rüzgâr giderek şiddetlenip soğumuş, içindeki kokular donduğu için fark edilmez olmuştu. Irmgard’ın anlattıklarından fazla bir şey anlamamıştım, özünde bu adamı mutsuzca sevdiği ve benden, sunamayacağım belirsiz bir yardım beklediği açıktı. Gisson Ana’dan daha çok şey öğrenebileceğim için ona başvurmaya karar verdim; zavallı kızı bu karışıklık içinde bırakmak

olanaksızdı. Elbette hiç kimse başkasının kaderini belirleyemez, hele erkekler bu konuda daha baştan başarısızlığa mahkumdur, fakat ben Gisson Ana’ya güveniyordum.

Hastalarımla işimi bitirip Dağ Çiftliği'ne indiğimde hava kararmaya başlamıştı. Rüzgâr sertliğinden hiçbir şey kaybetmeden gece rüzgârına dönmüştü ama gündüz olduğu kadar kuru değildi artık, nemin yumuşaklığını taşıyordu yanında ve gökyüzünün kuzeyinde kara bulut kümeleri bekliyordu. Bazı pencerelerden ışık sızmaktaydı, Gisson Ana’nın mutfak penceresi de sokağa san dikdörtgenler düşürmüştü. Pencereden içeriye baktım: Gisson Ana’yla Mathias akşam çorbalarını içiyorlardı, Irmgard yanlarında yoktu; harman sesi kesilmiş olmasına rağmen hâlâ eve gelmemişti. Elbette kızı evde de bekleyebilirdim, fakat içimden bir ses onu almaya gitmemin daha doğru olacağını fısıldamıştı kulağıma.

Sivri kemerli kapının arkasındaki duvarın köşesinde şiddetli rüzgârın etkisiyle bir lamba sallanıp duruyordu. Evlerin kapılarının çevrelediği avlu karanlık ve sessizdi, karşıda harman işleminin yapıldığı yapının koyu konturları görünüyordu. Evlerden birisinin açılan kapısından dışarıya hızla bir ışık huzmesi düşmüş ve biri kabın içindeki bulaşık suyunu yere dökmüştü. Rüzgârın küçük meyve ağaçlarını salladığı ve yapraklarını hışırtılı bir çağlayana dönüştürdüğü bahçeleri geçerek harman yerinin önündeki meydana geldim. Kimse yoktu, eşekciğin işi de bitmişti, alt katın küçük pencerelerinden solgun bir ışık sızıyordu.

Aşağıda kimse yoktu. Işık, etrafında tozların gevşek bir sinek sürüsü gibi süzüldüğü, kirden kabuk bağlamış iki tavan lambasından geliyordu. Fakat hava solunabilir ve sakindi. Araç gereç ortalığa bırakılmışu. Eleme makinesine iki tahta kürek dayalıydı, gelmekte olan kışın dinginliği, tahılın kürendiği bölmelerin köşelerinde ve mekânın görünmez derinliklerinde yaUyordu. Bir ara yukarıdan sesler çalındı kulağıma. “Irmgard sen misin?” diye seslendikten sonra, kimse yanıt vermediği için, adımlarımın alunda vargüçleriyle gıcırdayan merdivenleri çıktım.

Son basamağa gelince, üst kata bir göz attım: Irmgard'la Mari-us, süpürülmüş harman yerinin tam ortasında birbirlerine yüzlerini dönmüş olarak öylece duruyor, kımıldamadan birbirlerinin gözlerine bakıyorlardı.

“lyi akşamlar,” dedim, ama boşuna, bir kez daha selamladığımda da başlarını çevirip bakmadılar. Aralarında yaklaşık bir metre mesafe vardı, Marius hafifçe eğilmiş ve kolunu hafifçe kaldırmış öylece duruyordu. Irmgard dimdikti. Hipnotize edilmişlerdi sanki.

Ben de öylece durup bekledim.

Erkek konuşmaya başladı: “Senin sunduğun kurban büyük.”

Mekân derin bir karanlık içindeydi. Tavandan aşağıya sallanan ampul ikisinin tam üzerine düşürmüştü ışığını. Arkadaki ambar kapısı kapalıydı, fakat tahta duvarların çatlaklarından rüzgâr ıslık çalarak esiyor, üst üste yığılan ekin demetlerinin saplan hava akımı nedeniyle şiddetle hareket ediyordu. Başka hiç ses yoktu...

Marius tekrar etti: “Senin sunduğun kurban büyük. Seni seviyorum.”

Nihayet kız da konuştu, biraz donuk da olsa Irmgard’ın, her zamanki sesini duymak sevindirmişti beni: “Evet bu büyük bir kurban, çünkü sen doğurtamazsın, senin öpücüğün yok, çocuk sahibi olamayacağım.”

Marius’un sesi vaizlerin sesini andırıyordu: “Sen, doğurmaktan fazlasını yapacaksın, gebe kalmaktan fazlasını...Sunduğun kurban için sana kurban sunacaklar.”

Korkunç, ama aynı zamanda gülünçtü. Bu adamın deli olduğuna hiç şüphem kalmamıştı, fakat Irmgard'ın akıl sağlığı yerinde olmalıydı, asil bir çiftçi kanından gelse de, hayır, o deli değildi, “Irm-gard!” diye bağırdım.

“Evet, ben de seni seviyorum,” dedi adama, sanki adam seslenmişti ona.

Hareketsiz duran Marius vücudunu hafifçe öne eğmişti: “Bakireyken ışığı, gökyüzünü ve yeryüzünü doğurdu ...yutulan kardeşleri doğurdu, her gün yeniden güneşin içinde doğdular... ”

Irmgard’ın saçları, ıslık çalarak karanlığı delen, karanlıkta dolaşan rüzgarla hafifçe hareket ediyordu, alnına dökülen bir tutam saçı kaldırmıyor, nemli dudaklarıyla ağzı düş görüyormuş ya da su içecekmiş

gibi açılmış, seven kadının hareketsiz beklentisini, açıl-mışlığını, varlığım soluyordu

“Kucaklaşmanın bakire kanında,” diyerek sürdürdü soylu konuşmasını adam törensel ses tonuyla, “gökyüzü ve yeryüzü yeniden öpüşecekler ve hasretleri son bulacak.”

“Evet,” dedi kız.

Transa geçmiş insanların böyle ağdalı laflar etmeleri beni her zaman hayrete düşürmüş, kuşkulandırmıştır. Tanıdığım kadarıyla, deli olmasının yanı sıra kaçık bir komedyen olan Marius, bu oyunu Irmgard’la bana sahneliyordu, iyi ama, hangi amaçla? Erkek olarak iktidarsızlığını örtmek için mi? Fakat ne olursa olsun, Marius gibilerinin dil zenginlikleriyle ne zaman karşılaşsam soğuk terler dökerim. Bu, delilerin dilinde ifadesini bulan insan olmanın dahiyane ilk nedeni değil midir? Bilimin en derin temelinde yatan şey bu değil midir? Hepimizin içinde yaşayan ve bizi birbirimize derin bir akrabalıkla bağlayan bu değil midir? Bu değil midir düşüncenin ve dilin, artık anlaşılamaz olanın, bizi toprağın altına, bütün ürünlerin karanlık köklerine çeken dünyevi emici güçlerin çılgın ilk nedenleri.

Artık konuşmuyorlardı. Tavandan sarkan ampul tam üzerlerinde yavaşça sallanıyordu; ampulün ışığı, ikisinin arkasına, bir sonraki gün için geniş tahta borularla elek makinesine gönderilmek üzere toplanmış büyük tahıl yığınının üzerine vurmuştu ve yumuşak tahıl tanelerinin oluşturduğu dalgalı tepeler, ışıkta ıslak ıslak parlıyordu, dalgalı vadiler iyice karanlıktaydı, ışıkta olmama rağmen kimsenin görmediği ben, büyülenmiş gibiydim, donup kalmış, karanlığın avuçlarının içine düşmüştüm.

Erkek yeniden konuşmaya başladı: “Dağlar konuştu, dağlar, yeniden yeryüzüne inmek isteyen gökyüzünün ağırlığı altında titriyorlar ve toprak titreyerek kendini gökyüzüne açmak istiyor... ” “Sen kimsin?” diye sordu kız.

Soru onu yanıltmamıştı, adam konuşmasını sürdürdü: “Toprak ürün üstüne ürün doğuruyor, ama hâlâ bakire, gökyüzü üzerinde gölge yaptığı zaman...”

“Sen gökyüzü müsün?” diye sordu kız.

“Ben aslanım,” diye tanıttı kendisini; çok şaşırmıştım. Hâlâ yerimden kıpırdayamamama, orada öylece dikilip kalmama rağmen, dilim çözülmüştü ve kıza adıyla seslendim:

“Irmgard.”

Başını çevirmeden, “Seni çağırıyor,” dedi Marius.

“Duymak istemiyorum.”

“Gidebilirsin.”

“Beni sen çağırdın, başkası değil.”

“Seni ben kurban olman için çağırdım.”

“Evet, sen babasın.”

“Daha değil.”

“Ne zaman olacaksın?”

“Senin kanın toprağa geri aktığı zaman, kurban oluşun anneyi babaya yeniden eş kıldığı zaman ve toprağı gökyüzüne, o günün kardeşleri ...”

“Ama sen gökyüzüsün.”

“Baba seni öldürdüğü zaman, sana gökyüzü olarak geleceğim, sen toprak olduğunda sana eş olarak geri döneceğim.”

“Evet,” diye fısıldadı kız, sanki karanlıktan gece çiçekleri fışkırıyordu.

Ve sonra, “Hadi yap öyleyse,” dedi kız.

“Daha değil,” dedi erkek.

“Ne zaman yapacaksın?”

Sonunda erkek hareketlenmiş, gözlerini kızın gözlerinden çekip, doğrulmuş ve sanki yanındaki tahta boruya konuşuyormuş gibi, daha önce de duyduğum tuhaf bir şarkı söylemeye başlamıştı: “Teleferik koptu, o zaman gelecek, toprak bekliyor, dağlar titriyor, savaş haykırıyor artık, toprak kanı emiyor, fakat hâlâ doymamış, hâlâ kurtarılmış değil, suçlu kan toprağa damlıyor, toprağın sevmediği suçlu kan toprağa akıtılacak, kötü gübre, yeni kötülükler, yeni zevkler için gübre, yeni küfürler için...”

Hiç kuşku yok, adamda bağıntısız sözcükleri arka arkaya dizme hastalığı vardı.

“ ...babamız tarafından gönderilen, gönüllü ve masum kurbanını sunan ve kendisi de baba olan o günahsız, yeniden dirilene kadar, kurbanın bakireninki kadar temiz kanını, susayan toprağa akıttığında, evet o zaman, bakire yeniden toprakla buluşacak, ana yeniden toprağın kızı olacak, acılar ve kötülük, dağların sağlamlığı karşısında ortadan kalkacak, otlaklardan bol temiz su damlayacak ve deniz, altın hasadı taşıyacak güneşe, aslanın altın izi, insanların ekmeğinde, ananın güneşi kutsamasında, güneşin tohumlarında, babanın tohumlarında, toprağın memelerinde ..."

Söylerken giderek soluk alamaz olmuş, ormanın içinden ıslık çalarak geçen dokunaklı bir sevinç rüzgârına dönüşmüştü. Ama birden derin bir nefes alıp vargücüyle bağırdı: “Çünkü gökyüzüyle toprak tahıl tanesinde yeniden birleşiyor.”

“Evet,” dedi Irmgard.

“Oh, anamız!” diye bağırdı Marius.

Sonra bir sopa gibi, tahta borunun yanındaki tahıl yığınının üzerine yıkıldı, elleri ve yüzünü, bütün varlığıyla onlarla birleşmek istiyormuş gibi tanelerin içine gömmüştü.

Hiç hareket etmeden öylece yatıyordu.

Irmgard da hâlâ yerindeydi; gözlerini uzaklara dikmişti, biraz önce Marius’un yaptıklarım fark etmemiş gibi görünüyordu.

Sahne böyle donup kalmıştı.

Beni de etkisi altına alan donup kalma halinden, tam o sırada yağmur, ambarın tahta duvarları ve çatısı üzerine yumuşak tıkırtılarla yağmaya başlamasaydı, belki ben de kolayca çıkamayacaktım. Mekanın içinde esen rüzgar, nemli ve gevşeticiydi, ıslıklan daha yuvarlak olmuş, derinleşmişti ve ben yavaşça, sanki sallanan bir zemine basıyormuşum gibi son derece güvensiz adımlarla kıza yaklaştım. Onu dikkatle kolunun altından tuttum.

Gördüğü düşün içinden, “Ne zaman?” diye sordu.

“Gel,” dedim ve onu merdivenden aşağıya indirdim. Kapıyı açınca şiddetli bir yağmur karşıladı bizi. Trapp’ın tüyleri sınksık-lam olmuştu, kuyruğunu sallayarak ve sabrının mükafatını gördüğü için gülümseyerek duruyordu kapıda. Dikilmiş patilerini Irmgard’ın omuzlarına koymuş, müdahale etmeye fırsat bulamadan, uyumakta olan kızın yüzünü uzun diliyle öpmüştü.

“Hayvan,” dedi kız.

“Evet,” dedim, “Trapp.”

Yağmurun yağması iyi olmuştu; bahçedeki dallar şimdi daha ağır hışırdıyor, çitler nemli parıldıyor, ayaklarımızın altındaki çakıllı toprak ıslak çıtırdıyordu, lrmgard uykudan uyanmıştı, ama hâlâ gözleri kapalıydı, onu ben taşıyordum, sonra alnındaki yağmur damlalarını silmek için aniden elini kaldırdı.

“lrmgard,” dedim.

“Evet,” dedi.

“Hâlâ korkuyor musun, kızım?”

Gözleri kapalı başını salladı.

“Şu kurban hikâyelerine artık bir son vermeliyiz ...”

Gördüğü rüyayı hatırlamaya çalışan eziyet görmüş bir insanın ifadesi vardı yüzünde. Sonra, “Yağmur yağıyor,” dedi.

“Evet, lrmgard yağmur yağıyor...benim kim olduğumu biliyor musun?”

Gözleri hâlâ kapalıydı: “Doktor Bey, sizsiniz.”

“Tamam işte.”

Fakat hâlâ rüyasını arıyordu: “Yağan babanın yağmuru ve toprak onu içiyor.”

“Tam zamanında yağıyor yağmur,” dedim, “eğer sekiz gün önce yağsaydı hasat mahvolurdu.”

“Evet,” dedi “hasat.”

Artık gözlerini açmıştı.

Avludan eve girmiş, karanlık arka odadan geçerek aydınlık mutfağa gelmiştik. Mathias hâlâ pencere kenarında oturuyordu, Gisson Ana ise, duvara yaslı iki eski sandığın üzerine tünemişti. Trapp silkelendikten sonra doğruca ocağın yanına gidip bir kenara kıvrıldı.

Gisson Ana gülüyordu: “Neredeyse sizin için korkmaya başlamıştım.”

“Evet,” dedim, “bütün peygamberlerin, bütün vaizlerin cehenneme kadar yolu var."

“Herhalde vaftiz edildiniz,” dedi Mathias oturduğu yerden. lrmgard ıslak elbiseleriyle mutfağın tam ortasında durmuş, gülümsüyor, gözlerini oğuşturuyordu.

“Gel kızım,” dedi Gisson Ana. Ve yanına gelerek eğilen koca kızı kucağına alıp sevgili çocuğunu okşamaya başladı.

XI

Kısa boylu oldukça şişman bir adam, tezgâha yaslanmış duruyor, yanındaki sandalyenin üzerine koyduğu evrak çantasına benzeyen çantasından birkaç şişe görünüyordu.

“Sabest,” dedi, “adını etiketlere bastırmalısın.”

Dudaklarına bir sigara yerleştirmiş olan Sabest, yanıt vermedi. İçki satıcısı devam etti: “Etikete Theodor Sabest, Kuppron'da Otel ve Dükkân yazdırmalısın.”

Sabest kılını kıpırdatmıyordu.

Şimdi çantasından numune şişe ve bir likör bardağı çıkaran yolcu, “Senin şerefine içiyorum, Sabest... ” dedi.

“Evet,” dedi Sabest nihayet, “benim daha geçen yıl aldığım şişeler duruyor...Köylüler şnapslarını kendileri yapıyorlar.”

Yolcu, bildiğinden şaşmıyordu: “Yeni etiketleri yapıştırabilirsin . ..Aşağı Kuppron sadece Kuppron’dan daha şık durur.” “Köylüler bu etiket için alacak değiller herhalde.”

“Senin kibar müşterilerin de var,” dedi yolcu bana yan gözle bakarak, “hemen şimdi almak zorunda değilsin, Noel'den önce, Noel hediyesi olarak, şişeleri gümüş dallarla sararsın, çok şık olur. ..” “Noel’e kadar,” dedi Sabest, düşünceli bir şekilde tekrar etti, “Noel'e kadar ...”

“Dört hafta,” dedi yolcu “hadi altı hafta diyelim, şubatta da ödersin ...”

Sabest güldü: “O zamana kadar kim öle, kim kala.”

“Geride kalanların içkiye ihtiyaçları olacak bu durumda,” dedi yolcu.

“On şişe yaz,” dedi birahaneci.

Selam verip çıktım. Kulak misafiri olduğum sahne son derece olağandı. Fakat aklımda hâlâ Marius ve Irmgard vardı, o zamandan beri her şey ben de transa benzeyen izlenimler yaratıyordu. Belki de doğru bir izlenimdi bu, hattâ böyle olduğunu gösteren bazı şeyler de var, ama belki de içinde bulunduğum durum olaylara böyle bakmama neden olmuştu, çünkü benim gibi yalnız biri, yaşamın bazı bağlarından kendisini kurtarmış biri, en ufak bir nedenle en bilinmeyene, en bilinmeyenden daha uzak, her yurttan daha uzak olan, içinde ölümün serin esintisinden başka hiçbir şey bulunmayan bir bilinmeye sürülebilir. Evet, gerek düşüncelerimde, gerekse de hastalığın karanlığıyla mücadele eden, hastaların korkusunu bilginin aydınlığıyla yatıştıran işimde, kendimi ne kadar soğukkanlı, ne kadar akıllı bulsam da, bu olanaklıydı ve bazen küçük Rosa'yı, yalnızlığım içinde yeni bağlar oluşturmak için yanıma almışım gibi geliyordu bana.

Fakat aslına bakarsanız bunun bir önemi yok, hatta üzerine düşünmek bile yersiz. Düşle gerçek arasındaki farkı reddettiğim, dünyadan düşte mi, yoksa uyanıkken mi geçildiğinin hiçbir önemi olmadığını savunduğum için değil, bizim asıl bilgimizin bütün bunlarla hiçbir ilgisi bulunmadığı, içine düştüğümüz ya da düşürüldüğümüz şu ya da bu durumdan bağımsız olduğu için: Hayatımız, aynı anda düş görmek ve uyanmak, düşün serin rüzgarı zaman zaman bizim gerçek dediğimiz o dünyada estiğinde -ki bu bizim sandığımızdan daha sık olur- dünya, olağanüstü aydınlanır; serin yağmurlar sonrasındaki toprak parçası gibi derin, ya da artık sadece sözcüklerden oluşmayan veya bir yerlerde şekilsizlikte gerçekleşen şeylerden değil, daha yüksek bir gerçeğin soluğunun değdiği ve aniden şeyleri oldukları gibi canlı ve sıcak ifade edebilen bir konuşma gibi. Fakat eğer ışıklarını, kalbimizin ve ruhumuzun keşfedilmezliğine gömülmüş sezgimiz ve bilgimiz olan bir sahadan almıyorlarsa, bu iki alan asla bu kadar iç içe giremez ve birbirlerini verimli kılamazlar.

Sokağa çıktığımda hâlâ içki satıcısının sesini duyuyordum:

“Theodor Sabest mi yazılsın, yoksa sadece Th.Sabest mi?"

“Tümü yazılsın," dedi birahaneci.

Sabahla akşamın serinliği arasına gömülmüş aydınlık ve sıcak bir eylül öğleden sonrasıydı, havada kuru bir serinlik vardı, çünkü ağustosun sonuna kadaryağan yağmur, hızla hafifleyerek dinmiş ve günün sıcak saatlerinde yükselerek gökyüzündeki bulutlara kadar uzanan hafif gri bir pus bırakmıştı arkasında. Dağların yeşilini örterek, sadece güneşin aydınlattığı kayaların görünmesini sağlayan bu pus, vadi çanağının üzerinde yuvarlak bir perde gibi asılı duruyor, vadiyi dünyanın geri kalan kısmından ayırıyordu, öyle ki insan vadinin artık yerinde olmadığını, hattâ hiç var olmadığını düşünebilirdi. Sonbahardı bu, serinliği ve sıcaklığı sonbaharın; bir sonbahar kuruluğu, sonbaharın yumuşaklığı ve ışığıydı.

Tarlalarda pulluklar işe koyulmuştu.

Eğer trans ve düşe benzer durumlar için nesnel bir ölçüt varsa, bu kesinlikle, insanın aradığı şeylerin, ona kendiliğinden gelmesindeki hızda aranmalıdır: lrmgard’la konuştuktan sonra babasıyla da görüşmek niyetindeydim, raslantı sonucu. Miland’la demircide karşılaştım; arabasına pulluk yüklüyordu.

İkisi de içeriye girdiğimi görmüşlerdi. Pulluğu yerleştirirken araba gürültüyle sarsılmıştı, şimdi selamlaşmaya hazır yüz ifadesiyle beni bekliyorlardı.

Aslında, Miland’ı Irmgard’ın korkularından ve içinde bulunduğu tehlikeden nasıl haberdar edeceğim konusunda herhangi bir şey düşünmemiştim. Bunu demircinin yanında yapamazdım. Hemen asıl konuya girdim: ‘Toprağı sürmeye başladınız mı? Yukarı Köy’de hâlâ harman dövüyorlar.”

“Evet,” dedi Miland, “onlar hep arkadan gelirler.”

“Marius da hâlâ yukarıda:”

“Toprağı sürmek için aşağıya gelecek.”

“İyi ki sizin pulluk makineniz yok.”

Demirci güldü ama Miland ciddiyetini koruyordu: “Çokda haksız sayılmaz.”

“Hangi konuda haksız sayılmaz?” diye sordum, ne demek istediğini anlamama rağmen.

“İşi makinelerle yapmakla ilgili.”

Miland’ın Marius’tan etkilendiği kesindi. Kaygıyla yüzüne baktım: “Hadi ordan Miland, bu durumda ahırdaki su tesisatını da kapatman gerekecek, yeniden kovayla su taşıyarak göreceksin işlerini.”

“Belki de,” dedi.

Fakat kısa bir suskunluktan sonra şu gerekçeyi ileri sürdü: “Makineler bir sürü insanı aç bıraktı.”

Bu söylediğinin de, gezgin vaiz Marius’un argümanlarından biri olduğundan kuşkum yoktu, hem de, insanın, kendi buluş gücünün ürünlerine direnemeyeceğini bildiğinden, büyük olasılıkla kendisinin bile inanmadığı en ucuz argümanlarından biri. Peki ama Miland gibi kafası çalışan bir adam, bunu nasıl söyleyebilirdi? Nasıl bir güce boyun eğdiği için söylüyordu bu sözleri? Dili hangi güce itaat ediyordu?

“Miland,” dedim, “aslında siz her şeye kör gözle dalan biri değilsiniz.”

Gülümsedi: “İnsan bazen hesabı kitabı bir yana bırakmak zorunda kalıyor, Doktor.”

Bu kez demirci lafa girdi: “Hayır, fabrika ürünlerine alışmamız gerekir...eninde sonunda demircilere de ihtiyaç kalmayacak.”

Fakat Marius’tan öğrenilen ekonomi dersiyle direnmeyi sürdürüyordu: “Dünyada alım gücü günden güne düşerken, her gün daha ucuz üretim yapılmasının kime ne yaran var... işleyişin farklı olması gerekir, düşüncelerimizi değiştirmemiz gerekir.”

“Bunun için ille de Kuppron’da makinelerin ortadan kaldırılması mı gerekir, Miland?”

“Hayır,” diye yanıtladı sorumu akıllıca, “bu birçok yer de, belki de bütün dünyada aynı anda gerçekleşmek zorunda, böyle bir şey için tek bir yer yetersiz kalır, fakat. ..”

“Fakat?”

“Fakat hakikat, tek bir yerden çıkabilir, çünkü hakikati her zaman tek bir ağız ifade eder. Eğer dünyada tek bir yerde doğru düşünce egemen olursa...”

“Sodom’da doğru adam,” diye girdim söze.

“Öyle olsa bile o düşünce hakikat değildir,” dedi demirci. “Hayır,” diye kabul etti söyleneni Miland, “hayır, sadece hakikatin bir sonucudur. Önemli olan düşüncedir, sonrasında doğru kendiliğinden gelir.”

Miland’ın kastettiği hakikatin Irmgard ve kurban saçmalıklarıyla ilgili olduğunu hissediyordum ama şöyle dedim: “İyi de, altın aramak da hakikatin kendisi değil herhalde.”

Uzak gülümsemelerinden biriyle güldü: “Hakikat ruhtadır dağda değil.”

“Evet,” dedim, öfkelenmeye başlamıştım, “fakat bütün Aşağı Köy, hakikati dağda aramanın eşiğinde ...sanınm, sevgili Marius’unuzun ikili bir oyun oynadığını görmüyorsunuz... onun iki hakikati var, biri Lax için, diğeri de sizler için...”

Demirci aniden güldü: “Bırakın adamlar sadece altın arasınlar.” “Eee, demirci, siz de mi Lax’ın tarafındasınu?”

Elini omzuma koydu: “Altın, ateştir, Doktor, ister altın desinler, ister hakikat, kastettikleri toprağın içindeki ateştir. ..bunu yeniden öğrenmeleri gerekir . ..Marius da bunu öğrenmek zorunda ...”

“Evet, evet,” dedi Miland, “ateş de diyebilirsin, demirci, toprağın içindeki ateş, altından biraz daha derinde ...”

“En derinde,” dedi demirci, “çıkarmak istedikleri ve uğrunda kavga ettikleri altın da ateşten başka bir şey değil...her altın parçacığı büyük ateşin kıvılcımından başka bir şey değil. ..”

“Senin zaten ateşin var, demirci,” dedim, ocakta yanan ateşin bulunduğu karanlık demirhaneyi işaret ederek.

“Evet öyle,” dedi demirci, “fakat insanlar hep büyük ateşe geri dönmek istiyorlar, o nedenle altın arıyorlar. ..”

Miland düşünceli bir şekilde konuştu: “Demirci de dünyanın kurtarılmasını istiyor ...”

“Oho,” dedi demirci.

“Yoksa sen hakikatin dünyaya gelmesini istemiyor musun?” diye sordu yumuşak üslubuyla Miland.

“Hakikat,” dedi demirci, cilalanmış ahşaba benzeyen gülüşüyle, “evet hakikat. ..”

Güneş dağlara yaklaşmış, ışığının değişen eğrisinde, o zamana kadar belirgin olan Kupronn’un sarp kayalıkları da düzleşerek sahne dekoruna benzemişti; pusun içinde, adeta donuk gümüşi kâğıtlardan kesilmiş büyük ve gri bulutlara öylesine yapıştırıverilmiş gibi duruyordu.

Demirci yeniden konuşmaya başladı: “Hakikat. ..” Miland'ın arabasının üzerinde duran çekicini alıp dağları gösterdi, “ ...her şeyin, toprağın altındaki ateşten kaynaklanan duman olduğudur. .. katılaşmış kurum ve kıvılcımlar hâlâ içinde duruyor ve işte altın dediğimiz şey bunlar... ” '

“Demirci,” dedim, “böyle bir hakikatle ne yapılabilir ki.. .doğru olabilir, ama bunun insanlara ne yaran olacak?”

“Saygılı olmaları gerekir,” dedi. Güldü: “Önemli olan düşünce!” Elinde çekiciyle orada öylece durup Kuppron’a bakarken, katılaşarak kayalaşmış dumanı, çekiciyle daha da düzleştirmek istediğini düşünebilirdiniz.

Miland, atını yularından tutmuş köyden aşağıya doğru yöneltmişti. Göğsüne vurarak şöyle dedi: “Hakikat bunun içindedir, demirci."

“Fakat ateş de," diye yanıt verdi demirci, “ikinize de iyi günler." Ateşinin başına döndü.

“Sana da iyi günler, demirci," dedik.

Arabasının yanında yürüyen Miland'a katıldım ben de. Kilise sokağının girişinde duraksayan atlar, sokağa sapacak gibi olmuşlar, fakat Miland’ın uyarısıyla yollarına devam etmişlerdi. Saat daha dört buçuktu, o saatlere kadar hava kararmadığı için tarlada yediye kadar çalışıyorlardı.

“Eee," dedim, “herkesin ağzındaki şu hakikat neymiş bakalım?"

Düşünceliydi, bir süre suskunluğunu koruduktan sonra yanıt verdi: “Önemli olan toprağın altındaki ateş değil. ..demircinin hakikati bu, ama sadece bu kadar, daha fazlası değil."

“Doğru söylüyorsun Miland, ama sürekli hakikatten söz ediyorsunuz ... sizin kastettiğiniz hakikat hangisi?"

Yine düşüncelere daldı, vereceği yanıtı bekliyordum. Sonra aniden şöyle dedi: “Sizin karınız yok, Doktor Bey, yukarıda tek başınıza oturuyorsunuz..."

“Şükürler olsun ki yok," dedim.

Yandan beni süzerken gülümsedi: “Evet, şaka yapmayı sevdiğinizi biliyorum...ama Wetchy'nin o küçük çirkin kızını yanınıza aldınız."

“Evet aldım...Ama bunun hakikatle ne ilgisi var."

“Biraz sabırlı olmanız gerekir, Doktor Bey, ben basit bir çiftçiyim ve biz çiftçiler ağır düşünürüz...evet ve bunun da söz konusu olan hakikat olduğu söylenemez ...Demircinin kendi hakikati var, gözlerin, parmakların hakikati de farklı ve demirci için hakikat toprağın içindeki ateşken, gözlerin hakikati yeşil ağaçlar, parmakların hakikati ise duruma göre sıcak ya da soğuktur. . .insan sadece bu doğru, bu doğru değil diyebilir, ya da bu adil, bu değil, fakat hakikat veya adalet yoktur."

“İyi," dedim, konuşmanın devamını bekliyordum.

Yanımızda yol alan araba gıcırdıyor, üzerindeki pulluk sarsılarak ara sıra metalik sesler çıkarıyordu, soluk alıp veren birer çekici makine olan iri

atlar, arabanın önünde sakin adımlarla yürüyorlardı. Köyün çıkışına gelmiştik.

O sırada Miland, “Yalnız insan, hakikati yitirir," dedi.

“Hangi hakikati?" diye sordum, “gözlerin hakikatini mi? Parmakların hakikatini mi?"

“Belki onları da," oldu yanıtı, “ama esas olarak kalbindeki hakikati yitirir insan."

Doğal olarak üzerime alınmıştım, ama bunun nedeni sadece yalnızlığımdan söz etmesi değildi.

“Beni mi kastediyorsunuz, Miland?" diye sordum.

“Hayır, kendimi kastediyorum...ama isterseniz hepimizi diyebilirim, ortalıkta dolaşan herkes yalnızlık içinde ve kalbindeki hakikati yitirmiş durumda."

“Miland, sizin bir aileniz var, çocuklarınız var."

Durdu, kemerinin altına sıkıştırdığı buruşuk tütün kesesini çıkardı; tavşan mesanesinden yapılmış, kullanılmaktan kısmen kararmış san bir keseydi bu, bana da ikram edip piposunu doldurdu. Yoluna devam eden atlara, “hoo" diye seslenince hayvanlar durmuştu.

Bütün içicilerin yaptığı gibi rüzgâr esmese de elimizi siper ederek yaktik pipolarımızı. Avucumuzun içinde kibritin kısacık hayatı yanıyordu: “Ateş, hayattır Miland, demirci haklı, tek hakikat bu işte."

Doğudaki tepelerin yumuşak yamaçları uzanıyordu önümüzde; ağır ağır ormanın içine doğru yükselirken, bu yamaçlar da sonbahar pusuyla örtülmüştü. Ortalık sessizdi, sonbahar sessizliğiydi bu, gelecek olan nemi sabırla bekleyen keskin bir yumuşaklık egemendi her yere; tepelerin etrafındaki pus bile kuruydu sanki, gelecek olanın önünde hareketsiz duran kuru bir duman gibiydi. Pipola-nmızdan, gökyüzüne koyu duman sütunları yükseliyor, sessizliğe karışıyordu.

Miland konuşmaya devam etmeseydi, ben soru sormazdım. Huzur her yerdeydi; dünyanın kurtarılmaya ihtiyacı yoktu. İnsan bu dünyada yapayalnız olsa da huzur içinde olabilirdi. Atlarını dikkatle çekerken yeniden konuşmaya başladığında her şeye barış hakimdi. “İnsan bir elini anne ve babasına, bir elini de çocuklarına verince yalnızlığın olmadığına inanmak ister.”

“Evet,” dedim, “hiç kimse tamamen yalnız değildir, tanımamış olsa bile mutlaka anne-babası olmuştur çünkü.”

“Fakat,” diye devam etti, “bu sadece görünüşte böyle.”

“Öyle mi?” İçimden Miland’a hak vermiştim.

Önde bizi bekleyen arabaya yaklaşınca, adımlarımızı duyan hayvanlar, Miland’ın seslenmesini beklemeden yola koyulmuşlardı. Yol, burada büyük bir kavis çizerek kuzeye dönüp Kuppron Deresi’nin, iki dik yamaç arasına açtığı vadinin çıkışına iner. “Hooo,” dedi Miland bir kez daha, hayvanlar sağa saparak, Miland’ın sırttaki tarlalarına giden yolda ilerlemeye başladılar.

“En azından,” dedim, “bir el anne ve babaya, bir el çocuklara, üçüncü bir el de birlikte çocukları yaptığın kadına, bu hiç de azım-sanacak bir şey değil, kalbin hakikati bu olabilir işte.”

Yolun kenarında otların üzerinde yürüyorduk. Topraktan çıkmak için otların son kez biçilmesini bekleyen güzün ilk çiğdemleri, kısa kesilmiş yeşilin içinden başlarını uzatmış, çoktan sis rengine bürünerek içinde eriyip kaybolmak için, sisin yolunu gözlüyorlardı. Başlarını hafifçe okşayıp, tepelere, seyrek koruluğa, yani artık çayır diyemeyeceğimiz, ama henüz orman da olamamış yukarıdaki küçük kayınlara yönelmiş öğleden sonrasının parlak güneşinden muzdariplerdi ve koruluğun parlak yeşili, evrende kaybolup giden bir sesin esintisi gibi, parlak ışık tarafından yukarıya çekilmiş gibi görünüyordu.

Miland sakince devam etti konuşmasına: “Başlangıç yok, son da yok, başlangıç da son da bizim içimizde, yaşadığımız sürece var ... İbrahim, oğlu İsmail’i kurban etmeye hazırdı ve eğer kurban etseydi, ölmüş çocuğu,

yaşarken sevdiğinden daha çok sevecekti; eğer ölülerimizle konuşursak başlangıcın ve sonun üzerinden atlayabiliriz, yaşamakta olanlar bizi yalnızlaştırır ...”

Dikkat kesilmiştim; kurban sözcüğünü Miland da kullanmıştı. Bana dönüp başını salladı: “Biz, elimizi sadece ölülere gerçekten uzatabiliriz.”

“Eee, bunun için bütün çocuklannızı öldürmeyi mi düşünüyorsunuz? Peki bu durumda kalbinizin hakikati nerede kalıyor, Miland?"

Önce, sanki itirazımdan etkilenmiş gibi hiçbir şey söylemedi, sonra başını iki yana salladı: “Beni yanlış anlıyorsunuz, Doktor Bey... sadece yaşayanlardan herhangi bir şey umamayız, yaşayanlar bizi yalnızlaştırır..."

“Marius da yaşıyor," dedim sertçe, “ama ona elinizi uzatıyorsunuz. Yanlış yoldasınız, Miland."

“Hayır," dedi, sakin ve kendine güvenli halini sürdürüyordu, “o hepimizden daha az yaşıyor, hele de benden...Marius yalnızlıktan geliyor ve burada kalıyor gibi görünse de yalnızlığa gidiyor, o bir gezgin..." Sonra ekledi: “...ve başkalarından daha yalnız olduğu için, başkalarının aksine yaşamakta olan hiçbir şey onu bağlamadığı için, onları yalnızlıklarından alıp kalbin hakikatine götürebilme yeteneğine sahip...insanlar bunu hissediyor ve o nedenle peşinden gidiyorlar..."

“Yani yine dünyayı kurtarma meselesi," dedim.

“Evet," dedi, “insanların, gözlerinin ve parmaklarının hakikati üzerine aynı fikirde olmaları, birinin yeşil, diğerinin sıcak dediğini anlamaları, ya da iki kere ikinin dört ettiği üzerinde fikir birliğine varmaları yetmez, eğer kalbin hakikatinde anlaşamıyorlarsa, üzerinde anlaştıkları diğer şeyleri de yitireceklerdir. . .o zaman birinin gözlerinin hakikati bile diğerininkinin aynı olmayacaktır..."

“Siz işin kolayını bulmuşsunuz, Miland," dedim.

Yine düşüncelere dalmıştı: “Ben her zaman aradım Doktor Bey, henüz genç bir adamken başladım aramaya. Sonra Yukarı Köy’den Gisson

Emestine’yi alıp buraya, aşağıya getirdim..." (bunları söylerken sesinde belli bir gurur vardı) “...evet, belki de annesine çok benzediği için tercih etmiştim, sanırım bu da benim hatam oldu ... belki de onu, herhangi bir benzerliği düşünmeden kendisi olduğu için seçseydim, annesine benzerliği sürecekti..."

Ne demek istediğini anlamıştım, sordum: “Beklentiniz neydi, Miland?"

“Beraberlik," dedi “sadece sevgi değil."

Sonra devam etti: “Beklediğim olmadı. ..bu bir sır değil, siz de olmadığını görüyorsunuz... nedeni, biz aşağıdakilerle, yukarıdakilerin düşüncelerinin farklılığıdır belki, fakat hepsi bu değinmişlerimizi yapıyoruz, ben kendi işimi, o da kendisininkini...Görüyor musunuz Doktor Bey, ne yapmam gerektiğini babamdan öğrenmemiş olsaydım, yarın sabah tarlaya, ya da ahıra gidecek gücü bulamazdım kendimde ... ellerimizle ne yapacağımızı bilemeyecek kadar yalnızlaştık biz...”

“Evet,” dedim.

“Sonra Marius geldi. ..aynı benim gibiydi, erkek kardeşim bile olabilirdi, artık ayaklarıyla herhangi bir işe gitme duygusuna sahip olmadığı için kendi önü sıra yürüyen biri... oradan oraya gezmeye başladı. ..fakat hakikati söyleyen o oldu, oysa ben, ben bunu düşünememiştim bile...”

“Nereye baksam aynı şey...insanlar işlerini yapıyorlar, evet yapıyorlar, fakat sadece yalnız oldukları için ve yalnız oldukları için birbirlerinden nefret ediyorlar...birbirlerine yaklaşmak bile isteye-miyorlar artık, artık isteyebildikleri tek şey nefret etmek. ..”

“Miland,” dedim, “siz dindar olmak istiyorsunuz ...mesele bu.” Yüzüme baktı: “Evet. ..öyle diyorsanız, Doktor Bey, mesele budur.”

“Söyledikleriniz, Hıristiyanların vaaz ettikleri, ‘insan sevgisi’ gibi duyuluyor.”

“Bu, sevgiden daha fazla bir şey, beraberlik bu.”

“Ama her pazar kiliseye gidiyorsunuz...”

“Evet, kiliseye gidiyorum, karım da gidiyor...zaten herkes gidiyor kiliseye ...ama bunun bize bir faydası yok, anlamak isteseydik bile anlayamayacaktık, çünkü Tanrı’nın buna izin vermemesi gerekirdi, yalnızlığımıza ve nefretimize izin vermemesi gerekirdi, papaz bizim Tanrı’nın yolundan ayrıldığımızı söylüyor, peki Tanrı yolundan ayrılmamıza neden izin verdi? Onun yolundan ayrılmak için hiçbir şey yapmadık biz, görevlerimize sadığız, dinin gösterdiği yolda yürümek istiyoruz ...Tanrı mı bize izin vermiyor? Eğer Tanrı varsa, bizimle oynuyor, acılarımızla oynuyor demektir...Ama Tanrı böyle bir şey yapamayacağına göre, Tanrı yok. .."

“O zamankurtuluşMarius’la mı gelecek?...Düşünsenize Miland, bir yanda bütün azametiyle kilise, öteki tarafta da bir damla kadar küçük Marius ...”

“Marius, sizin gibi, benim gibi bir insan, Doktor Bey, aynı yalnızlık içinde ve aynı nefretle dolu, aynı bizim gibi biri o, onun yaptığı sadece bizim düşündüklerimizi dile getirmek. Onun dediklerini an-lıyoruz...oysa Hıristiyan inancının vaaz ettiği sevgiyi, istememize rağmen, artık anlayamıyoruz, Yukarı Köy’le Aşağı Köy’ün, oraya buraya çekiştirip durmak yerine halatın iki ucundan çekmeleri gerektiğini anlıyoruz ve makinelerin kötü, toprağın iyi olduğunu da...” Ben de kendi yalnızlığım içinde, düşlerimin yalnızlığı içinde yürüyordum Miland'ın yanında, yolunu yitirmiş biri olarak, ana rahminin karanlığından sadece toprağın karanlığına gittiğini bildiğimiz herhangi bir yolda, bu dünyevi yolda belki de tek anlamlı şey olan özgür iradenin yalnızlığı içinde yürüyordum. Yoksa önceden daha büyük bir özgürlüğe mi sahiptik? Daha büyük bir özgürlüğe mi gidiyoruz? Ancak özgürlüğümün, bu düşleyen özgürlüğümün karanlık yalnızlığında iyiyle kötü birbirine karışmıştı ve artık Marius’tan yol göstermesinin mi, yoksa yoldan çıkarmasının mı beklenmesi gerektiğini bilmiyordum.

Miland sözlerine devam etti: “Eğer insan yolunu kaybetmişse, ona yol gösteren, taştan taşa atlatarak nereye basacağına işaret eden birine gereksinim duyar, dünyevi kardeşine gereksinim duyar.” Nihayet dilim çözülmüştü: “Belki de biraz fazla dünyevi.”

Bir an durdu: “Neden?”

“Miland,” dedim, “demircinin hakikatinin bir işe yaramayacağını söylediniz ... Haklıydınız, çünkü o, diğer birçokları gibi dünyevi bir hakikatti ...Marius, yine dünyevi hakikat olan kendi hakikatiyle birçok şey gerçekleştirmek istiyor...dünyevi olandan, ilahi bir şey, topraktan ilahi bir şey yapmak istiyor.”

Miland'ın tarlalarına yaklaşmıştık, neredeyse gönülsüz bir şekilde kez daha durdurdu arabayı, kendisi için bu işi halletmenin önemli olduğu görülüyordu.

“Doktor Bey,” dedi, “bize hayatımız boyunca Tanrı'yı sevmemiz gerektiği öğretilmek istendi, Tanrı'yı sevmek için çok uğraştık fakat başaramadık, Tanrı işimizi hiç de kolaylaştırmadı... onun yerine toprağı sevmemiz gerekmiyor mu? ...İnanmamız için azizlerin gerçekleştirdikleri mucizeleri koydular önümüze ...aslında her yıl ürünle gelen o mucizeye inanmamız gerekmez mi?...Bize, ürün mucizesini Tann’nın yarattığını söylemelerinin ne anlamı olabilir? Bu mucizeyi gerçekten kavradığımız ve ona inandığımız zaman, belki de işte o zaman, Tann’nın dediklerine ulaşacağız..." Hafif gülümsüyordu ve ekledi: “Yavaş yavaş."

“Bunları Marius mu söylüyor?"

“O hiçbir şey söylemiyor, o yapıyor."

Bulaşıcı diyebileceğim bir inanmışlık içindeydi.

Yine de itiraz etmeden duramadım: “Bir şeyler yerine oturmuyor, Miland, Tann’yı istemiyorsunuz, ama Marius’u Tann’nın elçisi yapıyorsunuz."

Elini omzuma koydu, ince ama yine de sert çiftçi eliydi bu: “Ürünü Tann’nın yarattığını söylemek ne kadar olanaksızsa, Marius’u Tann’nın yolladığını söylemek de en az o kadar olanaksız...belki de onu toprak göndermiştir, aynı ürünü verdiği gibi...ama Marius nedensiz gelmedi...Burada Taıın sadece bir isimdir. .."

“Kader mi yani?"

“Belki de kader...eğer hepsi sadece raslantı olsaydı, insanın umutsuzluğa kapılması gerekirdi."

“Kader de sadece bir isim, Miland...özellikle adı Marius ise."

Kafasını salladı: “Raslantı veya kader, Doktor Bey...eğer raslantı insan görünümünde karşımıza çıkıyorsa artık raslantı değildir...bir insanın isminin şu ya da bu olması raslantıdır, fakat orada olması, belli bir anda gelmiş olması, raslantılann ve isimlerin ötesinde bir şey dir... bu, kaderdir işte."

Irmgard, babası için korkuyordu. Ne kadar akıllı uslu değerlendirmeler yapsa da, olup bitene tuhaf biçimde gevşek, ama yine de kopamayacak gibi bulaşmış görünüyordu. Acaba Irmgard’ın kastettiği, babasıyla olayların iç içe geçmesi miydi? Oysa kendisi olayların içine daha çok çekilmişti. Yoksa, durmaksızın tekrarlanan bu kurban saçmalığıyla babasını mı kurtarmak istiyordu? Dünya bana, bütün uyuyanların, bütün yaşayanların büyük ortak düşü gibi görünmüştü o an, son derece ince dallanıp budaklanmış, yaşadığını sanan fakat içinde ölmüşlerin ve çok önce ölmüşlerin bütün düşlerinin iç içe geçtiği, hayatta olduğunu sanan bütün uyuyanları kapsayan bir düş. Biri diğerine, alması için bir düş ipliği atıyor ve böylece yaşam dokunuyor. İçinde uyuduğumuz Tann’nın düşü mü yoksa?

“Eğer önceden belirlenmiş bir şey yoksa çocuklarım da sadece raslantı olurlardı," dedi.

Verecek herhangi bir yanıtım yoktu ve istemeden ağzımdan, “Peki ya Irmgard?” sözcükleri döküldü.

Yüzüme şaşkınlıkla baktıktan sonra yavaşça sürdürdü konuşmasını: “lrmgard benim çocuğum."

“Evet, Miland, eğer Marius'un peşinden gitmeye devam ederse, onun için tehlikeli olabilir. . .Marius’un kader tarafından gönderildiğini söylüyorsunuz ...ama kaderin gönderdiği çılgınlar da var."

Omuzlarını silkti: “Çılgının biri olabilir, deli olabilir...herkes deliliğe inandığı zaman delilik akıl olacaktır. ..eski akılla yürümüyor işte...ve

içimizdeki bir şeyin nihayet ‘evet’ demesi gerekiyor, nihayet kabul gördüğünde o kendiliğinden akıl olacaktır."

Bütün bu söylenenlerde tehlikeli bir şeyler vardı, ama bazı doğrulan da ifade ediyordu; kendi aklı tarafından yoldan çıkarılıp büyük sıkıntılara sokulduktan sonra şimdi el yordamıyla yeni bir akıl arayan insanlığın sezgisine güven vardı söylenenlerde. Beni bilimsel çalışmaların dışına süren, yalnızlığa savuran ve şu an belirsiz bir bilgiye kulak vermeye, onu beklemeye sevk eden aynı nedenler değil miydi?

“Tehlikeli veya değil," dedi, “eğer raslantı yoksa, eğer her şey önceden belirlenmişse ve o benim çocuğumsa, onun yolu da benimkinin aynıdır, o halde buluşacağız demektir ..." sustu, “ve bir zamanlar umut ettiğim şey, gerçekten de gerçekleşecek. ..”

Anlamıştım: “Annesinin size borçlu olduğu şeyi, şimdi kızınızdan mı alacaksınız? Böylece yürüdüğünüz yol sizi, Marius üzerinden, yine Gisson Ana’ya mı çıkaracak?"

Piposundan bir nefes aldı: “Söyledikleriniz benim için fazla karışık Doktor Bey, benim kafam bu kadar çalışmaz . ..Ama siz de benim dindar olmak istediğimi söylüyorsunuz, evet amacım bu, eğer Irmgard da dindar olursa, o ve ben bir şey paylaşacağız ...”

“Tabii, eğer bu beraberliği, iddia ettiğiniz gibi sadece ölülerimizle sağlamaya kalkışmıyorsak..."

“Şu an henüz böyle. Ama yeniden doğuştan sonra, yaşayanlar arasında da beraberlik egemen olacak."

“Yeniden doğuş," dedim, insanlığın yarattığı büyülü sözcüklerin en büyülüsü olan bu sözcükten tuhaf biçimde etkilenmiştim.

Miland, sanki kış ekiminden söz ediyormuş gibi hâlâ piposuyla meşguldü; ama gözleri adeta koyu bir alevle aydınlanmıştı.

Biraz duraksayarak sordum: “Yeniden doğuş sanının kurban oluyor?”

“Evet,” dedi, ses tonu sakindi ama alevlenmiş bakışları bana çevrilmişti, “yeniden doğuşu, karşılığında hiçbir şey vermeden elde etmeyi bekleyemeyiz.”

İçimden, hiç beklemediğim biçimde, aslında inanmadığım, bana saçma ve tehlikeli gelen bu yeniden doğuşa katılma gereksinimi yükselmişti, sanki etrafımızdaki sessizlik, suskun gök gürlemeleriyle dolu güneş fırtınasına dönüşmüştü, sonunda, “yeniden doğuş ölümdür,” diyebildim.

“Evet,” dedi, “buna göre de ölüm, yeniden doğuştur; tohum ya da ürün, ikisi de ölüm ve ikisi de yaşamdır.”

Ona bazı şeyler söyleyebilirdim, imgelerin bilgi olmadığını, ölümümüzün her imgeden daha güçlü olduğunu, ölümümüzün gerçeklik olması için, onun, aslında elde etmeye çalıştığımız, umduğumuz gerçek ölüm olması için bilgimizin imgelerin ötesine geçmesi gerektiğini, imgelerin temeline nüfuz etmek zorunda olduğunu; bütün bunları söyleyebilirdim ve daha da fazlasını, fakat yeniden doğuşun karanlık kapısının çekiciliği, dünyevi yeniden doğuşta dünyevi ölüme çekilme halim, düşüncemden daha güçlüydü, öyle ki eğer toprak o an, derinliklerine, ateşi ya da altını barındıran karanlık derinliklerine inmem için kucağını açsaydı ve benim, karanlıklar içinden geçerek ölüme ya da yeniden dirilmek için yeniden doğan ışığa gitmem gerekseydi, bunu yapardım. Durumumun farkına vardığımda biraz şaşkındım ve tam da o anda Miland’ın hiç beklemediğim sorusuyla karşılaştım: “Peki, siz Tanrı’ya inanıyor musunuz, Doktor Bey?

“Bilmiyorum...” dedim, “şu an bilmiyorum.”

“Elbette biliyorsunuz,” dedi.

“Ben sadece yalnızlığımın mucizesine, içimin derinliklerine batmış, görmemi ve farkında olmamı sağlayan mucizeye inanıyorum... fakat içime gömülmüş şeyin ne olduğu konusunda hiçbir bilgim yok, ben sadece içimde olduğunu, adına ruh ya da ne derseniz deyin, o şeyin orada olduğunu, onun görebilen mucizevi gücünün, bütün görülenlerden daha büyük, dünyevi olgunlaşma ve hasat mucizesinden daha büyük olduğunu, içimde gömülü olan şeyin, ben doğduğuma göre, içimden yeniden yükselebileceğini ve

geldiği yere gidebileceğini biliyorum... ama orası neresi hiçbir fikrim yok. .. ”

“Evet," dedi. Tatmin olmuştu, “Gömülen tohumdur ve olgunlaşıp yeniden doğuş için dirilir. ..aynı şey..." Ve memnun atlarına seslendi: “Deh"; araba tıkırtılar, gıcırtılar çıkararak ilerliyor, biz de konuşmadan arabanın arkasından yürüyorduk, birkaç dakika sonra Miland'ın tarlasına vardık.

Aslında hemen geri dönebilirdim, fakat buraya kadar geldiğime göre kansına da selam vermem gerekiyordu. İkindi kahvaltısı için kocasını beklemiş olmalıydı, biz gelince tarladakiler çalışmalarına ara vermiş -daha bir araba yulaf yüklenecekti- tarlanın hemen yanındaki sık çalılıklarla çevrelenmiş çayırlık alana toplanmışlardı. Bayan Miland, çiftlik işçisi Andreas, çocuklardan en büyük oğlanla Zazilie oradaydı.

Ben Bayan Miland'la selamlaşıp yanına otururken, çiftçi, Andreas'ın yardımıyla pulluğu arabadan indirdi, hayvanları arabadan çözüp koşumlarını çıkarmadan pulluğa koştu. Sonra ikisi de, yiyeceklerini almak için yanımıza geldiler.

Bayan Miland, bacaklarını uzatmış, biraz da açarak erkek gibi oturmuştu, öyle ki mavi pamuklu gömleği bacaklarının arasından sarkıyordu, kaba siyah ayakkabılarının tabanı çiviliydi. Dimdik oturmuştu, kadının kemik gibi sert duruşunu hiçbir şey yumuşa-tamazmış gibiydi, çalışırken bluzunun biraz açılmış olması bile. İnsan, bu kadının, kocasına inat dişilikten bu kadar uzak durduğu izlenimine kapılabilirdi. Gisson Ana'ya benzerliği dikkat çeken güçlü güzel dişlerinden biri çürüyünce, uzun süre dişini yaptırması için onu ikna etmeye çalışmıştım, ama o ısrarla dişi çekmemi istiyordu; ağzında bir dişin eksik olması onun için önemli değilmiş.

Miland yine kızı Zazilie'yi koltuğunun altına almıştı, çocuğa sıkı' sıkı sarılmış olarak tam önümüzde dikiliyor, yiyeceğinden çocuğa da veriyordu. Yanımıza çömelen çiftlik işçisi Andreas, ekmeğini dizlerinin arasına sıkıştınp kesti.

Sonra birden bir laf attı ortaya: “Doktor Bey, yukarıdaki komşunuz Wetchy’yi evden çıkaracaklarmış."

Benim için yeni bir haberdi: “Hiçbir bilgim yok." Sonra “yine neler oluyor?" diyerek Miland’a baktım: “Onu evden sadece belediye çıkarabilir ve benim bildiğime göre henüz Belediye Meclisi’ne böyle bir öneri gelmedi."

Miland'ın görünür biçimde canı sıkılmıştı: “Evet, dediklerine göre Krimuss en kısa zamanda teklifi sunacakmış, onu Wenzel ikna etti. Bence ciddi bir şey değil."

Öfkeden deliye dönmüştüm: “Bunun arkasında yine Marius var."

Miland başını iki yana salladı: “Marius, sizin, benim ve bütün Yukarı Köy’ün karşı oy kullanacağını biliyor, geriye sadece Lax, Krimuss ve Selbander kalıyor, belediye başkanı evet oyu verse bile teklif geçmez."

Tabii ki ben karşı oy verecektim, Miland da öyle. Fakat aniden gerçekten karşı oy kullanır mıydım sorusunu sormak zorunda kalmıştım kendime. Elbette saçma bir soruydu, bu saçmalığı bastırabilmek için, “Bu da mı Yukarı ve Aşağı Köy’ün kendilerini bulabilecekleri kalbin hakikati?" diye sordum.

Kafamdan geçenleri tahmin etmeye çalıştığını sandığım, ya da kafasından aynı düşünceler geçen Miland, omuzlarını silkti: “Aslında Wetchy gibi bir satış temsilcisinin köyde işi yok."

Köylüler üretici olmayan tüccarları her zaman küçümsemişler-dir. Fakat bu küçümsemenin şimdi bu kadar belirgin dile getirilmesinin nedeni Marius'tu. Adamın, üretken olmayan işe karşı nefreti alevlendirmek isteyen komünist dünya görüşüne sahip bir propagandist olduğu yönündeki tahminim yeniden güçlenmişti, ama asıl şaşırtıcı olan benim de bu küçümseyici tavra katılmaya başlamam-dı. Ebette bunu kabul etmek istemiyordum, o nedenle, “Wetchy'nin köyde herkese faydası var," dedim.

“Bunu karşılıksız mı yapıyor?" diye sordu Bayan Miland bütün sevimsizliğiyle.

Kızmıştım: “Bir de para almadan mı çalışsın Bayan Miland? Size radyoyu getirip kurduğunda herkes pek memnun olmuştu, siz de öyle."

"Cebimden de epeyce bir para çıktı ama."

Çocuğa sıkı sıkı sarılmış ve belki debu arada küçük Rosa'yı hâlâ yanımda tuttuğumu düşünen Miland, sakinleştirici bir sesle, "Aslında Marius son derece dürüst bir adam," dedi.

"Tanrı aşkına öyleyse sevgili Marius'unuz, Wenzel'in bütün köyü, yukarıdaki zavallı adama karşı galeyana getirmesine neden izin veriyor. . .buna karşı bir şey yapıyor mu?"

"Henüz herhangi bir galeyan olayı yok, varmış gibi davranamazsınız," diye yanıtladı Miland büyük bir kesinlikle. Ve sonra bana döndü: "Doktor Bey, samimiyetle söyleyin... Wetchy'yi seviyor musunuz?"

"Şu an sorun bu değil. ..önemli olan kansının onu, Wetchy'nin de kansını ve çocuklarını sevmesidir . ..ve hiç kimsenin bir başkasının zaten zor olan hayatını gereksiz yere zorlaştırmaya hakkı yoktur. . .yoksa siz sevmediğiniz insanlara bedel ödetmek mi istiyorsunuz?"

Elini yine kolumun üzerine koydu: "Wetchy'yi sevmemenize rağmen kızını yanınıza aldınız, Doktor Bey, gerekirse ben de aynı şeyi yapardım...ama eğer oğlu ölecek olsaydı Wetchy'yi bu kadere karşı koruyamazdınız...insan, bir başka insana yardım edebilir, fakat kaderini değiştiremez ... "

"Şimdi Wenzel de mi kader oldu, Miland? Wetchy'yi sevmeyebilirim, ama Wenzel'i onun kadar bile sevmiyorum..." Güldüğümü fark etmişti.

"Doğru- değil," dedi Miland bilmiş tavrıyla, gerçekten de doğruyu söylememiştim: "Gerçekte Wenzel'i daha çok seviyorsunuz." Bu arada Andreas da katılmıştı konuşmaya: "Aslına bakarsanız, onun yaptığı işe iş bile denmez; ortalıkta satış temsilcisi diye biri dolaşıyor ve insanlara bir şeyler kakalamaya çalışıyor."

Hayır, yapacak bir şey yoktu. Oyun sağlam kurulmuştu. Yaşlı Andreas bile oyunun kurallarının etkisi altındaydı, köyün gençleri Wenzel'i dinliyorlardı. Peki ben? Ben de etkilenmemiş miydim? Bu düşün karmaşasına ben de düşmemiş miydim? Buradaki küçük dünyamızın yeni

bir uyku durumuna geçtiği kesindi. Fakat çoğu devrimler, uyuyan insanın sağından soluna, ya da solundan sağına dönmesiyle, uyuyan insanın iki ya da üç kez derin nefes alması ya da inlemesiyle ve uyanma düşünü görmeye devam etmesiyle gerçekleşmiyor mu? Aslında düşün bilgisi bile düşten başka bir şey değil, başlangıcında ve sonunda bilginin olduğu ama yine de başlangıcı ve sonu olmayan uyku ve düş.

Andreas, yaşlıların kötücül mızmızlanmasıyla devam etti konuşmasına: “Evden çıkarılmaları adil olur bence.”

Bayan Miland güldü. Bu tür durumlarda gülebiliyordu; benim eserim olan altın kuron dişin görünmesi, ben de memnuniyet duygusu uyandırmış olsa da, kötü durumlardı bunlar: İnsanların bilgiye ulaşmak için bu kadar çaba harcamaları, herhangi bir düşünceye takılıp kalmaları, bir türlü kurtulamamaları, bu düşünceyi çekiştirip durmaları ve nihayetinde beceriksizlikten, umutsuzluktan, mahmurluktan birbirlerine zarar vermeleri. Kadın iyi tabiatlı Andreas'ın bile, kendisine hiçbir zararı dokunmayan satış temsilcisi Wetchy'ye aniden düşman kesilmesine gülmüştü. Çünkü Bayan Miland, bazı şeylerin farkında olan akıllı bir kadındı, fakat zaman içinde sertleşmiş, kendi sertliğinde tutuklu kalmıştı ve sert insanları, başkalarının kaba beceriksizlikleri keyiflendirir; sertlikleri böylece haklılık kazanmış olur.

“Benim adalet hakkındaki görüşüm farklı,” diyerek ayağa kalktım. İkindi arası bitmişti zaten.

“Beraber olmadan adil olabilir miyiz?” dedi Miland, hâlâ çocuğa sarılmış önümüzde dikiliyordu.

“Adil olmadan dindar olmamız olanaklı mı?” diye karşıladım sorusunu.

Gülümsüyordu: “İnancın adalete ihtiyacı vardır, fakat inancın kendisi bazen adaletsiz olabilir.”

Bunun doğru mu yanlış mı olduğunu artık bilmiyordum. Yine de, “Bakın Miland,” dedim, “bunların hepsi, zavallı Wetchy’ye karşı yapılan alçaklıkları gizlemek için uydurulmuş tuhaf safsatalardan başka bir şey değil.”

Elini uzattı: “Hayır, Doktor Bey...benim ne düşündüğümü biliyorsunuz.” Sonra işine döndü.

Onları arkada bıraktığımda, akşamüstü güneşinin sessizliğinde Zâzilie'nin berrak, pürüzsüz sesini duydum.

“ ... Lanetleriz tüccarları ve aracıları,

Çünkü onlar kirletirler toprağımızı,

Gelecek biz gençlerin elinde... ”

Artık çocuğun sesi duyulmaz olmuş, sadece Miland'ın atlara verdiği komutlar ve bir de bir tahta sesi gelmişti kulağıma, sonra etrafımı saran sessizliğin içinde son derece net bir şekilde ‘Tann' sözcüğünü duydum. Belki sadece bir iniltiydi bu, “Tanrının,” işitilebilirlikte, teselli için çağıran iç sesin işitilebilirliğinde donmuş bir soluktu, çünkü yalnızlığın karışıklığı yeniden başlamıştı, belki içimde bu sözcüğün uyanmasına neden olan yeniden doğuş düşüncesiydi. Benim kentten kaçışım böyle bir yeniden doğuş girişimi değil miydi zaten? Hayatın bütünü hakkında bilgiye duyduğum özlem, hayatın en uç sınırlarına kadar gitme özlemim, böyle bir girişim değil miydi? Gisson Ana dünyevi zamanlar ve dünyevi derinlik hakkında büyük bir bilgiye sahip, insan ruhunun son uçurumu ise keşfedilmesi olanaksız derinliklerde. Oysa zamanın ve şeylerin gücü sonsuzluğunu koruyor, ruhun uçurumu sonsuz, hep daha uzakta olan sonsuzluk, eğer üzerinde sonsuzluğu içine alan, onu bütünleyen sonsuz-ötesi, idrak-ötesi olan, yani Tanrı yoksa, aşılamaz, hayal edilemez sonsuzluk, anlaşılmaz, anlaşılabilir bütünlükten yoksun kalır. Hiçbir insan düşüncesi sonsuz-ötesini düşünemedi ve düşünemez, düşüncenin sonsuzluğa yaklaştığı bile söylenemez henüz, çünkü insan sezgisinin milyonlarca yılda, kuşaktan kuşağa büyümesi gerekiyordu, o uzak imge, en dünyevi, en beceriksiz el yordamı ve yanılmalarla ortaya çıkmak zorundaydı; hep değişerek, hep daha da mükemmelleşerek. . .fakat yine de insan, kendini insan gibi hissettiği ve suretinigelişmiş biçimde koruduğu için, daha ilk andan itibaren oradaydı... özlemini ve milyonlarca yılı arkasında bırakan belleğini, milyonlarca kuşağın belleğini, hâlâ anlaşılmaz, belki de sadece, yeniden doğuşun içinden büyüyen kalbin sezgisi olan, düşlerin uçucu anılarının görüntüsünü sağlamlaştırmak, bu görüntüyü çeşitli

ritüel ve hareketlerle muhafaza etmek, düşünülemez ve söylenemez olanı, yani Tanrı'yı dile getirebilmek için ona ulaşmak isteyen belleğini koruduğu için... Onu dünyevi ve anlaşılabilir olana geri çekmenin, yeryüzü biçimlerine geri çağırmanın, yeryüzünü onun varlığına yükseltmenin, gözün ve parmağın hakikatini onun gerçekliği olarak kavramanın ayartıcılığı ne kadar derin... Ve hakkındaki bilgim küçüldüğü, belleğim silikleştiği, özlemim insanileştiği için Tann sözcüğünü dile getirmeye cesaret edemeyen ben, etrafımdaki geriye düşmüşlüğü hissetmiş, her insanın içinde yaşayan geriye düşme korkusuyla, beni saran yalnızlık ve sessizlik içinde, kalbin sesi gibi duyulan o iniltiyi koyvermekten başka bir çare bulamamıştım sanının.

Geri dönerken kilise sokağını seçmem raslantı olamazdı.

Papazın evinin bahçesi, çit boyunca bütün renklerde boy vermiş dalya çiçekleriyle doluydu, ama papaz, duvar dibindeki banka oturduğunda görebilmek için ortadaki çiçek tarhına gül ekmişti. Çit kapısında durup selam verdiğimde çiçekleri suluyordu.

Başıyla aldı selamımı, çünkü ağır emzikli güğümü yere koyup yeniden almayı gözü yememişti. Kovanın delikli başlığından su, yumuşak ve sakin akıyor, sınklann etrafında ıslanınca koyulaşmış topraktan yükselen hafif nem esintisinin kokusu, altın rengine bürünmüş ışığı, güllerin san ve kırmızısıyla -sarı güller tam açmış, kırmızılar daha küçük- yumuşak bir uyum içinde olan akşamın sessiz kuruluğuna kanşıyordu.

Papaz, güğümdeki son suyu da dökmüş, ince su arkları birleşerek toprağa sızmadan önce toprak tepeciklerinin arasında küçük bir birikinti oluşturmuştu, son damlayı da döktükten sonra artık hafiflemiş güğümü yerine koyup yanıma geldi.

“Güller, çok güzel, Papaz Efendi.”

Eğri yüzüyle güldü: “Ama dalya çiçekleri de güzeller.” Haklıydı.

İnsan ister istemez, kışın boynuna dolayarak üzerinden baktığı atkıyı arıyordu; onu, şu anki gibi, kollan sıvalı ve önü açık yeleğinden, eski püskü siyah önlüğü sarkarken bile başka türlü gözünüzün önüne getiremezdiniz.

Güllerini kıskandığımı söyledim, benim güllerim yoktu, koklamamı istedi; en güzel akşamlar gibi kokuyorlardı. Küçük bahçeye girdim, gül ağaçlannın çevresinde de aynı koku egemendi, tatlı küçük kutsal bir hayat ve bir kez daha papazın inancı bunun ötesine uzanamazmış gibi göründü bana.

Yamalı gömleğinin kısalmış kollarından dışarı bakan zayıf kollarını ovdu; su güğümlerinin ona ağır geldiği belliydi.

“Evet çiçekler,” dedi, hafif bir iç ışıkla başkalaşmıştı sanki.

Fakat sonra sulama işinin daha bitmediğini, güğümleri yeniden doldurması gerektiğini söyleyerek izin istedi benden. Yardım etmeme izin vermesini rica ettim, böylece içlerinden serin havanın estiği kaba güğümleri alıp bahçeye, tulumbanın oraya taşıdık. Kullanıla kullanıla cilalanmış gibi dümdüz duran tahta tulumba koluna asıldım, birkaç kez çektikten sonra su, papazın tulumbanın altına tuttuğu ğüğümlere gümbür gümbür akmaya başladı. Papaz efendi dengesini sağladığını ileri sürerek iki güğümü de kendisi taşımış, sadece sularken yardım etmeme izin vermişti, bu arada çiçeklere su verirken yanlış bir şey yapmayayım diye yan gözle kontrol ediyordu beni.

İşimiz bittiğinde iç çekti.

“Ne oldu Papaz Efendi, yine mi kilisenin onarım meselesi?” Onu anladığım için sevinçle salladı başını.

“Doktor Bey; lütfen Belediye Meclisi’nde bu konuyu gündeme getirin, tek başına altından kalkamıyorum...zaten Lax’la bir şeyleri halletmem olanaksız.”

“İyi de Papaz Efendi, Yukarı Köylüleri arkamıza alabilseydik, belki de başarabilirdik bunu...ama biliyorsunuz ki bu kez Lax’la aynı fikirde olacaklardır, çünkü bu kilise onların değil, onlara uzak.” “Hep aynı anlaşmazlık, Tanrı isterse, belki artık bir şeyler değişir.. ”

Değişecek olan neydi? Ne umuyordu?

Kaygıyla kiliseye baktı. Sıva, topraktan yükselen nem nedeniyle adam boyu dökülmüştü, fakat kuleden kilise kapısına kadarki bölümün onarıldığını gördüm, çok şaşırmıştım.

“O mu? Johanni hatır için tamir etti orayı.”

“Görüyorsunuz ki Papaz Efendi, beyaz koyunlar da var.”

Yine kıkırdayarak yeren böcek gülüşüyle sırıttı: “Ama karşılıksız yapmadı bu işi.”

“Peki neydi karşılığı?”

“Hayvanlarına takacağı. .. pirinç aylan kutsamam gerekti.” Buralarda, hayvanların boynuna, çıngıraklarla birlikte, köpek markası gibi asılan ve atlann koşum takımlannı da süsleyen şu pirinç aylardı kastettiği.

“Kutsamanız sadece kilise kapısına kadar mı yetti?...”

“Evet, ne yazık ki öyle...”

Birkaç gül ağacının dışında olup biten her şey onun için mekanik bir kaygı haline gelmek zorundaydı sanki; dünyasının çok küçük canlı bir özü vardı, bu özün etrafında yoksul, kuru, silik karışıklıktan başka bir şey bulmak olanaksızdı, ama yine de bu küçük özün içine, putperestlikten, dindarlığa ve Tanrısal olana kadar uzanan gerilimleriyle bütün bir insan ruhu sığdırılmıştı, bana öyle geliyordu ki papaz Rumbold içinde, oldukça yetersiz olmasına rağmen, son derece karmaşık bir yapı barındırıyordu. Sanırım bu hepimiz için geçerli.

“Eee, Papaz Efendi, her zaman hayvanların boynuna asılan süsleri kutsayacak olsaydınız, her şey daha kolay olurdu ...Pazar vaazları için köylülerin cebinden fazla para çıkmıyor, aslına bakarsanız onlar için pek de elverişli bir iş değil bu ...”

“Belki artık daha iyi olur.”

Bu tuhaf umut yine karşıma çıkmıştı.

“Öyle mi?”

“Biri var, adı Marius...sanınm artık hayvanlann boynuna asılan pirinç aylar çoğalacak.”

Yüzümdeki şaşkın ifade dikkatini çekti: “Kilisenin iyiliği için küçük bir batıl inanca katlanabiliriz sanının, dini bir batıl inanç çünkü.”

Gülmek zorunda kalmıştım. “Bu batıl inanç bana çok da dini görünmedi.”

Ürkekleşti: “Gerçekten dediğiniz kadar kötü mü, Doktor Bey?... ben inanmak istememiştim...”

“Nasıl baktığınıza bağlı, Papaz Efendi. ..size ne anlattıklarını bilmiyorum ”

“Tanrı günahlarımı bağışlasın, toprağın altındaki şeytana yakarmak istediklerini söylediler.”

“Bence şeytana değil de toprağa, ya da benzer bir şey işte...”

“Tanrım, çılgınlığın dik alası bu, akılla alay etmek. ..düpedüz çılgınlık!”

Tuhaf biçimde Marius’u koruma ihtiyacı duymuştum: “Bunu sadece bir kişi yaparsa çılgınlıktır, Papaz Efendi, herkes yaptığında akıl olur ya da tam tersi, ne yapalım ki böyledir işte.”

“Hayır, hayır,” diyerek karşı çıktı, “Doktor Bey, küfretmeyin, herkes sonsuz hakikate karşı olsa bile, sonsuz hakikat yine de kutsal ve sonsuzdur.”

“Evet, Papaz Efendi, haklısınız ...fakat dünya, aklın içinde biraz ilerleyebilmek için durmaksızın deliliğin içinden geçer...savaş deliliği ortaya çıktığında neredeydi akıl? Savaşa gitmemiz mantıklı görünüyordu ... işte dünya yine, akıldan yorulduğu için deliliğe başvuruyor ...”

Yüzüme bön bön bakıyordu: “Fakat Doktor Bey, insanlar sonsuz hakikatleri bilmek istemedikleri için oluyor bunlar...Oysa ‘Kardeşini Sev,’ emri insanlığı bütün felaketlerden koruyacaktır...”

Aslında papazı incitmek gibi bir niyetim yoktu, fakat gerçekten de akla karşı öfke doluydum. Araplar’ın İskenderiye Kütüphanesi’ni yakmalarına rağmen, daha sonra Helenizme döndüklerini, Avrupa’da şövalyeliğin, Mağribilerin bütün üniversitelerini yakıp yıkmalarına rağmen, yine de bu üniversitelerin bütün Avrupa’ya esin vermesini engelleyemediklerini, iki kere ikinin dört etmesi gibi sağlam bir hakikatin olduğunu bilmeme rağmen şöyle dedim: “İçgüdüsel olarak doğru şeyler yapan hastalar vardır, bunlar kendilerine neyin gerekli olduğunu hissederler, öte yandan bunun tam tersini yapan hastalar da vardır, zaten insan, kendisini öldürse bile kendisi için doğru olanı yaptığını düşünür ... insanlık da böyledir, sık sık akıldışına düşmek zorunda kalır, hattâ bazen akıldışına çıkarak kendisi için doğru olanı yapmış olur, en azından şimdiye kadar kendini yok etmedi... ”

“Fakat bunu yapmasına ramak kaldı,” diye açıkladı kısa boylu bahçıvan papaz cesaretle: “Eğer İncil’in sunduğu ilacı tepmeye devam ederse olacağı tam da budur. Efendimiz Isa insanların doktoru olarak ortaya çıktı, Efendimiz’in elini tutarlarsa artık akıldışına düşmek zorunda kalmazlar.”

“Papaz Efendi,” dedim büyük bir ciddiyetle, “belki de öğreti, insanlar için henüz fazla ağır, ortaya çıktığı zamandan bu yana, bu öğretiye temel oluşturan akıl içinde çok fazla yama ve çatlak barındı-nyor, bunlar sık sık onarılsa da, deliliğin ortaya çıkmasını sağlayan çok sayıda yama ve çatlak varlığını sürdürüyor ...Çılgınlık kırılmalarının ortadan kalkması için daha uzun süre geçmesi gerekiyor... insanın yalnız olduğunu düşünün... yalnızlar kolayca delirirler.” Boynunun üzerinde eğri biçimde duran başını öne eğerek düşünmeye başladı. Sonra şöyle dedi: “Hayır, eğer insan öğretiyi kabul etse yalnız olmaz, aslında öğreti insan için ağır da değil, Çelileli balıkçılar bile anlamışlardı .. .bununla birlikte öğretinin insan için fazla yumuşak olduğu söylenebilir, zira insan hâlâ vahşiliğini terbiye edemedi.”

“Evet, Papaz Efendi,” diye güldüm, “siz haklısınız, önce herkese çiçek sevmeyi ve yetiştirmeyi öğretmek lazım.”

“Evet, değil mi?” dedi mutlulukla. Sonra devam etti: “Umanın, bu insanların yaptıkları, bu Marius meselesi, sizin söz ettiğiniz gibi, sadece dolambaçlı bir yoldur.”

“Nasıl bir dolambaçlı yol, Papaz Efendi?”

“Sonuçta selamete götüren bir yol.”

“Evet, umanın öyle olur Papaz Efendi,” dedim ve veda etmek için elimi uzattım.

“Tanrı sizinle olsun,” dedi.

Yavaşça dağa çıkıyordum. Güneş, dağların arkasında kaybolmaktaydı. Gün boyunca eteklerde asılı kalmış saydam duman, şimdi bütün yeryüzü biçimlerini düzleştirmek ve renksizleştirmek için vadiye akmışçasına bütün vadi açık griye boyanmıştı. Tepeler ve çayırlar birbirinin içine kaymış, toprağın kıvrımlan düzleşmiş, ormanla kayalar arasında fark kalmamıştı. Sadece, hemen önümdeki çayırlar ve ağaçlar yeşildi; içinden geçtiğim ve bana eşlik eden, kenarları belirsiz yeşil bir ada gibiydiler. Fakat güneş tamamen batıp gökyüzünde sonbaharsız hafif bir şerit, güneşin kayboluşunu bildirdiğinde, her yerde alacakaranlığın yeni gölgeleri oluşmuş ve doğanın biçimleri yeniden belirmişti: Kayaların yank ve çatlakları yeniden, hattâ şimdi daha da derin görünüyordu, dağların oluk ve uçurumları yeniden açılmış, yamaçlarda ormanın içine oyulmuş çayırlık alanlar yeniden görünür olmuştu, ormanın devasa örtüsü, tepelerinin tek tek belli olduğu çam ağaçlan nakışıyla işlenmiş gibi görünüyordu; yeşilin üzerinde siyahımsı, giderek koyulaşan bir nakıştı bu.

İçine girdiğim orman, papazın aydınlık bahçesinden daha vahşi ve çetindi, güllerin neşeli kokusundan daha vahşiydi reçinenin kokusu, yosunların kokusu, çürümüş otların kokusu ve ben, Irmgard için endişeleniyordum. Bağlı olduğumuz yalnızlık düşünden kaçıp kurtulmak olanaksız, ormanın karmakarışık sonsuz dallan aydınlık akşam gökyüzüyle birlikte yürüdüğüm karanlık yolun üzerini örtüyor. Bir yabantavuğu ağır kanat çırpışlarıyla havalandı önümden, kestirmeden gitmek için açıklık alandan geçerken bir erkek karacayla iki karaca yavrusunun sessiz sıçrayışları takıldı gözüme. Sonra ortalık giderek daha da sessizleşti. “Tanrı" demeye çalıştım, oldukça yüksek sesle bağırmıştım, ama orman yanıt vermedi.

XII

Köyün üzerindeki tuhaf gerilim festivalde kaybolsa hiç şaşırmazdım. Belki de festival sırasında meydana gelecek doğru dürüst bir kavga havayı temizlerdi. Fakat önceden bildirilen devrimler, hele bir de hava kötüyse, gerçekleşmez. Hatta sabahleyin yağmur eylül dünyasını öylesine zaptetmişti ki festivalin yağmur nedeniyle yapılamayacağını bile düşünmüştüm. Evimin etrafındaki orman, adeta yağmurda eriyerek ıslak bir tüle dönüşmüştü; gövdelerinden yağmur damlalarının aktığı ağaçların odunu, yorgun ve çürümeye hazır görünüyordu, dalların üzerindeki beyaz yosun sisle birleşmişti, giderek daha da alçalan sis, beyaz yosun gibiydi, kar gibiydi, henüz karlaşmamış ama katılaşırken eriyen kar gibi. Eve gelen elektrik tellerinin üzerinde yağmur damlaları birikiyor, zaman zaman damlalar bir sonraki direğe geçmek için peş peşe dizilerek harekete geçiyorlardı. Evden ayrılıp ormandan çıktığımda Yukarı Köy'ün ilk evlerini bile görememiştim: Her şey gri bir örtünün altındaydı sanki, sadece yanımdaki çimle kaplı bayırın bir bölümü görülebiliyordu ve bir de beyaz sisin içinde, bayırın kenarındaki açık yeşil kayın ağacı.

Trapp sisin içinde kayboluyor, sonra yeniden ortaya çıkıyor; sisin sınırında koşarken bacakları görünmüyor, süzülüp giden, yüzen, tuhaf biçimde hareketli bir kayık sanki ve sis, kederle yüklü.

Bir süre sonra yağmur kararsızlık içinde durdu; festival için hazırlanmış insanlara biraz hareket serbestliği vermek ister gibi bulutlar biraz yükseldiler. Aşağıya vardığımda -ayin bitmişti- festivalin en güzel zamanıydı. Kilise sokağının çıkışıyla birahane arasındaki yolun iki tarafında üzerleri brandalarla kaplanmış standlarda her türden ucuz mal satılıyordu, ucuz ama aynı zamanda aşın pahalı, çünkü çiftçinin fiyat kıyaslaması yapma olanağı yok. Yukarı Köy neredeyse eksiksiz oradaydı; Suck, oğullarıyla gelmişti, hatta gözlerini açarak, bir çörek standının önünde kalp şeklindeki baharatlı çöreklere hayran hayran bakan Irmgard'ı bile gördüm.

Ortalıkta Marius yoktu. Çocuklar trompet çalıyor, kirli çizmeleri, çamur sıçramış pantolonları ve çoraplarıyla, yerdeki su birikintilerine dikkat etmeksizin standların önünden, hantal denebilecek bir neşelenme arzusu içinde su sıçratarak yürüyen kalabalığın adımları duyuluyordu.

Wenzel de oradaydı, etrafında delikanlılar toplanmıştı. Beni görünce gülerek asker selamı verdi. "Kıta dikkat!"

Birkaç kişi, sulan sıçratarak topuklarını birbirine vurdu. Diğerleri güldü.

Wenzel, ahenkli sesiyle azarladı delikanlıları: "Gülecek bir şey yok. . .dikkat dedim."

Delikanlılar sırıtıyorlardı, fakat çoğunluk hazımla geçmişti.

Tam o anda tuhaf bir şey oldu: Eski bir asker olarak ben de asker selamıyla karşılık verdim.

"Hoşunuza gitti mi, Doktor Bey?" diye sordu içtenlikle. Cüceler Kuyusu'nun önünde olanları unutmuş gibiydi; ben de neredeyse unutmuştum.

Wenzel'e bakıyorum; boyu adamlarının ancak göğsüne kadar geliyordu. Bütün komikliğine ve spor pantolonunun kendisine çok büyük gelmesine rağmen, bu küçük adam ürkütücü görünüyor. Yine de aklımı başına topluyorum: "Delirdiniz mi siz," diye soruyorum, "kilise için geçit töreni mi yapacaksınız?"

Yanıtı şaşırtıcı: "Doktor Bey, birkaç kişinin sağlık hizmeti için eğitilmesi gerekiyordu."

Bu arada Krimuss, yaşlı çiftçilerin arasından ayrılıp bu tarafa geldi: "Bugün size birer bira ısmarlayacağım..."

"Yaşasın patron!" diye komut verdi general.

"Yaşasın!" diye tekrar etti adamları.

"Yaşasın, yaşasın!" diye haykırdı Wenzel.

“Üç kez yaşasın!” yanıtını verdi grup.

Krimuss, becerebildiği kadarıyla güler yüzlü olmaya çalışıyor, ama gerçekte kızgın, cimri olduğu için ısmarlayacağı bir fıçı biranın derdine düşmüş şimdiden: Bunu biliyordum, fakat bir an bira ısmarlaması hoşuma gitti, belki de cimriliğinin üstesinden gelmeyi başardığı için.

Biraz ötemizde tekstil ürünleri satan bir stand vardı. Agathe’yi orada gördüm, keten bezi alıyordu, Wenzel’in kumandası altında asker gibi davranan Peter’e bir kez bile bakmaması dikkatimi çekmişti. Bir zamanlar bu iki insanı birleştirmiş olan yakınlık şimdi neredeydi? Hâlâ havada süzülüyor muydu? Yoksa uçup gitmiş miydi? Sonsuzluktan gelip, sonsuzluğa yönelen, yaşayabilsinler diye insanların yakasına yapışan özlem yeniden sonsuzluğa mı kaçmıştı? Yanımda duran Krimuss, “Aferin çocuklar,” dedi.

Kendime gelmiştim: “Bugün doğum gününüz herhalde, Krimuss, öyleyse kutlarım ...”

Etrafını almış hayranlarının arasından benimle birlikte vakarla yürüdü: “Çocuklara bir şeyler sunmak gerek. ..hele de maden galerilerinde karşılıksız çalışmak istedikleri bugün ...”

Saatinin zincirinin ucundan, köylü işi, küçük, eski bir yanın ay sarkıyordu. Ötede, köyün hemen önündeki atış yerinde tüfekler patlamaya başlamıştı.

“Evet,” dedim, biraz otomatiğe bağlanmış gibi, “Cüceler Kuyusu.”

Kötü kötü baktı yüzüme: “Biliyorum ...siz olmasaydınız, Doktor Bey, başka türlü sonuçlanırdı, belki de çoktan sahip olurduk. ..” “Neye?”

“Altına ...Neden Yukarı Köy’ün tarafını tutuyorsunuz?”

Yanıt vermedim; Gisson Ana geçmişti aklımdan, ama bu da yanıt olmazdı tabii.

Devam etti konuşmasına: “Biz aklımızı peynir ekmekle yeme-dik...asıl dağla kafayı bozanlar Yukarı Köylüler ...Köy maden çıkarma hakkına sahip ve bu hakkı kullanması gerekiyor...”

“Marius,” çıkıyor ağzımdan ve birden çılgının biri olan Marius’dan destek aldığımın farkına varıyorum, “Marius da altın aranmasına karşı.”

Bu sırada Lax da yanımıza gelmişti, uzun boylu, şişman, dişleri güçlü; gülüyordu: “Marius mu? ...onu da yanımıza çekeriz ...”

“Şu ufaklık Marius’dan daha iyi,” diye heyecanla lafa giriyor Krimuss ve Wenzel’in kas gücünün altını çizmek için kolunu büküp yumruğunu sıkıyor, “Marius, Miland’a uygun...”

“Evet,” diyor Lax, “evet, Miland... o olmasaydı Belediye Meclisi’nde çoğunluk bizdeydi. ..Ama Yukarı Köy’den evlendiği ve kendi iradesiyle hareket etmeyi göze alamadığı için, meclis maden çıkarma hakkını yürürlükten kaldıracak. ..”

Dostumu savunmak zorundaydım: “Miland ne istediğini bilir... ”

“Belediye başkanı olmak istiyor o,” dedi Lax, “hepsi bu, eğer bizimle olsaydı, belediye başkanlığı da yapabilirdi. .. neden olmasın ...ama bu durumda Belediye Meclisi’ne başka birisi girmeli, bu konuda ona yardımcı olamam ...”

Krimuss saatinin zinciriyle sinirli sinirli oynuyordu: “Eğer altını biz çıkartmazsak, başka birisi gelip çıkaracak. . .ve öldüğümüzde bizimle alay edecek... ”

Lax, kocaman elleriyle Krimuss’un omzuna vurdu: “Krimuss altına sahip olursa, kesinlikle ölmez.. .öyle biri o!”

Krimuss, neredeyse şükran duygusuyla gülümsüyor, sonra kesin biçimde “evet,” diyor.

Bu dünyada öteki dünyaya sahip olanların ölmesi gerekmez. “Düşününce,” diye Lax felsefe yapmaya başlıyor, “herkesi ölmekten

alıkoyan bir şey var...Krimuss'a altın verirsin, benim için ise yatağıma bir kız koyman yeterli. Benim için o an geldiğinde, ölmemem için yapmanız gereken tek şey bu, şimdiden aklınızda olsun ... Sizin ilaçlarınızdan çok daha iyidir, Doktor Bey."

Ölüm düşüncesi bu zorba adamın da aklını meşgul ediyordu demek. Sonra şöyle dedi: "Atış iddiası için bizimle geliyor musunuz Doktor Bey? Ben şimdi oraya gidiyorum... "

Birahaneye gelmiştik.

"Hayır," dedim, "ateş etmek konusunda sizinle yarışmam, Lax, ama sakın ölü falan çıkarmayın başıma ...şu altın meselesi bugün son derece güzel bir kavga nedeni olabilir çünkü."

"Kaygılanmayın," diye yanıtladı, Lax, "çocuklar artık disipline uyuyorlar."

Bu kez Krimuss girdi söze: "Bugün biralarını alacaklar, çünkü dağa gitmek zorundalar...orada ölüm oturuyor, cesarete ihtiyaçları olacak. .."

"Öyle mi?" dedim, "ölümü orada otururken mi gördünüz?" "Evet," dedi, "çocukken girmiştim içeriye, orada ölümü gördüm."

Bir hayatı anlayabilmek için ne kadar derine inmek gerekir! Unutmanın hangi derin uçurumunda duruyor yaşam, belleğimizi ne kadar geriye göndermeliyiz! Fakat yaşam yine de bir bütün, yaşam ve ölüm, ölmekte olanın bir soluğunun bütün bir yaşamı kapsayacağı kadar yakın birbirine! Krimuss, kendisini anlamanın eşiğine gelmişti, içindeki her şey başlangıç ve sonu birleştirmek için zorluyordu onu ve şöyle dedi: "Orada oturacağım ben."

"Birahanede de oturabilirsin," dedi Lax, Krimuss'u kapıya iterken.

Onları orada bırakıp muayenehaneme geçtim.

Uzak çifliklerden gelenler festivalde sadece her türlü ihtiyaçlarını karşılamakla kalmaz, aynı zamanda sağlıkla ilgili bütün sorunlarını da

gidermeye çalışırlar. Bu yüzden o gün muayenehanemde her zamankinden daha uzun kaldım, çıktığımda epeyce geç olmuştu. Dışarı adımımı attığımda, “kıta” komutu çalındı kulağıma, ses, iyice duyulur biçimde aşağıya, birahaneye doğru yayılmıştı.

Bahçeye bir göz attım. Wenzel, yapraklan artık sonbaharın matlığıyla sallanan kestane ağacının altındaki sandalyenin üzerine çıkmış komut yağdırıyordu. Delikanlılardan bazıları sendeleyerek birahaneden çıktılar, bazıları ise daha yeni giriyorlardı bahçeye, biraya susamış bir halde ağır adımlarla yürüyorlardı, aralarında ağaçtan düşüp patlamış kestanelerle futbol oynamaya çalışanlar da vardı, ama sonuçta hepsi sıraya girdiler.

General, geç kalanları, “çabuk çabuk,” diye harekete geçiriyordu.

Herkes saf alınca komut geldi: “Hazırol... Dirsek teması al... Hizaya gel.”

Artık Cüceler Kuyusu’ndaki gibi on dört kişi değillerdi; sayıları otuz kadar olmuştu, içlerinde Yukarı Köy’den de delikanlıların olmasına şaşırmadım desem yalan olur. Bahçeye açılan cam verandanın kapısında seyirciler vardı, aralarında koruyucuları Krimuss da vardı. Lax görünürde yoktu, atış yerine gitmiş olmalıydı, kolunu kansının omzuna atmış olan Sabest’in, Peter’in bölük içinde böyle sağlam durmasından memnun olduğu belliydi.

Sandalyenin üzerindeki general, düzenbaz yüzüne sert bir ifade oturtmuş, adamlarını gözden geçiriyordu. Sonra aniden aşağıya atlıyor, askerlerden birine koşup bir tokat patlatıyordu -adama yetişmek için iyice uzanması gerekmişti-: “Göreve gelirken önce önünü kapa.”

İzleyenler gülüyordu. Koca adamın çılgına dönüp cüceyi yere sermesini bekledim.

Adam yerinden kıpırdamadı bile. Pantolonunun önünü kapattı. Wenzel yine sandalyenin üzerindeydi.

“Evet," dedi, “şimdi atış yerine yürüyeceğimizi biliyorsunuz ve orada bütün halkın önünde şeref kazanacağınızı da .. .dikkat.. .dörder sıra ol. ..”

Grup denileni yaptı. Trampetçi bile vardı; üçüncü sıranın sağ yanında yerini almıştı.

İçimde tuhaf bir şekilde onlarla birlikte yürüme arzusu belirmişti: Ritmik uygun adım, insanı çaresiz düşlerinden koparmaz mı?

Wenzel sandalyeden inmişti artık, birliğin başındaki yerini aldı ve yürüyüşe geçip yola çıktılar, bu arada marş da söylüyorlardı:

“Oğlan çocuğu değil, erkeğiz biz ....”

Gösteri sona erip izleyiciler yeniden birahaneye akın ettikleri sırada ben de oraya varmıştım. Çoğunluk atış yerine gittiği için pek kalabalık değildi. Ekşimsi ter ve bira kokusuyla yüklü tütün dumanı havada asılı kalmıştı. Leonberger cinsi köpek Pluto, bacaklarıma sürtünmek ve okşamam için kafasını elimin altına koymak üzere yavaş yavaş kalkmıştı ayağa.

Ağzından hiç eksik etmediği sigarasıyla Sabest, “Güzel bir sonbahar Doktor Bey,” dedi.

“Yoo, bence hiç de değil,” dedim dışarıya bir göz atarken.

Her zamanki gibi uzun bıçağının keskinliğini kontrol ediyordu: “Havayı kastetmedim Doktor Bey, hayır, gelmekte olanı kastettim...”

Tütün dumanı içinden, “Merhaba Doktor Bey,” dediğini duydum birinin; Dağlı Mathias’ın yavaş sesiydi bu.

“Ne? Dağlı Mathias, siz burada mısınız? Hani en iyi ateş eden sizdiniz?”

Güldü: “Bugün değil. ..atacağım kurşunlardan biri hedefini şaşırabilir, o gün atmama izin vermediğiniz bir kurşun örneğin, Doktor Bey, ben eve gidiyorum.”

“Birine kurşun sıkacaksan harcadığın çabaya değmesi gerekir.”

“Elbette değecekti. . .şimdi ortalık sakin olurdu.”

“Eee, hadi bakalım .. .eve gidiyorsanız, birlikte gidelim.”

Dışarıda panayır bütün hızıyla sürüyordu. Gisson Ana’ya ne götüreceğimizi düşündük. Yaşına rağmen, kendisine güvenen bir kadın olduğu için ben, son derece güzel gümüş bir broş seçmiştim, Mathias ise, üzerinde şu güzel dizelerin yer aldığı bir kahve fincanı almakla yetindi: “Çektiğim aşk acısı kahveden daha tatlı ve daha sıcak.” Dağda yaşayanların, dizlerini bükerek attıkları yavaş ve sakin adımlarla, adımlarımızı birbirimize uydurarak ama hiç konuşmadan yukarıya yürüyorduk. Yağmur yine başlamıştı; orman tütüyor, beyaz sis parçalan, yamaçları yalıyordu. Ama eskisi kadar şiddetli değildi yağış, bulut örtüsü yükselmiş, nemin içinde çam ve kayın ağaçlan parıldıyordu, hatta bir ara bulut örtüsü yırtılınca, güneş ışığında yağmur şeridi şarkı söyleyen altın bir tül gibi göründü, tabii bir an için, sonra bir el, en azından akşama kadar açılmasın diye, yırtılan yeri, çabucak başka bulutlarla yamadı.

Mathias konuşmaya başlamıştı: “Şimdi Belediye Meclisi’ne de girecekmiş ...”

Durdum: “Kim? Marius mu yoksa? Bunu nasıl yapacak ki?” “Bunu isteyen ... büyük olasılıkla .. o değil. . .Belediye Meclisi üyelerinden biri istifa edecek ki yerine Marius seçilebilsin... ” “Çok saçma.”

“Neden? Böylesi daha iyi.”

“Dağlı Mathias, bana öyle geliyor ki sen epeyce içmişsin.” “Olabilir, ama yavaş yavaş Yukarı Köy’ü de ele geçirmeye başladığına göre, şu an Belediye Meclisi’nde olması daha iyi...Lax, birine rüşvet verip istifa etmesini sağlar. . .tabii o Miland’ın istifa etmesini tercih edecektir ...”

Dağlı Mathias uzun zamandır bir kerede bu kadar uzun konuş-mamıştı; belki de gerçekten biraz çakırkeyfti ama anlattıkları olmayacak şeyler değildi.

“Peki ya dağ,” diye sordum.

“Eğer dağı insanlar koruyamıyorsa, dağ kendisini koruyacaktır,” dedi kesin bir dille.

Sonra hiç konuşmadan yürüdük. Gökyüzü yine kalınlaşmış, daha gün bitimi zamanı olmamasına rağmen, hava kararmaya başlamıştı, fark edilmiyordu ama alacakaranlık kapıdaydı, erken geldiği için biraz geriye çekilmiş bekHyordu sadece. Ve birden, sanki yukarıdaki bir el tarafından amaçsızca lime lime ediliyormuşcasına parçalanan, anne elinin çözdüğü bulutlar, bir şeyler arayarak ama aynı zamanda hedefsiz uçuşuyorlar oradan oraya, yolun üzerindeki çakıltaşları nemli akşamın renklerini almış, okyanus, görünmez olsalar da en uzak dağların zirvelerine kadar yükselen derin soluklar alıyor ve henüz gerçekleşmemiş olan, artık burada.

Gisson Ana, kahve kupasının üzerindeki yazıyı okudu: “Çektiğim aşk acısı, kahveden daha tatlı ve daha sıcak.” Hediyelerimizle ona uğramıştık, Dağlı Mathias’ın aldığı kupa çok hoşuna gitmiş, benim aldığım broşu da -biraz daha az coşkuyla karşılasa da- beğenmişti, aramızdaki dostluğun bozulmaması için, iğneyi parmağıma batırarak bir damla kan akıtmamı istedi.

“Neden festival için aşağıya gelmediniz, Gisson Ana?” diye sordum, “eğer gelseydiniz sizinle dans etmek için aşağıda kalacaktım.” “Aşağıda bana ihtiyaç yoktu.”

“Bu doğru değil, benim vardı. ..bana ne zamandır bir dans borçlusunuz.”

Düşünceli bir şekilde boşluğa bakıyordu. “Sanırım dağ festivaline geleceğim,” dedi bir süre sonra, “orada bana ihtiyaç duyulacağını düşünüyorum...”

“Öyle mi?”

“Elbette, Irmgard dağ gelini olduğuna göre.”

Dağ festivali, asıl festivalin uzantısıdır, daha doğrusu öncüsüdür demek lazım, çünkü dağ festivalinin çok daha eskiye dayandığı kesin: Taş Ayini gibi, gerçek festivalden sonraki ilk yeniayda yapılması ve Taş Ayini’nde kutsanan gelinin burada da başrolü oynaması, aralarında bir ilişki

olduğunun kanıtıdır. Ne var ki tören, dağ şapelinde değil, Keltlerden kalmış eski bir sunak taşının bulunduğu Soğuk Taş denen yerde yapılır. Birkaç içki standının açılması ve açık havada yapılan danstan ibaret olan kutlamalar, Taş Ayini'yle karşılaştırıldığında çok daha zayıftır; bir zamanlar büyük ve önemli olan bu törenden geriye sadece bunlar kalmıştır işte, bir de -eğer hava güzelse- Maskaralar Alayı.

"Tamam öyleyse, dans edeceğiz demektir..."

"Evet, evet," dedi hâlâ bir parça düşteymiş gibi, "bunu yapacağım."

Bir sonraki Cuma günü -yeni ayı ve dağ festivalini çoktan unutmuştum- penceremden içeriye giren müzik dikkatimi çekti. Öğleden sonra dört sularıydı, gökyüzü, en azından evimden görebildiğim kadarıyla, bulutsuzdu ve çam ağaçlan, maviliklere doğru koyu sivri şarkılarını söylüyordu. Ama ben, oldukça iyi duyulmasına rağmen, ağaçların şarkısını değil, bahçemin çitinde duraksayan akordeon sesini duyuyordum. Dağ festivali için yukarıya, Soğuk Taş'a çıkmakta olan dağ gelini alayı durmuş, müzisyen Christian akordeon çalmaya başlamıştı; evimin önünde serenat yapıyorlardı sanki. Kalabalık delikanlı ve genç kız grubu, dağ gelini Irmgard'ı ortalarına almıştı, hattâ aralarında, hiçbir eğlenceden eksik kalmayan Wenzel de vardı. Sonra en güzel tören giysileri içinde Gisson Ana'yı gördüm, yapmam gerekeni hemen anlamıştım.

"Hemen geliyorum," diye bağırdım aşağıya.

"Tamam," diye yanıtladı beni Gisson Ana, dağ gelini alayı yoluna devam ederken kendisi bahçe kapısından içeri girdi.

Aceleyle hazırlanıp aşağıya indim. Gisson Ana, kumda oynayan küçük kıza baktı.

"Artık temelli sende mi kalıyor?"

"Wetchy'ye karşı sürdürülen bu aptal kışkırtma devam ettiği sürece bende kalacak. ..

Çetenin, Wetchy'nin yanında da birilerinin olduğunu görmesi gerek."

Onaylarcasına başını salladı, ama çocuğa pek sevecen baktığı söylenemezdi. Evden çıktığımızda, “Çocuk güzel değil,” dedi.

Bir yandan Gisson Ana’nın çocuktan hoşlanmadığım bu kadar açık dile getirmesine şaşırmıştım, ama öte yandan dünyaya bu kadar çirkin çocuklar getirdiği için Wetchy’yi sorumlu tutmaya hazırdım. İnsan, hoşlanmadığı şeyler konusunda, ucuz bilgeliklerle ahkam kesebildiği için şöyle dedim: “Tannın, sizin köyün çocukları da melek güzelliğinde değiller Gisson Ana.”

“Hayır,” dedi, “değiller. ..ama seninyanındaki çocuk, diğerlerinden daha zavallı durumda ve bu insanın içini acıtıyor.”

“Tam da bunun için ona yardım etmek istiyorum,” dedim.

“Yardım edemeyeceksin.”

Wetchy’nin kansı evlerinin önünde duruyordu, Gisson Ana’yı büyük bir gayretle selamladı. Gisson Ana da elini sallayarak yanıt verdi kadına.

Sonra, “Sen yardım etmek için buradasın, bu iyi... fakat yardım etmeyi bu kadar küçültme, insanlar yardım bekliyor...” dedi. “Onlar daha çok Marius’un yardımını alıyorlar.”

“İşte tam da bu nedenle yerinde durmak zorundasın.” Teleferiğin başladığı açıklık alana gelmiştik. Gökyüzü çelik ipektendi ve üzerinde yıldızlar kayıyordu; fakat güneybatıda, gevşek bir yumuşaklık içinde Rauhen Venten’in zirvesine kadar uzanan beyaz bulutlar, katman katman toplanmaya başlamıştı.

“Yağmur gelecek yine,” dedim, “dans işi zorlaşacak.”

“Dans edilecek,” diye yanıtladı beni.

Eylül vadiyi doldurmuş, öğleden sonrası gölgelerinin yerleştiği Plombenter iyice koyulaşmıştı, Kuppron’da ise henüz güneş vardı, fakat iki dağ da, sanki kendi zeminleri üzerinde yüzüyorlarmış gibi, boylarını biraz aşmışlardı. Tarlalardan ekin kaldırılmıştı; çayırların arasında sık sık kahverengi toprak çarpıyordu göze. Sadece mısırlar hâlâ sarıydı; sonbahar

neşesinin sırtladığı, kökleri artık toprağa tutunmayan mısırlar. Açıklık alanın yaklaşık iki yüz metre aşağısında, teleferik için açılan orman içindeki ağaçsız yolda, kopan kabin duruyordu; demir tellerden oluşmuş bir yumaktı adeta ve şimdiden çimen ve otlarla kaplanmıştı.

Tükenmekte olan yılın üzerine geçirdiği son kızıl giysi değildi bu, fakat dünya rengarenk olmaya başlamıştı, Gisson Ana, “Dünya dans ediyor,” dedi.

Teleferiği sağımızda bırakarak girdiğimiz orman yolundan esen hava, sanki içinde sayısız pınar taşıyormuşçasına vargücüyle vuruyordu yüzümüze. Gökyüzünün mavisi bizi takip ediyordu, kayaların ve eğreltiotlannın üstündeki nemli orman toprağı, ağır soluğunun serin karanlığıyla üzerimize geliyordu. “Kendim yardım arar ve bulamazken başkalarına nasıl yardım edebilirim, anacığım?” dedim. “Seni büyülemelerine izin verme, o zaman yardım edebilirsin.” “Büyünün üzerimize ne zaman geleceğini bilebilir miyiz? Kendimizi savunmamız olanaksız.”

“O halde sen de oradan geçmek zorundasın,” diye yanıtladı. Sonra, “Ağaçlar dans ettiği zaman, sen de dans edebilirsin,” dedi.

Ormanın içinden neredeyse dümdüz giden yolumuzu, bazen, otların, topraktan aldıkları besinle tıka basa doyduğu ıslak odalar diyebileceğimiz, içlerinde serinliğin aynı bir midye kabuğu gibi şarkı söylediği küçük kayranlar kesiyordu. Başımızın üzerinde, yolumuza ışık düşüren deniz seriliydi. Gisson Ana, “Hiçbir şey yitip gitmiyor,” dedi, “o nedenle çocukları sevmeli, çünkü onlar bizim için batanları bulup çıkarıyorlar yeniden.”

“Evet,” dedim ve aslında benim, çirkin küçük Rosa’nın dışında çocuğum olmadığını düşündüm.

Yaşlı kadın, gençlere taş çıkartacak hafif adımlarla yürüyordu yanımda, sanki onun varlığı da kendisinin biraz üzerine yükselmişti, sanki biraz ruhunun içinde süzülüyor, kendi yansıması üzerinde, neredeyse sevinçle kayıp gidiyordu. Etrafımızda, ağaç dediğimiz büyük yaşlı bitkiler soluk alıp veriyor, bütün bitkiler, otlar ve yosunlar, çürüyen ve çürüten, büyüyen ve

çimlenen her şey, büyümenin bu birliğinin tazelik ve kaybolmazlığının neşesini soluyordu.

Hiçbir şey kaybolmuyor ve kendi serin kuyusuna, dibinde yılanın çöreklendiği ve ayın yansıdığı düşünün serin kuyusuna batan ruh, midye kabuğunun içinde sonsuz şarkısını söylüyor; çocuklardan torunlara.

Top atışının yapıldığı yere yaklaşmıştık; gümbürtü, titreyen yaprakların arasında yaygın ve sert yuvarlanarak, havalanan kuşların kanat seslerine karışıyordu.

Sonra biraz daha seyrelmiş, seyrekleşmiş ormanda aşağıya doğru yürüdük; burada çimenler, ağaçlara kadar uzanıyor, fundalıkların yerini çoktan yosunlar almış, bir süre sonra onların yerini de yumuşak kısa çimenler alacak. Yol, otların arasında devam ediyor, görünüş giderek açık ve havadar, giderek seyrekleşen karaçamlar birbirlerine ancak dallarının ucuyla değebiliyor, aralarına giderek daha fazla kayın ağacı karışıyor, birkaç adım sonra, yukarıdan, Soğuk Taş denen yerden çıkan ve çayırların pas rengi kıyılarının arasından geçerek teleferik yoluna sapan küçük derenin çevrelediği seyrek kayın ağaçlarıyla kaplı, hafif eğimli uçurum taraçası gibi duran bir kayran açılıyor önümüzde, Soğuk Taş'ın bulunduğu üst kenarı, karanlık ormanla taçlandırılmış, burası Kuppron'un, akşam giysilerini sırtlarına geçirmiş sarp ve limon küfü renginde kayalıklarının yükseldiği, dağın gölgesinin henüz yavaş ve sadece en yukarıdaki yamaca ulaşabildiği bir bahçe. Festivalin yapıldığı bu düzlükte, öğleden sonrası güneşinin son ışıklan parlıyor, altın sansı ışıkta içki standındaki bardaklar ışıldıyor, baharatlı çörek standının keten brandası dingin bir yelkenli gibi, kızartılan sucukların dumanı kıvrılarak yükseliyor gökyüzüne. Meydanın üzerini kaplamış altın rengi ve titrek ses panltılannın oluşturduğu sırça örtü, özellikle alanın ortasına kurulan dans pistinin üzerinde yoğunlaşmış, sürünen ve tepinen çizmelerin sesiyle, gülümsemeler ve havadaki çiçeklerle iç içe geçmiş uğultulu bir örtü bu. Müzisyen Christian'ın çaldığı akordeon, gökyüzüne, gölgelerin ve altın renginin şarkısını söylüyor. Dağ gelini alayı geldiğinden beri herkes meydanın ortasında dans ediyordu, yukarıda ormanın kıyısında, Keltlerden kalan eski sunak taşının yanında gömülü olan son kutlama toplan da ateşlenmişti ama kimse sunak taşıyla ilgilenmiyordu: Buralarda *Kalten Stein* denen Keltlerden kalan bu eski taş, yansı toprağa

gömülmüş kaidenin üzerinde serin ve dikkat çekmeden duruyordu. Bu festivalde oynadığı rol de bu kadarla sınırlıydı.

Gisson Ana’yla küçük derenin üzerindeki dar köprüden geçmiş ve kalabalığın tam ortasına düşmüştük; bazıları bize selam veriyordu, fakat bir parçası olmak istedikleri sevinç ve içlerinde hissetmek istedikleri yaşam tarafından öylesine esir alınmışlardı ki çoğunluk bizi görmüyordu bile.

“Evet,” dedi Gisson Ana, “şimdi beni dansa kaldıracaksın.”

Müziği Christian çalıyordu.

Gisson Ana’yla şeref dansı yapıyorduk. Biz ne kadar akıllı uslu davranırsak davranalım, etrafımızda herkes deli gibi tepiniyor, başlar ve vücutlar, görünmez ama şiddetli bir dalga tarafından hareket ettiriliyormuş gibi bir yükseliyor, bir alçalıyordu; pist, kaynayan bir kazan gibiydi; içinde vücutların fokurdadığı kaynayan bir kazan... ve sıcak, boğucu bir dumanla doluydu, titreyen, süzülen ve hiç durmadan titreşen. Yaşım başını almış bir adam olarak ben ve şeref dansı için kollarımda bulunan yaşlı kadın, bizler, durumumuzu bilerek ve o nedenle birbirimize zaman zaman gülümseyerek dans ediyorduk, hayır, aslında birbirimizle dans etmiyorduk artık, ikimiz de kendi hayatlarımızın anlaşılmazlığını, kendi varlıklarımızın yürek vuruşlarını, henüz var olan, henüz sönmemiş, henüz hâlâ çarpan başlangıcını dans ediyorduk; etrafımızda dans eden büyük kalp atışına uyarak, onu hissederek, onu soluyarak. .. Eger insan damarlarında atan kendi kanına teslim olmuşsa dans edeceği kişiyi kendisi seçebilir mi? Aslında seçimsizlik olan böyle bir seçimde hoşlanma olabilir mi? Dostluk olabilir mi? Sevgi olabilir mi? Dans edenlerden biri gelip Gisson Ana’yı almıştı kollarımdan, ben de partnerimi değiştirdim, birçok kez başkalarıyla dans etmiştim ama ne kiminle dans ettiğimin, ne de etrafımda olup bitenlerin farkındaydım: Birkaç kez, gelin süsleri içinde güzel ve ciddi görünen lrmgard’la eşleştim, sonra onu da başkaları aldı, hattâ bir ara Lax’la dans ederken gördüm, adamın yüzüne tenselliğe dalıp gitmenin gülümsemesi oturmuştu. Demircinin kahverengi sakallı, sakalının içine gömülmüş yüzü görünüp kayboldu bir an, sonra irice, şişman bir köylü kızın göğsüne iyice sokulmuş dalgacı Wenzel’in fare gülümsemesi çarptı gözüme, fakat giderek her şey bulanıklaşmıştı, bilincim de öyle; ne Gisson Ana’mn dans pistini çoktan terk ettiğinin, ne de kendi bitkinliğimin farkına

varmıştım, adımın çağrıldığını duyuyordum, ama çağrının içeriğini çok sonra anladım:

"Doktor Bey, derhal oradan çıkmalısın!"

Bu Gisson Ana'ydı. Dans pistini çevreleyen iplerin dışında, izleyenlerin ortasında duruyordu, sesi keyifli değil, uyarıcıydı. Ama ben, danstan kendimi alamıyordum, nihayet dans pistinin dışına çıkınca, bir süre pisttekilerin hareketlerini izledim gözlerimi ayırmadan: Hep ayaktalardı, hiç yorulmadan, tutkulu insanların öfkeli inadıyla zevkleri için dönüp duruyorlardı, alışılmış faşing eğlenceleriyle artık hiçbir ilgisi kalmayan bir tutkuyla yapıyorlardı bunu, insanın alacakaranlığından gelip yıldızların alacakaranlığına yükselen, karşı konulamaz biçimde yükselen ve önüne herkesi katan şiddetli bir dalganın itmesiyle, akordeon eşliğinde dans ediyorlardı. Gerçekten yıldızlara bugün ulaşmak istiyorlarsa acele etmeliydiler, ah, neredeyse ellerimi çırparak ve bağırarak onları bizzat ben ateşleyecektim, çabalarından vazgeçmemeleri gerekiyordu ve vazgeçmediler: Bira içmek için bile ara vermek niyetinde değillerdi; biralarını Sabest'e seslenip getirtiyorlardı, neden böyle olması gerektiğini kavrayan Sabest, oradan oraya koşturuyordu.

Eğer Agathe benimle konuşup Gisson Ana'nın nerede olduğunu sormasaydı, belki ben de yeniden kalabalığın içine atacaktım kendimi. Agathe'yi tanımıştım ama ona yanıt verecek durumda değildim; danstan büyülenmiş, içimde, sanki tek bir şeymiş gibi öylesine birbirine yakın olan doğum ve ölümü hissettiğim kanımdan büyülenmiş bir şekilde Agathe'yi de aynı karanlığa giderken gördüm. Bilincim, Agathe'nin çocuğu bedeninden atmak için dans ettiğini düşünmeme yetecek kadar yerindeydi. "Fazla dans etme, Agathe," dedim.

"Hayır, hayır," diye güldü, "biliyorum."

Sonra yine Gisson Ana'yı sordu.

İlk kez başımı kaldırıp yukarıya bakınca, çok sıcak bir odanın penceresinden dışarıdaki manzarayı seyreden, ama oraya asla ulaşamayacak biri gibi gördüm akşamı. Bu arada Kuppron'un gölgesi kayranın üzerini

örtmüş ve gündüzle akşam arasındaki serin huzur, havayla ve ağaçlarla mırıl mırıl konuşmaya başlamıştı.

"Hadi onu arayalım," dedim.

Zâzilie, izleyenlerin arkasında, gözlerini kapatmış, akordeon eşliğinde, kendi yaşamının sözleriyle tek başına dans ediyordu çimlerin üzerinde. Gri serinlik tarafından kuşatılmış olarak bir sağa, bir sola kayıyor, zaman zaman akıntının karşısında duran bir alabalık gibi bir şeylere kulak vererek duraksıyor, serinlik ve müziğin bedeninden kayıp gitmesini sağlıyor, sonra, akşama ve onun şarkılı konuşmasına karşı yeniden hızlanarak kendi şarkısını söylüyordu.

Bir süre sonra Gisson Ana'yla karşılaştık. Zâzilie için yanın ay şeklinde çörekler satın almıştı, çocuğu yanına çağırırken bana dönüp, "Dans etmeyi bıraktın mı? İyi. Aklını başına topla," dedi.

"Tamam, anacığım," dedim. Fakat dans sarhoşu olan alacakaranlığın serinliği, içinde yükselen ritmin vuruşları altında eğrilmişti.

Zâzilie yaşlı kadının yanına yan dans eder halde geldi, elinde tuttuğu çöreklerin üzerindeki yazıyı Agathe'ye okuttu: "Gökyüzünde ay ve yıldız çıkınca, çocuğun düşünü görür anne."

"Bu gerçek," dedi Agathe, "ve çok güzel."

"Hayır," dedi Zâzilie, "çocuğun düşünü baba görmeliydi."

"Dans etmeye devam et," dedi büyükanne, "çocuklar daha dans edebilirler."

"Sadece çocuklar mı?" diye sordum.

"Evet," diye yanıtladı Gisson Ana, "sen Miland'la ilgilen." Sonra küçük kızı kolunun altına alıp götürdü.

Miland, Sabest'in bira sattığı kulübenin önündeydi, ben de yanına oturdum. Buraya yeni konulan kaba tahtadan yapılmış bankta oturuyorduk, bira bardaklanmızı -masa olmadığı için- aramıza koymuştuk, parmaklarımız

kulplannda, ama bardakları ağzımıza götürmeden, öylece oturmuş akşama bakıyorduk; kararmaya başlayan havaya... karşıdaki tezgâhta giderek belirsizleşen çörek sıralari gibi açık mavi ve pembe renk veren, soğuk bir matlık içinde olmasına rağmen dans yerinde kopan kıyametin tuhaf biçimde ısıttığı ve coşkuyla harekete geçirdiği akşama bakıyorduk. Miland'ın düşünceleri de orada mıydı? Yoksa karşı mıydı dansa? Gelin gibi süslenmiş kızıyla kendisi mi dans etmek istiyordu? İkimiz de susuyorduk, etrafımızda gülüşmelerden başka ses duyulmuyordu, özellikle oturmak için konulmuş yontulmamış kalasların kıymıklarının, oturanlar hareket ettikçe pantolon ve gömlekleri geçerek münasip bir yerlere batması gülüşmelere neden oluyordu. Tezgâhın arkasında Sabest son derece mutluydu; ince, adaleli kollanm örten gömleğinin kollanm sıvamış, içki dağıtıyor, bardaklan yıkıyor, bar-daklan müziğin ritmine uyarak birbirine vurarak gürültü çıkarıyor, derme çatma birahanesinden dışarı çıktığı zaman da ilk karşılaştığı güzel kızlardan birine saldırarak çığlık atan kızı dükkânına çekmeye çalışıyordu.

"Karın seni böyle görmeliydi, Sabest!" diye bağırdı biri.

"Sadece gurur duyardı."

Meydanın üzerinde duran sis bulutunun çevrelediği bölgenin bütün sivrisinekleri etrafımızda toplanmıştı; müziğe, tek teli neredeyse kopacak kadar gerilmiş gizemli kemanın eşliğinde kötü kötü cırlayan tiz sesli sivrisinek korosu eşlik ediyordu. Tahta zemin üzerinde çizmelerin tepinmesi, bir nebze olsun azalmamış, hattâ, tuhaf bir mekanik sessizlik içinde daha da hızlanmıştı; tek tük bir haykırış, bir sevinç haykırışı duyuluyor, fakat ses adeta kendisinden utanmış gibi hemen sönüyordu.

"Bu doğru değil," dedi yanımda oturan Miland. "Dans edenler özgür değiller."

Onu doğru mu anlamıştım? Bu dansın tek tek insanların iradesinden uzaklaştığını mı söylemek istiyordu? Tek tek insanların iradesinden daha güçlü olduğunu mu?

Sordum ve tam o anda, yukarıda Soğuk Taş'ın orada alacakaranlığın sisi içinde birini gördüm, süzülürcesine hareket ediyordu, sonra taşın üzerine

oturdu.

“Marius bu.”

Keskin avcı bakışıyla baktı Miland o yöne doğru: “Evet o.”

“Tanrı’nın belası, orada ne yapıyor?”

“Hımın.” Miland’ın da bir açıklaması yoktu. Fakat ikimiz de adamın ortaya çıkmasına şaşırmamıştık, hattâ ikimiz de onun yokluğunu hissetmiş olabilirdik.

“Orada sonsuza kadar oturmayacaktır sanının,” dedim. “Aşağıya inecektir mutlaka.”

Marius gelmedi; buna karşılık ormanın kıyısında başkaları belirmiş, ama sonra ormanın karanlığında kaybolmuşlardı. Marius’un silueti taşın üzerindeki yerinden kımıldamıyordu. Zorlanarak ve uzun süre baktım, öyle uzun bakmıştım ki, gece paltosunu giymiş Kuppron’u, giderek daha da büyümüş, daha da koyulaşmış görüyordum, sanki dağ, azgın dansa katılmak için yürüyerek aşağıya geliyordu; insanların tepinmesinden daha endişe vericiydi evet, ama o da kanın titreşimi, sonsuz ateşin gelgiti, toprağın ağır atan nabzı tarafından harekete geçirilmişti. Ben inanmıyordum, sadece gözlerim inanıyordu. Bu görkemli dansçının tehdit edercesine yaklaşmasından korktukları için bulanan gözlerimi, insani ölçülere çevirmek zorunda kalmıştım.

Demirci geçerken güldü: “Şimdi alevlenecek Doktor Bey, artık sen de engelleyemezsin.”

Ormanın kıyısına işaret ettim: “Orada neler oluyor, demirci?”

Dönerken elinde çekiç varmış gibi bir hareket yaptı: “Şimdi her yerde başlıyor.”

Evet bir şey oluyordu, bir şey olmaya başlamıştı, tehlikeli bir şey, çekici bir şey, bu demirciyi keyiflendirmişti ama bana sıkıntı veriyordu. Neler olduğunu öğrenmeliydim, doğrudan Soğuk Taş’a gitmek için ayağa kalktım,

ama birkaç adım attıktan sonra tuhaf bir korku beni gitmekten alıkoydu, bilgi alabilmek için Wenzel'i aramaya başladım, cüce ortalıkta yoktu.

Müziğin ve tepinmenin bir an bile durmadığı dans pistinin etrafında kararsızlık içinde dolanıyordum. Hava tamamen kararmış, aydınlatma için gemici fenerleri asılmıştı, teneke kutulara benzeyen bu basit asetilen lambalarından iki tane kulübelerin oraya, dört tane de dans pistinin etrafındaki uzun sırıklara konmuştu. Lambaların beyaz ışığı, havaya ve şarkı söyleyen sivrisinek sürülerine, kıskandıran tizlikte vızıltılarla ıslık çalıyordu, lambaların aydınlattığı bölgenin dışındaki şeyleri görmek oldukça zordu.

Nihayet Gisson Ana'yı buldum, niye daha önce göremediğime şaşırmıştım, zira büyük bir dinginlik içinde yerinde duruyor ve Zâzilie ile ilgileniyordu.

Yanına yaklaşıp, "Eee anacığım," diye sordum neredeyse korku içinde, "şimdi ne olacak?"

"Sorma," diye yanıtladı beni, "çağrıldığı zaman gitmek gerekir, aksi halde görmezden gelinir insan."

"Çağıran kim, anacığım?"

"Her şey!"

"Peki, orada, dışarıda, neler oluyor?"

Uzaklara, karanlığa bakarken, "Ruhlar geliyor," dedi.

"Kim? Bu da yeni bir şey!"

"Yeni bir şey değil. . .sadece uzun süredir yoklardı."

Doğruydu, son derece sevimsiz bazı şekilsiz varlıklar, ormandan çıkmış, uzun bir sıra halinde dans meydanına doğru geliyorlardı. Öyle sessiz hareket ediyorlardı ki, kimse farkına varmadan, hiç beklemedik bir anda aydınlatılmış alana girdiler, hattâ dans edenler, gelenleri henüz fark etmemişlerdi. Ancak birkaç kız çığlık atınca müziğe ara verildi, kalabalık

donmuş gibi hareketsiz kalakalmıştı. Kalabalığın kaskatı kesilmesinin nedeni belki de korkuydu. İnsanlar, donmuş gibi hareketsiz duran ruhların karşısında, adeta onlarla göz göze, öylece duruyorlardı.

Gerçekten ruhları görmek bile yeterince korkutucuydu. Yüzlerini bez parçalarıyla örtmüş, maskeler ve sakallar takmışlardı, sırtlarına geçirdikleri samandan pelerinleriyle göçebe zencilerin kulübelerini andırıyorlardı, şeytan çatalı niyetine dirgenlerle silahlanmışlar, başlanna keçi ve inek boynuzlan takmışlardı, bazılan boynuzlann arasına parlak kağıttan ay ya da güneş şekli kesip yapıştırmıştı. Bu halde ortaya çıkmış, silahlannı tehditkar ve yavaş yavaş hareket ettirmeye başlamışlardı.

Birkaç saniye geçti. Sonra maskeler, beklendiği gibi, korkunç bir gürültüyle zincirleri şakırdatmaya, inek çanlarını çalmaya, silah ve aletlerini birbirine vurmaya başladılar, budalaca ama yine de gizemli görünen sıçrayışlarla, kalabalığın hâlâ ses çıkarmadan korku içinde üzerinde beklediği dans pistini kuşattılar. Ruhlann şeflerinden biri bağırdı:

“Müzik Christian, çalmaya devam et."

Akordeon, yerel bir dans havası çalmaya başlamıştı, fakat tuhaftır bu kez, oldukça rahatsız edici, tırmalıyıcı, ama buna rağmen inleyen iki de keman eklenmişti müziğe; kemancılar ruhlarla gelmiş olmalıydılar ve çok geçmeden dans pistinde inatçı tepinme başlamıştı yine, bu arada el ele tutuşarak büyük bir daire oluşturan ruhlar, zıplayarak ve sıçrayarak dans pistini çevrelediler. Yüzünde cadı maskesi taşıyan kadın kılığına girmiş delikanlı, bacaklarının arasına aldığı süpürgeye binmiş gibi yapmıştı, başka biri, beyaz sakalı ve piskopos şapkasıyla başrahibi canlandırıyordu, maskenin altında bir delikanlının olduğunu bilmeme rağmen yaşlı görünen birinin zıplayıp durmasını hiç de vakur bulmamıştım.

Bu arada, daireden çıkıp sekerek yanımıza gelen kısa boylu bir şeytandan da azar işittik: “Dansa katılmayan cehenneme gidecek ve kazığa geçirilecek."

“Eee Wenzel," dedim, çünkü onu tanımamak olanaksızdı, “en azından şu an gerçek yüzünüzü gösteriyorsunuz."

“İlk seni götüreceğim," diye yanıtladı beni şeytan, yüzüme yaklaşıp çatalını sallarken, sonra yine dairenin içine zıpladı.

Dans devam ediyordu, sadece çiftçi delikanlılann yaptığı ruhlar dansı bir yana bırakılacak olursa, iki saatten fazla süredir değişmeden ve yorulmadan aynı şiddetle sürdürülmesine rağmen, pistteki dans, kilise festivallerinin olağan etkinliklerinden sayılabilirdi. Kendi kendime bunu söylüyordum, defalarca söylüyordum bunu ama yine de, Wenzel’in davetinin bütün gülünçlüğüne, gerçek niyetinin başkalannı dansa katmak olmadığını bilmeme rağmen, tepinen ve dumanı çıkan kalabalığa yeniden karışmamak için kendimi zor tutmuştum.

Gisson Ana’ya baktım. Güzel ve sakin dimdik duruyordu, yeniden dans etmek için herhangi bir harekette bulunmamasına sevinmiştim.

“Irmgard’ı çağırmak istemez misiniz, Gisson Ana?” diye sordu Miland.

“Bırak onu,” dedi büyükanne.

Gece giderek derinleşmiş, korkunun rüzgarı, Kuppron’dan aşağıya inmiş, asetilen lambalarının ışıklarıyla oynuyor, dans edenlerin beyaz alınlarını serinletiyor, ama alınlar serinliği değil, korkunun soluğunu hissediyorlardı. Kalabalık aradığı hazzı korkuda bulmuş olabilir miydi? Yoksa hâlâ arıyor muydu? Lambaların keskin gaz ışığının, üzerine koyu gölgeler düşürdüğü, tepeler ve çukurlara ayrılmış, insan yüzü demeye bin şahit isteyen, gece yansını andıran hiç terlememiş yüzler, neredeyse donup kalmıştı; artık onlarla dış halkanın kâğıt maskeleri arasında hiçbir fark yoktu. Lambaların keskin gaz kokusu bira kokusuyla karışıyor ve derinlerden yükselen yaşamın gürültüsü, görünmez yıldızların hızla geçip gitmesine benzeyen yaşam-ötesi bir şey olarak taşlaşıyordu. insan gözü onları izlemediği zaman dağlar, kuyrukluyıldızların ışığında böyle dans ederler. Akordeon gecenin şarkısını söylüyor, kemanlar sanki bunları çalan insan eli değilmiş gibi beyaz bir ışık gıcırdatıyordu .. iki tarafında gemici fenerleri asılı derme çatma satış yerinde Sabest de makine gibiydi; elindeki boş bira bardağıyla masaya vurarak ritm tutuyordu. Sonra önümüzde Lax bitiverdi, gece yarısının soluk etinde meydana getirdiği kırışıklıklar içinde sakalı oldukça koyu görünmüştü bana, beyaz dişlerini gıcırdatıyordu bize, sonra birden

“hoh,” diye bağırmıştı ve küçük Zazilie korktuğu için ağlamaya başlamıştı. “Hoh,” dedi ve yine kalabalık içinde kayboldu.

Dans daha ne kadar sürebilirdi? Köylülerin eğlenirken -gerçekten hâlâ eğlence miydi?- gösterdikleri kararlılığa rağmen, artık bir nokta konulması, bir çare bulunması gerekiyordu, bunu sadece ben değil, burada dikilmiş duran herkes hissediyor, herkes bunu bekliyordu, hattâ dans edenler bile aynı durumda olmalıydı. Acaba Marius hâlâ yukarıda taşın üzerinde oturuyor muydu? Çoktan burada olması gerekmez miydi? Kendi kendini abartarak dayanılmaz bir varlık-üstü varlık olarak katılaşan bu adam, kurtuluşu getirmeyecek miydi?! Zâzilie sakinleşmişti, bir eliyle büyükannesinin eteğini tutuyor, diğer eliyle, her zamanki gibi onu kucağına alması için, babasının koluna dokunup duruyordu. Ama Miland’ın dikkati küçük kızda değildi, elini, sanki birinden armağan alır gibi önünde tutmuştu, bakışları dans edenlerin üzerindeydi, ama aslında daha ötelere bakıyordu, yüz çizgilerinde korkulu bir bekleyiş vardı. Irmgard'ı mı arıyordu? Irmgard’ı değil, dans pistinin tam ortasında hareketsiz duran gelin tacım görebiliyorduk sadece ve insanlarla maskelerin onun etrafında döndüklerini.

Aniden asetilen fenerlerinden biri dairede dans etmeye başladı. Birinin yerden söküp aldığı direk, şeytanın ve ruhların başlarının üzerinde sallanıyor, fenerin beyaz alevi, bir o tarafa, bir bu tarafa cızırtılar çıkararak savruluyordu; zehir püskürten bir sürüngendi adeta.

“Yeter!” diye bağırdım, piste fırlamaktı niyetim, çünkü insanların üzerindeki saman kostümler çok kolay ateş alabilirdi, ama maskeler benim çevremi de sarmış, ellerim ve kollarımdan yakaladıkları gibi içlerine çekmişlerdi, bu arada harekete geçen diğer fenerler de girdabın içinde dönmeye başlamışlardı.

Genel bir çılgınlık mı baş göstermişti? Bu çılgınlık avucunun içine beni de mi almıştı? Elbette başka bir şey yapamazdım, beni zorla aralarına çekmişlerdi, onlara katılmak zorundaydım, ama ben daha fazlasını yapıyordum, sürüklenmiyordum hayır, bacaklarım neredeyse isteyerek zıplıyordu, bütün dans hareketlerini yapıyordum, lanet okumak istiyor, fakat sözcükler dilimde donup kalıyordu, yüzüm ve dilim felç olmuştu sanki, hattâ sırtıma kötü bir yumruk indirildiğinde bile -sık sık bu hareketi yapanın

Wenzel olduğunu tahmin ediyordum- ağzımdan tek sözcük çıkaramamıştım. Dans pistini ayıran halatların da koptuğunu gördüm, gördüğüm başka bir şey de, oluşturduğumuz dairenin düz bir sıraya dönüştüğüydü. Sallanan lambaların parlak ışığının aydınlattığı dans eden güruh, çok ayaklı bir hayvanı andıran sıkışık bir sıra oluşturarak, akordeon ve keman sesi eşliğinde harekete geçmişti. Şeytanlarım beni sıkı sıkı tutuyorlardı; gerçi bırakmış olsalardı da kalabalıktan ayrılmaz, onlarla birlikte hoplamaya devam ederdim.

Sonra müzik sustu, hepimiz durmuştuk. Ellerimi bıraktılar, çevremdeki sıkışık kalabalık biraz gevşemiş, ruhlar kaybolmuştu. Soğuk Taş’ın yakınında durduğumuzu fark ettim, evet ruhların bizi sürüklediği hedefin burası olduğu açığa çıkmıştı. Fakat taş plakanın üzeri boştu, Marius'u göremiyordum, taşın çevresine fener direkleri konulduğu için sunak taşı artık tamamen aydınlanmıştı, bu arada kalabalık yamaca toplanmış yukarıya bakıyordu, kalabalığın üzerine, sadece taşı aydınlatan ışığın yansıması düşmüştü.

Sunak taşının arkasındaki çalılıklarla ağaçların yeşili, asetelin fenerlerinin ışığı altında parlıyor, yapraklar hafif hafif titriyordu, arkadaki orman karanlıktı, lambaların çıkardığı sesten başka hiçbir şey duyulmuyordu, bir de bekleyişin kesik soluğunun sesi.

Bu etkinliğin bir örgütleyeni varsa -belki Marius, belki de Wenzel’di- işini çok iyi biliyordu, çünkü ara dayanılabilir en uç noktaya kadar uzatılmıştı, öyle ki artık bitkinliğin üzerimize çökeceğini ve şimdiye kadar olup bitmiş her şeyin sıradanlaşacağını düşünmeye başlamıştım, evet o noktaya kadar gelinmişti ki çalılıklardan gelen bir çatırdı kalabalığın dikkatini o yöne çekti, birkaç saniye sonra da çalılıkların arasından yine tek sıra halinde ortaya çıkan maskeler, sunak taşının yakınına geldiler, taşı aydınlatan fenerler, taşın çevresine de ışık düşürmüşlerdi.

Fakat hiçbir şey olmadı, hiçbir tuhaflık yaşanmadı; gerçi törenin sıradanlaşması önlenmişti, hattâ sonrasında yaşananlar sıradanlık sınırlarını biraz aşmıştı, çünkü kötü ruhlar her kilise festivalinde duyulan dörtlükleri söylemeye başladılar, sadece dörtlüklerin metinleri bu kez farklıydı:

“Ejderhayı istiyor Papaz Efendi,

Korkudan çığlık atıyor hayvan,

Eğer ille de ejderha istiyorsan

Ayrılma evdeki aşçının yanından.”

Maskeler, el çırpıyor.

“Ele geçirdi ejderha bakireyi

Ejderha bakirenin oldu

Ve kıza baktıkça

Zayıf hissetti kendini.”

Maskeler, el çırpıyor.

Birkaç kişi gülmeye başlamıştı. Maskeler derhal el çırpmayı bırakıp ortalığa yeniden sessizlik egemen olana kadar yerlerinden kıpırdamadan durdular.

“Toprak gökyüzüne kavuştu,

Kavuştu gökyüzü toprağa

Eğer yer ve gök ayrılırsa,

Ateş ve kılıç hakim olur dünyaya.”

Maskeler el çırpıyor. Kalabalık içindeki delikanlılar da el çırpıyorlar.

“Gökyüzü, babamız bizim,

Gelinini kutsamakta

Elinden alırlarsa eşini

Hasret kalırız yağmura.”

Tabii yine gülenler oldu, şarkı söyleyenler bu kez de, gülüşmeler kesilinceye kadar sustuktan sonra devam ettiler:

“Yağmur yağdıramazsa babamız

Bütün dünya üzerinde,

Savaş ve kıtlık olur sadece

Ve kaybolur hayvanlarımız.”

“Ejderhalar ve devler

Yaratıkları karanlığın

Kadınını alıp onun

Bir çukara gömdüler.”

Artık kimse gülmüyor ve düzenli el çırpmalardan sonra ruhlar yeniden başlıyorlar şarkıya:

“Kötülüğün anaları,

Çirkin cadılar,

Sattılar bakireyi

Ejderhaya ve yılana.”

Şimdi cadı ortaya çıkmış ve Soğuk Taş’ın üzerine oturmuştu, sağ elinde asa niyetine süpürge tutuyordu, sol elinde ise, haçlı kürenin, yerkürenin, ya da Havva’nın simgesi olarak bir elma vardı.

“Ve eğer kötülüğün anası

Dünyaya hükmetmek isterse

O zaman bütün erkekler

Onu kapı dışarı ederler.”

Artık gülenleri susturmak' olanaksızdı, çünkü bütün iyi ruhlar, tahtından indirmek için cadıya saldırmışlardı, bu arada şeytanlar, çatallarını sallayarak, onu korumak için etrafını sararken cadı, üzerine gelenleri süpürgesiyle püskürtmeye çalışıyordu. Kilise festivallerinde meydana gelen geleneksel kavgaların her an patlak verebileceği genel kargaşa sürerken, seyirciler iyicil içgüdülerin sevk etmesiyle şeytanlara saldırmasalardı, kötü

ruhların zafer kazanması bile olasıydı, fakat seyircilerin de yardımıyla şeytanlar silahsızlandırılmış ve güçlü ruhlar tarafından yenilgiye uğratılmış, elinden süpürgesi ve yerküresi alınmış cadının, tahtının önünde çaresizlikle dikilişini izlemek zorunda kalmışlardı, artık tahtta piskopos başlığı ve asasıyla beyaz sakallı ruh oturuyordu.

Piskopos, başını anlamlı sallayarak şöyle dedi: “Demek cadı sensin.”

Şakacılardan biri, “Alois o!” diye bağırdı.

“Hayır!” dediler diğerleri, “o cadı, alçak!”

“Sen Alois misin, yoksa cadı mısın?”

“Cadıyım,” dedi cadı, ezik bir sesle.

“Büyük suçlar işledin,” dedi piskopos.

“Dağın gelinini sattı!” diye bağırdılar, “ejderhaya sattı.”

“Alçak!”

Piskopos devam etti konuşmasına: “Dağın gelinini ne yaptın?” Cadı en acıklı sesiyle yanıt verdi: “Ejderha tarafından kaçırıldı, yılan tarafından yenildi, dağın içine gömüldü.”

Piskoposun kim olduğunu düşünüyordum, değiştirdiği için sesinden çıkarmak olanaksızdı, ama birden duacı Gronne’yi tanıdım, yani bu rol için Yukan Köy’den biri seçilmişti; piskoposu oynamak için uygundu bence.

Piskopos: “Yani suçlu olduğunu kabul mü ediyorsun?”

“Evet,” diye sızlandı cadı.

“Neyle suçlandığını biliyor musun?”

“Bakireyi ...”

“Piskopos başını salladı, eline verdikleri üzerinde hiçbir yazı bulunmayan büyük rulo kağıttan gür sesiyle suçlamalan okumaya başladı:

“Suçlamalar, Kuppron Cadısı Aleyhine Suçlamalar.”

Kısa bir aradan sonra yeniden başladı konuşmaya: “Cadı, sen dünyayı kötü yönettin...”

“Yuuhh!” diye bağırdı kalabalık.

“Ah, ah, ah,” diye sızlandı cadı, “n’olur vurmayın ...”

“Sus cadı. . .ve ben seninle konuşurken dizlerinin üstüne çök.” Cadı diz çöktü, piskopos suçlamalanna devam ediyordu. “Dünyayı kötü yönettin, vadiye ve dağa egemendin ve bütün erkeklere, erkekler savunmasız ayaklanna kapanmışlardı.” “Kahrolsun cadı!” diye bağırdı kalabalık.

“Susun!” diye emretti Wenzel’in sesiyle konuşan kısa boylu şeytan.

“Fakat sen vadiyi yoksul, dağı verimsiz kıldın, devlerle, ejderhalarla ve karanlığın şeytanlanyla ittifak yaptın.”

“Ühü, ühü, ühü...” bütün şeytanlar ağlamaya başlamışlardı, cadı da onlara katıldı.

“Bakireyi ejderhaya armağan olarak sundun, toprağın kurusun diye, gökyüzünü yükselterek yeryüzünden ayırmalan için devlere izin verdin. Sahte yağmurlar yağdırdın, zehirli otlann bitmesine neden olan ejderha yağmurlan; gökyüzü hep daha yükselerek, toprak daha derine inerek uzaklaştı bizden, ikisini de göremiyoruz artık. Yazıklar olsun sana!”

“Yazıklar olsun, yazıklar olsun,” diye söylendi kalabalık.

“Artık insan, karanlığın denizinin ortasında bir adadan farksız, insana çok önceleri getirdiğin ışığı onun elinden aldın, yaratılan her şey yaratılmamış olana geriliyor, bitkiler yine okyanuslann soğuğuna geri dönüyorlar, ah, hayvanlar, sararıp solarak olmuş olanın çamuru haline geliyorlar ve deniz karanlığın kalesi.”

“Ah, ah ...”

Kim sızlanıyordu? Maskeler mi? Ruhlar mı? Şeytanlar mı? Orman mı? Yoksa dağ mı sızlanıyordu?

“Gisson Ana,” diye fısıldadım, “Ana ...” Ama beni duymuyordu, benim yanımda değildi, ben de onu duymuyordum.

“Ruhumuzda kat kat açılan hiçliğe kulak kabartarak, içinde ejderhanın uyuduğu bu korkunç uçuruma kulak kabartarak sınırda duran bizler, ah biz terk edilmişler, biz anamıza güvenmiştik ve anamız bizi terk etti. Artık bizi asla yönetemez.”

“Ana,” diye iç geçirdi kalabalığın çoğu, “ana.”

“Cadıyı öldürün, öldürün onu,” diye karşılık verdi oynanan oyunu yeterince sert bulmayan başkalan.

“Ah cadı, Büyükanne’nin kızı, onun dünyasını burada kurmak için onun içinden yükselmiş, ondan çıkan cadı, terk edilmişlerin homurtulannı dinle. Sana karşı bir şey yapamayız, sana zarar veremeyiz, çünkü hiç kimse Büyükanne’ye karşı başkaldıramaz. Sen bizi terk ettin ve bedensiz yaratıklara, beden verilmemiş kötü ruhlara bıraktın. Buradan git cadı, git buradan. Anne, Büyükanne’nin kızı, sana şimdiye kadar hizmet ettik, artık etmeyeceğiz.”

Büyük bir sessizlik vardı. Yukarıda Kuppron'un kayalıklanndan, birkaç kez sekerek bir taşın düştüğünü duyduk.

Diz çökmüş cadı, yavaşça kalktı süpürgesini aldı, sonra dilenci kadınlar gibi başına örtüsünü örtüp yavaşça oradan uzaklaştı. Şeytanlar da onu izlediler; çatallannı yere indirmiş bir avuç sefil ve sürgün.

Oyun bitmiş miydi? Bittiğini umuyordum, ama daha çok da bitmesinden korkuyordum.

Nerede kalmıştı çözüm? Kurtuluş neredeydi?

Halk da düş kırıklığına uğramıştı: “Cadı bedelini ödesin!” diye bağırarak ormana doğru kaçmakta olan şeytanlann arkasından gitmeye koyuldular. “Öldürün alçağı!”

Lax’ın sesini de duymuştum: “Hadi, çocuklar, öldürün onu!” “Bedelini ödesin! Bedelini ödesin!...”

İşte tam bu anda, sanki bu da oyunun bir parçasıymış gibi, dağ gelini sunak taşının yanında bütün etkileyiciliğiyle görününce, bütün gözler ona çevrilmişti. Ama neredeyse aynı anda -kesinlikle sadece birkaç saniye geçmişti- ortaya çıkan Marius, taşın üstüne atlayarak piskoposu canlandıran yaşlı adamı pek de yumuşak olmayan bir biçimde yana itti. Taşın üzerinde bacaklannı açarak dikilmişti, asetilen lambasının parlak ışığı altında yine tıraş olmadığı görülüyordu. Aşağıya Irmgard’a baktığını fark ettim, kız da adamın gözlerinin içine bakarak tatlı tatlı gülümsüyordu. O akşam harman yerinde yaşanan sahnenin aynısıydı.

Her şey o kadar beklenmedik olmuştu ki gürültü patırtı aniden kesildi. Her yer sessizleşmişti, ama daha önceki hareketsiz sessizlik değildi bu. Yaz yağmuru sonrasına benziyordu.

“Günahların bedeli mi?” diye sordu Marius, çok bağırmıyor ama bütün meydanda duyuluyor sesi, “bedel mi? Suçlu bir kurban sunarak günahlannızın bağışlanmasını bekleyemezsiniz, kurbanın suçsuz olması gerekir.”

Irmgard’la ikisinin gözleri birbirine yapışmıştı adeta, yine bir sessizlik oldu. Sonra ruhlann arasından ince bir erkek sesi duyuldu, daha önceki gibi dörtlük değildi söylediği, geceye yükselen, daha önce hiç duyulmayan, ünlü harflerin tuhaf biçimde uzatıldığı, ortaçağdan kalan, anlaşılmaz ama yine de ilkel bir ağıt, bir yakarıştı:

“Güneş dağın ardına düşüyor

Ah bakire

Onu bekliyor gümüş cüce

Altın yılana benzeyen gecede

Ah gümüş kral nasıl gülüyor.”

Bunun üzerine ruhlar korosu, iç sesi düşüren bir ritmle nakarata girdi:

“Dağa yollama kahramanı, oğlunu

Ah bakire

Gümüş cüce öldürecek onu.”

Gemicilerin, yağan yağmur, halatlardan ve direklerden aşağıya süzülmeden önce güvertede şarkı söylemeye başladıkları ve gelecekte olacakların düşünü kuran yelkenler, yumuşak rüzgârda asılı kaldıkları zaman, deniz üzerinde olan budur.

“Kahraman dağın yolunu tutuyor

Ah bakire

Gerçekleştirmek için büyük işini

Ve taş mızrağını kaldırınca

Serbest bıraktı kral bakireyi.

“Dağa yollama kahramanı, oğlunu

Ah bakire

Gümüş cüce öldürecek onu.”

Şarkıya, gitar gibi hafifçe çalan bir keman eşlik ediyordu, ancak çok geçmeden ikinci gitarın da katılmasıyla müziğin temposu, yıldızlara söylenen serenatmışcasına hızlanmış, bunun üzerine ağaçların dallan yine yapraklanarak suyu gölgelendirmişti.

“Bakire geri dönmüştü

Toprak mutlu değildi ama

Kurumuştu bütün dereler

Ekinler ve hayvanlar öldü.

“Dağa yollama kahramanı, oğlunu

Ah bakire

Gümüş cüce öldürecek onu."

“Cüce dağdan maden çıkarıyor

Ah bakire

Altın dağda altın parlıyor

Altınla örüldü dehlizin ağzı

Kahraman çıkamasın diye dışarı.

“Dağa yollama kahramanı, oğlunu

Ah bakire

Gümüş cüce öldürecek onu.

“Bakire kral tacını aldı

Ah bakire,

Mavi pelerinini giydi yıldızların

Ama bu giysiler onu çok üşütmüştü

Soğuktu ülkesi kar yağmıştı çünkü.

“Dağa yollama kahramanı, oğlunu

Ah bakire

Gümüş cüce öldürecek onu.

“Kulübeye gelen ayı yorgundu

Ah bakire

Ve çok acıkmıştı kamı kurdun

Hayatta kalabilmeleri için

Canlarına can gerekiyordu.”

Şarkı giderek yavaşlamış, ağırlaşmış ve sızlanır bir hal almıştı, gece kayığı hafifçe ilerliyordu; sunak taşının oradaki lambalardan biri sönmüştü, rüzgâr kederli esiyor, çelenklerin üzerindeki kurdeleler yelkenlileri andırıyordu.

“Yeryüzü kraliçesi dedi ki

Ah bakire

Öldür beni istersen

Yeter ki kahraman oğul kurtulsun

Ve benim tahtıma otursun.

“Dağa yollama kahramanı, oğlunu

Ah bakire

Gümüş cüce öldürecek onu.

“Taş mızrak kalbine saplandı Ah bakire

Ölümün cücesi ölürken çok zorlandı

Altın yoldan çıktı göğe kahraman

Güneşi, o ateş tekerleğini getirdi bize.”

Bütün ruhlar son kıtalan yavaş sesle söylemişler, bu arada ikinci fener de sönmüş, bekleyen kalabalığın yüzü kararmıştı, havada gölgeler ve orman kokusu uçuşuyordu. Marius ve lrmgard, hâlâ kıllarını kıpırdatmadan öylece duruyorlardı.

“Kurban edilmeye hazır mısın?” diye sordu erkek kadına.

“Evet hazırım,” diye yanıtladı soruyu Irmgard.

“Senin gelin yatağın bu taş olacak,” dedi Marius, “babanın yağmuru, senin damarlarından kan olup akacak yeniden toprağa ve dünyadaki ahengi sağlayarak yeniden verimli kılacak toprağı.” lrmgard sadece başını salladı, sunak taşından aşağıya inen Ma-rius, yan tarafta bekleyen yaşlı din adamını oyunun devam etmesi için yanına çağırdı.

Öne çıkan yaşlı din adamı, Irmgard’a dönüp sordu: “Kurban edilmeye hazır mısın, dağ gelini?”

“Evet,” dedi dağ gelini.

Yüzüne sakal niyetine yün yapıştırmış duacı Gronne, gelini kutsamak için ellerini havaya kaldırarak bomboş sesiyle bağırdı:

“Yakıcı güneşi kutsayın bundan böyle.

Son buldu korkunç gecenin hakimiyeti,

Azizlerin koruduğu yeraltı canavarlarının.

Bundan böyle hakim olacak Baba’nın doğurgan ateşi,

O ısıtan dalganın içinden gelen,

Gürültüyle yuvarlanan tekerleğin ışığı,

Aslanı yaşamın,

Yöneterek boyun eğen dişinin iradesini.

Tunçtan hakimiyeti artık Tanrımızın.”

Kuppron'a doğru dönüp üç kez eğildi, sakalı toprağa değmişti, sonra doğruldu ve kollarını yukarı kaldırıp bağırdı:

“Baba, bizi duy!"

Sunak taşının çevresini etten duvar gibi saran ruhlar da, Kuppron'un önünde defalarca eğildiler; dağın geceyi delerek yükselen karanlık kütlesi görünmese de, içinde yanan ateşin farkına varılmasa da herkes hissediyordu ve maskeler bunun için eğilmişlerdi.

Tuhaf biçimde oyunun içine çekilmiş olan Marius, konuşmaya başladı:

“Mahsulü taşıyan anne, egemen olması ve kendisini kurban etmesi için kızını gönderdi, yağmur bağışlayan Baba da kurbanı yerine getirmesi ve kendisini yeniden baba yapması için oğlunu gönderecek. Babayı çağır, babanın gelin kızı."

Dağ gelini yanıt verdi: “Baba sensin."

“Henüz değil."

“Ne zaman olacaksın?"

“Senin kanın toprağa yeniden aktığı zaman, kendini feda ederek Anne’yi Baba’ya, toprağı gökyüzüne yeniden eş kıldığın zaman." “Ama sen gökyüzüsün."

Bir eliyle taşa dokunan Marius, diğer elini yemin edermiş gibi kaldırmıştı:

“Yeryüzünün aslanı, yükseklerin şimşeği,

öldürürken Baba seni,

gökyüzü olarak sana dönüyorum

sen, toprak olana

eş olarak geliyorum."

“Evet," dedi kız fısıltıyla; karanlığın içinde gece çiçekleri filizlenmişti.

Ve sonra, “hadi yap," dedi.

“Babayı çağır."

Irmgard’ın sesi duyuldu: “Baba...Baba . ..Baba!" Ve üçüncü seslenişinde Miland kızın yanındaydı.

Beti benzi atmış, gözlerini kapamıştı.

Yaşlı din adamı yine öne çıkıp sordu: “Sen gökyüzü müsün?"

Miland gözlerini açmadan yanıtladı: “Bilmiyorum.”

“Gökyüzü olmak istiyor musun?”

“Öyleyse, gereğini yap.”

Sonra eğri değneğini kaldınp dua etmeye başladı:

“Mutlu kurbanı gerçekleştir Baba.

Işık yayan aslanın bakiresini kurtar

Yeniden akıt kanını anaya.”

Marius bağırdı:

“Gelin, hazır mısın?”

Yüzünden gülümsemenin kaybolmadığı Irmgard, “Evet,” derken dizüstü çökerek başını ve kollarını kurban taşının üzerine koydu.

“Kurban, kurban!” diye bağırdı kalabalık. Ben de kalabalıkla birlikte bağırmış olabilirdim.

Ruhlar yeniden deli gibi dans etmeye başlamışlardı, kollarını bağırarak kaldınyorlar, ellerindeki çeşitli aletlerle gürültü çıkarıyorlardı, bütün halk onlarla birlikteydi, belki ben de katılmıştım; şu an bilemiyorum. Sonra birden gürültü kesildi ve kalabalığın içinde bir fısıltı dolaştı: “Bıçak...”

Marius tuhaf bir aleti, herkesin görebilmesi için havaya kaldırıyor; çatalına küçük bir taş bağlanmış kısa, yarık bir tahta parçasıydı bu. Marius’la Gisson Ana’nın evinde karşılaştığım gün, sunak taşının orada bulduğunu söylediği çakmaktaşından yapılmış küçük hançeri tanımıştım hemen. Bu ilkel aleti mi saplayacaklardı birinin kalbine? Bununla mı boğazını keseceklerdi birinin? Çılgın bir düş kırıklığı doldurmuştu içimi; bu gösterinin hedefi ve zirvesi, ucuna taş bağlanmış bu küçük alet miydi yoksa? Sonra birden birinin bağırdığını fark ettim: “Onunla olmaz .. .bu daha iyi.”

Sesin sahibi Sabest’in, sunak taşına ulaşabilmek için, kalabalığı dirsekleriyle yara yara öne doğru geldiğini gördüm. Yürürken yan tarafından sarkan uzun kasap bıçağını çözüyor kemerinden. Taşın oraya varınca bıçağı uzatıp bir kez daha bağırdı: “Bu daha iyi... al.”

“Hayır,” diyor Marius.

“Hadi al,” diyor Sabest inatla, bıçağını, tıraş olmak isteyen biri gibi avucunda kontrol ederek, “bak şuna, ne kadar keskin!” diye üsteliyor.

Marius, kabul etmiyor: “O kutsal değil.”

“Ne? Kutsal değil mi?” Sabest, tehdit edercesine bıçağı tutan yumruğunu sallıyor, “benim bıçağım en az seninki kadar kutsal, seni bok herif...sıcak kana batmış olan kutsaldır...şu işe bak!”

Vakur bir hareketle Sabest’i reddeden Marius, kımıldamadan duran Miland’ın eline taş aleti sıkıştırıyor, bu arada Sabest, düşünde bir hedefe ulaşmaya çalışan ama ulaşamayan biri gibi, çelik aletini havaya sallarken, ruhlar tarafından geriye atılıyor.

“Hadi yap! Hadi yap!” diye bağırıyor sabırsızlanan kalabalık.

“Hadi, hadi!” diye gülüyor Lax’ın gürüldeyen sesi.

Bu arada kendisini, kollan açık vaziyette taşın üzerine bırakan Irmgard, asetelinin parlak ışığından görünmez olmuş gökyüzüne bakıyor hayranlıkla.

“Hadi, hadi!”

Uzaktan, aşağıdaki yoldan geçen bir arabanın klakson sesi duyulurken, üzerimde, dokuma tezgâhında dokunmuş, dikiş makinesiyle dikilmiş giysiler varken, içimden bir ses yükseliyor: “Hadi yap!” Pantolonumun cebinde madeni paralar ve üzerinde “Solin-gen” yazan bir bıçak. .. ama ruhumda “Hadi yap!” diye bağıran o ses. Trenler ve otomobiller dünyayı karış kanş dolaşır, havada radyo dalgalan uçuşur ve beynimde yüzlerce yılın tıp bilimi çorbası kaynarken, içimdeki ses, “Hadi yap!” diye bağırıyor, fakat aynı anda içimde sökmeye başlayan şafak, kurbanın yerini almak üzere, çalılıkların arasından bir koçun çıkması gerektiğini söylüyordu. Uzaklardan kuyu zincirinin gıcırtısı ve kervan yolunu kateden yük develerinin bağırtılan duyulurken İbrahim'e de koç gönderilmemiş miydi? İnsanlığın ilk atası İbrahim, kanlı ve kanayan aracılıktan yoksun, çevresinde insani olan canlandığı için putperestlikten kurtularak baba olduğunu idrak etmemiş miydi?

“Hadi yap!” diye bağırmıştı yaşam, bağırmıştı paganlık.

Fakat çalılıkların arasından, beklediğim koç çıkmamış, ama Gisson Ana’mn sesi duyulmuştu: “Yapmayın sakın, sakın yapma Marius!”

Yoksa Gisson Ana da mı oyuna dahildi? Yaptığı çılgın dans, oyuna katılmanın ilk adımı mıydı onun için?

Wenzel, sahnenin biraz uzağında kalmış olan Gisson Ana'nın yanına sıçrayıp homurdandı: "Yaptığımız kutsal işi bozmayın." Tam o anda yanağına öyle bir tokat yedi ki bu tokatı hayatı boyunca unutamayacaktı. Fakat hiç kimse gülmedi.

Gisson Ana tekrar etti sözlerini: "Yapmayın sakın, sakın yapma Marius, anne her yerde ve her gece gökyüzünü alıyor içine, gökyüzünün bilgisini alıyor. Henüz toprak dinlemede, akıtmak istediğiniz kam istemiyor."

Öylesine büyük bir sessizlik vardı ki yukarıdaki kaynağın fısıltısı bile duyuluyordu.

Nihayet Marius konuştu: "Sen, artık toprak değilsin, anacığım, bir zamanlar öyleydin."

Ve kalabalıktan biri bağırdı: "Sen, ejderhaları ve yılanları içine aldın."

"Ayağa kalktığınız için korkunuz yılan oldu," diye yanıtladı Gisson Ana.

Sonra Miland'a döndü: "Kendi çocuğunu öldürmek isteyen sen, kimin buyruğunu dinliyorsun? Korkunun buyruğunu mu?"

"Evet," dedi Miland, "korkumuz çok büyüdü ve dünya kurtarıcısını çağırıyor."

Marius, Gisson Ana'ya bakmadan, yüzü halka dönük, yüzü vadiye dönük, yüzü mahsule dönük konuştu: "Sen yeryüzü, toprağının üzerinde makinelerin dolaşmasına, mahsulünün temsilciler tarafından satılmasına, harmanların susmasına izin verdin. Yabancıları besledin, onları korudun. Ah yeryüzü, seni ancak çocuğunun kanı temizleyecek."

"Beni kurtaracak kesinlikle kan değil," diye yanıt verdi yeryüzü, "Baba, temizleyen ve serinleten yağmurunu gönderir aşağıya, Baba'nın yağmuru dağlarımı ıslatır. Ah, sözlerime kulak verin, Baba kan akıtmaz, onun bilgisi

kanda değildir, onun bilgisi soluğunda taşıdığı yağmur bulutlarıdır. Oysa kanın içinde sizin korkularınız var.”

Başlarının üzerinde korkularının karanlık buharı asılı kalabalığın tam ortasında bir çocuk ağlamaya başlamıştı.

Lax’m sesi duyuldu: “Sus, ihtiyar, biz korkmuyoruz.”

Marius gülmeye başladı aniden: “Şimşek olmadan yağmur bulutu ne işe yarar! Ben, öldürmek ve yağmur bulutunu kurtarmak için gönderilen şimşeğim.”

Gökyüzünün ufuklannda, adama yanıt vermek ister gibi, şimşekler çakmaya başlamıştı, hâlâ ruhların tuttuğu Sabest, bağırdı: “Bırakın beni...ben bu işi bilirim...ben, ben yapanm bu işi!”

“İleri Sabest,” diye ateşledi Lax onu.

Kalabalığın ağzını bıçak açmıyor, sadece çocuk ağlamayı sürdürüyordu, yeni bir şimşek çakınca, tiz sesiyle, “Anne,” diye bağırdı; çocuğun sesi, meydandaki sessizliği dolaşan titrek bir ışık huzmesi gibi, şimşeğin düşürdüğü ışıkta daha görülebilir olmuştu. “Korkma,” dedi Gisson Ana.

“Korkun!” diye bağırdı Marius.

Hâlâ taşın önünde dizlerinin üzerine çökmüş duran Irmgard konuşmaya başlamıştı bu kez, sanki af diliyor gibiydi: “Mahsulüm tatlı benim, Anne, uçurumlardan yükseklere esen düşlerimin yalnızlığı kadar tatlı...bana, aşağıya bakana, yansıyana, sevgilinin suretini gösteren içimdeki uçurumun yüzeyi kadar tatlı. Ah, parıldayan uçurumdan, kendime uçarken, Baba'ya gitmek için süzülmek, tatlı.” Düşler tarafından kuşatılan Miland, olduğu yerde kımıldamadan duruyor, parmaklan, sanki keskinliğini kontrol etmek istiyormuş gibi, ilkel bıçağın ucunda geziniyordu. Konuşmaya başladı: “Bizden akan bize geri aksın, çocuk ve torun, ölümün kıyılan tarafından kuşatılmış yaşamın dar deresi, atadan ataya, torundan toruna, vardığımız yer çıktığımız yer olursa, ancak o zaman korku ortadan kalkar.” Kalabalık içinden bazı erkekler, “Anne!” diye bağırdılar, “Anne!” Artık sunak taşının orada sadece tek bir fener yanıyordu.

Hâlâ kendisini tutan ruhların elinden kaçmaya çalışan Sabest’in soluğu iyice sıklaşmıştı: “Çıktığımız yer ve vardığımız yer. ..Evet, kanın çıktığı yer topraktır, vardığı yer de toprak... bana gelin, hepiniz gelin, ben kurban keserken toprağa bakın, kan damlayan ellerime bakın...”

“Ah, Anne, Anne!” diye yakardı biri, Sabest'in sözünü keserek. Soluk soluğa kalan Sabest sustu. Birkaç kişi inledi. Artık çocuk ağlaması da duyulmuyordu. Buna karşılık kadının biri, endişeli sabırsızlık ve titreyen beklentiyle dolu uzun, tiz bir hıçkınk koyuver-mişti. Ayakkabılarımın altında, yumuşak toprağa kolay ve derin gömülen çakıltaşlannı hissediyordum. Üzerine bastığım toprağın kan istediği falanyoktu, bildiğimiz orman çayınydı bu. Ama ben, bütün duyularımla öylesine Marius’a yoğunlaşmıştım ki, epeydir yağmur yağdığını bile fark etmemiştim. Koyu ve ılık gecenin içinden koyu ve ılık çiseliyordu yağmur; omuzlarımı yokladım, sırılsıklamdı.

Bir kez daha Gisson Ana’nın sesi duyuldu, sevinçle bağırıyor gibiydi: “Yağmuru duyuyor musunuz? İyi yağmuru?”

Şimşek çakmıyordu artık. Maskelerin sırtlarına geçirdikleri saman giysilerin üzerinde, yağmur damlaları parıldıyordu.

“Yağmuru dinleyin,” diye sürdürdü konuşmasını Gisson Ana, “yağmurla birlikte topraktan yükselen bilgiyi çekin içinize, ona kalbinizi açın ve yüzünüzü.”

“Anne, bizi bırakma!” Yakaran Agathe’ydi, sesinden tanımıştım. Kalabalığın içinden de tekrar edenler oldu.

Şekilsiz kütle, adeta korkuyla onun etrafında toplanmak istiyor-muşcasına, Gisson Ana’ya doğru belli belirsiz hareket etmişti, pek fark edilmeyen, ama önüne geçilemez bir devinim başlamış gibiydi. Kalabalığın önünde aşmak zorunda olduğu korkunun son eşiği kalmıştı. Kötü bir çaresizlik barındırıyordu içinde, ama aynı zamanda isyandı. Marius’a karşı isyan, çünkü kalabalıktan sesler yükselmeye başlamıştı: “Onu kovala, Anne ...gönder onu!”

Bu kez Lax’ın sesi duyuldu: “Hayır, o kalacak!”

“Çalmaya başla! Müzik!” Wenzel'in komutu bütün sesleri bastırmıştı.

Gerçekten de akordeon berbat bir dans müziği çalmaya başladı. Akordeoncu Soğuk Taş'ın arkasında alçak bir ağaç dalına oturmuştu, kollan üçgen şeklinde ileri geri gidiyor, aletin tuşları, yanmaya devam eden son fenerin ışığı altında parlıyor, hemen yanında Wenzel zıplayarak ritm tutuyordu. Cücenin komutuyla yeniden başlayan maskelerin dansı, ıslak çimenlerin üzerinde zavallı görünüyordu. Belirsiz ritm, kalabalığı da daha hızlı harekete geçirmişti; kalabalık, belki de korunmak için, aniden Gisson Ana'ya doğru hareketleniyor, sonra belki de kovalamak için Marius'a doğru gidiyordu, ben de, istemeden ama yine de gönüllü olarak, dirseklerimle biraz yardım ederek hatta, arkadan itip duran kalabalığın baskısına dayanamamış, ayaklarını su birikintilerinin içinde sürüyerek koşan bir bulutun, daha büyük bir bulut kümesi içinde kaybolması gibi, kalabalığın içine, dans eden ruhların dağılıp çözülen halkasına kadar taşınmıştım. Bütün bunlar birkaç dakika içinde olmuştu ve sonra son fener de söndü.

“Korkun!” diye bağırdı Marius karanlığın içine. Belki de feneri söndüren oydu.

Ona Lax’ın gülüşü yanıt verdi: “Asıl kadınlar korksunlar şimdi.”

Kalabalık, ortalık kararınca istemeden durmuştu, ruhlar da dans etmeyi bıraktılar.

Fakat akordeon çalmaya devam ediyor, müziğin durmaması için Wenzel’in hoplayıp zıplayarak ritm tuttuğu duyuluyordu.

Eğer aklıma gelmiş olsaydı, o an el fenerimi yakardım, olaylar da büyük olasılıkla başka türlü gelişirdi, o an, fenerini yakmayı akıl edemeyen tek insan bendim, aklıma gelmemesi gerekiyordu ve sanının aklıma gelmesini de istemiyordum, sadece kulak kesilerek, hala duymadığımız, ama sesten önce gelen bir yankı gibi titrek o sesi soluk bile almadan bekliyordum; çoğunluk da benimle aynı durumdaydı. Sadece kendisini tutanlardan kurtulduğu ve sunak taşının oraya kadar gelebildiği anlaşılan Sabest’in, boğuk bir sesle ve soluk soluğa, “Şimdi... şimdi yapacağım!” dediğini duyduk. Çok geçmeden, “Ah!” dedi birisi; Irmgard’ın sesiydi bu, sonra

derin bir sessizlik oldu, ardından da çalılıkların oradan gürültüler geldi; sanki dörtnala ormana kaçan bir hayvan çıkarmıştı bu sesi.

Akordeon hala dans müziği çalıyor, Wenzel ritm tutuyordu.

Tam bir sessizlik ve karanlık içinde saniyeler mi, yoksa dakikalar mı geçti, bilemiyordum, bilemiyonim, yavaş yavaş kendime gelmiştim, hareketsizliğin önce Gisson Ana tarafından kesildiğini fark ettim, Gisson Ana'nın, derin yas pusunun kapladığı sesi, gecenin içinden, geceden daha gece olan karanlığın içine, karanlıktan daha karanlık tınlıyordu:

“İşte nihayet oldu.”

İşte o anda “Kesin şunu... ışık!” dedim bağırarak.

Hâlâ duyduğumuz uzun, gürültülü akordeon sesi kesilmişti, ama ben, elimde olmasına rağmen cep fenerini arıyordum, evet, parmaklarım kendiliğinden fenerin düğmesine bastığında ışık huzmesi, hareketsiz insan bedenlerinin, gözlerinin kamaşmasına rağmen ışığın farkına varmayan siluetlerin üzerine düştüğünde bile, şaşkın şaşkın elimde tutuyordum onu. Fazla çaba sarf etmeden ve el yordamıyla sunak taşına doğru kendime yol açtığım için, hantal hareketlerle kenara çekilen insanlara çarpıyordum. Gerçi sunak taşını hâlâ göremiyordum ama fenerin ışığı içinde hafif ve umursamaz bir tavırla doğrulmuş, dudaklarının çevresinde donmuş gülümsemesiyle tıraşsız Marius'un silueti, kalabalığın üstünde yükseliyordu. “Marius,” diye seslendim, hiç tepki vermedi. Ancak ışık, elinde hâlâ taş alet olduğu halde Marius'a gözlerini dikmiş, kıpırdamadan duran Miland'ı aydınlattığında, ancak o zaman, ikisinin arasında bir ölünün yattığını fark ettim.

Evet, orada yatıyordu, ışık demetinin içinde, kendi içine dönmüş, henüz tomurcuk olmasına rağmen bütün yapraklan dökülmüş, kollan alabildiğine açık, başı taşın üzerine düşmüş. İpek giysisinin rengi, ışığın altında parıldıyor, gelin tacının altında san saçları ensesine yayılmış... Bir an durakladım, işi ölümle değil, yaşamla olan doktor değildim henüz. Bir an Irmgard'la birlikte başka bir dünyaya gitmiştim; kurbanın, uğruna dans edilen hasat kurbanının ve tacın anlamlı göründüğü bir başka dünyaya. Bir an Irmgard'ın içinde bulunduğu ve ona ait olan bu öteki dünyaya ben de

katıldım, Marius'a kin duymuyordum, bir an dünyaya geldiği söylenen çılgın kurtuluşu paylaştım ben de. Bir an. Bu arada taşın yanına gelerek diz çöken, Gisson Ana, torununun açık duran ellerinden birini ellerinin arasına almıştı. Ağır bir keder yükselirken havaya, Marius'a,“Feneri yakın,” dedim.

Miland elindeki taştan kesici aleti yere attı.

İnsanlar ve ruhlar, sanki dokunulmaz bir dairenin içine girmelerine izin yokmuş gibi, ürkek bir hareketsizlik içinde sunak taşma yaklaşmıyorlardı.

“Işık!” diye bağırdım, “Tann kahretsin, bir fener yaksanıza!”

“O öldü,” dedi Marius sevecenlikle. Sonra hafif ve uçar adımlarla ön tarafa gelip, neredeyse şık bir hareketle elini, ruhu uçup gitmiş bedenin üzerine koydu.

“Evet öldü,” dedi yanımda duran Gisson Ana, “ona dokunma Marius, sen bunu yapamazsın.”

El fenerini taşın üstüne koymuş Irmgard'ın ipek elbisesini yırtarak açtım, sıyırarak çıkardığım gömlek kan içindeydi. Kürek kemiğinin altındaki yaradan kan akıyordu. Sabest bundan daha iyi isabet ettiremezdi. Ellerinin üzerinden akan sıcak kan, düzenli aralıklarla toprağa damlıyordu. Tıbbın yapabileceği hiçbir şey yoktu artık.

“Toprak kanı içiyor," dedi Marius.

Ansızın Wenzel çıktı ortaya, iki elinde suyla dolu iki bira bardağı vardı: “Suya ihtiyacınız olacak, Doktor Bey...elimizin altında kaynak var nasılsa..."

Marius, çıldırmışcasına bağırıyordu: “Toprak kanı içiyor ve temizleniyor kaynaklan ... Güç ve adalet yeniden akıyor toprağa..."

Suyu hiçbir şey söylemeden alıp yarayı yıkadım, hâlâ kanıyordu.

“İnsan ne kadar çabuk ölüyor," diye saçmaladı Wenzel bana bakarak, şeytan kostümü niyetine arkasına bağladığı inek kuyruğuyla oynuyordu

konuşurken. “Burayı biraz aydınlatayım, Doktor Bey." Fener direklerinden birini aldı, teneke kutu içindeki karpitleri salladığını duyuyordum.

Miland, sanki düş görüyormuş gibi yavaş sesle konuştu: “Marius, onu öldürdüm mü?"

“Hayır," dedim, “Sabest yaptı."

Marius, “Sen kurbanı gerçekleştirdin ve inanç saflıktan doğacak," dedi.

Taşın üstüne koyduğum el fenerinin ışığı, bataryası yetersiz olduğu için iyice soluklaşmıştı, etrafımız daha da karardı.

“Marius," diye sordu Miland, “etrafımızda insanlar var mı?"

“Evet," dedi Marius.

“Beraberliğimize katıldılar mı?"

“Evet," dedi Marius, “yeni dünyalarına girdiler, artık ölümün bilgisine sahipler."

Karanlıkta Gisson Ana gülümsüyor gibi gelmişti bana. Burada ölümün bilgisine sahip tek kişi olan Gisson Ana, gülümsüyor muydu yoksa? Kendi sonsuzluğu içinde, acımasız, ama sadece boş bir sözcükten ibaret olmayan acımasız bir yaşamın, başlangıçsız ve sonsuz bir yaşamın somut ve güçlü olduğuna inanan Gisson Ana için, saflık, adalet gibi kavramların ne anlamı olabilirdi ki, onun ölüm hakkında sahip olduğu bilgi, yaşamın bilgisi, erkekliği olmayan birinin erkek dini vaaz ettiği ve vaat ettiği tasavvur edilemez genelliklerin değil, görülebilir, hissedilebilir varlığın bilgisiydi. Kederinin içinde gülümsüyor gibi gelmişti bana? Sonra konuşmaya başladı: “O, bizden ayrıldı, kanının ötesinde artık, kayaların içinden geçip gidiyor, ormandaki ağaç gövdeleri uçuşan saçları onun.”

Marius, delirmiş bir adamın inatçılığıyla tekrarlıyordu: “En yüce bilgi ölümün bilgisidir. Güç bu bilgiden gelir.”

El fenerinin ışığı iyice cılızlaşmıştı. Yakında sadece san bir nokta halini alacaktı ama benim ışığa ihtiyacım yoktu artık, buradaki işim bitmişti.

Hasat, kaçığın birinin ellerindeydi artık, yaşamımızın en derin karanlığı tarafından harekete geçirilen bizler, bir kaçığın dansını tekrarlamıştık, onun etrafında dans etmiştik, annesiz kalmış çok başlı bir hayvan gibiydik, ben de onun bir parçası olmuştum, bir parçasıyım, yaşayan ve dans eden herkes, erkek ya da kadın, yöneten ya da yönetilen, bilge ya da deli herkes, o gece canavarının bir parçasıydı.

Wenzel, içinde yeni karpitin olduğu teneke kutuyu sallayıp sevinçle takırdatarak geldiğini bildirdi. İlk fener, gecenin içinde cızır-dayarak tutuştuğunda, nihayet etrafımızda donup kalmış kalabalık da çözülmeye başlamıştı. İnsanlar konuşuyor, cesede yaklaşmaya çalışıyor, etrafında dolaşıyor, anlamsızca oradan oraya gidip geliyorlardı. Ruhlardan bazıları maskelerini çıkarıp atmışlardı, diğerleri hâlâ maskeli olduklarını unutmuşlar, birbirine girmiş, yansı dökülmüş takma sakallarının arasından, bitmez tükenmez sorular soruyorlardı. Sunak taşına ilk ulaşanlar arasında Lax da vardı. Hâlâ üstünü başını düzeltmeye çalıştığım ölüyü bir süre izlemişti, yüzüne etin ciddiyeti geri gelmiş gibiydi, kederli bir ifadeyle, bacakları iki yana açık duruyordu, yaşlanmıştı sanki, fakat her zaman şekle önem verdiği için, Gisson Ana'ya siyah tüylü pençesini uzatırken, “Başınız sağolsun,” dedi. Yaşlı kadın, oralı bile olmamıştı, sonra aynı şeyi Miland'a da yaptı, adam, bir an kararsız kaldıktan sonra uzattı elini. Bunun üzerine bana döndü: “Hıımm, Doktor Bey, aslında bu bir cinayet. . .değil mi?”

Bir kez daha cesedi inceledi dikkatle.

“Suçun işlendiği anda, failin, aklının yerinde olmaması cezadan muafiyet nedenidir,” dediği duyuldu, ikinci feneri de taşın üstüne koyan Wenzel’in.
’

Evet, Sabest’i, yani katili unutmuştum, çünkü bana göre, dağlara kaçan Sabest değil, Marius suçluydu, “Sabest mi?...evet,” diyebildim sadece ...

Sonra, hiç gereği yokken, Marius'u payladım: “Sabest nerede Marius?!”

Gözlerini kapadı, başı önüne düşmüştü, kısa bir aradan sonra, “Öldü,” dedi.

“Hadi, canım,” diye karşı çıktı Lax, bunu duymak hiç hoşuna gitmemişti, “adamlarına söyle onu arasınlar.”

“Gereksiz,” dedi Marius.

Biraz düşündükten sonra, “Resmi makamlara haber vermemiz gerekiyor...Sabest şeytanın tekiymiş!” sözleri döküldü Lax’ın ağzından.

“Bunu seve seve yapanın.” Öne atılan Wenzel, arkasına taktığı inek kuyruğunu koparıp hemen ortadan kayboldu.

Sanırım cücenin kaçmasının başka bir nedeni daha vardı: Ayağa kalkan Gisson Ana, öne doğru bir adım atmıştı, korkunç bir keder içindeydi. Herkes kaskatı kesilmiş halde ona bakıyor, ama yaşlı kadının bakışlarından gözlerini kaçırıyordu, Marius bile kendisini hedefleyen bu bakışa, bu ağırlığa dayanamamış, fenerlerle uğraşmaya koyulmuştu, sonra da sanki orada bir şeyleri yoluna koymak zorundaymış gibi ormanın kıyısında, akordeoncunun müzik yaparken oturduğu ağaç dalma yerleşti; ayak ayak üstüne atıp kafasını yasladı, düşüncelere dalmış gibiydi.

“Onu yalnız bırakın ve üzerini örtün,” diye emretti Gisson Ana kalabalığa.

Öne çıkan maskelerden biri -demirci Ludwigdi bu- sırtındaki samandan örtüyü çıkarıp ölünün üstüne örttükten sonra yeniden gerileyen kalabalığın içinde kayboldu.

Kalabalık, ölüye saygı gösterdiği için mi geri çekilmişti? Saygı duyduğu acı mıydı, yas mıydı? Belki de sadece yaşlı kadından yayılan, artık kendilerine ait hissetmedikleri bir şeyden korkuyorlardı? Bu, kalabalığın içinden esen, neredeyse meydan okuyan bir karşı koyuştu ve ben anlamıştım sanırım: Dans etmemişler miydi? Dans etmemiş miydik? Gökyüzünün yere inmesi için, yeryüzünün gökyüzüne çıkması için, cinnet içinde kurbana yakarmamış mıydık?

Irmgard, açılmış dağa, altının, kapılarını açan dehlizine girmek zorunda kalmamış mıydı? Gisson Ana, mutlu ölüyü, çocuk-kurbanı, sakin elleriyle alarak kimsenin giremeyeceği bir yerin himayesine götürdüğü için yok

olmamış mıydı her şey? Orada beklemiş olan herkes, gündelik hayata, Marius tarafından dışına çıkarıldıkları gündelik hayata geri gönderilmemişler miydi! Korkulan büyümüş, dayanılmaz bir hal almıştı ve şimdi, aslında korkunun beraberinde kurtuluşu getirmesi gerektiği bir zamanda aldatılmışlardı, daha önceye, korkunun, sessiz gecenin korkusunun yeniden yeşerdiği yere geri itiliyorlardı. Homurdanmışlar, hiçbir şey söylemeden geri çekilmişlerdi; sadece bir çocuk ağlaması duyuluyordu, kalabalığın tam ortasında oradan oraya koşturan Zâzilie'ydi bu.

Gisson Ana bana bakıp, “Kızı ona götür,” dedi.

Gerçekten de ikisi için yapılacak en iyi şey buydu, çocuğu alıp babasına götürdüm: Çocuğu gördüğü gibi, içinde yaşadığı düş dünyasından bir parça uzaklaşmıştı, çocuğu kucağına almak için diz çöktü, hatta çocuk ona doğru koşarak yanına gelip otların üzerinde yuvarlanınca biraz da gülümsedi. Ben de yanlarına otların üzerine oturdum ve yerde bulduğu taş hançerle oynayan Zâzilie'ye baktım.

Bekliyorduk. Dağlı Mathias gelmiş, kimse fark etmeden annesinin yanına gitmişti. Yaşlı kadın, sunak masasında ölünün başında oturuyordu, gelin tacını çıkardığım kızın sarışın saçlarındaydı eli. Dağlı Mathias kadının yanında geniş sakalı ve sıkıntılı yüz ifadesiyle hiç konuşmadan duruyordu.

Bekliyorduk. Delikanlılardan birkaçı Sabest'i aramaya koyulmuşlardı. Zaman zaman dağın eteklerinden sesler duyuyorduk: “Sabest... Sabest. .. ” Geceydi, sesin yankısı giderek daha uzaklardan yanıt veriyordu. Bir ölüyü, adı çağrılınca yanıt veremeyecek birini, katilin umutsuzluğunda yankılanan, bütün ölümlerde yankılanan, içinde belki de artık sadece kurbanının, “ah”ının yankılandığı birini arıyorlardı; umudunu yitirmiş bir yaşamın yankılanan bilgisini. Sanki onu, ölümünün çaresizliğinden geri çağıracaklarmış gibi sesleniyorlardı adını, ah, hiç kimse çaresizliğin ne olduğunu, önünde ölümden başka bir şey görmeyen insanın içinde neler olup bittiğini değerlendiremiyordu. Sabest'e sesleniyorlardı ve sesleri yankılanıyordu.

Bekliyorduk. Meydan yine, adına halk yığını denilen o gevşek kalabalık tarafından doldurulmuştu; satış yerlerinin ışıklan yanmış, ortalıkta insanlar

dolaşıyor veya otların üzerinde oturuyorlardı, hatta içki tezgahının kalabalık olduğu bile söylenebilirdi, zira birahaneci ortadan kaybolduğu için bira bedavaydı. Neler olduğunu bilmeyen biri, insanların, müzik kısa bir ara verdiği için dans edemediklerini düşünebilirdi.

Bekliyorduk. Aşağıdaki çayırlığın kenarında ışıklar görülene, küçük kayın ormanının seyrek yapraklan arasında birkaç meşale belirene kadar yaklaşık bir saat geçti. Wenzel'in kılavuzluğunda belediye başkanı, korucu ve bir jandarmayla birlikte Aşağı Köy'den bir sürü insan gelmişti; merak ve korkudan ölüyorlardı. Islanmış ayaklarıyla çayırlığı geçerek, yukan tırmanmışlardı, meydandaki halk da onlara katıldı.

Sonrasında malum işlemler gerçekleşti, herkes sorguya çekildi, sözcülüğü Lax yapıyordu. Her şey çok kolay ve sorunsuz yerine getirildi; sadece karışık ve anlaşılmaz şeyler söyleyerek, kızını kendisinin öldürdüğünü iddia eden Miland'ın sorgusu yapılırken biraz duraklama oldu, Lax gülmeye başlamıştı: “Kızını neyle öldürmüş olabilirsin?" Miland, uzun süre sustuktan sonra kararsız bir ifadeyle, Ziizilie'nin hâlâ elinde tuttuğu çakmaktaşından yapılmış sivri aleti gösterdi ve aynı anda kalabalıktan gülme sesleri yükseldi, herkes yerde yatan ölüyü unutmuşa benziyordu, çünkü Lax, “Ha demek öyle ... pantolon düğmesiyle daha kolay olurdu,” demişti. Doktor sıfatıyla verdiğim raporda Irmgard'ın ölümüne neden olan yaranın, kuşkuya yer bırakmayacak biçimde kasap bıçağıyla açıldığını tutanağa geçirttiğim için Miland'ın söylediklerini kimse ciddiye almamış ve resmi görevlilerin dikkati, bitirdikleri işin artık gerek-sizleşmiş objesi olan Irmgard'ın bedeninden kayarak, yasalar gereği kovuşturulması gereken Sabest'in üzerinde toplanmıştı. Irmgard'ın bedeni cenaze için serbestti artık, vadiye taşınabilirdi.

Ölü, çörek standının üstünü kapatan keten bezi sedye olarak kullanılarak vadiye indirilmişti. Meydanda ışıklar söndü, gece sessizce iç geçirdi. Harekete geçen kalabalığa Gisson Ana'nın da katıldığını görmüştüm. Hemen yanına gittim: “Anacığım, gerçekten siz de bu uzun yolu yürüyecek misiniz, gelin sizi evinize götüreyim.”

Sadece, “Hayır,” dedi.

“Öyleyse ben de sizinle geleyim, anacığım.”

“Sen yukarıda kal, burada sana daha çok ihtiyaç olacak.”

“Sabest mi?”

Başını iki yana salladı: “Hayır...fakat sana ihtiyaçları olacak...”

Meşalelerle çevrelenmiş kalabalık gözden kaybolurken Marius’un kalabalığı izlediğini fark ettim. Meydan sessizleşmiş, ıs-sızlaşmıştı; bulutların arasından yıldızlar görünüyordu, yumuşak bulut dağlarının arasında birbiri ardına beliren yıldız ormanları yavaşça uzaklaşmış ve çayırlıktaki kayın ağaçlarının gövdeleri parıldamaya başlamıştı.

Şölen meydanını ağır adımlarla geçtim; birkaç sarhoş hâlâ sendeleyerek yürüyor, birkaçı içki standının yanında sızmış horluyordu, iki kez de sarmaş dolaş olmuş vaziyette kayınların altındaki hafif bayıra yönelmiş çiftlerle karşılaştım. Onlar için bu gece gökyüzüyle yeryüzü birleşecekti ama bunun için Irmgard’ın kurban edilmesi gerekmiyordu.

Artık el fenerim olmadığı için ormana girmek yerine, aşağıya, teleferik için açılan dar yoldan inmeyi tercih ettim, sonra yukarıya doğru ağır ağır yürümeye başladım, niyetim açıklık alam geçip evime gitmekti. Tuhaf bir boşluk içindeydim, hiçbir şey düşünmüyordum. Sıkıntılı eylül rüzgârı, üzerimden geçen çelik halatlarla oynuyor, zaman zaman hâlâ Sabest’i arayanların sesleri yankılanıyordu kayalarda, fakat ne Sabest’i, ne Irmgard’ı, ne de aşağıya vadiye indirilen sedyenin arkasındaki Gisson Ana’yı düşünebiliyordum, dikkatimi sadece yürüdüğüm yola, çakıllı toprak zemine ve köklere vermiştim, benim için önemli olan atacağım bir sonraki adımdı, sanki gitmek istediğim yerin evim olduğunu bile unutmuştum. Görevlilerin alanda boş yere aradıkları ve büyük olasılıkla şu an diğerleriyle birlikte babasını arayan Peter, uzaktan gelenbir ses gibi düşmüştü aklıma, fakat düşüp parçalanmasıyla yeni bir dönemin başlayacağı iddia edilen teleferik kabininin enkazına geldiğimde, aniden bütün gücümü yitirdim. Farkına varmaksızın korkunç bir yorgunluk ve düş kırıklığına yenilmiştim; bunun sebebi belki aşın yorgunluk, belki açlık, belki üzüntü, ama belki de, dehşet verici düşsel bir umudun içine batmış olarak benim de katıldığım bir delilik halinin anlamını kavramakta güçsüz ve aciz kalmamdı.

Hiçbir şey yapamaz duruma gelmiştim, yukarıya yürümekten ya da herhangi bir şey istemekten bile acizdim. Halat direğinin otlarla kaplı beton kaidesine yaslandım, kopmuş teller ve çelik halatlar, kabin enkazıyla iç içe geçmiş duruyordu karşımda. Yüzüme dik dik bakan, insan elinden çıkmış bu şey, doğanın ilk haline ürkütücü biçimde geri dönmüş ve artık hiçbir işe yaramadığı için barbar ve putperest olmuştu. İnsan aklının son eserlerinin, insanın insanlığından, onun kanı ve bedensel varlığının ilk nedenleri kadar uzak olduğunu göstermek istiyordu adeta. Baş döndüren ve aldatıcı olana yol açan iki yasak alan, yani insanın kanı ve bedensel varlığı, kutsal olmayan da birbirine dokunarak, kanın paganizminden hareketle öldürerek ve tekniğin paganizminden hareketle öldürerek, tekniğin kan dökücülüğü nedeniyle öldürerek yan yana gelmişti. İkisi de aynı şeydi, çünkü paganizm var olabilmek için cinayete ihtiyaç duyar. Kutsallık, bir kendinden geçiş, bir makine değil, karanlıktan karanlığa, doğmamıştan doğmamışa büyüyüp gelişen, açılan, kendisinin yeniden doğuşu olan yaşamımızın, bu kısacık, her gece kısalan yaşamımızın sadece ortasındadır. Varlığımızın tam ortasında gökyüzünün kucakladığı ağaçlar vardır ve esen, zamandan başkası değildir, geldiği ve aktığı sonsuzluklar arasında esen zaman, yumuşak bir rüzgâr sandalı gibidir; bizi aynı önüne kattığı bir sonbahar yaprağı gibi kısa mesafe taşır ve nasıl gözlerimizi açtığımızı, nereden geldiğimizi bize hissettirir, adeta bizim habercimizdir: Bilgi, sadece varlığımızın ortasında, insanın, insan olması için ihtiyaç duyduğu şeyin bilgisi, insanlığının ve onun kültürünün bilgisi, kültürün bilgisi olan Gisson Ana'yı da kapsayan dindarlığın bilgisi, kanın ve tekniğin değil, insanın, bizzat kendisinin bilgisi varlığımızın tam ortasında, sınırlarının karanlık kendinden geçişinde değil, ne en derinlerdeki köklerin manevi sarhoşluğunda, ne de teknikte, içimizde kutsallık varlığın tam ortasında bulunuyor. Çam gövdeleri, dünyevi gecenin rüzgârında yavaşça hareket ediyor, ağaçlardan bazen kuru bir yaprak düşüyordu yere. Yüzüme, tellerin arasını kaplamış, örümceklerin sanatsal yapıtlarının minyatürleri yapışıyordu, ama benim ellerimde, üzerlerinden akan kanın bıraktığı lekeler vardı ve gökyüzü, yıldız sürüleri yavaş yavaş toplanırken daha derine iniyor, gecenin şarkısını söyleyen orman, gökyüzüne yükseliyordu süzülerek. Yeryüzü yukarıya süzülüyordu. Ben hâlâ hayattaydım, burada, sonsuzluklann birleştiği bu yerde, ortada bulunmama izin verilmişti. Yukarı doğru yürüyordum, geçenlerde de aynı şeyi yaptığımın farkına varmadan yürüyerek açıklık alana gelmiştim, aşağıda uzanan vadilerin parlayan yıldızlarım görüyordum, içinde

derinliklerin ve yüksekliklerin birbirine değdiği eylülün saydam sisiyle dolu, banşçıllığıyla güçlü gökyüzü vadisini görüyordum, bunları görmüş ve bir kez daha orman tarafından yutulmuştum.

Mutluluk verici bir durum muydu? Elbette değildi. Ama kesin durumlardan biriydi. Buna rağmen sınavdan geçirilecekti.

Zira Wetchyler'in evine yaklaşınca ayaklanın geri geri gitmeye başlamış ve dehşet içinde durmak zorunda kalmıştım. Müzik ve yuh sesleri geliyordu kulağıma, birilerinin el çırparak dörtlükler söylediğini duyuyordum, akordeonun sesi belirgindi, iki kemanın da öyle, derin üzüntüyle yüklü gecenin içine çalıyordu kemanlar. Korkumu aşarak, yorgunluğumu unutarak koşmaya başladım, birkaç dakika sonra, ağaçların arasından meşalelerin alevlerini görünce daha da hızlandım. Çok geçmeden tablonun bütününü görebiliyordum artık: Ruh ve şeytanların oluşturduğu çete -tabii ki artık ruh ve şeytan değil terleyen maskelerdi hepsi- Sabest ortadan kaybolduktan sonra içkiler beleş olduğu için, iyice sarhoş olmuştu. Meşalelerin ışığı altında, bir adamın bağlı olduğu -hemen tahmin etmiştim: Wetchy'di- ağacın çevresinde toplandıklarını görüyordum, saman giysili biri müziğin ritmiyle dans edip duruyordu adamın önünde; diğerleri el çırpıyor, kalçalarına vuruyorlardı ellerini, bazen biri öne çıkıp Wetchy'nin suratına bir tane indiriyor ve sarhoşların ısrarıyla hep aynı dörtlüğü söylüyorlardı:

"Seni kim çağırdı

Aptal temsilci

Çalıyorsun paramızı

Senin de sonun geldi."

Aralarında Wenzel de vardı, keyifleri yerindeydi; evde indirilmemiş tek cam bile kalmamıştı, ortamın daha da şenlenmesi için hâlâ tek tük taş atanlar vardı. Kısaca durum iğrençti.

Sarhoş olmalarına rağmen bana zarar vermeyeceklerinden bir ölçüde emindim; çünkü Wenzel’le bile aramda bir güven ilişkisi vardı. Bununla birlikte, ıslık çalarak, karşıdaki evimin bahçesinden Trapp’ı yanıma çağırdım.

Islık sesi dikkatlerini çekmişti; şenlik durdu.

“Çözün," diye bağırdım, “adamı hemen çözün!"

Wenzel sendeleyerek yanıma geldi: “Doktor Bey, sadece küçük, faydalı bir eğlence."

“Pislik herif," dedim. Koşarak gelen Tıapp’ı saldırtmak geçiyordu içimden.

“Doktor Bey," dedi tuhaf bir ciddiyetle, ayılmış gibiydi, “bu gerekiyordu."

Gerekiyor muydu? Wenzel’in ciddiyeti beni etkilemiş olsa da, kendisine yapılan bu muameleyi hak ettiği söylenen Wetchy’ye, bu talihsiz adama karşı eskiden beri duyduğum antipatiyi yeniden can-landırsa da, tartışacak zamanım yoktu, hızla yanına gittim bıçağımı çıkarıp ipleri kestim. Wetchy kollanma yığıldı.

“Hey Wetchy topla cesaretini," dedim, “hadi cesaret, her şey düzelecek. ..birazcık burun kanamasının üstesinden geliriz."

“Kanma bundan söz etmeyin, Doktor Bey; çok kaygılanır," diye mırıldandı kısa boylu kahraman, çok geçmeden de bayıldı.

Çete etrafımda duruyordu, bazdan sadece aval aval önlerine bakıyordu, bazıları ise çoktan olayın dışına çıkmış sarhoş sarhoş gülümsemekteydi, onlan dikkatle süzdüm, aralarında Ludwig’i görünce hiç şaşırmamıştım. Tümünün kötü olduğunu söyleyemem, sadece sarhoşlardı.

“Ludwig," dedim, “bana yardım et."

Biraz çekingen yaklaştı, sonra biri daha geldi, Wetchy’yi ayağa kaldırdık. Evin kapısı kilitliydi. Bayan Wetchy’ye seslendim. Hiç hareket yoktu. Belki de kadın içeride baygın yatıyordu.

İçeri girmem gerekiyordu. Biri kapıyı kırmamızı teklif etti. Bunu yapmak istemiyordum. Beni camı kırılmış mutfak penceresine kaldırmalarını istedim, mandalı açıp içeriye girdim. Mutfakta Wetchy’nin soğuktan korunmak için taş zemine koyduğu tahtalara takılmıştı ayağım. Sonra ışığı açtım. “Bayan Wetchy, benim, doktor!" diye bağırarak odalara bakıyordum, fakat tek bir hareket yoktu evde. Kaçmış olabilir miydi? Aramayı bıraktım, çünkü yaralı adamı daha fazla bekletemezdim, merdivenleri inip dış kapıyı açtım, hâlâ kendine gelmemiş olan adamı, yukarıya yatak odasına taşıdık. Trapp peşimizden geliyordu. Sonra kalabalığa dağılmasını söyledim, leğene su doldurup, mesleğimin gereği işleri yapmak için kollarımı sıvadım.

Hızla işimi yaparken yanımdaki köpek hırladı. Kulak kabarttım. Birinin, ayaklarını sürüyerek ağır ağır yürüdüğü duyuluyordu. “İçeri gelin!” diye bağırdım, fakat boşuna. Yanıt veren yoktu. Sonra kalkıp kapıyı açtım. Kimseyi görememiştim. Küçük holü geçince, aradığımı buldum; kadın, merdivenin en üst basamağına oturmuştu, dişleri zangır zangır titriyordu.

Aman Tannm, umanın korkudan doğum sancısı tutmaz, diye geçti aklımdan. Bu masum insanlara karşı isteksizliğim yine depreşmişti: “Neredeydiniz Bayan Wetchy?”

Çenesi birbirine vuruyordu; yanıt veremedi. Henüz kendine gelemeyen kocasını görmesi de iyi olmazdı. Kadını oturduğu yerde bırakıp işimin başına döndüm.

Wetchy’yi muayene ettim. Şimdilik tespit edebildiğim tek şey dişinin kırıldığıydı. Başka neyi olduğunu ancak uyanınca öğrenebilecektim. Bacakları ve kollan sağlam görünüyordu, fakat bir kez daha kontrol ettim: Biri belli ki tekmeyi yapıştırmıştı, köylü delikanlılar bunu yapmadan duramazlar; kendinden geçmesinin nedeni de buydu sanının. Yarayı yıkayıp kompres yaptıktan sonra ilk acı dalgasını geçirmesi için morfin iğnesini almak üzere eve koştum.

Wetchy’nin iğnesini yapıp, hâlâ aynıyerde oturan Bayan Wetchy'nin yanına gittim. Dişleri birbirine vuran, tir tir titreyen kadıncağızı içinde bulunduğu panik durumundan çıkarmam gerekiyordu: “Bayan Wetchy, oğlunuz nerede?”

İşte etkili olmuştu, kendisini toparlayıp, “Bodrumda,” diyebildi.

“Hadi çocuğu getirin.”

Sallanan bacakları üzerinde durabilmesi için ona yardım ettim, ayağa kalktıktan sonra buzlan çözülmüş gibiydi, “Gittiler mi?” diye sordu.

Ellerini her zamanki gibi göbeğinin üzerinde kavuşturmuştu, fakat doğum sancısıyla ilgili herhangi bir yakınmada bulunmadı. Bana verilmiş bir armağandı bu.

“Evet Bayan Wetchy, gittiler, hafif atlatıldı. ..çocuğu almaya sizinle geleyim.” Çocuğu düşürebileceğinden korkuyordum.

Sonra hastanın yanına oturduk. Morfinin etkisiyle uyuyordu, huzurlu bir ifade vardı yüzünde. Ben de oturduğum sandalyede uyukluyordum; hastayı kontrol etmek için sık sık bölünen huzursuz bir uykuydu, fakat yine de bir zaman sonra öyle derin uyumuşum ki Wetchy’nin uyandığını görmedim. Gözlerimi açtığımda Bayan Wetchy, yatakta kocasının yanında oturuyordu. El ele tutuşmuşlardı, beni rahatsız etmemek için hiç konuşmuyor, sadece birbirlerinin yorgun gözlerinin içine bakıyorlardı.

“Ağrınız var mı, Wetchy?”

Başını iki yana salladı, gülümsüyordu.

“Biz yine de acı parası ve tazminat isteyeceğiz, bir de tabii iş kaybından doğan zararı... O kadar ucuz kurtulamayacaklar elimden.” Yine başını salladı: “Ah hayır, Doktor Bey, bunu yapmanın bir anlamı yok. ..”

“Bu konuyu konuşmamız gerekir...”

“Hayır Doktor Bey; biz, mümkün olan en kısa sürede, buradan taşınacağız, hepsi bu... ”

“Eee, sonra?”

Kendine güvenle gülümsedi: “Ben, ailemi geçindirebilirim...” “Evet,” dedi kadın, “o istediği her şeyi yapabilir.”

Yatağında yatan kısa boylu zavallı herkül konuştu sonra: “Kötü insanlardan ayrılmak kolay olur, insana koyan iyi insanlardan ayrılmak. ..Ve siz, bize karşı çok iyiydiniz, Doktor Bey.”

İkisinin de gözleri yaşarmıştı, belki benim de. Ama yakınmıyorlardı. Daha fazla duygulanmamak için Wetchy'yi hızla muayene ettim, bir kaburga kemiği kırıktı.

Eve geldiğimde saat sabahın beşiydi sanının. Bir tek bulutun bile olmadığı, rengi giderek açılan gökyüzüne doğru siyah ağaçlar yükseliyordu. Yıldızlar, gökkubbeden ayrılmış, iyice küçülmüş, donuk parıltılı noktalar olarak, az sonra içinde erimek için, yeşilimsi bir renk almakta olan gökyüzünde süzülüyorlardı. Aşağıda dünya anlamsız duruyordu yerinde, yine de acımasızlığı ve iyiliğiyle anlamlıydı ve bazı yerleri renklenmeye başlamıştı.

XIII

Nasıl ki büyük kentin pisliği nehire akıyor ve arınarak denize taşınıyorsa her türlü felaket de saydamlaşmış ve arınmış olarak hayata geri döner, ne idiyse o olur, ne idiyse, ne ise, ne olacaksa, o olur: Yaşam, bütünün küçücük bir parçası, bütünün içinde bilinemez, bütün tarafından yutulmuş, onun içinde bilinemez, değişmez olanın içine batmış. Evet, insanlığın kutsal serveti utanma da, insanın içinde çoğu kez kendisinin de kabul etmek istemediği kadar derinlere uzanan, acıdan daha uzun sürdüğü söylenen utanma da, yeniden saydam hale gelir, bilinemez yaşam olur; akşam kızıllığının çizgisi, pervanenin kanadında bir toz zerresi, düşünülenler denizinde bir düşünce. O korkunç gecede yaşanan felaket, hâlâ büyük dalgalar halinde vuruyordu kıyılarımıza, öte yandan durulduğu da söylenebilirdi. Irmgard gömülmüş, Sabest'i beyni parçalanmış olarak kayalıklarda bulmuştuk, Wetchy ise, öldüresiye dövülmüş olarak evinde yatıyordu, büyük felaketti yaşanan. Fakat felaket düzene uymuş, saydamlaşmış, görünmez olmuş, belleğin ve unutuşun denizinde hafif dalgalara dönüşmüştü: Lax, kalaslarını Cüceler Kuyusu'na götürmekle, Wenzel, sanki o korkunç olay hiç olmamış gibi adamlarıyla köyün içinde uygun adım dolaşıp çalım atmayı sürdürmekle kalmamış, olaydan doğrudan etkilenenler bile gündelik hayatın akışına kaymaya başlamışlardı, birahane iki gün kapalı kalsa da, Peter, bir meslek edinmek veya okumak için kente gidecek olsa da, Wetchy sık sık buradan gitme planlarından söz etse de, bütün bunların arkasındaki o karanlık neden hakkında neredeyse hiç konuşulmuyordu. insanların ruhlarında bu olay, yavaş yavaş işlenmiş, aydınlık ve gölgeli tarafları tartılmıştı. Miland, Andreas ile Marius’un yardımıyla mısırını kaldırmıştı. Çünkü vadide tarlalar hâlâ yerlerindeydi, toprak sürülüyor, kare kare koyulaşıp kahverengine dönüyordu. Yukarıda tepelerde bir türlü olgunlaşmayan son yulaflar biçilip yüklenmişti, kısa süre sonra da patatesler toplanacaktı. Gisson Ana’nın yaşamı da değişmemiş görünüyordu, değişmek istemiyor gibiydi, evinde sessiz sakin dolaşıyordu, hattâ *şnaps* bile yapmıştı. Bir kez yaşlı kadına uğradığımda Agathe’ye

rastladım, bir kez de evime giderken onları ormandan çıkarken gördüm: Biri yaşlı, diğeri hamile iki kadın, çayırlık yamaçta durmuş sonbahar güneşinin vurduğu vadiye bakıyorlardı.

Katilin karısının, birahaneyi çarçabuk elden çıkarmak yerine, en azından şimdilik işletmeye çalışmasının nedeni, kısmen de olsa, benim, kendisinin ve oğlunun kaderiyle ilgili yaptığım uzun konuşmalardı. Ve bu konuşmalar esnasında, belki de artık yaşlanmaya başladığını hissettiği için, belki de kadın dayanışması nedeniyle Agathe’nin gelini olabileceği düşüncesi doğmuştu kafasında: Peter, bir ahlaksızlık yapıp sonra da kızı yan yolda bıraktığı için annesi olarak hep eziklik duyduğunu, olup biten korkunç olaylar karşısında artık ciddileşen ve aklı başına gelen Peter'in, yaptığı haksızlığı telafi etmek istediğini söyledi. Ben de Agathe'yle konuşmasını önerdim, kadın dediğimi yapmış fakat bir sonuç elde edememişti, çünkü kız ne hayır, ne de evet diyordu, fakat kente gitmeye hazırlanan Peter'le görüşmeyi reddetmişti.

Bunları Gisson Ana’ya anlatmıştım.

“Kız doğrusunu yapıyor," dedi, “Peter hiçbir zaman ona koca olamayacak.”

“Bunu söylemek olanaksız, anacığım, ikisi de daha çok gençler. . .ve aşktan her zaman doğru dürüst bir şey yeşerebilir."

Gisson Ana'nın mutfağında oturuyorduk. Pencerenin önüne, güneş alması için yeni *şnaps* şişelerinden biri, ağzı iyice kapatılarak konmuştu.

“Agathe olması gereken yerde," diye yanıtladı beni, “oysa Peter'de anne-babasının hırsı var ...”

“İnsanlar değişir. . .zaten Peter de dersini aldı."

“Hayır, o daha çok genç ... karanlıktan çıkabilmesi için, çıkabilirse tabii, daha birçok karanlık hırsı geçmesi gerekecek."

“Evlilikdışı çocuk, evlilikdışı çocuktur," dedim, “kızın başına gelen bir talihsizlikti aslında."

“Agathe için talihsizlik değildi, güzel ve doğruydu olan... Irmgard'ın da böyle olması gerekiyordu ...keşke bir süre daha yanımda kalabilseydi..." Yüzünde yine, benim çok iyi bildiğim, o uzak ifade vardı, ama yine gülümsedi, “ ...fakat Irmgard'ın, Agathe'den daha acil ihtiyacı vardı bana ..."

Gülümsüyordu, ama ciddiyeti hissetmiştim, o nedenle savunmak için tek sözcük bile etmedim.

“Evet," dedi sonra, “aynca sen de Agathe’yle konuşabilirsin ... aslında onunla biraz ilgilenmelisin . ..yoksa sonra ..."

Dışarıda güneş vardı, rüzgar bulutlan büyük şeritler halinde taşınıyorlardı oradan oraya, Gisson Ana, sağlıklı ve güçlü oturuyordu yerinde; belki biraz yorgundu. Bir sonraki yılın *şnapsi* hazırlanmıştı, belki de böyle konuşmasının nedeni gerçekten de o gecenin doğrudan sonuçlarıyla ilgiliydi. Ama Gisson Ana, duyguların insanı değildi.

Sonraki günlerden bir gün, öğle öncesi Agathe’yi ziyaret ettim.

Hava iyice dönmüştü. Dağa kar yağmış olmalıydı. Yoğun yağan yağmurun içinden, sisin arkasına gizlenmiş karın kokusunu alıyordu insan; sis, adeta dağların etrafına asılmış eski gergin bir keten beziydi, arkasında da kış atölyesi vardı. Önümde koşan Trapp, yakasını kaldırdığım paltoma imreniyordu. Aşağı Köy'de hava biraz daha yumuşaktı sanırım.

Strüm, samanlığın saçağı altında odun kırıyordu; kışlık odunun büyük kısmı, çoktan istif edilmişti, açık san odun parçalarının son derece düzgün kesildiği görülüyordu.

“Ne kadar çalışkansınız Strüm, ne kadar çok odun kesmişsiniz."

Adamın yüzü parladı: “Ne yapalım Doktor Bey, çocuk sıcak oda ister. Ekim ayındayız, yarın kış bastırabilir."

Agathe ahır kapısından elinde bir odun kovasıyla çıktı. Hamileliği artık iyice belirginleşmişti, küçük yuvarlak kamı kubbelenmiş, yüzü gerilmişti, yaş aldığının belirtileri vardı yüzünde, ama beni görünce birden çocuksulaştı: “Bir konuk daha ...Doktor Bey."

“Evet, benim, ama sırılsıklam halde burada dikilecek değilim." Eve girdim, paltomu çıkarıp ocağın yanına oturdum.

Arkamdan gelip odaya geçmemi işaret etti.

“Yok, yok, burası iyi, burası daha sıcak. ..Yoksa içeride biri mi var? Başka bir konuğunuz olduğundan söz etmiştin...”

“Hayır,” mutlulukla güldü, “Gisson Ana geldi bugün bana."

“Demek öyle!" Gisson Ana’nın bu kötü havada Aşağı Köy’e geldiğine şaşırmadım desem yalan olurdu.

“Bay Suck’un arabasıyla gelmiş," diye açıklama yaptı Agathe.

“Demek öyle.” Gisson Ana’nın, arabayla aşağıya inmesi için önemli bir neden olmalıydı.

“Şimdi Milandlar’da, sonra da Bayan Sabest’e gidecek.”

Şimdi anladım: “Demek Bayan Sabest’e gidecek. . .s en ve Peter için olmalı, değil mi?”

Gelişmelerden haberdar olduğumu biliyordu sanının, beni hemen doğruladı: “Evet... Bayan Sabest, Bay Sabest, Irm....yani böyle bir şey yaptığı için hayır dediğimi düşünerek incinmesin diye Gisson Ana bugün ona gidecek.”

“Zaten gerçek neden de bu değil, Agathe. Sabest yaptığının cezasını çekti, olup bitenler yakında unutulacak...Fakat Peter Sabest’in evlilikdışı çocuğu hep var olacağı için, o kadar çabuk unutulmayacak ...”

Agathe’nin yüzüne mutlu bir ifade geldi: “Evet, hep olacak. .. kimse bana zarar veremez, çocüğa da ... ”

“Agathe,” dedim “çocuk daha doğmadı, doğduğunda ...” “Yakında.”

“Evet, yakında, altı hafta sonra . ..doğduğunda, belki de sevdiğin erkeğe, çocuğunun babasına yeniden sahip olmak isteyeceksin ...” Kızın yüzü

değişti, yüzündeki çocuksu ifade aniden kaybolmuştu; olgun ve kadınsı bir ifade oturmuştu yüzüne ve zor duyulur bir sesle, “Ben çok sevinçliyim,” dedi.

Dışarıda hızlanan yağmur, düzenli ve kederli yağmaya başlamıştı, fakat burada, sevinçle dolu yıldız yağmurunun ıslattığı bir insan, içinde başka bir insanı taşıdığı için. sevinçliydi. Ben de, “Evet Agathe, sevinçlisin,” dedim.

Kısa bir aradan sonra konuşmaya başladı: “Peter'le benim aramda olup bitenler güzel bir karanlıktı, karanlıkta sevince yer yoktur. ..ama artık bana aydınlığın ve sevincin gelmesi gerekiyor... artık başımın üzerinde asla karanlık olmamalı, yoksa çocuğumun karşısında utanç duymak zorunda kalınm....’’

Gisson Ana haklıydı; Agathe’nin fikrini değiştirmeye çalışmak boşunaydı. Yine de şu kadarım söyledim: “Çoğu kez karanlığın içinde göze çarpmayan bir ışık vardır, yapılması gereken tek şey, ışığı uyandırmak, sonrasında ışık, sevgi olur. .. ”

Gülümsedi: “Peter benimle ışığı uyandıramazdı.”

“Büyük olasılıkla ona bunu sen öğretmek zorunda kalacaktın.” Kararlılıkla yanıtladı: “Peter’e bir şey öğretmek istemiyorum, o da öğrenmek istemezdi zaten, onun isteyebileceği tek şey karanlık, Wenzel’in peşinden gitmesinin nedeni de bu ...”

“Agathe,” dedim, “belki de sen affedemiyorsundur.” Düşünürken, bütün gebe kadınlann yaptığı gibi göbeğinin üzerinde kavuşturduğu ellerine bakıyordu: “Tersine ...” dedi, “tersine ...ama sevincim öyle büyük ki, affetmeyi düşünmem bile gerek-miyor...bu sevinç öyle büyük ki, öldüğümde bile varlığını sürdürecek, hâlâ benim sevincim olarak varlığını sürdürecek. ..ve sanının bu sevinç, daha ben dünyaya gelmeden çok önce vardı, hattâ dünya var olduğundan bu yana var ve sanki doğacak çocuk benmişim gibi, beni içine aldı. ..böyle olmuş olamaz mı Doktor Bey?”

“Evet, Agathe,” dedim, “sanının böyledir.”

Bu arada içeriye Strüm girdi. Önlüğünü katladığı küçük göbeğinin üzerinde, sanki o da hamileymiş gibi, ellerini kavuşturmuştu. “Strüm,” dedim, “kız mı olsun, erkek mi?”

“İkiz olsun,” diye bağırdı Agathe.

“Evet ama ikisi de kız olsun, erkekler kaçık oluyor.” “Olabiliyor,” dedim.

“Hem de nasıl kaçıklar,” dedi Strüm, “bugün, bu havada, yukarıya, dağa çıktılar.”

“Öyle mi?” Mathias’la Suck’un, bu fırsattan yararlanarak, yukarıda korkunç bir silahlı saldırı yapabilecekleri düşüncesi ürpertmişti beni. Neyse ki Suck Aşağı Köy’deydi. Ama bu işi tek başına Mathias da yapabilirdi, hele de Irmgard’ın öcünü almayı düşünüyorsa.

“Sanırım, Marius da çıktı yukarıya,” diye sürdürdü Strüm konuşmasını.

Gisson Ana’nın olup bitenlerden haberi olması gerektiği açıktı, evet hattâ Aşağı Köy’e gelmesinin nedeni de bu olmalıydı. Onunla görüşmeliydim.

“Gisson Ana oradayken ben de Miland’a uğramak istiyorum,” diyerek ayağa kalktım.

“Doktor Bey;” dedi Agathe, “size bir şey sormak istiyorum... ” “Evet, çocuğum...ağnn falan mı var?” -

“Hayır...Doktor Bey, ama korkuyorum ...Gisson Ana hasta mı?”

“Böyle sorular doktorlara sorulmamalı, birincisi, doktorlar bunu hiçbir zaman bilemezler, İkincisi, bilseler de söyleyemezler... ama Gisson Ana benim hastam olmadığına göre sana şu kadarını -söyleyebilirim: Bence o üçümüzden çok daha sağlıklı...”

“Evet, ama ölmekten söz ediyor."

“O yaşlı bir kadın Agathe...Herkes zaman zaman ölümden söz eder."

Görünür biçimde rahatlamıştı: “Ot aramaya beni de götüreceğine söz verdi."

“İşte, görüyor musun?"

Islak paltomu sırtıma geçirip Milandlar’a geçtim. Yağmur iyice yoğunlaşmış, gökyüzüyle yeryüzü, ekim ayına, soğuk ve umutsuzluk katıp bir lapa oluşturmuşlardı.

Gisson Ana hâlâ oradaydı: Kızıyla birlikte büyük mutfak masasının başında otururken buldum onu, Bayan Miland’ın önünde, uçsuz bir kurşunkalemle, üzerinde bazı rakamların yazılı olduğu yırtık pırtık bir kağıt duruyordu.

“Sen de buradasın işte,” diye selamladı Gisson Ana beni, “bizimle gelmen için Suck'la sana uğradık, ama çoktan gitmiştin."

Bayan Miland rahatsız olmuşa benziyordu; yazmaya devam etti: “Yirmi altı buçuk gün," dedi sonra.

“Neler oluyor burada?"

“Ah, yanımda kaldığı süre içinde Irmgard’ın giderlerini hesaplamak istiyor,” diye yanıtladı Gisson Ana.

Bu tavrı tuhafbulduğumu söylemeliyim; çünkü son hesap günü cinayet günüydü.

“Kalsın bırak,” dedi Gisson Ana, “çalışarak ödedi zaten.”

“Ödemedi,” diye yanıt verdi Bayan Miland, inatla, “Irmgard’a kimsenin bağışta bulunmasına gerek yok.”

Mutfak dolabına gidip, para kasası olarak kullandığı porselen kaptan para aldı.

“Fakat ben para için gelmedim size.”

“Ben, her şeyin bir düzeni olmasını istiyorum."

Bayan Miland'ın yaptığı hesap Irmgard'ın öldürüldüğü günle bitiyor olmasına rağmen Gisson Ana'nın yanıtlarında alaycı eğlenen bir altses duyuluyordu: "Hangi düzeni istiyorsun? insanın, etrafında düzeni sağlamak için, sadece para vermesinin yeterli olacağını mı düşünüyorsun?"

Mutfak dolabının oradan geldi ses: "lrmgard borçsuz yatmalı mezarında."

Sanki Bayan Miland, Irmgard'ın ölümüne, geri döndürülemez bir biçim vermek istiyordu, büyükanneye borç bile bırakılmamalıydı. Lafa girdim: "Bayan Miland, Irmgard kesinlikle huzur içinde." Gisson Ana'nın, hafif gülümsediğini hissetim: "Hadi ver parayı, onun için saklamak istiyorum."

Bayan Miland, parayı koyduğu kap elinde olduğu halde, masaya geldi ve kabı masanın üzerine boşalttı: "Ölüler asla geri dönmezler," dedi sayarken.

"Bazılarını çağırmak, bazılarım geri göndermek gerekir ... evet. .." ve Gisson Ana'nın sesi, alaycı-gizemli bir uzaklığa gitmişti yine, "evet, bazıları, kimse bilmese de, hâlâ aramızdadır."

Kastettiği kendisi miydi? Kastettiği Irmgard mıydı?

Yerine oturup yorgun vaziyette masaya gözlerini diken Bayan Miland, "Anne," dedi, "böyle şeyler söylememelisiniz."

Dışarıda dünyayı dolduran solgun ve sıcak hava lapası, burada da vardı; mutf ağın gölgesi, bu evde yaşamanın sürekli kokusuna ve ocaktaki tencerenin hafif cızırtısına karışmıştı. "Irmgard'ı yalnız bırak anacığım, ruhlar beklemeyi severler," dedim.

"Sen bunu anlamazsın Doktor," diye payladı beni.

Sonra parayı, büyük siyah para kesesine koydu, bu arada göz ucuyla saydığını fark etmiştim. "Evet," dedi, "yolculukta para gerekir .. .çok değil, biraz yeterli .. .hele iki kişi olunca."

Bayan Miland, gözlerini masadan ayırmadan konuştu: "Onu, ölümde de mi elimden alacaksınız, anne?"

Gisson Ana başını iki yana salladı: “Elinden almak mı, hayır ... fakat bir çocuk ormanda yolunu kaybetmişse, onu birinin araması gerek.”

Ancak Bayan Miland, yaşlı kadını dinlemiyordu: “Ben, her zaman ödedim, buna rağmen her şey alındı elimden, bende kalan hiçbir şey yok. Dağdan aşağıya akan su gibiyim, hiçbir şeye sahip olmayan, hiçbir şeye ... hattâ kıyılarına bile sahip olamayan su gibiyim. Ben, aynı su gibi çıplak ve utanmasızım, elimde hiçbir şey yok, hiçbir şeye koşuyorum.”

Irmgard’ın cenaze töreninde sessiz, kayıtsız, gözünden bir damla yaş akıtmaksızın öylece duran bu kadın mıydı?

Sert, neredeyse erkeksi bir hareketle bana döndü: “Bana bir bakın Doktor Bey.. .evet, bana bir bakın, sanki kadın değil mişim gibi, utanmasız oldum, yalnızlık nedeniyle utanmazlaştım. Erkek gibiydim, çocuk doğuran bir erkek, erkek bile değil... Miland ise Hiç oldu, erkek değil, kadın değil, biz bu halimizle getirdik çocukları dünyaya, sadece iki hizmetçiydik biz.”

Gisson Ana, yanıt vermeyi bana bırakmıştı. İnsanın, yalnızlık içinde sevgiyi yitirdiğini, nefrete düşüp utanmasızlaştığını, sadece azizlerin yalnızlığın üstesinden gelebildiklerini, yalnız olmalarına rağmen sevgiyi ve ilahi utanmayı koruduklarını bilmeme rağmen, sakinleştirmek için şöyle dedim: “Haksızlık etmeyin, siz sevdiniz, aynı zamanda sevildiniz de.”

Benim karşılık vermemi, hele böyle bir karşılık vermemi beklemeyen kadının masaya yumruğunu vurması an meselesiydi; bana kötü kötü bakıyordu: “Babası olmayan bir kadın, kadın değildir ve kadım olmayan bir erkek, içindeki erkeği yitirir. . .ayaklarımızın altında toprak yoktu artık, kendimiz hiçbir şeye sahip olmadığımız için o yabancıyı almak zorunda kaldık, evet Doktor Bey... işte Irmgard, bunun için paramparça oldu.”

Konuşmaya başlayan Gisson Ana, “Kızım,” dedi, “kimi suçlu-yorsun? Irmgard’ı mı? Babam mı? Kendini mi? Soruyorum sana: Kimi suçluyorsun?!”

Uzun bir sessizliğin arkasından geldi kadının yanıtı: “Sizi suçluyorum, anne.. .Babam vuruldu, belki de kendi kendisini vurmuştu ...”

“Hayır,” dedi yaşlı kadın, “iftira ediyorsun.”

“Orman korucuları vurmuş olsalar bile,” diye devam etti Gisson Ana’nın kızı, kinci ve kısık bir sesle, “bunu babam istedi, bunu biliyorum, istemek zorundaydı, çünkü siz ondan daha güçlüydünüz... herkesin gücünü siz aldınız, çevrenizdeki herkesin gücünü, babamın gücünü aldınız elinden ...benimkini de.”

“Kızım,” dedi Gisson Ana, sesini yükseltmeden, “baban bana gücünü bağışladı ve ben ona gücünü, yüreğimin bütün gücüyle geri verdim ...bugüne kadar böyle yaptık, sonsuza kadar da böyle yapacağız.”

Bayan Miland, yine içine çekilmişti, çatlaklarla dolu masaya dikmişti gözlerini ve tırnağıyla çentiklerden birinin üzerinden geçiyordu durmaksızın. Nihayet konuştu: “Söylediklerinize inanmıyorum ...Sadece bir yabancının, tamamen yabancı birinin gelmesi yetti; ona hiçbir şey yapamadınız, o sizden daha güçlüydü ...”

“Evet,” dedi annesi, “benim zamanım geçti, ama benim zamanımın sonu yok. ..oysa yabancı, başka yerlere gidecek, yok olacak. ..o zaman sen de asla nefrete inanmayacaksın...”

“Size inanmıyorum anne, size inanmam olanaksız,” diye yakındı kızı bir kez daha, “söylediğiniz gibi olsa bile, babamı kendiniz için saklı tuttunuz, beni almadınız aranıza, babam, vurulmuş öylece yatıyordu ormanda, beni yalnızlığa bıraktınız, nefrete, babasız, çocuksuz, elinden her şey zorla alınmış, itilmiş, mirastan yoksun bırakılmış, babasız bir hizmetçi. . .ben buyum işte.”

Tuhaf bir sessizlik oldu; dışarıda yağmur hafiflemiş, belki de yavaş yavaş dinmişti, ama sessizlik Gisson Ana'dan da yayılıyor olabilirdi, çünkü sanki o değil, sessizlikti konuşan: “Sizler, ağzınızdan hiç düşürmediğiniz yalnızlığı ne bilirsiniz ...evet, o an, ormanda kendimi yere attığım an, kocamın kanının aktığı yerde yapayalnızdım kızım, o anda ben de yakındım, suçladım ...ellerimle, işte bu ellerimle kazdım toprağı, çünkü topraktan soruma yanıt vermesini istiyordum; yalnızlık, neden bana, benim gibi genç bir kadına düşmüştü? Bu soruyu gökyüzüne de bağırdım...hiç

utanmadan yaptım bunu, kızım, ben de utanmasızdım, haykırışlarım utanmasızdı, utanmasızdı suçlamalarım, yalnızlığım ...”

Sesi daha da yavaşlamıştı: “Gökyüzü yanıt vermedi, toprak da ... bunun, yanlış yalnızlık olduğunu öğrenene kadar sorularıma yanıt alamadım, yalnızlık, korkunç olduğu kadar yanlıştı ve ben, karanlıkta yalnız bırakılmış, korktuğu için bağıran bir çocuktan başka bir şey değildim, korku içinde utanmasız ve suçlamalarla dolu bir çocuk. ..sonra gerçek yalnızlık çöktü üzerime, etrafı duvarlarla örülü, yanlış, karanlık duvarların içine gömülmüş, duvarların dışında daha da koyulaşan yalnızlık değil, büyük yalnızlık çöktü üzerime, çitsiz bahçeler gibi aydınlık olan bir yalnızlıktı bu ...ve ben hiçbir yanıtın dışarıdan gelemeyeceğini öğrendim, ne topraktan, ne gökyüzünden, ne de ölümden ... hiçbir şey duvarları aşamıyor, hiçbir şey duvarlardan geçemiyor, gökyüzünün, toprağın ve ölümün, tam ortamıza, içinde oturduğumuz ve baktığımız aydınlık bahçemizin tam ortasına ait olduğu zaman yanıt alabileceğimi öğrendim...kalbimiz ve onun utanması.”

Sessizlik dilsiz şarkısını söylüyordu. İki kadının düşünceleri, içinden, biri için, bütün aydınlığın, diğeri için bütün karanlığın aktığı o adamda mıydı? Gisson Ana’nın iyicil kırışmış suratı, şimdi bir parça uzaklaşmıştı, huzurluydu, ama yüzü, eğlenceli hafif gülümsemesini hâlâ yitirmemişti. Donmuş kasvetin içinde hareketsiz oturan Bayan Miland, tırnağıyla masanın üzerindeki yarığın üstünden geçmeyi sürdürüyordu, sessizliğin şarkısı, şu an odayı dolduran kutsallığın usulca çalan çan sesinde titreşiyor, şarkı genişleyerek odayı içine alıyor, şarkı ve oda aynılaşıyor, toprağa, bahçeye, aydınlık bir kayın bahçesine dönüşüyor, şarkının susup ölümün koruluğuna geçtiği bu bahçenin en uç sınırında, göğsünden vurulmuş bir adam, avcı ceketini rahatça açmış akşam piposunu tüttürüyordu. Evet, sanının sessizliğin şarkısı, sessiz kutsallığı içinde, başka türlü değil, aynen böyle tınlamıştı, zira duyulmaz uzaklıktaki çan vuruşları altında Gisson Ana, son derece uzaktan ve yavaşça şöyle dedi: “Kızım, ölümün çevresi güzeldir.”

Annesine bakmayan kadının ifadesi hiç değişmemiş, fakat nereden kaynaklandığı belli olmayan çocuksu bir yumuşaklık yayılmıştı yüzüne, kendi içine gömülmüş kişiliğine, hattâ masanın üzerinde gelip giden parmağı bile oyun oynayan bir çocuğun parmağına ben-zemişti. Çok

geçmeden yumuşaklık, çocuksu inatçılığa dönüştü, çünkü odanın kapısı yavaşça açılmış ve mutfağa Zâzilie girmişti, bunun üzerine Bayan Miland, “Benim olan tek bir çocuğum bile yok,” dedi.

Büyükannesini ve beni burada görmeyi beklemediği için önce biraz duraksayan Zâzilie, sonra hemen küçük tahta ayakkabılarıyla masaya tırmanmış ve kararsız gözlerle büyükanneye bakmaya başlamıştı, uslu ve kaçmaya hazır vaziyetteydi. Ama büyükanne çocuğu Bayan Miland’a doğru itti: “Al çocuğunu.”

Bayan Miland’la kızı arasında, bir an, çaresiz bir gerilim ortaya çıkmıştı. Kadının, çocuğu almak isteyen eli, küçük kızın biraz isteksiz çarpılan dudaklarından, “Babam yok mu?” sorusu dökülünce, yılgınlıkla masaya düştü.

Sanırım Zazilie, babasının varlığını hissettiği için gelmişti, gerçekten de birkaç saniye sonra Miland girdi içeriye, iyice ıslanmıştı; üzerinde giysi olan yorgun bir makineyi andırıyordu, ayaklan onu alıştığı yoldan tesadüfen eve getirmiş olmalıydı. Ceketini otomatiğe bağlanmış gibi çıkardıktan sonra kollarını sıvayarak ocağın yanına gitti.

“lrmgard öldü, ama ben buradayım,” dedi çocuk, sadece bu sözlerin babayı kendine getireceğini ve onun dikkatini çekebileceğini biliyormuş gibi.

“Hiç kimse ölmedi,” dedi büyükanne, “hiç kimse... Irmgard da ölmedi...Çocuklar bu tür saçmalıkları almamalı ağızlarına.”

Miland, yaşlı kadına şaşkınlık içinde bakıyordu: “Ana...lrmgard öldü, ... bizzat ben...” Sesi kesilmişti.

“Tamam,” dedi Gisson Ana, “haklısın, bizzat sen... ama Zazilie, Irmgard’ın ormanda kaybolduğunu bilsin, kayınların ve karaçamların arasında, kaynakların ve yosunlu kayaların olduğu yerde... ve büyükannesinin ormana gidip onu arayacağını.”

Ocağın hemen yanında ayakta dikilen adam kımıldamadı; orada, öylece duruyordu, çalışmanın buharı asılı kalmıştı etrafında, deri ve tütünün,

toprak ve yorgunluğun buharı, orada, yolunu kaybetmiş biri gibi duruyordu ve sonunda, “kayboldu,” dedi.

“Marius nerede?” diye sordu Bayan Miland, masanın üzerinden gözünü ayırmadan.

Belli belirsiz bir hareketle, “Anderas’la birlikte tarlada,” diye yanıtladı adam.

Bayan Miland, nefretinin yöneldiği, anneden daha güçlü olduğunu söylediği o yabancının, Marius’un yanlarında kalmasını istiyor muydu hâlâ? Yoksa istediği yabancının bir kez daha anneyle karşı karşıya gelmesi miydi? Neredeyse istemeden şu sözler çıktı ağzımdan: “Miland, onu işter çıkar.”

“Olmaz...bunu yapamam.” Otomatiğe bağlanmışcasına dökülmüştü bu sözcükler ağzından, kısa bir aradan sonra, kendisini zorlayarak, fakat biraz daha doğal ekledi: “Kış ekimi için onun kol gücüne ihtiyacım var."

Evet, Marius’un nefretine değil, kol gücüne ihtiyacı vardı, yalnızlığı Bayan Miland’ın yalnızlığından daha az olmasa da, Miland’ın, erkek kardeşin, kalbinin hakikatini, hakikat dağıtan varlığını ona açan, tane saçan bereketinin gücü sayesinde toprağa tohum eken erkek kardeşin kol gücüne ihtiyacı vardı. Miland’ın bu durumda olduğunu ve bu nedenle Marius’tan hâlâ kopamadığını bilmeme rağmen, düşüncemi ısrarla savunmam gerekiyordu: “Onu burada tutmaya devam edemezsiniz, Miland."

Ve tuhaf bir şey oldu, sanki o an Bayan Miland, genellikle ters düştüğü kocasıyla aynı düşüncede buluşmuştu, sanki benim, kocası hakkında söylediklerimi paylaşmaya başlamıştı, bunun da ötesinde sanki benden ve annesinden, kocasını korumamızı ve son dayanağını elinden almamamızı istiyordu, aniden duymaya başladığı acıma duygusuyla dolu -kesinlikle bana karşı çıkmak için değil- kocasını desteklemek amacıyla, “Hayır, Doktor Bey," dedi, “olmaz."

Gisson Ana’nın gözünden, kızının, soran ve yalvaran bakışları kaçmamasına rağmen, yüzü, çok daha önemli şeylerle uğraşan, bu tür çocukluklarla rahatsız edilmek istemeyen insanların reddedici ifadesini

almıştı, “Miland," dedi, “senin onu işten çıkarman gerekmiyor, yabancı geldiği gibi gidecek zaten."

Ocağın durduğu karanlık köşeden Miland’ın, derin korkuya kapılmış sesi duyuldu: “Anne ... anne, böyle söyleme ...böyle konuşmamalısın."

“Ama olacak olan bu."

“Eğer dediğin gerçekleşirse her şey boşuna yaşanmış olacak. .. Irmgard da..."

“Irmgard öldü," diye cıvıldadı Zazilie; pusuya sinmiş acımasızca bu sözcüğü söylemeyi bekliyordu küçük kız.

Karanlıkla çevrili Miland, hâlâ dehşet içindeydi: “Eğer artık tarlaları ekmezse, tohumlar filizlenmez, ben yalnızlaşınm, toprak yalnızlaşır, o zaman çocuğumla beraberliğimiz de kalkar ortadan..."

“O, artık senin için toprağı ekmeyecek."

“Anne, bu doğruysa, kurban, raslantıdan başka bir şey değildi... Verdiğim kurban boşa gitti demektir."

“Elbette,” dedi yaşlı kadın, “hiçbir yaran olmadı.”

Adam susuyordu, çevresindeki gölgeler, pişmanlık ve utançtan daha da yoğunlaşmıştı.

Gisson Ana hiç aldırış etmedi: “Yabancı senin hangi tarlalarını ekecek, Miland?” “Artık hiçbir şey bilmiyorum, anacığım, tarlaları tanımıyorum artık...ancak o ekerse yeniden bilebilirim.”

“Sen tarladan geliyorsun, çiftçi, ama artık sadece karanlığı görüyorsun.”

“Etrafımda karanlıktan başka bir şey yok, anacığım ve gittiğim yer de karanlık.”

“Evet,” dedi, Gisson Ana, “erkek böyledir. Karanlıktan gelir, karanlığa gider, yaratıldığı kanın kıvamı daha koyudur, onu bekleyen ölüm koyudur,

iki karanlık arasına gömülmüştür erkek. . .öyle değil mi Doktor Bey?" Gözlerindeki parıltı keyiflendiğini gösteriyordu, kendisini onaylamamı beklemeden devam etti: "Böyle olduğu için, ölümün karanlığından duyduğu korkuyla dolu olduğu için, erkek, başlangıca ölüm de ait olsun diye, kendisi de yeniden doğum ve kanın koyuluğu olabilsin diye, koyu başlangıcı, ölüme kadar uzatmak gerektiğini söyler. Böyle bir erkek, kendi karanlığından çıkmak istemez, tek arzusu, karanlığın içindeki bütün aydınlık yaşamı, başlangıç sona ulaşsın diye, boğmaktır. Evet, Doktor Bey, eğer bilmiyorsan, durum budur işte."

"Sanırım öyledir, anacım," dedim.

Yeniden ciddileşti: "Erkek, başlangıcının ve sonunun karanlığını ortaya kadar çeker, bu, ölçüsüzce içtiği içkidir, bu, zıpladığı danstır, bu, attığı çığlıktır, bu, kestiği kurbandır, bu, karanlığının yanlış yalnızlığında aradığı beraberlik, başlangıcın beraberliğidir, koyu kıvamlı kanının beraberliğini en sona kadar elinde tutmak ister erkek ve bu beraberlik için kurban kanı gönderir, bu kanın içinde ortayı boğmak ister. Fakat yaptığı son sıçrayışı, attığı son çığlığı asla hissetmez, asla duymaz, etrafında, daha fazla karanlık ve kurbanın boşuna akmış olan kanından başka hiçbir şey yoktur."

Herkes susuyordu. tik kez Bayan Miland'ın ağladığını gördüm: Mutfak masasının üzerine düşen iki damla gözyaşı, çatlaklarda iki nemli leke oluşturmuştu. "lrmgard," dedi sessizce bumunu çekerken.

Gisson Ana, yine konuşmaya başladı, rafta parlak renkli bir radyonun durduğu, ocağın üstünde çorbanın kaynadığı son derece bildik bir köy mutfağında, ekim ayının sıradan bir öğle vaktinde, son derece sakin ve doğal konuşuyormuş gibi görünse de, sanki Gisson Ana, Gisson Ana'nın içindeki yaşlı kadın, içindeki yaşlı insan, sanki çok yaşlı-zamansız, zamansız-genç bir ruh, çok daha eski anıların gölgesine batmış gibi konuşuyordu:

"Sürüleri gördüm, koçlan ve koyunları ve sığırları, bütün toprakların ve bütün dağların sınırına geldiler, çok kalabalıklardı, giderek daha da kalabalıklaştılar, melemeden, böğürmeden, sessizce geldiler, çünkü seslerini arkalarında bırakmışlardı, çünkü gırtlakları kesilmişti, ayaklarını sürüyerek geldiler, sürüleri başka sürüler izledi ve arkadan insanlar göründüler,

çığlıklarla ve kamçılarla ve kanlı bıçaklarla, kara bir korku ve kara bir öfke içinde geldiler, kandan sarhoş olmuşlardı, sınırı geçmeleri ve yolu açmaları için hayvanları önlerine kattılar. Sınırda çit yoktu, hayvanlar sının geçip çayırlara ve bahçelere yayıldılar, iyilerdi, otlandılar ve geviş getirmek için yerlere uzandılar. Ama hayvanlann arkasından koşan insanlar, erkekler ve kadınlar, sınırı geçemediler, sınır görünmez bir duvardı sanki, sığırların sırtına atlayanlar ya da hayvanlann boynuzlarından tutanlar yerlere savruldular, koyunlar bile insanlardan daha güç-lüydü, sınır herkesi geri itti, sınırın ötesinde ne olduğunu, neler olup bittiğini, çayırlan, bahçeleri ve otlayan hayvanları göremediler, insanlar için Hiçlik gibiydi, siyah karanlığın içine baktılar, havada sadece sürülerin kokusu, kanlan, dışkıları ve sıcaklıkları vardı. İşte bunları gördüm ben. Kurban edilen hayvanlardı bunlar.”

Belki de şu an belleğinden su yüzüne çıkan bir düştü anlattığı, fakat gerçekliğin gölgesi çökmüştü bu düşün üzerine. Düşü anlatan ses, o en uzak ormandan mı geliyordu, bütün toprakların ve dağların sınırından? Çünkü insanın gözlerinin önünden gölgeler geçer durmaksızın ve bir de duvarlar, gözlerinin arkasından da ... ruhun en iç duvarlarından gelen ses, görünmez olur ve söyledikleri artık hakikattir.

Bu sesi duyan bizler, sessizliği bozmayı göze alamıyorduk. Sanki anlattıkları en çok beni ilgilendiriyormuş gibi baktı yüzüme: “Evet, Doktor Bey, çok önceydi, düşünebileceğinden çok daha önceydi, çok önce...ben, insanın utancım gördüm, sınırdan geri itildiği, artık körlükten, hiçlikten ve yararsızlıktan başka bir şey görmediği için nasıl utandığını gördüm...”

“Evet,” dedi Miland, karanlığın içinden.

Ve ses, ölümün, giderek koyulaşan ruhlar koruluğunu aşıp gelirken, Gisson Ana, bu dünyada sevecenlikle konuştu kızıyla:

“Karanlığa yürüyen erkeklerin peşinden gitmek isteyen, onlarla birlikte yaşamın içine ölümü çekmek isteyen kadınlar, utanmasız olurlar, kadın öyle utanmasız olur ki, sonra, gözlerini açınca, adeta utançtan ezilir; kadın sahte yalnızlıkla çevrili, erkek, erkek değil artık, kadın da kadın değil, bunun için, içinde bulundukları karanlığı dile getiren ve karanlığı kutsayan kurtarıcıyı çağırıyorlar, bunun için yaşamın ve kalbin ortasından daha güçlü olduğunu

sandıklan birini, peşinden dans ederek ölüme gittikleri karanlıktan gelen yabancıyı çağırıyorlar.”

Bayan Miland'ın, küçük kız çocuğunu andıran sesi duyuldu, ağlamaktan konuşamıyordu: “Ben dans ettim mi anne, yaptım mı bunu? insanlar dans pistinde tepinirken ben, hiç tanımadığım babamı düşünüyordum...”

Gisson Ana, hemen yanıt vermemiş, ama konuşmaya başlayınca, karanlıklardan ve uzaktan gelen sesin içinden hafif bir gülümsemenin süzüldüğü hissedilmişti:

“Karanlıktan geldiği için yabancıdan beklediğin, sana babam geri getirmesiydi. Senin dans pistin de buydu.”

Devam etti konuşmasına:

“Ben, öldüğümüzde, öbür tarafta ölmemize gerek olmadığını, tersine öbür tarafta yaşayabileceğimizi öğrendim; böyle bir ölüm, kesinlikle boşuna ve yararsız değildir; bizlere acı veren ölüm, hayatın başka bir boyutu aslında, bir varoluş biçimi. Ben, eğer görmek istiyorsam hiçbir zaman sona değil ortaya bakmam gerektiğini öğrendim, orta, kalbin olduğu yerdedir...evet orta, başlangıcın ve sonun ötesine, orada hiçlik ve karanlıktan başka bir şey göremedikleri için insanları korkutan koyuluğa uzanacak kadar güçlüdür ... ama orta, böyle büyümüşse, ışığını, kenarların ötesine ve en uç sınırlara kadar düşürür, bu durumda geçmiş olanla gelecek olan arasında fark kalmaz, bizler, ölenleri görebiliriz, onlarla konuşabiliriz, onlar bizimle yaşarlar."

Bay ve Bayan Miland'a mı söylüyordu bunları? Bana mı söylüyordu? Yoksa, saydam sırtlarını kayın ağaçlarının gövdelerine yaslamış, ölüme uzanan yaşamdan gelecek böyle bir haberi almak için şaşkınlık içinde bekleyen ormandaki ölüler korosuna mı? Gisson Ana, hem yaşayanlar, hem de ölüler için konuşuyordu, çünkü onun için ikisi de aynı şeydi. Bayan Miland, başını yeniden eğmişti, yüzünde, hiçbir şey görmüyormuş, hiçbir şey duymuyormuş izlenimi veren dingin bir ifade vardı. Lambanın ışığının aydınlatmaya yetmediği karanlık köşeden çıkan Miland, bir elini masaya dayamış, diğer eliyle Zazilie’yi sıkı sıkı tutmuştu, sanki sisli havada küçük kıza yol göstermek ister gibiydi.

Ve bir kez daha ölüler koruluğundan gelen ses duyuldu:

"O zaman, sevdiğim insan ormanda vurulduğunda öğrendim bunu, o zamandan beri ölümde yaşıyorum, ama aynı zamanda yaşamın ortasında ... yalnızlığım artık yalnızlık değil. .. ölü olan sadece boş sözlerdir, hiçlik ve karanlık olan bir ölüme götürürler, ama burada gerçekten olan her şey, ölümün ötesine ulaşır ve ölümü canlı kılar, sevgiyle yapılan ve sevgiyle doğurulan her çocuk, sürülen her tarla, yetiştirilen her çiçek ... çocuk bilgidir, tarla bilgidir, çiçek bilgidir; hiçbiri yitip gitmez, zamandan daha büyük ve güçlüdür bilgi ve sevinç, yeniden doğmak için kurbana, ölümün kenarında kurulan dans pistine ihtiyaç duymaz, her zaman, sonsuzluktan sonsuzluğa kadar oradadır, gerçekten olan hiçbir şey kaybolmayacağı için hiçbir zaman kaybolmayacaktır..."

Gisson Ana sustu, sonra hafif gülümseyerek bu dünyanın iyicil, sıcak sesiyle sürdürdü konuşmasını: "Ama bunu yaşamamış biri için boş sözlerdir bunlar, aslında benim de söylememem gerekirdi. . .sen, tanımadığın babanı dışarıda aradığın sürece bulamayacaksın, aynı ölümü, onun canlı yeniden doğuşunu ve kalbin hakikatini de bulamayacağın gibi. ..önce ortanın bereketini kendiniz yaşayın, önce tarlalarınızı kendiniz ekin, bahçelerinize kendiniz bakın ...siz çift değil misiniz, çocukları olan bir çift değil misiniz?"

Gergin duruşunu sürdüren Miland, inatla başını iki yana salladı: "Çocuğu kurban ettiğime göre, biz, nasıl çift olabiliriz? Yeniden doğuş, karanlığa ve utanca dönüştüğüne göre, ne yeniden doğabilir? Çocukla ilgili hakikati bulmama izin verilmediğine göre, hâlâ beraberlik gerçekleşebilir mi ve hakikat ne? Ben kalbin hakikatini bile göremiyorum artık, benim görebildiğim sadece utanç ..." Aniden bana dönerek kendisini onaylamamı istedi: "Irmgard'ı ben kurban etmedim mi, Doktor Bey, bizzat ben?"

Gisson Ana ayağa kalkmıştı, Miland'ın elini ellerinin içine aldı: "Miland," diye başladı konuşmaya, "küçük kızını bırakmamanın sana yaran olacağını mı düşünüyorsun? Irmgard'ı da böyle sıkı sıkı tutmamış mıydın? Sahte bir yalnızlığın içindesin sen, başlangıçta duran ve içinden sadece kendinden geçişin çıktığı karanlığın içindesin, o nedenle etini ve kanını bırakamazsın, yabancıyla kendinden geçişe ulaşmak istiyorsun, hakikate değil, senin istediğin beraberlik de değil, onunla birlikte Hiç'in olduğu yere gitmek istiyorsun sen. Miland! Irmgard'a olanların nedeni de bu."

Miland'ın, o donup kalmış hali, sanki eline dokunulduğu için çözülmüş gibiydi; çocuğu tutan eli gevşedi ve düştü, sesi güvensizleşmiş, yumuşamış, soru soran bir ton almıştı: “Anne, içinde utancın barındığı biri için, hâlâ bir yol var mı?”

Fakat tam bu sırada Miland'ın kansı, yaşlı bulanık gözlerini kaldırdı, annesinin ve Irmgard'ın çizgilerini taşıyan yüzünü kaldırdı ve yaşlı kadının yerine yanıt verdi: “Bana çocuğu ver, adam ... ve bana gel.”

Adam hareketsizdi; anlamamış gibi kadının gözlerine bakıyordu, anımsayan bir adam, hâlâ anısını arayan, sabahın yumuşak dalgalarının, geçmişin ve geleceğin sesini dinleyerek bellek denizini aniden önünde gören bir adam. Adam, duyduklarına inanmamış gibi hareketsizdi. Gisson Ana, hiç duraksamadan Zâzilie'yi alıp Bayan Miland'ın kucağına oturttu.

“Şimdi oldu mu?” diye sordu.

“Evet,” dedi Miland.

Rafta radyo duruyor, ocakta tencere hafif cızırdıyor, duvara asılı kap kacak, odanın sonbahar gölgelerinin içinden geçerek parıldıyordu ve ben, bir an, bu çiftin kalbinin yeniden babalığa ve anneliğe geri döndürülebilmesi için ölülerin çaba sarf etmesi nedeniyle düş kırıklığına uğramıştım. Fakat aynı anda böyle düşündüğüm için kendimden utandım; radyoya takıldığım için olup biteni tam anlamıyla değerlendirememiştim. Çünkü yaşayanların konuşması, en az ölülerinki kadar mucizeviydi. Yaşamımızın ve bilgimizin ortası, içinde sadece kalbin soluğunun, onun konuşması ve hakikatinin olduğu sadelikten başka bir şey değil, sonlu olanın tek bir soluk alışında kararlaştırılmış sonsuzluk. Ben de, bir büyünün bozulduğu haberini veren bu ferahlamayı hissediyordum.

Hâlâ ayakta olan Gisson Ana, siyah yün hırkasını giymeye yeltenirken, “Ben gidiyorum,” dedi, olayları bir ölçüde hızlandırmak için. Hırkayı giyince tekrar etti: “Çiftçi, ben şimdi gidiyorum, Suck beni birahanenin orada bekliyor.”

Miland, düşünceli gülümsüyordu, duruşunu bozmadan konuştu: “Kendim ekeceğim ...”

Annesinin kucağına sığmayan, babasına gitmek isteyen Zâzilie, “Baba,” diye mızıldanıyordu. Miland, küçük kıza, “Annende kal,” derken ikisine doğru yürüyüp karısına elini uzattı.

Şemsiyesini alan yaşlı kadının dudaklarından, “Böyle iyi,” sözleri dökülmüştü. Niyeti fark edilmeden buradan sıvışmaktı.

“Dur,” diye bağırdım, “bekleyin anacığım, ben de sizinle geliyorum.”

“Öyleyse çabuk ol.” Acele etmesine rağmen, sanki gitmekte zorlanıyormuş gibi' gelmişti bana.

Bayan Miland bizi fark etmemişti bile; kocasının eli hâlâ elinde olduğu halde gözündeki son yaşlan silerken sordu: “Daha acıkmadın mı? Haydi oğlanlan yemeğe çağır.”

Bu arada Gisson Ana, çoktan kapıya varmıştı, ona yetişmek için öyle acele etmiştim ki paltomu giyecek zaman bile bulamamıştım.

Yolda durmuş büyük şemsiyesiyle uğraşıyordu; yün hırkasının altına güzel bir elbise giydiğini ancak şimdi fark etmiştim; sanki resmi görüşmeler ve veda ziyaretleri yapmak istiyor gibiydi.

“Eh nihayet geldin Doktor Bey...oradan çıkmamız gerekiyordu.” Sonra yüzüme ciddiyetle baktı: “Aslında çok da yararsız olmadı. .. değil mi?”

“Evet, ama bunu siz başardınız . ..Bay Marius değil...”

“Ama bunun için Marius'un buraya gelmesi gerekiyordu.”

Artık yağmur hafiflemişti; Gisson Ana, üzerimde yağmurluğum olmasına rağmen, şemsiyeyi bana da tutuyordu. Kuyruğunu biraz altına alan Trapp, herhangi bir canlının olup olmadığını öğrenmek için bütün bahçe kapılarını koklamaktaydı; fakat bahçeler terk edilmiş ve ıslaktı, gübre yığınlarından kahverengi su akıyordu, tavuklar bir yerlere gizlenmişlerdi.

“Gisson Ana," dedim, “burada işleri yoluna koydunuz, aslında Marius’un işini bitirecek de sizsiniz ...dediklerine göre maden ocağıyla ilgili saçmalık bugün başlayacakmış."

“O değil, o kendisini sakınıyor, bunu Wenzel ve adanılan yapacak.”

“Desene Yukarı Köylülerle güzel bir kavga çıkabilir, aslında benim bir an önce yukarı gitmem gerekiyor ..."

“Kavga falan olmayacak. ..Suck yanımda, diğerlerini de Mathias dizginleyecek. .."

“Hımın... en azından bu sevindirici, ama bu heriflerin işini kesin olarak bitirmeniz daha iyi olmaz mıydı. . .Aslında bu sizin göreviniz, anacığım."

“Görev mi? Tam tersine, gerek maden ocağı konusunda, gerekse de diğer konularda onun yolundan çekiliyorum ...Miland meselesi başkaydı, ama artık beni ilgilendirmiyor..."

“İnsanların Marius’tan çok size ihtiyaçları var, çok daha fazla!"

“Hayır, bana ihtiyaçları yok .. .Benim, Marius'un onlara sunduklarının yerine koyabileceğim hiçbir şeyim yok. ..benim zamanım geçti Doktor Bey, sen beni buralarda dolaşıyor olarak görsen bile... bu sadece görüntüde böyle ..." Ve Gisson Ana güldü, biraz uzak ve gizemli bir gülüştü bu.

Kilise sokağının köşesindeydik. Köy yolunu hafif bir poyraz yalayıp geçiyor, Kuppron ve Venten'in arkasındaki sis duvarına kadar eserek onu kemiriyor, aşağıya düşen beyaz parçacıkları yalayıp yutuyordu. Şemsiyeyi yan tutan Gisson Ana, “Yakında yağmur duracak, ama yukarıda kar olabilir. ..bizimle mi geliyorsun Doktor Bey?” dedi.

“Evet, tabii eğer muayenelerim bitene kadar beklerseniz.. .fakat anacığım, ikide bir zamanınızın geçtiğinden söz etmemelisiniz. Siz de mi başka bir yerde olmak arzusundasınız, tam da bunun için burada olmanız gerekiyor, daha uzun yıllar. . .kimse sizin yerinizi tutamaz.”

“Belki de Agathe günün birinde yapabilir, örneğin otuz yıl sonra ...neyse bunu anlamazsın sen,” diye başından savdı beni.

“Demek Agathe...Agatheiçin mi gidiyorsunuz BayanSabest’e... ” Evet anlamında başını salladı: “Evet, o nedenle, ikisinin işini kolaylaştırmak

lazım.”

Birahaneye gelmiştik: “Bugün yukarıda herhangi bir olay olmayacak değil mi Gisson Ana?”

“Rahat ol, kesinlikle olmayacak.”

“Peki, altın meselesi ne oldu?”

“Dağ, onlara hiçbir şey vermeyecek.”

“Eee, öyleyse Marius’un işi bitmiş demektir.”

“Bu nedenle mi? Ama Doktor Bey! Buna nasıl inanabilirsin? ... Önemli olan insanlara bir şey vaat etmek, yerine getirmek değil. .. İnsanlar hep umutla yaşarlar.”

İçeri girdik.

Birahanede Suck oturmuş baharatlı kırmızı şarap içiyordu. Bizi görünce bardağını bıraktı masaya, düşünceliydi.

“Gidiyor muyuz Gisson Ana? Atı ahıra bırakmıştım.”

“Hayır, hayır, daha oturabilirsin, daha ben Sabest-Minna’ya gideceğim. Ve belki Doktor Bey de bizimle gelecek.”

"Benim zamanım var,” dedi Suck memnun.

Gisson Ana Bayan Sabest'i görmek için mutfağa geçti, ben de başka hastam kalmadığından emin olduktan sonra Suck’un yanına oturdum.

"Siz de bir bardak şarap içer misiniz, Doktor Bey, içinizi ısıtır.” İçebilirdim; ben de bir bardak şarap söyledim.

Suck’un memnun olduğu görülüyordu. Kansının ölümünden duyduğu acının yanaklarında açtığı çukurlar yine dolmuştu.

"Demek, dediklerini yaptılar Suck, şimdi gerçekten yukarıda maden ocağındalar öyle mi? ...”

Suck mutfağa işaret etti: “Eğer o araya girmeseydi maden galerilerinin yanına bile yaklaşamazlardı. ..bundan emin olabilirsiniz, Doktor Bey...ama Gisson Ana bir emir verdiyse, yapacak bir şey yoktur . ..uyman gerekir... ”

“Hımın, evet.”

“Geçen sefer ağustosta bizim ateş etmemize engel olmayacaktınız, Doktor Bey...artık çok geç.”

“Sadece Gisson Ana yasakladığı için mi?”

“Sadece o değil...fakat Gisson Ana ne yaptığını biliyor. ..artık Yukarı Köylülere güven olmaz, gençlerin hepsi Wenzel’den yana ... ve Soğuk Taş'ın orada meydana gelen olaydan sonra tamamen çıldırdılar; onların da hoşuna gitti.”

“Dikkatli olun, Suck, sonunda altını çıkaracaklar ve biz aldatılmış olacağız...”

Suck, sinsice gülümsedi: “Dağın kendini savunduğunu göreceksiniz.”

“Yoksa yine deprem mi olacak?” Dağla ilgili bu gizem hâlâ aklıma yatmıyordu.

“Olabilir, neden olmasın ...fakat dağın başka çareleri de var.” Gerçekten de dağın başka çareleri vardı; bu, aynı gün kendini gösterecekti.

Şarabım gelmişti, Suck, bir tane daha söyledi, belki de bu üçüncü bardağıydı, bu arada birkaç kişi diş muayenesi için geldiğinden yukarı çıkmıştım. İşim tam bitmişti ki mutfaktan telefona istendiğimi söylediler. Huzursuzluk hissiyle hemen aşağıya indim, Karoline telefonu ürkütücü bulduğu için önemli bir neden olmadıkça bana pek telefon etmezdi.

“Evet, benim...ne oldu Karoline?”

“Alo.”

Alo demeyi öğrenmişti.

“Evet, ne var?”

“Doktor Bey? ... Doktor Bey, Ludwig burada... ”

“Hangi Ludwig?”

“Ludwig geldi ...”

“Demirci Ludwig mi?”

“Evet, Ludwig.”

“Kahretsin, konuşsanıza Karoline . ..ne istiyormuş?”

Susuyor; Ludwig’le konuştuğunu duyuyorum. Sonra, “Kolu çıkmış...” diyor.

“Hadi canım...t elefonu verin ona, onunla konuşmak istiyorum ...”

Yine fısıltıyla konuşmalar oldu, bu kez konuşmaya Karoline'in mutlu kahkahası eşlik etmişti: “Daha önce telefonla hiç konuşmamış, cesaret edemiyor. ..Maden ocağına gitmeniz gerekiyormuş, orada bir kaza meydana gelmiş ...”

“Lanet olsun...ne olmuş? Ne olduğunu sorsanıza...”

Telefonun kordonuna ucu kırık bir kurşunkalem takılmıştı; kalemi çekip çıkardım. Ludwig’in telefon korkusu üzerine kıkırdamalar eşliğinde nihayet yanıt alabilmiştim: “Bir şey yıkılmış ...biri ölmüş olabilirmiş.”

“Ludwig beni beklesin . ..hemen geliyorum.”

“Alo.”

“Evet, kapat, önce eve geliyorum; beni beklesin.”

Hemen birahaneye daldım: “Suck! Berbat bir şey olmuş ...” Başını kayıtsızlıkla salladı: “Haa...dağda mı?”

“Elbette dağda, başka nerede olacak?! Hemen arabayı hazırla Suck, ben bu arada demirciye gidiyorum...berbat.”

“Tamam, Doktor Bey.” Rahat ve memnun kalktı ayağa.

“Umarım demirci yerindedir.”

Arkamdan Suck’un konuştuğunu duydum: “Tabii ki yerindedir, başka nerede olacak!” Demirciye ve itfaiyesine haber vermek için kapıdaydım.

Demirci yerindeydi; doğramacılar için uzun kancalar yapıyordu. “Demirci, dağda önemli şeyler olmuş, adamlarını topla...” “Kahretsin ...”

“Evet, senin kalfan da zarar görmüş, fakat ölü de olabilirmiş ... bütün bunlar vicdansızlıktan oluyor...”

Sakalını sıvazladı: “Evet, haklısın...gençler aptal... ama buna rağmen onları anlıyorum . ..yukarıda neye ihtiyacımız olacak?”

“En fazla birkaç merdiven, baltalar. ..her şeyden önce de sağlık malzemeleri ...”

“Tamam ...”

Yola çıktık, o borazancılarını aramaya koyuldu, ben de birahaneye yöneldim.

Bahçede Suck, atları arabaya koşmaya çalışıyor, arabanın brandasına çarpan rüzgâr hafif iskeleti titretiyordu; sonbaharın ilk sararan kestane yapraklan nemli toprağa yapışmıştı.

“Gisson Ana’ya haber verdiniz mi, Suck?”

“Daha vermedim.”

"Sanrım her şeyi tek başıma yapmak zorundayım." Merdivenleri hızla çıkıp Sabest'in evine girince, güzel kahve kokusunun doldurduğu odada, onları gördüm, konuşmaya öyle dalmışlardı ki, Bayan Sabest, verdiğim korkulu haberi önce algılayamadı. Sonra ellerini şakaklarına götürüp ardından yine kavuşturarak "Tanrı'ya şükür ki, Peter artık aralarında değil," dedi.

Kayıtsızlıkla kahvesini yudumlayan Gisson Ana'nın ağzından sadece şu sözcükler çıkmıştı: "Hızlı oldu."

"Suck hazır olduğunda çıkarız yola."

"Suck hazır."

"İyi." Kahvesini sonuna kadar içti, fincanı masaya koyup ayağa kalktı. Fakat hırkasını giyerken yeniden Bayan Sabest'e döndü: "Ve yaşamının sona erdiğini söyleme Minna, eğer her şey olduğu gibi kalsaydı, asıl o zaman sona ererdi." Bayan Sabest bumunu çekti: "Fakat çok zor."

"Evet," diyerek kapıyı açtı yaşlı kadın.

Fakat merdivenin başında durup, arkasından gelen Bayan Sabest'e döndü: "Evet Minna, çok zor ve daha da zor olacak, senin için de, fakat yaşam hiçbir zaman son değildir, hep yeniden başlar. .."

Yürümeye koyuldu.

Bahçedeydik.

"Hadi Suck," dedi Gisson Ana, "çıkmama yardım et...güzel kahve için teşekkür ederim Minna, hadi gidelim artık."

"Ben de sana geldiğin ve beni teselli ettiğin için çok teşekkür ederim," dedi kibarca siyah yas giysisi içinde sarışın Bayan Sabest. Yoldan itfaiyenin ilk toplanma sinyalleri duyuluyordu. "Teşekkür edecek bir şey yok, Minna," dedi Gisson Ana, arabadan dışarıya, "bir şey değil."

Ben de arabaya çıktım, Suck, dizginleri çekti. Arkamızdan gelen sahipsiz Pluto'nun yüzü her zamankinden daha hüzünlüydü, Suck'un yanında oturan

Trapp’a imrenerek bakıyordu.

Sokakta insanlar toplanmaya başlamıştı; demircinin önünde, başında yüzbaşı kaskı, kemerinde balta olduğu halde, demirci ustası duruyordu. Trompetçi, kilise sokağındaydı.

Bize el etti, kısa bir an durduk: “Bizimle gelmiyor musunuz, Doktor Bey?”

“Hayır, önce eve gitmem, Ludwig'e sargı yapmam gerekiyor. .. beni bekliyor . . . arkanızdan gelirim ben.”

Yeniden yola koyulduk.

Sair zamanlarda papazı taşıyan, oturacak yerleri ham ketenden yüksek tekerlekli bir arabaydı. Gisson Ana’yla ben, iç tarafı kirli san, epeyce eskimiş, körüğünde yağmurun ıslak izler bıraktığı arabada sırtımız dönük oturuyorduk. Yağmur dinmişti, köyü arkamızda bıraktığımızda dağın yamaçlarını kaplayan ormanlar görünmeye başladı.

“Çabuk ol, Suck,” diye uyardım.

Hemen önümüzde, başının üzerinden yolu görebileceğimiz kadar alçak arabacı yerinde oturan adamı harekete geçirmek olanaksızdı: “Atı ölesiye zorlayamam.” Bununla birlikte ata, “deh deh” demiş ama araba hızlanmamıştı.

Arkamızda giderek daha az duyulan trompetin huzursuz eden ve heyecanlandıran sesi geliyordu, “Tann bilir yukanda kaç kişi ölmüştür, Suck!”

“Gerektiğinden az,” diye yanıtladı beni Suck.

“Suck,” dedim “büyük ihtimalle maden çöktü...canlı canlı gömülmek, boğulmak. .. korkunç bir şey bu.”

“Evet, evet,” dedi, “yağmurdan dolayı toprak yumuşadı. . .insanın üstüne kolayca yıkılabilir, oldukça ağırdır şimdi ...yumuşamış toprak kolayca

kayabilir...evet, evet, insan anlamadığı bir işi yapmaya kalkarsa olacağı budur.”

“Yine de yanlış bir şeyler olmuş olabilir, Suck,” dedi Gisson Ana, sesinde güvensizliğin tınısı duyuluyordu.

“Bence olanlar doğru,” yanıtını verdi Suck, dünyayla banşık.

Rüzgâr arkamızdan esiyordu, arabanın körüğüne rüzgâr davul gibi boğuk sesler çıkararak vuruyor, ince tekerlekler gıcırdıyor, çatırdıyor, iki yanımızda soğuk, katı ve bir parça nemli eliyle tarlalan ve yamaçlan sıvazlayarak geçiyor, yukanda dağlar giderek daha fazla yırtıyordu sis örtüsünü ve çam ağaçlarının tepelerinde ^kışa özgü ilk kar lekeleri görünüyordu. Susuyorduk, havadan bile bahseden yoktu.

Evime giden yol ayrımında indiğimde saat iki olmuştu.

“Bugün epeyce işin olacak,” dedi Gisson Ana, elini uzatırken.

“Evet anacığım, sanının öyle olacak.”

“Daha sonra ocağa da gelirim,” diye seslendi Suck atın dizginlerini çekerken.

Eve geldiğimde nefes nefeseydim, çünkü kolu çıkmış birini fazla bekletmemek gerekir, oysa Ludwig epeydir bekliyordu. Durum gerçekten kötüydü, sadece yerinden çıkmamış, aynı zamanda kırılmıştı da, çünkü kol kınk olduğu için bırakın yerine oturtmak dokunmak bile olanaksızdı. tik anda Ludwig’i hastaneye göndermek zorunda olduğumu düşünmüş, ama daha sonra, kınk yeri bir tahtayla sabitleyerek ardından kolu yerine oturtmayı başarmıştım. İkimiz de terliyorduk; hasta katlanmak zorunda olduğu acı nedeniyle, ben ise yorgunluktan. İşin zor kısmını atlatmıştık; Ludwig cesaretiyle, ben kas gücümle gurur duyabilirdik. Karşılıklı övgüler yağdırdık birbirimize, ancak kolu alçılamaya başlayınca meydana gelen talihsiz olayı unuttuğumu fark ettim.

“Hadi şimdi bana, yukarıda yaptığınız pisliği anlat. . .hemen yukan çıkmalıyım,” dedim.

“Ben de sizinle geliyorum, Doktor Bey.”

“Delirdin mi sen? Bu durumda aşağıya gelebilmen mucize, şimdi yeniden yukan çıkmak istiyorsun.”

Güldü: “Ama Doktor Bey, buna dayanmak gerekir, bu bir şey değil.”

Aşağıda kalması için onu ikna edemedim. Bulduğum bütün sargı malzemeleri ve ihtiyaç duyacağım diğer şeyleri aceleyle sırt çantama uktım, Ludwig’le birlikte yürümeye başladık, o arada işin aslını anlattırdım.

Evet, aslında anlatacak fazla bir şey yokmuş. Dünden beri galerileri boşaltmak için çalışıyorlarmış. Hk yüz metre her şey çocuk oyuncağı gibi yürümüş, sadece molozları dışarıya taşımışlar, bu arada, şarkı söylüyorlarmış, o sırada akıllan altında olmasına rağmen yine de altını düşünmüyorlarmış, çünkü içlerinde, dağın daha derinine inme, onu daha fazla ele geçirme arzusu giderek artmış, bu istek öyle büyümüş ki aruk başka hiçbir şey düşünemez olmuşlar.

“Biliyor musunuz Doktor Bey,” dedi, “galeride söylediğiniz şarkı yankı yapmıyor, ama dağın merkezine, saf madenin bulunduğu yere ulaşabilirseniz dışarıda duyulan yankının kaynağına varmış olursunuz. . .biz işte o yere gitmek istedik.”

“Hımın, artık Wenzel de altın yerine yankıyı istiyor, öyle mi? Buna inanmıyorum ... Senin kolunu çıkaran kesinlikle yankı değildi."

“Wenzel mi? O da bizimle birlikte şarkı söyledi. . .ve daha derine gitme isteği hepimizden çok onda vardı, bizi sürekli dehleyip durdu .. .evet, ama yaklaşık yüz elli ya da iki yüz metre sonra su geldi, parlak su, yılan gözünü andıran damlalar. . .kayalardan sızarak eski ve çürümüş tahta tahkimata yayılıyordu, daha derine inince su görünmez oldu, yine toprak çıktı ortaya, aynı anda dört taraftan akan toprak, Doktor Bey, kabarcıklarla dolu toprak. ..”

“Yani o noktada mı oldu?”

Evet orada olmuş. Aynı zamanda doğramacı olan Wenzel, kalaslarla destek yapılması talimatını vermiş. Bay l.ax'ın getirdiği kalasları içeri taşıyıp gereken yerleri tahkim etmişler, açılan yerleri ve kazıkları sağlamlaştırıp sıkıştırmışlar, beş kişi yürütüyorlarmış bu çalışmayı, çalışırken de şarkı söylüyorlarmış, bu arada Wenzel çeşitli talimatlar veriyormuş.. .ve birden bir yankı duyulmuş, daha çok gargara sesine benzeyen bir tür yankıymış bu, ama belki de söyledikleri şarkılar aşağıda böyle duyuluyormuş, payandalar fazla dayanamamış, tavan kazıklarından birini tutayım derken Ludwig’in kolu dönmüş, beş kişiden üçü canlarını kurtarmışlar, fakat Leonhard ve Wenzel göçük altında kalmış.

“Hepsi bu Doktor Bey”

“Demek hepsi bu.. .Peki Wenzel'le Leonhard'a ne oldu?”

“Hiç bilmiyorum ...nasıl dışarı çıktığımı bile anlatamam size... bildiğim tek şey, üzerimize toprağın çöktüğü ve ikisinin toprağın altında kaldığıdır ...ama belki de onları canlı çıkarabilirler ...ben, hemen aşağıya indim; birinin bunu yapması gerekiyordu, nasılsa kurtarma çalışmalarına katılamayacaktım, aynca şu boktan kolumun hemen çaresine bakılması daha iyi olur diye düşündüm...”

“Boktan kolun ağrıyor mu peki?"

“Eh işte idare eder...bir bardak *şnaps* fena olmazdı."

“Patronunuz yukarıda mı? Krimuss yani?"

Köyün içinden geçen değil, dağ yamacı boyunca ilerleyen yolu kullanmayı tercih etmiştik, bir süre sonra maden ocağına giden dar patikayla kesişti yolumuz. Ağaçlardan su damlıyordu, ormanın zemininde kar lekeleri giderek fazlalaşarak daha büyük adalar oluşturmuştu, hâlâ bazı yerlerde otların ve yeşil çalılıkların başlarını çıkardıkları görülüyor, zaman zaman ağaçlardan ağır ve ıslak bir kar parçası düşerken dallan yavaşça sallıyordu, ormanın havası, ağaç tepelerinin üzerinden ve arasından içeriye göz atan, sıkı dokunmuş beyaz-gri renkli örtü biçiminde yoğunlaşarak koyu bir saydamlığa dönüşmüştü. Ludwig yaralı olmasına rağmen, hızlı yol aldığımız için, kaza haberini duyup, kurtarma çalışmalarına katılmak

amacıyla, aynı bizim gibi kazma ve küreklerle Cüceler Kuyusu’na doğru giden bir sürü insanı geçtik, yukarı çıkmakta olan Suck'u da arkada bırakıp, şapelin orada ormandan çıktığımızda, lapa lapa yağan karın içinde madene doğru akan oldukça kalabalık bir ekip olmuştuk.

Hâlâ yapraklarını dökmemiş olan böğürtlen çalılıkları beyaza bürünmüş, kış toprağı üzerinde kahverengi eğreltiotlan boyunlarını bükmüştü; önümüzde sessiz, hiç kimsenin dikkatini çekmeyen, kullanılmayan dağ şapeli vardı, arkasını, kutsanmış taşlan içinde barındıran Kuppron’un sarp kayalıklarına yaslamıştı. Çatısının bir tarafından yumuşamış kar damlıyordu aşağıya, kayalıklar güçlü, soğuk ve yakındı, madenin girişinin üzerindeki yılan başı da küçük bir kar şapkası edinmişti kendisine. Hava berraktı, etraflarım saran saydam koyuluğun içinden dağlar, kar renkli gökyüzüne doğru bütün görkemiyle yükseliyordu, sert konturlu zirveler ve kayalıklar, ta ormanın kıyısına kadar beyazla kaplıydı, güney yamaçları, yeşilin derinliklerine biraz daha fazla dalmış, aydınlık olmasına rağmen, her yerde başını kardan çıkarmış veya kan üzerinden silkelemiş kayalar, karasan bir karanlığa gömülmüştü. Büyük ve güvenli bir serinlik, güvenliği içinde keyifli, dağın etrafına dolanmış, hala içinde yumuşak bir sonbaharın dinlendiği yeşil ve kahverengi vadi, başına kış tacını takmıştı.

Cüceler Kuyusu'nun oradan zaman zaman duyulan insan sesleri ve balta vuruşları yankının porselen yumuşaklığı tarafından uzaklara taşınıyor, yankılarda yankılanan kış sonbahara, sonbahar kışa şarkılar söyleyerek yanıt ve karşı yanıt veriyordu.

Yankının tınısının duyulduğu yüksek toprak, varlığın ortasının çevrelediği pırıldayan bahçeler! Var olanı içine alarak, beni var olana taşıyarak, benden dışarı fırlayan bakışımı izlediğim için, ben de kendi yankımın kaynağını aramıyor muydum? Ben de şarkı söyleyen bir düşün altında kalma, bataklıkta boğulma tehlikesiyle karşı karşıya değil miydim? Ah, toprağın kutsal neşesi, ortanın neşeli kutsallığı, gelecek karın üstünü örttüğü ve açtığı sonbaharın sevimli utancı! Bizler, bu dünyada, öteki dünyanın kapısını açan, süzülerek yükselen ortadan başka hiçbir yere ulaşamayız; anlaşılacakla anlaşılanın birleştiği, bilgi olan yankının ve karşı yankının kaynağı, hem ilahi, hem dünyevi ortadan: Burası, insani hayatlarım yaşayan ama ilahi olana dönük kutsalların ikametgahıdır; bakışları nereye düşerse,

toprak orada onlar için yükselir ve yücelir, nereye kulaklarını kabartırlarsa orada yankının yankılanan şarkısını duyarlar, yankının içinden bakıp uzağı gördükleri için, hayadan, seven bir bilgi, dolayısıyla da kutsallık olmuştur, yetersizlikte utangaç ve alçakgönüllü, ölümsüzü açığa vurarak, onun üstünü örterek ve kendi yalnızlıklarına ne kadar derin dalarlarsa, adı konulamaz olanın yükseklerine ne kadar çıkarlarsa -artık nerenin yukarısı, nerenin aşağısı olduğunu kim söyleyebilir- ufukların güvenliğiyle dolu ortanın dünyevi ikametgahı, onlar için, o kadar dalgalı, parlak ve neşeli olur.

İşte böyle yüce bir ikametgahtan geçerek çıkıyorduk yukarıya, elbette çok fazla farkına varmadan, ya da farkına varmak istemeden. İnsanlar, daha iyi tırmanabilmek için ellerindeki kürekleri baston olarak kara saplıyor, aletler, yumuşak kütleye sert ve sulu batıyordu. Şapele işte böyle gürültülü bir şekilde ulaşmıştık. Çoğunluğun altın şirketine veryansın etmesi, şirketi savunanların sayısının az olması şaşırtıcı değildi; fakat kızsalar da, dağın öcünü aldığım söyleseler de, Irmgard'ın öldürülmesinden ne kadar az utanç duydularsa, yeni meydana gelen bu elim olay da o kadar utanç veriyordu onlara, her şeye rağmen herkesi saran dehşet duygusu, utancın dehşeti değil, ölüleri kesinlikle çıkarmaya hazır daha çok beklenti dolu bir dehşetti.

Dağ şapeliyle kuyu arasındaki küçük orman parçası, Noel zamanını andınyordu, fakat yol, hem çok basıldığı, hem de Lax'ın kalasları taşındığı için açıktı, biz de kısa süre sonra hedefimize, Cüceler Kuyusu'nun önündeki açıklık alana ulaşmıştık. Burada, sessiz bir törensellik içinde noel ağaçlarıyla gösterişli biçimde çevrelenmiş bu alanda, telaşlı, an kovanı gibi vakarsız gürültülü bir koşuşturmaca vardı, maden ocağının girişi kara bir delik gibi açmıştı ağzını, karla kaplı zemin basıla basıla koyulaşmıştı. Aralarında yorgun çim tutamlan çarpıyordu göze, tam ortada kalaslar yığılı halde duruyor, sağımızdaki ormanlık yamaçta, içine araç gerecin konduğu, üzeri brandayla kaplı, kısmen ağaç gövdelerine sabitlenmiş üç koruyucu duvardan ibaret ilkel bir kulübe dikkat çekiyordu. Hemen yanında, büyük olasılıkla yemek yapmak için yakılmış ateş, keskin yumuşak odun dumanını, serinliğin içine ve bize doğru estiriyordu. Lax da oradaydı, meydanı dolduran güçlü sesi, alandaki hareketliliğe bir biçimde anlam ve yön vermek ister gibiydi. Aslında buna gerek olduğu da söylenemezdi, çünkü meydan gereğinden fazla kalabalıktı, öte yandan madenin girişi çok dar olduğundan az sayıda insan çalışabiliyordu.

Bizim geldiğimizi görünce ona buna bağırmayı kesip bize doğru geldi, yanında başkaları da vardı. itfaiye giysilerini giymekten kendilerini alıkoyamamış birkaç itfaiyeci de çarpmıştı gözüme.

“Kötü bir olay, Doktor Bey,” dedi Lax, sanının meydana gelen bu kötü olayda kendisinin de katkısının olduğundan bihaberdi.

“Evet, öyle...ben ne yapabilirim?”

Biraz şaşkındı: “Wenzel’i çıkarmayı başardık. ..hafif atlatmış gibi görünüyor. ..fakat Leonhard ...evet,” yüzünü öte yana çevirdi, “evet, fazla umut yok.”

“Wenzel nerede?”

Araç gereç kulübesini işaret etti.

Wenzel, kulübeye yatınlmış, üzerine iki palto örtülmüş, katlanmış bir ceket de, yastık niyetine başının altına konmuştu; kırışıklıklarla dolu kurnaz yüzü bembeyaz, gözleri kapalıydı.

Yanına eğildim: “Wenzel.”

Yavaşça tek gözünü açarken göz kırptığını fark ettim: “Doktor Bey.”

“Evet, Wenzel.”

Zar zor, “Konuşamıyorum,” dedi.

Adamın kazayı hafif atlattığı kesinlikle söylenemezdi.

“Hadi, dene belki de yapabilirsin...neren ağrıyor?”

Yüzüne o bildik alaycı parıltı oturmuştu: “Neremin ağrımadığını sorsanız daha iyi.”

“Hımın.”

“Soğuk, Doktor Bey,” dedi fısıltıyla.

“Sizi buradan götürmemiz gerekir. ..hareket edebiliyor musunuz?”

Şakalaşma çabası, yaşlılara özgü bir gülümsemeye dönüşmüştü: “Hareket etmemeyi tercih ederim, Doktor Bey.”

Bir süre sonra, “Hareket edemiyorum,” dedi Hareket etmeye çalışırken korkunç acı çektiği görülüyordu; ağrılan biraz hafifleyince devam etti konuşmasına: “Doktor Bey, beni ...beni burada bırakın geberip gideyim ... Talihsizlik ...küçük bir iş kazası. ..”

“Gebermek için daha zamanınız var, Wenzel.”

Sadece inledi.

Omurga kırığından kuşkulanmıştım; omurilik yaralanması gibi görünüyordu. Adamı başka bir pozisyonda yatıramadığım için, kınlan ve ezilen yerlerini tespit etmem olanaksızdı. Bu haliyle muayene edemezdim. Öte yandan derme çatma itfaiye sedyesi de, daha sonra giderilemeyecek sorunlar açabilirdi başımıza.

Wenzel’in yanına yere çömelirken tam bir umutsuzluk içindeydim. Kulübenin önünde toplanan insanlar merakla bana bakıyorlardı, zaman zaman ateşin savurduğu duman giriyordu kulübeden içeriye.

Sonunda, bir şey yapmış olmak için dikilenlere emir verdim: “Sedyeyi getirin.”

Wenzel gözlerini açmıştı: “Bana boş yere eziyet etmeyin, Doktor Bey.”

Bu arada demirci de geldi: “Nasıl durum?"

“Payına düşeni almış . ..ama daha kötüsü de olabilirdi.”

Wenzel gülmüştü sanki; boğuk bir ıslık gibi duyulmuştu. Sonra şöyle dedi: “Demirci, tahta payandalar kesilmiş.”

“Ne?”

Bitkin durumda tekrarladı: “Ahşap destekler kesilmiş ...o nedenle böyle oldu ..ben bu işten anlanm ...”

“Şu an bunlan düşünmek yerine iyileşmene bak,” dedi demirci. Wenzel’in yüz hatlan nefretle gerilmişti: “Ben ölüyorum...kö-pekler...”

Demirciye baktım; Wenzel’in iddiasının dayanaksız olmadığını gösterirmiş gibi başını salladı. Kesilmiş demek? Suck mu? Mathias mı?

Wenzel, daha da yavaşlamış sesiyle devam etti: “Marius... ” “Evet? Ona bir şey mi iletmek istiyorsun?”

“Onun buradaki meseleyle hiçbir ilgisi yok... bu benim.. .sadece benim meselem...Doktor Bey...sadece ben...” Bitkin bir halde hırıldadı.

“Tamam, Wenzel, rahat olun.”

Beni duyup duymadığı belli değildi, bilinci kapanmış olabilirdi. Şu an ne kadar olanaksız görünürse görünsün, onu mutlaka hastaneye yetiştirmeyi göze almak zorundaydık, demirciye sordum: “Senin adamlanndan biri telefon edebilir mi?”

Düşündü: “Evet genç Lax telefon edebilir.”

“Öyleyse onu aşağıya gönder, hastaneyi arasın .. .şimdi saat dört, cankurtaran dokuza kadar bende olabilir...”

Peki nasıl yapacaktık? En iyisi Wenzel’i, hemen, hava kararmadan aşağıya indirmekti. Madende daha saatlerce çalışmak gerekecekti, Leonhard göçükten çıkanlana kadar yaralıyı bırakıp dönebilirdik.

Birkaç tane daha palto isteyip Wenzel’i iyice sardım. “Gel demirci,” dedim, “madene bir bakalım.”

“Ben zaten girmek zorundayım. Vardiya değişeceğiz.”

“Ne kadar zamanda değişiyorsunuz?”

“Saat başı. Altı kişi kazma ve doğrama işinde, dört kişi de malzemeyi dışan taşımada görev alıyor.”

Alanda, beklemeden kaynaklanan, zaman geçtikçe şakalara ya da kavgalara neden olan hastalıklı bir gerilim vardı. insanlar yardım etmek için gelmişlerdi, çalışmalara katılmak istiyorlardı, ama kendilerine saatler sonra sıra gelecekti. Hiçbir şey yapmadan öylece dikiliyorlardı, gruplardan birinde şimdiden şiddetli bağrışmalar başlamıştı.

Madenin girişinde Lax, bir sonraki vardiyada çalışacakların isimlerini okumaya başladı.

Demirci hırçın bir tavırla sözünü kesti Lax’ın: “Herkese ihtiyacım yok benim...”

“Hah, itfaiye Çavuşu.”

“Evet, şimdi kumanda bende ve sorumluluk da tabii.”

Bir elinde balta, giysileri ve kızıl sakalı toprak içinde madenden çıkan Dağlı Mathias, gülüyordu: “Aşağı Köy'den biri bu işi kumanda edemez, çünkü hiçbiriniz dağdan anlamazsınız.”

Çalışmanın nasıl gittiği konusunda bilgi aldım.

“Yavaş, yavaş...her yarım metrede yeniden destek kazıklarını çıkararak. ”

İçeriden çıkarılan toprağı, girişin hemen yanına yığmışlardı; temiz, koyu kahverengi, çok çakıllı nemli topraktı bu, birilerini öldürmüş gibi durmuyordu. Adamın biri, zaman zaman, tıka basa dolu el arabasıyla dışarıya taşıdığı toprağı boşalttıktan sonra hızla galeriye geri dönüyordu.

Biz de girdik. Yüzümüze çarpan çürük-sıcak havaya uzaktan gelen çekiç ve boğuk kürek sesleri karışıyordu, her yere meşale ve çıralar sokulmuştu, yol yumuşak bir eğimle yukarıya çıkıyordu.Wen-zel dışarıya, kış soğuğuna değil, buraya yatırılsaydı, daha iyi olurdu.

Bir süre sonra, keskin bir dönüş yapıp oldukça dik bir eğimle aşağıya, Ludwig'in sözünü ettiği nemli bölgeye inmeye başladık; eski kaplamaların

giderek daha kırılgan olduğu, çürüdüğü, onarılan yerlerin giderek daha sıklaştığı görülüyordu. Her yerden su damlıyor ve sızıyordu, bodrumlara özgü ılık esinti yeni kazılmış toprak kokusuyla yüklüydü. El arabalarını süren adamların, yukarıya çıkarken oldukça zorlandıklarına tanık oluyorduk, artık göçükte çalışanların sesleri de yakınlaşmıştı, hafif bir dönemecin ardından genişleyen koridor, toprakla kaplı ön taraf dışında her yeri yeni kalaslarla desteklenmiş ve tahtalarla kaplanmış geniş bir mekana açılmıştı. İşte bu sıcak ve birkaç fenerle aydınlatılan yerde meydana gelmişti felaket.

Marangozlar kaplamalar üzerinde çalışıyor, dört kişi küreklerle toprak yığınını el arabalarına dolduruyordu.

Ludwig, “Fazla uzakta olamaz...beni tam orada yakaladı,” derken arka tarafı işaret etti, “Leonhard benden fazla uzakta değildi, birbirimizle konuşuyorduk.”

Her türlü uzaklık duygumu yitirmiştim; sadece birkaç dakika yol almış olmalıydık, ama bundan bile emin değildim artık; üç yüz metre mi, altı yüz metre mi, yoksa daha mı fazla inmiştik derine? Söylenecek her şeye inanabilirdim: “Ne kadar derine iniyor olabilir?” diye sordum.

“Derin, çok derin,” diye yanıtladı Dağlı Mathias, “fakat büyük ihtimalle her şey su altında kalmıştır.” Tavandaki birkaç damla suyu sildi eliyle, sanki bana göstermek istiyor gibiydi: “Yeşil Göl’deki suyun aynısı.”

Ortasında yankının kaynağının yükseldiği yeraltındaki bir gölün imgesi, bütün düşüncelerin, anıların ve düşünülebilirler denizinin içinden, kendisi de özlemle yükselen bir imge; yankının içinden geçtiği yüksekliğin imgesiyle, kardan kıyılarının arasında toprağında hâlâ sonbaharı gizleyen uçucu gölün imgesiyle birleşiyordu tuhaf biçimde ve bu, son baştan çıkarmaydı adeta.

Arkamda genç adamlar destek kazığı çakarken, ölüm karşısında, eskilerden kalma açık saçık bir kazmacı şarkısı söylüyorlardı:

“Güzel Mariedl şimdi çakıyoruz aleti Aleti çakıyoruz içine.

Ve bir kez yukarıya (tak)

Ve iki kez aşağıya (tak)

Ve üç kez yukarıya (tak)

Ve dört kez aşağıya (tak)

Güzel Mariedl şimdi çakıyoruz aleti (tak)

Güzel Mariedl alet şimdi içine girdi.”

“Tanrım belki de hâla yaşıyordur!”

“Eğer öyleyse sesimizi duyunca sevinir,” dedi kazmacılardan biri.

“Ölmüştür,” diye yanıtladı onu Dağlı Mathias.

“Güzel Mariedl şimdi çakıyoruz aleti.

Ölmüş adama söyledikleri bir ağıt mıydı bu? Üstüne toprağın göçtüğü birine mi söylüyorlardı bu şarkıyı? Küçük, gerçekten dikkat çekmeyen bir ağıt, toprağın kucağında küçülen, ölçülemeyecek kadar küçük, ama yine de sonsuz, zaman ve mekân uzaklığı olmamasına rağmen ölçülemez olan, bir tohum gibi her şeyi içinde tutan bir ağıt. Ve aniden, yaşarken ne kadar uzun boylu olduğunu bildiğim ölü Leonhard’ı, sadece Wenzel’in cüce boyutlarında, evet hattâ Wenzel’den de kısa gözümün önüne getirebildiğimi fark ettim ve aşağıdaki gümüş gölün derinliklerine ulaşabilmek için, bu toprağa gömülü ölü cücenin üzerinden atlayıp çıkmanın yeteceğini.

“ ...Ve altı kez aşağıya (tak)

Güzel Mariedl şimdi. ..”

“İşte orada!” diye bağırdı toprağı kazanlardan biri.

Şarkı kesilmişti.

Toprağın içinden, normal insan boyunun yansı kadar dışarı çıkmış, tabanıyla tavana bakan bir ayakkabı görülüyordu.

Herkes susmuştu. Dağlı Mathias, hemen ceketini ve gömleğini çıkarıp çalışmaya başladı. Fakat adamı topraktan çekip almak hiç de kolay değildi, vücudu ortaya çıkarıldıkça, durmaksızın kayan toprağın baskısına karşı kalaslarla önlem almak gerekiyordu. Leonhard, baş aşağı ve eğri bir şekilde kalmıştı göçük altında. Onu epeyce uğraştıktan sonra çıkarabildiler.

Büyük bir sabırsızlık içindeydim, çünkü yukarıda yeniden kendine gelip gelmediğini bilmediğim Wenzel vardı, Leonhard için yapabileceğim hiçbir şeyin olmadığını anlayınca resmen biraz hafiflemiş hissetmiştim kendimi: Adamcağız, boğularak değil, aldığı darbeler sonucu ölmüştü.

Herkes tek laf etmeden öylece duruyordu. Adamı çıkarttıkları oyuğa toprak ve su, ince ince akıyor, toprağın yeniden kaymaması için yerleştirilen tahtalar sallanıyor, çatırdıyordu. Hepimizin durmadan oyuğa baktığımızı fark etmiştim, sanki başka bir şeyin daha, bir hayvanın, bir yılanın, ya da herhangi imkânsız bir şeyin çıkmasını bekliyorduk. Birinden direktif almadan, bir anlamı ve amacı olmaksızın, iki kişi çukuru tahtalarla kaplamaya başlamışlardı.

“Ben gidiyorum,” dedim, “siz onu dışarı taşırsınız.”

Mathias cesetle ilgilenmeyi üstlendi, ben de oradan ayrıldım. Aslında mesafenin ne kadar kısa olduğunu geriye dönerken fark ettim; üç yüz metre bile derine inmemiştik; yokuşu hemen çıkmış, galeri girişini gördükten sonra çok geçmeden oraya ulaşmıştım. O sırada kaza yerine giden yeni ekiple karşılaştım. Geri dönebileceklerini bildirdim; çalışma sona ermişti.

“Evet,” dedi demirci, “ölmüş...en azından güzel bir ölüm.” “Demirci,” dedim, “ben güzel ölümü farklı düşünüyorum.” “Hayır,” dedi, “güzel ölüm

ateş gibi vahşidir.” Leonhard’ı ve güzel ölümünü görmek için yoluna devam etti.

Ekipten birkaç kişi çıkışa yönelmişti. Bu arada kapıda bekleyenlerin daha da kalabalıklaştığını fark ettim. Onlara olup biteni anlatınca birbiri ardından şapkalarını ve berelerini çıkardılar, aynı anda çam ağaçlarının sessiz tepelerine yükselen, duvarlarda tekrar tekrar yankı yapan bir feryat duyuldu. Bu, biraz ötede bir grup kadınla birlikte bekleyen ve insanların hareketlerinden neler olduğunu anlayan Leonhard’ın annesi yaşlı Bayan Nistler’di.

Fakat kadınla ilgilenecek zamanım yoktu; Wenzel’in yanına gitmek zorundaydım. Oraya gidince bir süprizle karşılaşacaktım, hem de utanç veren bir süprizle.

Marius, hâlâ gözleri kapalı ve hareketsiz yerde yatan Wenzel’in tam önüne dikilmişti, yanında Krimuss ve Lax da vardı, ter içinde kalmış Marius’un, yaralıya hitaben konuştuğu belliydi:

Tam o sıra, “Wenzel,” dedi, “tahtaların kesilmiş olduğunu söylüyorsun...çok kötü bir şüpheyi dile getirdiğinin farkında mısın? Belediye başkanı da şimdi gelecek, bu suçlamanın arkasında durmak zorundasın ...seni, yaptığın her şeyden tek başına sorumlu tutulacağın konusunda her zaman uyarmadım mı? Sana, zamanı gelene ve dağ bizi çağırana kadar beklemeyi emretmedim mi? Dağ bizi, saflık ve büyüklük içinde çağıracaktı, çünkü ilk çağrısını yapmıştı zaten! Ama sen sabırsız davrandın, bana güldün ve şimdi de sorumluluğu başkalarının sırtını yüklemek istiyor ve temelsiz suçlamalarda bulunuyorsun ...!"

“Adamı rahat bırakın,” diye emrettim kaçık Marius’a.

Kısa bir sessizlik oldu, öfkeyle çatılmış kaşlanyla bakıyordu yaralı cüceye, çünkü tahminimin aksine, belli ki cüce Marius'u duymuş ve eski dalgacı ve nefret dolu bakışlarından eser kalmayan gözlerini açmıştı, bu büyük, ağır ve ciddi gözler Marius'un üzerindeydi.

Sessizlikten yararlanan Lax, hızla atıldı: “Teslim edilen tahtalar kusursuz ve düzgündü . ..eğer bu felaketin nedeni tahtalarsa gerçekten de alçağın biri

tahtalan kesmiş olmalı.”

Marius konuşmasını ne benim, ne de Lax’ın kesmesine izin vermek niyetinde değildi; yeterince bildiğim şakıyan sesiyle devam etti: “Sadece sesi duyanlar ve bu sesi dinleyenler harekete geçebilirler, bunu sadece ben yapabilirim, sadece ben, çünkü bana dağların sesi armağan edildi, ben dağlan dinliyorum. Fakat dağ, henüz konuşmadı, kendisine gitmemi emretmedi. ..”

Krimuss, kendisini daha fazla tutamadı: “Dağ susmayı sürdürecek mi? Kapalı kalacak mı? Altınım vermeyecek mi?”

Kaçık adam, yeniden Wenzel'e dönerek eski zaman büyücülerini andıran bir tavırla karşılık verdi: “Sen suç işledin, sen bana itaat etmedin, sen dağı incittin, dağ şimdi susarsa ve kendini yeniden kaparsa bunun sorumlusu sen olacaksın.”

Wenzel'in gözlerine, bütün bu zaman boyunca, kafasında şekillenen şeyi dile getirebilecek kadar güçlü, hattâ dalgacı bir nefret yeniden dönmüş gibiydi, sadece bir sözcük döküldü dudaklarından: “Piç kurusu.”

Sonra bitkin vaziyette yeniden düştüğü ağrıların kucağında inledi, gözlerini yine kapamıştı.

Marius, Wenzel’in üzerine atılmak isteyen bir hayvan gibi eğilmişti, onu tanıdığım kadarıyla böyle bir şey yapmazdı, ama Lax kahkahayla gülerek Marius'u kolundan tutup, “Bir daha söyle Wenzel!” diye bağırdı büyük bir keyifle.

Marius silkelenerek kolunu kurtarırken başım çevirdi: “Zaten felç oldu, felç kalacak; dağ onu cezalandırdı.” Sözleri bitince yere tükürdü.

Artık sabrım taşmıştı; kayranın çevresi mavimsi bir renk alarak kararmaya başlamıştı, yaralıyı acilen aşağıya taşımalıydık, öfkeyle bağırdım: “Aşağıda yatan bir ölü yetmedi mi size?”

Lax, birden ciddileşti: “Leonhard...”

“Evet,” dedim, öfkem hâlâ geçmemişti, “öldü, ezildi, toprağın altında kaldı.”

Krimuss'un, o ana kadar süren ifadesiz şaşkınlıktan uyanan san suratı aydınlanmıştı: “Altın! Artık. . .artık dağ barıştı... ”

Ne kadar kaçık olsa da çıkarını korumak ve elbette Krimuss’u tamamen kendi yanına çekmek için Marius hemen müdahale etti, hattâ hızla kaçıklığa, deliliğe geçiş yaparak derhal içine dönmüş, peygamberlere özgü o ses tonunu yakalamıştı yine: “Dağdaki ölü adam, dağın ezerek öldürdüğü, cücenin yeniden dev, erkek olmayanın yine erkek olabilmesi, sessizliğin yeniden sese dönüşebilmesi için, dağın, kanını içtiği adam...eğer dağ kefaret kurbanını kabul ettiyse, suçu affettiyse, sesini yükseltecek ve beni çağıracaktır...” “Ne haliniz varsa görün,” dedim, “fakat şimdi burada yapacak işlerim var. . .Lax, lütfen bana bir iyilik yapın ve şu ikisini buradan götürün...”

“Ben gidiyorum zaten, Doktor Bey,” dedi Marius kibarca ve uzaklaştı, onu Krimuss takip ediyordu.

“Kaçık köpeğin teki,” dedi Lax, “ama dikkat edin, Doktor Bey, yapacak dediğini, altını çıkaracak.”

“Lax," dedim “şu an altın beni zerre kadar ilgilendirmiyor.. .bu adamı vadiye indirmem lazım.”

Bu koşullar altında çok tehlikeli olabileceğini bilmeme, hiç istemememe rağmen Wenzel’e güçlü bir morfin iğnesi vurdum, herhangi bir kalp yetmezliği durumunda bir doz kafein vererek yardım edecektim. Sonra sedyenin zemininden geniş bir şerit kesip çıkardım, yaralının sırtının mümkün olduğunca boş kalmasını istiyordum, böylece daha rahat yatabilecekti, bu arada Wenzel’in derin bir baygınlık içinde olduğundan kuşkum kalmayınca yerden alıp sedyeye yatırdık, sonra kemerini bağladım. Sedyeyi nöbetleşe taşıyacak güvenilir ve güçlü adanılan seçtim, yanımıza birkaç da meşale aldıktan sonra yola koyulduk.

Geçmek zorunda olduğumuz meydan sessizdi. Çünkü dağdan çıkardıkları ölü, noel ağaçlarıyla çevrili bu açıklık alanın tam ortasında, kenarları

tutmaktan kararmış beyaz çamdan iki tahtanın üzerinde, üstü bir parça kenevirle örtülmüş olarak yatıyordu; önünde annesi diz çökmüştü, etrafı, akşam karının yumuşaklığında koyu bir leke oluşturan suskun kalabalıkla sarılıydı.

Annenin yanında, Marius çarpıyordu göze; bir dizi yerdeydi, dirseğini büktüğü dizinin üzerine koymuştu, yanlarından geçerken, ölüye saygımızı göstermek için bir an durunca, kaçık adamın anneye söylediklerini duyduk: “Üzülmeyin anacığım, çünkü oğlunuz büyük bir dava uğruna şehit düştü. Sadece şimdi etrafınızda bulunan bizler değil, çocuklarımız ve onların çocukları da onun nasıl kahramanca öldüğünü unutmayacaklar.”

Anne, bu utanmaz adamı yanından kovmak yerine -bir kişi bile yapmadı bunu- asılsız ümitler yaratan teselliye büyük ihtiyaç duyduğu için, “Evet, Bay Ratti,” diye yanıtladı adamın sözlerini.

Adam konuşmasını sürdürdü: “Ve maden geliştiğinde, şu an kahraman oğlunuzun yasını tutan siz de unutulmayacaksınız ... herkes size borçlu olduğunu biliyor ...” Etraftakilere döndü: “Öyle değil mi? Biz hepimiz birimiz için değil miyiz?”

Belki ölümün ve acının suskunluğu, insanın bütün düşüncelerinden daha güçlü olduğu, belki de hepsi Marius’la aynı hayali gördükleri için, kimse itiraz etmeyi göze alamamıştı.

Ölümle ittifak kurmuş olan Marius devam etti, onun konuşmalarının hiçbir zaman sonu olmazdı zaten:

“Her altın parçasında onun adı parıldayacak. .. ”

Tam o sırada Suck'un sesi duyuldu: “Bu lanet olası saçmalıklara inanmayın...”

Öfkeli bir homurdanma sardı alanı, öfkeli ve kötü niyetli sesler duyulmaya başlamıştı: “Suck, kapa çeneni.”

Krimuss gırtlağını yırtarcasına bağırdı: “Artık altını ele geçireceğiz! ...”

“Bok ele geçireceksiniz!” Suck ormanın içinde gözden yitmişti. Yaşlı Bayan Nistler’in elini sıkmak isterdim, ama adamlarıma seslendim: “Hadi, gidiyoruz.” Böyle kaçıklarla zaman geçirmekten daha acil işlerim vardı, gün kararmadan beni gerçekten de korkutan şapelin altındaki dik yamacı aşmak istiyorsak daha fazla gecikmemeliydik. Şapelin bulunduğu çayırdan sonra gireceğimiz orman yolunun ilk bölümü de yeterince kötüydü.

Ama inişimiz beklediğimden çok daha iyi geçti, dik yamacı da aynı şekilde arkamızda bıraktık. ikili zincir oluşturmuştuk; sedyeyi elden ele geçiriyor, böylece yatay durumda kalmasını sağlıyorduk. Leonhard’ın başında daha fazla beklemek istemedikleri için bizimle birlikte geriye dönenler de yardımcı olmuşlardı. Akşamın gölgesinde kan iyice sertleşen dik yokuşu, bu sayede fazla zorlanmadan aşabilmiştik. Aşağıda sonbahar vadisi bütün yumuşaklığıyla uzanıyordu, Kuppron’un arkasında bir bulut yırtılmış olmalıydı, çünkü karşıki tepelerin beyazı, pembemsi bir soluğa, bir yankının son, en son soluğu gibi, alev almış kırmızı renkli büyük utancın yavaş yavaş kaybolan yankısı gibi, pembe gümüş bir soluğa dönüşmüştü.

Başka bir olayla karşılaşmadan, ağır ağır koyulaşmaya başlayan ormandan geçip hafifçe kararan sonbahar kuşağına ulaştık, meşaleleri yaktığımızda eve epeyce yaklaşmıştık. Wenzel’i, sadece ara sıra tek gözünü kırpabilen, kendisiyle ilgili yapılanlara hiç ses çıkarmayan dalgacı cüceyi almak için cankurtaran arabası geldiğinde, saat tam sekizdi.

XIV

Kasımın o ilk günlerinde yıl, bir kez daha gayrete gelmiş ve bütün gücünü toplayarak titrek parlaklık ve altın ses olarak kalkmıştı ayağa: Pek sık rastlanmayan olgunlukta bir sonbahar sonrası, bir yaz sonu, yükseklerdeki ekim karını eritmiş, aydınlığı iyice derinleşen gökyüzü, dünyanın bütün soğuğunu, saydam mavisinin, unutmabeni çiçeklerinin ve yılanotlannın mavisinin değil, daha çok açılmış bir gülün gölgesine benzeyen bir mavinin arkasına gizlemek için, bir kez daha içine çekmiş, ağaçların yumuşak ve keskinleşmiş dallarının arasından katı bir hafiflikle bakıyordu. Sonsuzluk, kendini kapamadan ve yıldızların kış sınırlarına geri çekilmeden önce, bir kez daha en sevdiği biçimde, yani insanlar için anlaşılır biçimde dolaşıyordu doğada. Bu zamana Kocakarı yazı denir, belki de diğer zamanlardan daha çok dünyanın bütünlüğünü, sertliğini ve yumuşaklığını, ortanın bereketinde birleşmiş başlangıcını ve sonunu hissettirdiği için; sonsuzluk, bütünlük ve huzura dönüştüğünde dişidir, şiddetli arzularından ve kendi kendini var etmekten kurtulmuştur; toprak ve dünya bir kez daha bütün olarak gösterir kendisini.

O ilk kasım günlerinde Wetchy, kendisine yeni bir yaşam kurmak için kente taşındı. Evin kontratım onun feshetmesi iyi olmuştu; zaten artık Marius’un da üye olduğu Belediye Meclisi evde oturmasına izin vermeyecekti. Maden ocağında meydana gelen felaketten hemen sonra Miland, bütün resmi görevlerini bırakmış, Lax, uğraşları sonucunda, çok da fazla zorlanmadan, boşalan yere Marius’u yerleştirmişti. Marius’un katıldığı ilk toplantıda ben yoktum, aslında Belediye Meclisi’nden ayrılmak istiyordum, ama belediye doktoru olarak bunu yapmam olanaksızdı.

Rosa tarafından uyandırıldığımda Kasım’ın dördüydü. Alışkanlığı olduğu üzere kapıyı önce çekinerek çalmış olmalıydı, duymadığımı anlayınca, benden yanıt alana kadar, bütün gücüyle kapıyı yumruklamıştı.

“Evet,” diye seslendim, “içeri gel.” Hâlâ karanlıktı, ışığı yaktım. Saat altı.

Yatağımın önünde duruyordu: “Kente gidiyorum ben,” dedi ciddiyetle. Ona eşlik etmiş olan Trapp, başını yatağın kenarına koymuştu.

“Beni bunun için mi uyandırdın, seni sefil yaratık.. .şuna bak giyinip kuşanmış bile.”

“Karoline kahve yapıyor.”

“Eee bugün büyük gün olduğu için...hemen geliyorum aşağıya”

Giyinirken pencereler ışımaya başlamıştı; pencerenin önünde beyaz sis, aydınlık tarafından sünger gibi emilen hafifbalmumu gibi duruyor, yukarıda bulutsuz gökyüzü hissediliyordu.

Aşağıya indiğimde ikisi de kahvaltı masasındaydı.

“Seviniyor musun Rosa diye sordum.

Ayağa kalkıp ocağın başında bir şeyler yapmaya başlayan Karoline'in burnunu çektiğini fark etmiştim.

Rosa elinin tersiyle ağzını sildi: “Kente okula gideceğim.. .Suck Albert gibi.”

“Okula burada da gidebilirsin,” dedi Karoline ocağın oradan. “Hayır,” yanıtını verdi çocuk.

“Demek öyle,” dedim, “kentli çocuklarla birlikte gitmek istiyorsun okula, öyle mi?”

“Babam kentteki okula gitmem gerektiğini söyledi.”

Kendine hakim olamayan Karoline, aniden döndü: “Baban seni burada bırakmalı.”

“Karoline, çocuğun kafasına böyle şeyler sokma; çocukların yerinin anne babalarının yam olduğunu sen de biliyorsun.”

Karoline, sustu, incinmişti sanırım, fakat bir süre sonra, “Tam da burada, her şeyin daha güzel olacağı bir zamanda,” dedi.

“Ne?”

“Evet, artık her şey daha iyi olacak, okul da...artık kızlar asla hizmetçi olmak zorunda kalmayacaklar.”

“Bundan benim haberim yok, Karoline.”

“Çünkü siz Bay Ratti’den hoşlanmıyorsunuz, Doktor Bey... ama o artık Belediye Meclisi üyesi ...”

İyi ki Suck üç oğluyla girmişti içeriye.

“Biz Rosa’ya hoşçakal demeye geldik.”

Suck, samimiyetten pırıl pırıl parlıyordu. Çocukların en küçüğü

Franzl’ın elinde yeni boyanmış tahta bir bebek vardı.

Rosa sandalyesinden kayarak indi.

“Onu Rosa’ya ver. ..bak, bunu sana Franzl getirdi.”

“Bunu siz mi yaptınız, Suck?”

“Elbette.”

Büyük oğlanlar okul çantalarını almışlardı yanlarına. Hemen gitmeleri gerekiyordu. Rosa’yla Franzl, dışarıya kadar eşlik ettiler çocuklara.

“Evet,” dedi Suck, “Wetchy’ye eşyalarım yüklemede yardım edeceğim.”

“Çok iyisiniz, Suck.”

Karşı çıktı: “İlgisi yok, bunu Marius’a inat yapıyorum.”

O arada Karoline de yanımıza gelmişti: “Sen ne biçim adamsın, Suck.”

“Ben böyle bir adamım işte.. .yoksa Wetchy’ye yardım etmem seninde mi hoşuna gitmiyor?” Yanında getirdiği marangoz baltasını omzuna koymuştu, dudağının köşesinde piposu öylece duruyor ve kırmızı yağlı yanaklarının arasından keyifle bakıyordu:

Karoline kikirdedi: “Aman Wetchy bir taşınsın da.”

“Karoline,” dedim, “ama çocuğun burada kalmasını istiyorsun.” “Evet, çocuğun yanımda kalmasını istiyorum, bu çocuk onlar için fazla iyi.”

“Saçmalama Karoline,” dedim.

Suck, iyicillikle gülmüştü, tam bu anda kesilmiş destek kazıklarım düşündüm. Gerçekten de bu iyicil ve dost canlısı adam yapmış olabilir miydi böyle bir şeyi?

“Sen kocakarının tekisin,” dedi Suck.

“Ben mi, ben sana kocakarıyı gösteririm .. .ben senin için hâlâ fazla gencim.”

“Tabii öylesindir canım.”

“Gülme, Suck. ..artık çocuk için nafaka alacağım...hepsini alacağım, geçen bütün yıllar için.. .zengin olacağım demektir.”

“Tabii, tabii, sonra da benimle evlenmek isteyecek misin?” “Seninle mi?” Karoline, kötü kötü soludu, “sen hapise tıkılacaksın, bekle de gör, Marius seni kodese gönderecek.”

Suck’a baktım. Bir an için ciddileşmişti. Fakat sonra kötü niyetli Karoline’in bumuna bir fiske vurup kapıya yöneldi: “Ben şimdi gidiyorum,” dedi, “Karoline, sen de yardıma gelebilirsin.” Ve dışarı çıktı.

“Nafakayı sana kim ödeyecek?”

“Belediye,” dedi kuru bir sesle, kahvaltı masasını toplamaya başlarken.

Saat dokuz sularında önce bir koma sesi duydum, sonra da ormanın yumuşak zemininde bir kamyonun, boğuk sesler çıkararak hantal hantal yol aldığını gördüm. Bu Wetchy'nin eşyalarını taşımak için kentten çağırdığı arabaydı.

Kısa süre sonra ben de karşıya geçtim.

Dört tekerleğinin üzerinde uysal uysal bekleyen yan kenarları indirilmiş kamyona eşyaların yarısı yüklenmişti. Güneş, Wetchy'nin yatak odasından çıkarılan -darbelere karşı gri-kırmızı şiltelerle desteklenmiş- ve neredeyse sürücü koltuğuna kadar sürülen aynalı dolapta parıldıyordu. Bacaklarını açarak kamyonun üzerinde duran sürücü, çapraz taşıma askılarının birini sol, diğerini sağ omzunun üzerine yerleştirmiş yardımcısıyla Suck'un taşıdığı eşyaları yukarı çekiyordu; yastıklar, yataklar... Rosa'nın küçük masası da vardı bu eşyaların arasında, adam eşyaları türlerine göre ayırıp istifleme konusunda uzmanlaşmıştı. Rosa'yla Franzl, bahçedeki çam ağaçlarının altında, çimenlerin üzerinde duran, henüz kamyona yerleştirilmemiş eşyaların üzerinde oynuyorlardı, Wetchy ise, bir oraya bir buraya koşuşturarak hâlâ evden dışarıya eşya çıkarıyordu.

Sepet içinde getirdiğim yiyecekleri Bayan Wetchy'ye verecektim: "Karınız nerede Wetchy?"

"Mutfakta. ..hayır, üst katta."

Boşaltılmış ev, insanın üzerinden çıkarıp attığı bir giysi parçasına benziyordu; sahibini ele veren, henüz herhangi bir eşyaya dönüşmemiş bir giysi parçasına. Duvarlarda hâlâ, burada yaşamış olan insanların solukları asılıydı ve sanki, döşeme kenarlarında küçük toz birikintileri oluşturmuş, yer yer soyulmuş yeşil-kahverengimsi duvar boyalan, artık hiçbir canlı sesi duyamayacakları için, ölmeye karar vermişlerdi. Zira insanın, çevresine yerleştirdiği ve dünyanın bütünlüğünü gerçekleştirmek ve kendisini oldurmak için, sahip olduklarıyla tek tek doldurmak istediği bir sürü katmandan, insana en ilkel biçimde yakın olan giysi ve evdir; giysi ve ev, insanın asıl gerçekliğine doğrudan katıldıklarından, çoğunluk için dünyanın bütünlüğü ve gerçekliği anlamına gelir, bunu hemen fark edersiniz. Wetchy burada yaklaşık on yıl yaşamış olmalıydı, kaderi onu, elverişli ya da elverişsiz bir rüzgarın önüne katarak, aynı şimdi attığı gibi, buraya

sürüklemişti. Kendisinin bunun bilincinde olduğunu sanmıyorum, gerçekliğini gerçek olarak değerlendirmesine rağmen, kendi gerçekliğinin farkında değildi; yaklaşık on yıl boyunca bu duvarlar ona sığınak ve gerçeklik olmuş, o bu duvarları yaşamıyla doldurmuştu ve şimdi tek bir kamyonun kasasına yerleştirilmiş, tıkış tıkışlığıyla gerçekdışı görünen ama başka bir mekana yerleştirildiklerinde yeniden Wetchy'nin gerçekliği olacak mobilyalarla; varlığının örtüsü, uykusunun örtüsü, varlığının ve uykusunun çevresine sarılmış onu yansıtan, onun dünyasının bütünlüğü olan, huzurunu sarmalayan mobilyalarla doldurmuştu evini ve Wetchy'nin dünyasının bütünlüğü, onun uyuduğu yerde, karısıyla yattığı yerdeydi; bazen el ele, bir başkasıyla birleşerek, beden bedene ama ruh ruha, bedenler üreterek, ruhlar üreterek, ortak bir bedene ve ortak bir ruha dönüşüp aile olarak, aynı dingin bir gölü dolduran su gibi bu evi de dolduran yaşam birliğinin olduğu yerdeydi. Yatak odasının duvarında iki kişilik yatağın arkalığı derin bir iz yapmıştı ve yatağın başucunda hâlâ şu söz asılı duruyordu: "Tanrı, sevginin olduğu yeri kutsar." Bir köşede iç içe konmuş iki lazımlık dışarıya taşınmayı bekliyordu.

Yan odada Bayan Wetchy, perdeleri indirmekle meşguldü; gözleri ağladığını ele veriyordu. Küçük Maxl, yerde sürünüyor, perdelerden birini peşinden sürüklüyordu.

"Cesaret küçük bayan," dedim, "cesaretinizi sakın kaybetmeyin, cesur olursanız işler yoluna girer."

"Ah, bizim cesaretimiz var, Doktor Bey...benim zavallı kocam bu cesareti göstermeseydi, bize neler olurdu kimbilir ...önemli olan karşılıklı sevgidir, o zaman bütün işler yoluna girer."

"Evet, yoluna girer," diye tekrarladım ben de, bu çifte karşılıklı sevgi gibi büyük bir lütuf bahşedilmiş olsa bile, bir sürü şeyin yolunda gitmeyeceğini bilmeme rağmen. Fakat Bay Wetchy'nin geldiğini duyduğum için -adamın adımlan boş evde tuhaf boğuk bir gürültü çıkarıyordu- lafı fazla uzatmadan sepeti verdim ve teşekkür ifade eden bir sürü sözden kaçmak için hemen oradan uzaklaştım.

Wetchy'yle merdivende karşılaştım.

“Aşağıda işler bitecek gibi mi?”

“Evet, son eşyaları almam gerekiyor.”

Sonra içeriden söylenen kibirli sesi geldi: “Neden bu hâlâ duvarda duruyor?”

Çam ağaçlarının altındaki kanepeye çocukların yanına oturdum, yaylan etkilenmesin diye bunu en üste koymayı planlamışlardı sanının.

“Evi iyice boşalttık,” dedi konsolu kaldırmaya çalışırken Suck, “elektrik düğmelerini bile söktüm.”

“Demek öyle,” dedim konu üzerinde fazla durmadan, çünkü karşıda, evimin önünde iki kişi dikkatimi çekmişti, birinin Marius olduğunu hemen fark ettim, yanında da bir köy polisi vardı.

“Suck, şuraya bak kim geliyor. ..”

Suck, konsolu yere koyup, işaret ettiğim yere baktıktan sonra, dirseğini kamyonun zeminine dayadı; bu haliyle tezgâhın arkasında duran bir satıcıya benziyordu: “Bir bu eksikti.”

Tam o sırada Wetchy göründü, bir elinde bir lavabo, diğer elinde iki lazımlık vardı, yatağın başucuna astıkları sevgiyle ilgili sözün yazılı olduğu panoyu kolunun altına sıkıştırmış, perdeyi de atkı gibi boynuna sarmıştı.

“Şimdi acaip sevineceksin,” dedi Suck.

Uzağı göremeyen Wetchy, gelenlerin kim olduğunu sordu.

“Ziyaretine gelen Marius’un ta kendisi,” diye yanıtladı onu Suck, tezgâhının arkasından; sakalla kaplı çenesiyle bahçeyi işaret etmişti.

“Ben gidiyorum,” demesine rağmen olduğu yerde donup kalmıştı Wetchy.

“Git tabii,” dedi Suck kayıtsız.

“Kızım, çabuk buraya gel,” dedi adam, çocuğunu korumak için korkusundan sıyrılmaya çalışarak.

“Hadi Wetchy, kimsenin size bir şey yapacağı yok, hiç kimse size zarar veremeyecek.”

Elleri dolu olduğu halde dudağının üzerinde ve alnında beliren terleri silmeye çalıştı: “Tamam, Doktor Bey;” diyebildi çekinerek.

Gururlu, kayıtsız ve tıraşsız girmişti Marius bahçeye. Bana ve Suck’a elini uzattı, elleri hâlâ dolu olduğu için Wetchy’yle tokalaşması gerekmemişti, üçüncü sınıf komedi oyuncusunu andıran tuhaf bir tavır takınarak başıyla, “Günaydın,” niyetine bir işaret yapmış, Wetchy de perdenin ağırlaştırdığı boynuyla yanıtlamıştı onu. O sırada Suck, “Bak burada da biri var,” diyerek Rosa’yı Marius’un önüne itti, adam çocuğun uzattığı eli sıkmak zorunda kalmıştı.

“Güzel bir reverans yap,” diye emretti Wetchy titreyen sesiyle. Marius küçümseyerek baktı adama.

Ama Marius’a karşı saldırgan duygular besleyen Suck, bu kadarla yetinmedi, bu kez küçük kızı Marius’un suratına kadar kaldırıp “Amcaya bir öpücük vermek istemez misin?” diye sordu. Çocuk tepinirken ayaklarıyla amcanın göğsünü tekmeliyor, Suck gülüyor, Wetchy, Suck’u engellemek istercesine ellerini uzatıyor, “Yok, yapma,” diyordu; lavabo ve lazımlık hâlâ ellerindeyken. Marius’u ilk kez şaşkın ve ne yapacağını bilmez halde görüyordum, çaresizlik ifadesinin kapladığı yüzüne bir gülümseme kondurmaya çalışıyor, ama hâlâ çırpınan Rosa’nın parmaklan adamın gözüne girince hemen sönüyordu gülümsemesi. Sonra bir adım geri çekiliyor ve bir an yitirdiği vakarlı duruşuna dönüp sert ses tonuyla konuşuyordu: “Görüyorsunuz ki çocuk istemiyor. ”

“Herhalde,” diyerek keyifleniyor Suck, küçük kızı yere bırakırken: “ben olsam ben de istemem.”

Marius nezaketini bozmadan yüzünü buruşturuyor; bu tür şakalar onun tarzı değil.

“Ziyaretinizin nedeni ne, Bay Ratti?” diye sordum.

Bildik, biraz kibirli duruşunu bozmadan yanıtladı: “Belediye adına evi teslim alacağım.”

“Zaferin tadını çıkaracaksın yani.” Suck’undu bu doğru tespit. Marius, Suck’a yanıt vermesinin gereksiz olduğunu anlatan bir hareket yapmış, ama sonra fikrini değiştirmişti: “Belediye, kontratın zamanından önce feshedilmesini kabul etti. ..zafer falan yok ortada. ”

“Bu kadar korkak olma, ” dedi Suck yeniden konsolun başına geçerken, “Wetchy’yi evden çıkartan sensin ve bu duruma seviniyorsun, bunu kabul et, korkak herif.”

Korkaklık suçlaması isabetli; yanıt biraz cafcaflı: “Belediye, bunun daha iyi olacağını sonunda anladı.”

Artık benim de sabrım taşmış durumdaydı: “Lanet olsun Marius, bu soytarılıkları bırakın artık; kendinize ve başkalarına söylediğiniz yalanlar bini aştı, ama hâlâ hiç kimsenin, hiçbir şey anladığı yok.” “Saçmalık,” diyor Suck, sırtında konsol kamyona yürürken. Marius konuyu değiştiriyor. Benimle arasını tamamen bozmak niyetinde değil. Küçük, şık bir hareketle çimenleri gösteriyor: “Bu bahçe mi, Bay Doktor?”

“Herhalde . ..ne demek istiyorsunuz?”

“Tek bir çiçek tarhı yok, birkaç sebze bile ekilmemiş ...hiçbir şey yok.”

“Bay Ratti. .. ” dediği duyuluyor, Mlâ kök salmış gibi yerinde duran Wetchy'nin.

Şu an Marius, hızını almış durumda, artık durdurulması pek kolay olmayacak: “Toprağı sevmeyen insan değildir, attığı her adımda toprağı lekeler, toprağa bunu reva göreni kovmak gerekir, çünkü o dokunduğu her şeyi kirletir...”

Marius’u frenlemeye çalışıyorum: “Hadi, yine abartmaya başlamayın...”

Söylediklerim etkili oldu sanının, biraz sakinleşiyor: “Doktor Bey, mesele şu, dünyadaki bütün felaketler toprağa yabancılaşmış insanlardan geliyor, kentten geliyor... Doktor Bey, ben çok dolaştım, çok şey gördüm ve her defasında, köylülerin kentlilerden hoşlanma-makta haklı olduğuna kanaat getirdim . ..dünyanın bütün köylüleri birbirlerini severler, eğer dünyada sadece köylüler olsaydı, savaşlar olmazdı ... insan topraktan gelir, beraberliği topraktan gelir, dünyada sadece köylüler olsaydı dünya tek bir topluluk olurdu ...fakat kentliler her türlü beraberliğin dışında dururlar, çünkü asfaltlanmışlardır, çünkü toprağı yitirmişlerdir...nefret, kentte büyür... köylü bunu hisseder, o nedenle kentlileri sevmez, kendi topluluğundan kentlileri dışlar, eğer yabancının biri, bu topluluğa zorla girmeye kalkarsa ona karşı savaşır, bütün yabancılardan nefret eder...köylü köylüye karşı savaş sürdürmez, köylüler birbirlerinden nefret etmezler, köylüler kentin nefretinin kurbanlarıdır.”

Söyledikleri, benim gibi kentli birine karşı nazik sözler olmasa da, mantıklıydı. Aslında küçük burjuva Marius’un kendisini köylü gibi hissetmesi ve onların avukatlığına savunması şaşırtıcı.

Ne yazık ki onaylayarak başımı salladım. Anında coştuğu için, Marius’a onu onayladığınızı göstermemeniz gerekir.

“Kenten sürünerek, nefret edilmek için ve nefret ederek gelir, beraberinde makineler, radyo cihazlan ve ipotekler getirirler, karşılığında bizim ekmeğimizle beslenmek isterler ... Yaptıklan işle, aynı kanlar gibi diller dökerek yaklaşırlar yanımıza, evet aynı kanlar gibi, çünkü sadece yüzlerinde sakal olduğu için erkek olduklannı iddia ederler, fakat yumuşak suratlanna yerleşmiş kanlara özgü açgözlülüğü gizleyemezler ...”

Gisson Ana’nın Marius’un erkekliği hakkında söyledikleri aklıma geliyor. Gözlerini kapıyor, ağzı biraz açık, başparmağı ve işaret-parmağıyla galler bıyığını bastınyor, adeta sım önce eline üflemek zorundaymış gibi, zira gizemle devam ediyor:

“Çocuk da yapıyorlar, ama erkek değiller, çocuklan onlardan da az erkek, torunlan daha az...kentler ne kadar yaşlanırsa, onlar o kadar dişileşiyorlar.. .Yüzlerindeki sakal kadın sakalı, elleri kadın eli ve aralannda kurduklan beraberlik bezirganlıktan başka bir şey değil, yaşamlannı topraktan değil,

birbirlerinden aldıklarıyla sürdürdükleri için başka türlü olabilir mi? ... erkek davranışlı kadınlar gibi zehirle dolular, nefretleri öyle yumuşak, nazik, işgüzar ... Aynı kadınlar gibi nefret ettiklerini ve nefret etmek zorunda olduklannı bilmiyorlar, haksızlığa uğradıklannı düşünüyorlar, kovulduklannda ...”

Sesi, giderek tizleşmiş, isterik bir ton almıştı:

“Nefrete bağımlılar, ihtiraslılar, çocuklan da öyle, kadın nefreti, kadın ihtirası, işlemek için değil, üzerine ipotekler tesis edebilecekleri için toprağa sahip olmak istiyorlar. Kadınlara özgü entrikalar ve yine onlara özgü akılla bunu başardılar, dünyanın hakimiyetini ellerine geçirdiler.. .Kadın hakimiyeti, kadın hakimiyeti .. .nefret hakimiyeti. . .kentler dünyanın felaketidir.”

Geri dönen Suck, “Neden böyle bağınyor?” diye sordu.

Dünya hakimi Wetchy, elinde hâlâ eşyalar olduğu halde öylece duruyor, belli ki bir şeyler söylemek niyetinde, dudaklan kıpırdıyor ama sesi çıkmıyor, san titrek kaşlan birbirine iyice yakınlaşmış, kelinin derisi seğiriyor, ama düşmesine ramak kalmış çığı engellemek olanaksız.

Marius, omuzunun üzerinden Wetchy’yi işaret ediyor: “Bunlardan biri toprağa geri döndü mü hiç? Bunlardan biri saban sürmeyi yeniden öğrendi mi? Bir ineği sağmayı? Hayır, kentten daha hiç kimse geriye dönüş yolunu bulamadı, onlar için gidilecek tek yol var, fakat dönüş yok. ..kadınlara karışmış biri, hiçbir zaman çıkamaz oradan, yanına başkalarını çeker. . . Oysa artık kadın hakimiyeti son buldu, kentlerin hakimiyeti son buldu, güruh, ait olduğu inine geri dönecek, yeni bir çağ başladı, erkeklerin birliği ayağa kalktı yine, toprak bu beraberliğe itaat edecek, çünkü bu, toprağın beraberliğidir, kentler, kıskanç açgözlülük nedeniyle kuruyacak, yeryüzünden bu güruhu silip attığımızda toprak barışacak bizimle, topraksızlar, Tanrısızlar ortadan kalktığı zaman, gökyüzü, temizlenen yeryüzüne yeniden inecek. ..”

Tam o sırada bir şangırtı koptu: Wetchy elindeki lazımlık ve lavaboyu yere atmış, kırıkların üzerine basarak, şaşkınlık içinde susmuş olan Marius’un karşısına dikilmişti.

“Bay Ratti,” diyor kısa boylu temsilci, boynunda hâlâ perde sarılı olduğu halde, soluk soluğa, “Bay Ratti, artık yeter. ..Bana hakaret ettiniz, aileme hakaret ettiniz, hepsini sineye çektim, ihtirasın en koyusunun köyde yaşandığını bilmeme rağmen, beni ihtiraslı olmakla suçlamanıza da bir şey demiyorum ...”

Marius, adamı kibirle susturmak istiyor: “Bütün insanlarda mülkiyet tutkusu vardır, fakat sizin bağlı olduğunuz tek şey para.” “Tamam,” diyor Wetchy, “gerçi ben hiçbir fark göremiyorum ama ne yapalım ki ben kentliyim, haklı olabilirsiniz . ..her şeyi sineye çekerim, fakat bana Tanrısız demenize izin vermem...”

“Tanrı buradan gelir,” Marius eğilip yerden bir avuç toprak alarak Wetchy’ye gösteriyor.

“İçinde porselen kırıkları var,” diyor Suck, “bir yerini kesme Marius.”

Wetchy, adamın avucundaki küçük kahverengi yığına kısa bir göz atıyor. Sonra tuhaf biçimde sakin başlıyor konuşmaya: “Ben bilmem, ben çok yoksul bir adamım, her gün, ailemin kamını doyurmak için bir sonraki günün ekmek parasını nasıl kazanacağımı düşünmek zorundayım. Benim için ekmek topraktan yetişmiyor, ben, ekmeğimi aramak zorundayım. Kentte herkes aynı durumda. Fakat ben, şunu öğrendim -belki kentte yaşayanlann bazılan da öğrenmiştir, çünkü benim gibi zavallı bir adam öğrendiğine göre onlar neden öğrenmemiş olsun- insan sırtını, eline alabileceği ve dokunabileceği bir şeye değil, olan bir şeye, insanın bu toprak gibi eline alamayacağı ama yine de orada ve görünür olan bir şeye daya-malı ...evet belki de bunun nedeni kentte birçok şeyin insan yapısı olmasıdır, orada insanlar daha çok görünmez olana hizmet ederler, şeylerin içinde olmayan, görünmeyen ama yine de görünür olana. Evet ona hizmet ederler. .. ”

“Evet, hizmet edecekler...” diye kesti Wetchy’nin sözlerini Marius, “kentliler hakim olmak yerine, aynı kadınlar gibi hizmet edecekler...”

“Dinlesen iyi olur,” dedi Suck, “bugün Wetchy'den bir şeyler öğrenebilirsin.”

“Hayır,” diye karşı çıktı kısa ufak tefek adam, “Bay Ratti, benden hiçbir şey öğrenemez, o başka bir dünyadan...ben hizmet etmek derken, hayatın bitmemesi için, kanın ve çocuklanmın geçimini dürüstçe sağlamayı kastediyorum. Bay Ratti, bunu da anlayamaz, çünkü ne kansı, ne de çocuklan var ve sanının Bay Ratti, bunun hizmet etmekle, görünmez olanla ilgisi bulunmadığını düşünüyor...evet, sanının böyle düşünüyor ...oysa ben bunun tam tersini biliyorum, evet tam tersini...”

Susuyor, başım eğiyor, düşünüyor sanki.

“Eee Wetchy;” diye cesaretlendiriyorum onu, Marius’un yine araya girmemesi için.

“Evet, ben bilgili biri değilim ...kendimi iyi ifade edemem, ama biliyor musunuz Doktor Bey, insan çocuğunu doyurabiliyorsa ve çocuk mutluysa, o zaman . ..evet o zaman insan, aynı bu toprak gibi, hatta ondan da fazla Tann’dan gelen görünmez olanı hisseder, bu, kısacık yaşamdan daha büyük, ölümden daha büyük bir şeydir, tesellidir bu, evet, büyük teselli. .. biliyor musunuz bunun için insanın çok da dindar olması gerekmez, insan, ellerini kavuşturur ve böyle olduğu için Tann’ya şükreder ve insan, Tann'nın orada olduğunu bilir...görünmez olduğunu...”

Suck, “Bravo Wetchy,” derken kanepeye el atıyor “sen iyi birisin.”

Düşünceli yüz ifadesiyle dinleyen Marius giriyor araya:

“Bu kadınların dinidir,” diyor, “ama sadece çocukların kamım doyurur; kentlilerin dinidir, bunun için köylünün ekmeğini çalarlar.”

Söyledikleri çok kabaydı, araya girdim: “Kendinize gelin Marius, ağır suçlamalarda bulunuyorsunuz, sonuçta ben de kentten geliyo-rum...yoksa siz çiftçilikten başka bir mesleğin olmaması gerektiğini mi düşünüyorsunuz? Kentte gidebilecekleri bir hastane, bir doktor olmasaydı çiftçilerin ne düşüneceğini merak ediyorum doğrusu. En azından dostunuz Wenzel’in yukarıda işi bitmiş olurdu.”

Omuzlarım silkmişti, ama nezaketini bozmadan devam etti: “Doktor Bey, doktorluk mesleğini küçümsemek haddim değil. ..” “Hasta bakımının kadın

işi olması sizin saçmalıklarınıza uyuyor.”

Düşünüyor; sonra ani bir kararla konuşmaya başlıyor: “Doktor Bey, evet...bunun da kent dininin, korkaklık dininin içinde yeri var...insan, sağaltılmayı değil, ölmeyi istemeli aslında, toprak da böyle istiyor, eğer Wenzel’i toprağın üzerinde yattığı gibi bıraksaydınız, kendisi için daha iyi olurdu . ..kırılan şey yok olmalı, toprağın sağalmasını istediği zaten sağalır...” Yine heyecana kapılmıştı, “Bunun dışında her şey yapaydır, kadın korkaklığıdır, kent korkaklığıdır, ticari temsilci korkaklığıdır ...”

Karşımdakinin kaçığın teki olduğunu bilmeme rağmen ciddi ciddi kızmaya başlıyorum: “Hastalandığınızda sizi görmek isterim, o zaman da böyle saçmalayacak mısınız acaba? ...”

“Cesaret Doktor Bey, ölmek için cesaret. ..”

Sözlerine devam edemiyor. Wetchy, sabrının giderek taştığını göstererek izlemişti tartışmayı; parmağını kaldırdı, bunu Marius’u işaret etmek için mi, yoksa okuldaki gibi söz istemek için mi yaptığı pek anlaşılmıyordu, belki ikisini de amaçlamıştı. Wetchy’nin parmağı titriyor, Wetchy’nin bütün bedeni, Marius’un sözünü kestiği için, asabi cüretle sarsılıp titriyor: “Hayır, hayır, hayır,” sessiz ve tutuk konuşmasına rağmen haykırıyormuş gibi duyuluyor, “hayır, hayır, Doktor Bey, bırakın onu...Bay Ratti bunu da anlamaz ... cesaretten söz ediyor ama aslında korkuyor, evet korkuyor, görünmez olandan korkuyor, çünkü görünmez olan adaletsizliği yasaklayacak, bunun yerine, sanki sevgili Tannmızı anyormuş gibi, ölümü anyor o...”

Marius, Wetchy’ye şaşkınlık içinde bakıyordu, konuşmak istedi, ama başaramadı.

“Evet Bay Ratti, ölümden söz ediyorsunuz ...size şunu demek isterim ki. ..sevgili Tannmız için ölebiliriz, evet, ölebiliriz ve gerektiğinde ölmek zorundayız, ama bunun dışında Tannmıza sadece yaşamda hizmet edebiliriz. Tanrı bize yaşamı bunun için bağışladı. ..Bay Ratti, yaşama, bu bir lokmacık zorlu yaşama, hakkında pek bir şey bilmediğimiz ama sizin çiftçilerinizin yaşamından çok daha zor olan yaşama bağlı olduğumuz için bizi korkaklıkla suçluyorsunuz ... bu kadar küçük ve zavallı olduğu için,

küçük zavallı bir temsilcinin yaşamından başka bir şey olmadığı için, işte tam da bunun için, biz kentliler bu yaşamı harcamamamız gerektiğini biliyoruz, evet yaşama özenle yaklaşmak zorundayız...biz, toprak için ölmek istemiyoruz ...”

“Ben de zaten bunu söylüyorum,” diye bağırdı Marius. Wetchy’nin suratında bir gülümseme belirdi; o kibar satış temsilcisi gülümsemesiydi bu: “Bizim gibi küçük insanlar için yaşam büyük değere sahiptir. ..çok büyük. ..evet, ve...ve o görünmez ...” sustu, “ ...Doktor Bey, tam ifade edemiyorum...değeri, yaşarken ama aynı zamanda öldükten sonra da, o kadar büyük yani...nasıl söyleyeceğimi bilemiyorum...”

“Çünkü söyleyecek bir şeyiniz yok, söyleyecek sözü olan, ifade de edebilir,” açıklamasını yaptı Marius.

“Değerin içinde yaşamın bütünü var, ölümün de, demek istediğim bu. Ve sevgili Tann da orada.”

Onu anlamıştım: “Siz, sonsuz olanı kastediyorsunuz, Wetchy.” “Evet. ..” hemen kavramıyor, “...sonsuz olan...çocuklann karnının doyması ve ölümden ötesi. ..bu, sanırım sonsuz olan ...” Ve sonra şöyle dedi: “Ruhun sonsuzluğu.”

Marius, çalımla ayağa kalktıktan sonra abartılı bir hareketle Kuppron’u işaret ediyor: “Orada, sonsuz olan işte orada, denizin gökyüzüne nüfuz ettiği, dağın içindeki madenin parladığı, elementlerin birleştiği, hiçbir bitkinin, hiçbir hayvanın artık yaşamadığı o yerde, sonsuzluk orada işte... ”

“N’oluyor orada?” diye soruyor Suck, “neden hepiniz dağa bakıyorsunuz?” O da gözlerini, bakışlarını ağaçların tepelerinden aşırtarak, yukarıdaki aydınlık güneş otlaklarına ve hareketsiz kayaları çevreleyen açık mavi sonsuzluğa dikmiş.

“Evet,” diye bağırıyor Marius, “orada dağ, göklere yükseliyor, dağ topraktan çıktı, kurbanın kanını aldı içine, şimdi kollarını, gökkuşağı gibi, gökyüzünden denize uzatıyor, deniz dağın zirvesinde salınıp yeniden süzülüyor aşağıya, evet, içtiği kanı böyle soluyor dağ, öylesine barışık,

öylesine temiz ve öylesine serin...sonsuz olan budur...” sanki gökkuşağı kendisiymiş gibi kollarını açıyor, “sonsuz olan orada ...” .

“Orada...evet,” diyor temsilci ve başını sallıyor, “ama eğer ruh yoksa, orada da hiçbir şey yoktur.”

Marius hızla döndü, kollarını indirdi: “Siz hiçbir şey göremezsiniz; kentli halk, korku dolu inlerinde oturur, toprağa kavuşmak isteyen güneşi görmez ve güneşe yükselen toprağı. .. kentliler sonsuz olanı ifade etmeyi bile bilmezler ve sonsuzluğu çocuklarında ararlar.”

Wetchy giriyor söze: “Hayır Bay Ratti, görünmez olan ruhta... ve . ..evet, siz de ruhtan korkuyorsunuz.”

“Hımın,” diyen Suck, belli belirsiz gülüyor.

Marius’un bakışları benim üzerimde, benden onay bekliyor gibi, bu kadar anlayışsızlık, bu kadar aptallık karşısında, kendisine yardım etmemi istiyor sanki. Oysa ben kısa boylu satış temsilcisinin omzuna elimi koyuyorum. Marius, törensellik içinde dağa bakıyor yine.

Kamyon sürücüsü sabırsızlanıp komaya basınca, “Sanırım her şey yüklendi,” diyorum.

Wetchy, çok bitkin görünüyor; yüzünde yine o bildik zavallı şaşkın ifade var ve gözleri her tarafı tarıyor, sonunda “Evet,” diyor, “her şey yüklendi, ama evde ...”

Suck, Marius’u dürterek girdiği törensel havadan çıkarıyor: “Şimdi sen evi mühürleyince . ..dağ da barışmış mı olacak?”

“Bunu belediye görevlisi de yapabilir,” derken, polisin yaslanıp sürücüyle sohbet ettiği bahçe kapısına yöneliyor Marius, sonra hiçbir şey demeden uzaklaşıyor oradan hızlı, gururlu adımlarla ve biraz ayağını sürüyerek.

“Dağla ilgili anlattıkları güzeldi,” diyor Suck, “fakat insanın bunları dinlemesi olanaksız...hadi bakalım Wetchy, başka ne kaldı içeride?” Önüne Wetchy’yi katıp eve giriyor.

Bayan Wetchy, içi eşya dolu büyük bir sepetle çıkıyor dışarıya. Bir sürü geliş gidişten sonra, giderek artan heyecan dalgası içinde, bütün eşyalar yüklenmiş, kamyon iplerle sıkı sıkıya bağlanmış ve üzücü, biraz da sonsuzluğa işaret eden veda anına gelmişti sıra. Bütün taraflar, biraz öldüklerini hissederken, ben Bayan Wetchy ve iki çocuğunu öne, sürücünün yanına oturtuyorum, bu arada Wetchy, sürücü yardımcısı onu yukarıya, kanepenin üzerine çekerken gözleri dolu bir sürü şey söylüyor kekeleyerek, arkasından ittiren Suck'un desteğinden yoksun kalınca sağa sola savruluyor. Ve işte, o dengesini sağlamaya çalışırken kamyon hareket etti bile, sallamak için elini kaldıran Wetchy, düşmemek için vargücüyle tutunuyor bir yere. Ve sonra gittiler. Suck'la birbirimize bakıyoruz. Bizim gözlerimiz de nemli.

Hava değişmemişti.

Wetchyler'in gidişinden iki gün sonraydı; hastalarımı muayene etmek üzere öğle vakti Aşağı Köy'e inmek için, Rosa'nın eksik olduğu masaya oturup Karoline'le bir şeyler atıştıracaktım ki Agathe, nefes nefese içeri daldı:

“Doktor Bey, hemen gelmelisiniz .. .çabuk olun...”

Acil çağrılma alışkın olduğum bir durum, o nedenle fazla korkmadım: “Hadi Agathe, önce biraz nefes al. ..senin durumunda birinin böyle koşmaması gerek. . .ne oldu?”

Başını iki yana salladı: “Hayır, hayır, Doktor Bey, hadi gelin... ” Kolumdan tutup çıkardı dışarıya.

“İyi de Agathe, en azından aletlerimi almam gerekiyor...kim hastalandı?”

“Gisson Ana ...”

Şimdi korkma sırası bendeydi: “Tanrım .. .seni o mu gönderdi?” “Hayır.. .Hadi gelin Doktor Bey... ”

“Kötü mü hissediyor kendini? Bayıldı mı yoksa?”

Kalp yetmezliği, kalp krizi gelmişti aklıma ve Agathe’den kolumu kurtarıp ihtiyaç duyacağım en acil şeylerle çantamı almak için yukarıya fırladım, mutfağa doğru, “Ben Gisson Ana’nın yanındayım,” diye bağırıp hemen aşağıya indim. “Hadi Agathe, gidelim.” Fakat bahçeden çıktığımızda sola köye doğru yönelmek isteyince, Agathe duruyor: “Gisson Ana evde değil. ..”

“Nerede peki?”

Bin an düşünmesine şaşırmıştım: “Soğuk Taş’ın orada.”

“Öyle mi? ...Onu orada mı bıraktın?”

“Hayır.”

Bilmeceye dönmüştü: “Sana Gisson Ana'nın Soğuk Taş'ın orada hastalanıp kaldığını biri mi söyledi?”

Gözlerindeki dehşetli korkuyu fark ettim: “Hayır...” Hamilelerde bazen hafif bir delilik görülür: “Söylesene Agathe, nereden geliyorsun sen?”

Köyü işaret etti: “Evde değil...Penceresinde bir mumlu fener duruyor ...”

“Eee?”

“Evi kilitli.”

“Agathe, bence sen önce biraz dinlenmelisin.. .buarada ben Gisson Ana’ya bakmak istiyorum, sonra seni evine bırakınm ...zaten muayene için aşağıya inmem gerekiyor.”

Yine ceketimin kolunu yakaladı, ama bu kez hemen bıraktı ve yetişkinlere özgü tuhaf bir kararlılıkla, “Eğer gelmezseniz, yalnız giderim,” dedi.

“Ama çocuğum, biri sana söylememişse, Soğuk Taş'ın orada olup olmadığını bile bilmiyorsun demektir...Bu güzel havada neden evde otursun; bir süre sonra döner evine.”

“Hayır, hayır Doktor Bey.. .biliyorum.. .bunu hissettim, hemen yukarıya koştum.. .ve penceresine yakıp bıraktığı feneri gördüm... ” Ellerini tuttum: “Çocuk bekleyenler bazen böyle düşüncelere kapılırlar, Agathe .. .kötü bir düş gibidir. ..”

Okul çocuklarını andıran yüzü düşünceli bir hal aldı, fakat çok geçmeden dikkat çeken bir kesinlikle şöyle dedi: “Bu düş olamaz... ”

“Peki ama önce Gisson Ana’ya gidip durumu kesinleştirmem daha iyi olmaz mı...?”

Kızın birden olgunlaşıvermesi şaşırtıcıydı: “Eğer sadece düş gördüysem, sağ salim evinde oturuyordur, bu durumda oraya kadar boşuna yürümüş oluruz .. .ama gördüğüm düş değilse . ..Doktor Bey; hadi gelin...”

Belki de ciddiydi; ben de merak etmeye başlamıştım ama Agathe’ye fark ettirmek istemiyordum: “Tamam,” dedim, “en kötüsü birlikte yürüyüş yapmış oluruz.”

Sonra titreyerek elimi tuttu: “Doktor Bey, şu an.. .şu anyine hissediyorum ...”

Bir daha da elimi bırakmıyor, ya korkudan ya da bana yol göstermek zorunda olduğunu düşündüğü için. El ele yürüyoruz, hayır, neredeyse koşuyoruz, Wetchyler’in, kapılan, pencereleri sıkı sıkı kapalı, sessiz evini geçiyoruz, çam ormanı arkamızda kaldı, iki çocuk gibi el ele, ben sakallarına ak düşmüş yaşlı doktor, o, genç bir kadın, üstelik de gebe. Ormanda yaz havası var, ama yine de kış gibi kokusuz. Ormanın içine göz atan gökyüzü, berrak, başımızın üstünde ağaç dallan kalın bir kafes oluşturmuş, öğle zamanı ama gece yansı gibi, orman sessiz ve kapalı, artık hiçbir şey büyümüyor, hiçbir şey yetişmiyor ve hiçbir kök çıtırdayarak yayılmıyor toprağın altında. Biz ise sessizliğin içinden geçerek yürüyoruz. Güneşin bir kez daha yansıdığı iki vadinin yukarısındaki açıklık alandayız şimdi. Duruyoruz, çünkü Agathe’nin eli, arama değneği gibi, hafifçe titremişti.

Kız, biraz durduktan sonra beni çekiştirmeye devam ediyor.

“Soğuk Taş’a buradan gidilmez, Agathe.”

“Hayır, şu an orada.”

Otlayan hayvanların ormanda açtıkları ve oduncular tarafından kullanıla kullanıla iyice düzleşmiş dar bir yoldayız, Agathe, hafif arkaya eğilmiş, küçük bir çocukmuşum gibi sürüklüyor beni arkasından. Yol, ormanlık dik yamaç boyunca ilerliyor, seyrek ağaçların arasında, çoğu kez yola kadar yayılmış çalılıklar çarpıyor göze. Zaman zaman serin vadiye küçük bir burun gibi sokulmuş daha çıplak bayırlardan birinde durup bakarsanız, solgun karaçamları ve sararmış kayın ağaçlarıyla Soğuk Taş Çayın’nı görürsünüz; arkada koyuluk oluşturan köknarların ve aşağı doğru akan dag dalgalarının sakar müziğinin ortasında meleklerin söylediği yumuşak, aydınlık bir şarkı duyarsınız. Büyük zil vuruşu gibi bir şey, tek bir nokta, üzerinde bir şahinin durduğu ... sonra uçup gider şahin.

“Dinsizler Kuyusu’na mı gidiyoruz?”

Beni çekiştirmeye devam ediyor: “Evet. ..belki.”

Aşağı Dinsizler Kuyusu’nun orada çıkıyoruz ormandan. Geniş kaya yarığının çıkışında küçük bir bataklık alan burası; hayvanlar basa basa zeminde tümsek ve derin çukurlar oluşturmuş, tümseklerin üzerindeki otlar, sonbahar yorgunu ve cansız ... Derin bir çukurun zemininde su parıldıyor, üzerine, geçilebilsin diye birkaç tahta konulmuş, zaman zaman nemli sessizliğin içine bir damla düşüyor. Kaya yarığından çıkıp buralara suyunu bırakan dere, Soğuk Taş’tan Yukarı Dinsizler Kuyusu’na kadar bütün yolu ıslatıyor. Önümüzde, derenin karşı kıyısında, çalılıkların içine gizlenmiş maden galerisinin girişi var, yıkılalı çok olmuş.

Bataklığı geçtik, yeniden yola çıktığımızda Agathe, dere yukarı yürümeye başlamıştı.

“Demek Yukarı Dinsizler Kuyusu’na gidiyoruz?”

Yanıt vermiyor, nefes nefese olmasına rağmen, adımlarını hızlandırıyor; elimdeki eli nemli, hızlanan nabzını hissediyorum, korkusunu da ... elinden geçerek içime akıyor. İçimizde ortak bir korku akımı dolaşıyor gibiydi,

birimizden diğerine geçip yine geri dönen bu akım, ellerimizi bırakmamızı yasaklamıştı sanki. Ve aklıma birden, vurularak öldürülen avcı Gisson'u, buldukları yer geldi; aynı şeyi Agathe de düşünmüştü.

Kaya yarığına gelmiştik. Küçük dere solumuzda sanki bu dünyada değilmiş, sanki sonsuzluktan geliyormuş gibi temiz akıyor; iki yandaki çakıllı bayır, çam ağaçlarıyla kaplı ve biraz yukarıda, çoğu kez, aşağıya yola kadar uzanan kayşatla dolu dağ yamaçlarının arasında giderek daha çok birbirine yaklaşarak dar geçidi katı ve kışa özgü yosunlu gölgelerle dolduran duvarların içinde bodur çam ağaçlan büyümeye başlamış bile ... serinlikte ağaçlar siyahımsı duruyor, yukarıda, yükseklerde güneş, akışkan yüzüyor koyuluğun üzerinde.

Yukarı Dinsizler Kuyusu'na gidiyoruz.

Sonra dar boğaz, kubbeli dev bir çukura açılıyor; seslerin yankısı, güneş sessizliğinde büyüyor, ağzına kadar dolu, hayır altın hafifliğiyle taşmış, etrafı, ağaçlann oluşturduğu bir çelenkle çevrili ve hattâ karşıda, güneş alan tarafta, çamlık alanda birkaç karaçam çarpıyor göze, gri gövdeleri, kalaydan yapılma şamdanlar gibi için için alevsiz ve solgun-parlak yanıyor.

Agathe, elimi sıkıyor: "Sessiz olalım," diyor ve kulak kabartarak duruyor yerinde.

Yukan Dinsizler Kuyusu'ndayız.

Karşıda, küçük çam ormanının içinde bulunan doğal bir oyuktan giriliyor içeri.

Burasının madencilikle ilgili herhangi bir işlevi olmuş mu, yoksa mağaraya ve Kuppron'a yakıştırdıklan için, dinsizlerin, dağın madenini, vahşi ve görkemli bu kuyuyu kazıya kazıya zorla çıkar-dıklan yönünde anlatılagelen hikâye hayal ürünü mü bilinmiyor. Öyle ya da böyle, burası, kimsenin gelmek istemediği ürkütücü bir yer, üstelik avcı Gisson, burada ölü bulunduğu için, ağaçlık alanın, yamacı hafifçe tırmanması, derenin kaynağının, mağaranın girişinin hemen yanından olanca berraklığıyla fışkırması, burayı huzurlu kılmaya yetmiyor. Durup karşı tarafa kulak kabartıyoruz.

Çukurun ortasında dere küçük bir gölet oluşturmuş; ruhsuz bir düzlükle taş kesmiş gibi ve kirpiksiz bir şekilde kayalık tepelere ve maviliğe bakıyor, içine çekiyor onu.

Ortalık öyle sessiz ki, etraftaki en ufak sesin, en küçük iniltinin duyulması gerekir, ama ben hiçbir şey duymuyorum, sadece göletin bittiği yerde aşağıya düşen suyun mınldanan şınltısı geliyor kulağıma.

Adeta kutsanmış bir mekâna girermiş gibi, el ele tutuşmuş, yavaş ve neredeyse parmak uçlanmızda geçiyoruz bu çukurluktan; o, genç bir hamile ve ben, yaşlı adam. Ortaya, göletin oraya geldiğimizde, daha ileriye gitmeyi göze almadan önce gökyüzünün aynasına dalmamız, sıcaklığımızı gidermemiz gerektiğini hissediyorum. Ve güneş, taşlann üzerinde dünyevi lirle sonsuzluğu çalarak oynadığı zaman .. işte o an şarkı söyleniyordu sanki ve korkumuza, şarkıya katılma emri veriliyordu, çünkü korku, -ben bunu Agathe'nin elinde hissediyorum- kendimizi gizleyemeyeceğimizi bilmemize rağmen, hâlâ dikkatle ulaşmaya çalışuğımız görünmez olan karşısında, tuhaf bir coşkunluk içinde ve neredeyse sevinçli bir korkuya dönüşmüştü.

Ama yine de şarkıydı söylenen.

Çünkü Gisson Ana’ydı.

Gisson Ana çamların altında duruyor ya da daha doğrusu süzülüyor, ağaç gövdeleri arasında dolaşarak, fakat yine de hiç hareket etmeden, hem vakur, hem de yumuşak, akışkan bir katılık içinde duruyordu ... çamların alabildiğince geniş parlak tepeleri ve parlak dallan tarafından korunmuş, parlak tepelerin arasından damlayan ve aydınlık koruluğu dolduran ışık, yumuşak ve katı ve akıcı. Gisson Ana’nın konuşması da hem katı, hem yumuşak, hem vakur, adeta şarkı söyler gibi. Daha fazla yaklaşmaya cesaretimiz yok, el ele tutuşmuş öylece duruyoruz, ama o bize doğru geliyor, bize gülümseyerek ama yine de dikkatini üzerimizde toplamadan sanki başkalarına, çok uzaklara konuşarak:

“Evet, Irmgard, senin başına taktığın çelenk öyle hafif ki çıkarman gerekmiyor, beyaz ve yeşil şarkı söylüyor, öpücükten daha hafif...”

Sonra, bir şeyler dinliyormuş gibi sustu.

“Yakınma, ah, yakınma canım, yapamadıkların yüzünden yakınma, utanma, gizlenme, sen her zaman aynıydın, sende yok olan hiçbir şey yok, hiçbir büyü işlemez sana, sen de kendini gerçekleştirdin...

“Irmgard,

“Irmgard, kuşların sana söylediklerini duyuyor musun? Kuşlar bir oraya bir buraya kanat çırpıyorlar ve onların sınırlan belirsiz. Çiçekleri duyuyor musun? Orada burada çıkıyorlar topraktan, çiçeklerin sının yok...

“Irmgard, ruhum, kucağımda oturduğun ve insanların konuştuğu dili anlamadığın zamanlan hatırlıyor musun? Kedilerin konuşmalarını duyuyordun, onları anlıyordun ve yanımıza gelen geyiklerin dilini. . . daha önce de otların ve samanların ve dalgaların dilini konuşuyordun. Yine duyuyor musun o dilleri?

“Biz, ikili olacağız seninle Irmgard, ama bunu fark etmeyeceğiz, senin ismin yok, benim ismim yok, isimlerimiz olmadan bileceğiz bunu.

“Irmgard, Imgard ...”

Koruluğun kenarındaki son ağacın yanında duruyor, hemen dibinde beklediğimiz bayıra yakın, yalınayak olduğunu fark ediyorum.

Sonra konuşmaya başlıyor, sanki havayı ve gökyüzünü ve güneşli günü taşıyormuş gibi avuçlarını açarak kollarını kaldırıyor:

“Işık buradan geliyor ve aynı zamanda oradan; yakında artık birbirine karışmayacak. ..ve seni taşıyan çiçek ışınlarının gölgesi yok, Irmgard...

“Yakınma, yakınma, yakınman bana acı veriyor, Irmgard, ben seni bulamıyorum ... dolaşıp durma ortalıkta ve üşüme...biz ikiyiz...”

Yine kulak kabartıyor. Ve sonra: “Evet çocuğum.”

Susuyor.

Ben konuşmaya cesaret edemezdim, fakat Agathe çok doğalmış gibi, “Anne,” diyor.

Başını sallıyor bize, yaşlı kadının konuştuğu kutsal ruhların arasında hissediyorum kendimi bir an, çünkü şöyle diyor: “Evet, sizler de buradasınız, olması gereken de bu... benimle gelin.”

Dinsizler Kuyusu’nun oradaki kaynağa çıkıyoruz; Gisson Ana önde, biz arkada. Önümüzde yürürken, çam gövdelerinin arasından, neredeyse her ağaç gövdesine yaslanıp dinlenerek, hiç ses çıkarmadan, yalınayak yürürken, adımlan, insana, hızla uçuyormuş hissi verse de, ne kadar güçsüz olduğunu görüyorum.

Ama yorgunluk umurunda değil yaşlı kadının. Galeri girişinin Önünde, çam koruluğunun daha dik yukarıya çıkmaya başladığı, topraktan büyükçe kayaların fırladığı yerde, kaynağın hemen yanında, yılankavi kıvrılan köklerini taşlı yeşil gölete uzatan ağaç gövdesine yaslanıyor, yaslanıp bizim gelmemizi bekliyor. Kaynaktan yukarıya doğru zemin, sıkı çalılıklarla kaplı, kral otu ve güzelavra-totu yetişiyor burada, yukarıda kayalıkların üstünde, yapraklarını dökmüş bir üvez dalı var; kırmızı meyveleri göze çarpıyor hemen. Geç sonbahar, yaşamın ötesinde, ölümün ötesinde, kristal bulut, toprağa dokunduğu yerde paramparça ... Gisson Ana, gülümsüyor bize.

“Sanının beni uyarmak niyetindesin, Agathe, bir de ot toplamak istiyorsun?”

Agathe ne yanıt vereceğini bilemiyor. Buraya kadar geldi, ama şimdi yorgun; kamı bumunda duruyor, eli kamının üzerinde. Nihayet sessizce, “Anne, biz sana koştuk...Doktor Bey ve ben...” diyor.

Gisson Ana, paylıyor bizi: “Şu halinize bakın ...çocuğun senin hakkında ne düşünür Agathe?”

Doğru. Ben de bitkin haldeyim. Fırunadan korkup eve kaçmış okul çocukları gibi, Gisson Ana’nın azarlayan iyicil bakışları altında yerimizden kımıldamadan duruyoruz.

“Yine de istediğin otlarını alacaksın...hâlâ biraz var...çocuk için armağan olarak. .. Tane getirdin mi yanında?”

Agathe’nin yüzü çocuk cinliğiyle aydınlanıyor bir an, cebini karıştırıp bir avuç dolusu tane uzatıyor Gisson Ana’ya.

“İyi,” diyor Gisson Ana, “ama bu durumda olmaz, ayıp ...önce ellerini suya batır, yüzünü de.”

Kaynağa eğilip ellerini suya daldıran Agathe, yüzünü de yıkıyor, ama Gisson Ana için bu yeterli olmamalı ki, avucuna aldığı suyu, Agathe'nin saçlarına ve ensesine akıtıyor.

“Ya sen?” diye soruyor bana.

Ama ben eski bir doktor olduğum için, doktor yanım benden daha güçlü: “Anacığım, belinizi fazla zorlamıyor musunuz?”

Gülüyor: “Şunu bırakamaz mısın? Bugün de mi?...buraya gelip suya gir. ..”

Doğruluyor, yine ciddileşti: “lrmgard,” diye sesleniyor hafifçe, “lrmgard, burada mısın, sevgili çocuğum? Suyu içtin mi...?”

Ben de bekliyorum.

Uyan gecikmedi: “Sen işine bak, Irmgard’la ilgilenme ...”

Yaşlı kadının sözünü dinleyip kaynağa gidiyor ve bana söylenenleri yapıyorum. Su, buz gibi soğuk. Bileklerimi uzun süre akan soğuk suyun altında tutuyor, şakaklarımı ıslatıyor ve durmaksızın akan kaynağa bakarken, sanki orasıyla burası arasında bir akış ve karşı-akış hissediyorum; öylesine sürekli bir geliş gidiş ki, sınırlan yok etmiş ve sanki bu akış, beni açmak için, kalbime akarak, gümüş bir şerit gibi ruhumu kuşatarak, bekleyen ve bütün sınırların ötesine geçmeyi özleyen ruhumun en derin, en ulaşılmaz derinliğine sızarak tenime dokunmak zorunda... Aşağıda kaynağın zemininde çamların, güçlü ve iç içe girmiş köklerini görüyorum, kaynağın kenarlarında gözyaşıyla nemlenmiş otlar kirpiği andırıyor, su yosunlu. Gisson Ana’nın, “Iç!” dediğini duyuyorum. Suyun yüzeyine kadar eğilip dediğini yapıyorum yaşlı kadının.

Yüzünü bana dönüp konuşmaya başlıyor: “Bak, . .burada yatıyordu, tam burada ...su içebilmek için buraya kadar sürünmüş ...aynı bugün gibi, hiç olmamış, ama hep varmış gibi...”

Ve uzun bir aradan sonra, benim bile duyamayacağım bir sesle, “Mittis yaptı. .. ” diyor; benim için adeta bir vasiyet gibi.

Ormanda yalınayak, çamın gövdesine yaslanıyor; bir kolunu ağacın gövdesine sarmış, şaşkınlığımı görünce kmşıklıklannda bir gülümseme beliriyor, bildiğimiz hafif neşeli bir gülümseme, sanki her şeyin eskisi gibi olması için, sadece evine, mutfağına gitmesi yetecek ve yann Mittisler’e yine bitki çayı ve şeker gönderecekti. Gülümsüyor: “Kimseye söyleme.”

“Anacığım, ama siz ... ”

Kaynak suyundan hâlâ ıslak olan sakallı yanağımı hafifçe okşadı: ‘‘Yaşam için gayret sarf etmeyen yaşamaz, ölmez de tabii.. .hayat bize bunun için armağan edilmiştir, bunu sen de benim kadar iyi biliyorsun.”

Gisson Ana’nın yaşam armağan ettiği Baba Mittis geliyor gözlerimin önüne; Marius’un, avcıları vurmayı yasallaştıracağı beklentisiyle avunan o yaşlı adam. Fakat Gisson Ana’nın ellerindeki sükunet eve dönüş gibi, Mittis'ten daha büyük, her türlü yaşamdan daha büyük. .. Dinginlik yükselerek ağaç tepelerinin oluşturduğu sepetleri dolduruyor, dünyayı dolduruyor.

“Artık çekip git, Doktor Bey.. .Agathe sabırsızlanmaya başladı. .. Irmgard da öyle ... Ot aramak için erkeklere ihtiyaç yok ... ”

“Evet, Irmgard,” başını sallıyor, “şimdiden sonra bizim yerimize Agathe ot toplayacak ve bizi hatırlayarak bulacak otlan.”

Bu sessizliğin içinde esen bir inilti gibiydi.

Agathe ıslak ellerini önlüğüyle kurulayıp, “Evet, anne,” diyor. O da artık yalınayak.

Ayrılıyorum onlardan. Ağır adımlarla gölete iniyorum, burası beklemek için en uygun yer gibi geliyor bana. Göletin çevresinde toplanarak adeta ada oluşturmuş bodur çam ağaçlarının arasından geçip taşlık kıyıda duruyorum.

Tek bir ses bile duyulmuyor, hiçbir koku hissedilmiyor. Havayı tadıyorum; damıtılmış gibi. Sadece görünür olan var, sessizlikle dolu, evrenin kendisi gibi bedensiz. Çukurun çevresinde kayalar, olağanüstü oyuk bir ağacın, artık dış yüzü olmayan bir ağacın duvarları gibi yükseliyor ve kök suyu gibi kök çekirdeği daha derin sessizliğe, daha derine, dünyanın merkezine kadar nüfuz eden göl, tam ortada koyu bir hareketsizlik içinde. Ortada öylece duruyor. Sarp kayaların yankısı, sessizliğin şarkısını söylüyor ve sessizlik derinlerden gelen yankının kaynağının şarkısını. Ölmek böyle düşleniyor ve kuyunun ağzında parıldayan öğle yıldızları, ölümün durağan dalgalarında yansıyor, dibinde ölümlülerin, kristalin çevresinde dolaştığı gece, öğle vaktini andırıyor. Düş düşün içinde, sonsuz olan sonsuz olanın, görünmez olan görünmez olanın, fakat ruhun ve gökyüzünün gözü birbirlerini yansıtıyorlar. Ben, her şeyi görüyorum, ruhun sınırlan boyunca ağır ağır yürüdüğüm için korkmadan görüyorum her şeyi, ama yine de korku var, en aydınlık düşü bile dolduran neredeyse neşeli bir korku bu, zira bu korku ulaşılmaz sonsuzluktan geliyor; diriltilmemiş olanın, zaman içinde diriltilemez olanın korkusu. Ve yukarıdaki mavinin çiçeksi ışığını, akışkan gümüşi siyahlığında taşıyarak yanımdaki suyun yüzeyini ışıldatıyor, gökyüzüne yükselen kaya görüntülerini giderek daha derine çekiyor; içinde yürüdüğüm havanın ağırlığını taşıyan, beni de içine çeken, kendine çeken, öyle ki ölüme ve yaşamın yansıyan başkalaşımına batmak için onu aştığım bir derinlik. İmge nerede, nerede ilk örnek? Kendi kendisini yansıtan sınır, tekrarlanana dalıp su yüzeyine çıkan kıyıdaki taşlar, aydınlıkta pırıl pırıl parlayan yıldız sürülerine benziyorlar, sakin, neredeyse hiç hareket etmeden, Samanyolu’nun çevresinde gezinen balıklar gibi; görünmez kara derinliğin kristal yılanı üzerinde gezinen balıklar. Düşümün çevresinde mi geziniyordum? Ah biz ölümlüler, her zaman düşlerimizin kuyusunun, düşlerimizin uçurumunun çevresinde dolanıyoruz, yukarıya çıkmaya çalışan, aşağıya düşen... oysa o bizi sadece ölüm halinde kabul ediyor, aks eden görüntüsünde düşen ve süzülen ruh, ruhun yankısı ama kendisi aynı zamanda... ve bütün imgeler gerçeklik oluyor. Ağacın kabuğu ağır ağır süzülüyor çevremde: Bak, gökyüzü tepesi olmuş ve görünmez kristaller dallarına ulaşma çabasında, kıvrılıp eğiliyorlar, bilgi, iç içe geçerek kafes

oluşturmuş, varlık hakkında dilsiz bilgi öyle büyük ki, gelecek de bellek oluyor. Bilginin sınırı yok, çünkü sonsuzluklar, gün ve gece gibi birbirlerini doğuruyor, biri diğerine tınısını veriyor, çiçeklenmiş gözlerle dolu dilsiz bilgi; işte bunlar yıldızdır. Yukarıya süzülerek, aşağıya kayarak gölün kıyısında dolaşıyorum. Gökyüzünün, içinde bilgiyi barındıran bu çukurun kıyısında, varlığın kıyısında dolaşıyorum, adım atarak fakat hiç ilerlemeden, bedenimi hissetmeden, adeta sadece yaşayan ve kavrayan gözümü hissederek, yumuşak, dingin ileriye taşınıyorum; ağır ağır daireler çizerek ve hareketsiz, bana doğru kayan görüntünün içine taşınıyorum, korkumun içine kaçmıyorum, hayır, daha çok korkum beni, içinde sadece göletin öylece durduğu devasa yuvaya taşıyor, derinliğinde görünmez korkunun çöreklendiği görüntü; içinde, bana doğru dönerek gelen zamanın beklediği. Böylece yurduma, karaçamlara ve kaynağa geri dönüyorum, karaçamlar ve kaynak bana geri dönüyor, yeniden ulaştığım yurt, içime yeniden ulaşan yurt ve toprak, yavaşça hareketini durdururken ve ayaklarım, yosunlu-çakıllı orman zeminini yeniden hissetmeye başlarken, kaynağın yanında gözüme çarpan Gisson Ana, beni görünce başını sallıyor. Agathe, kucağında otlar olduğu halde ayaklarının üstüne çömelmiş.

Gisson Ana konuşuyor:

“Gel, buraya, yanımıza çömel ve korkunun rüyasını görme.”

Başını ağaç gövdesine koymuştu; yaşlı kadının yüzü buruşuk, ağacın kabuklan bumşuk ve ikisi de neredeyse aynı renkte. Düş görmüyorum. Ağaçta ve yüzde aynı yaşam, bozulmaz, sınırsız. Zaman, yavaş yavaş ilerlemeye başlamıştı yine, öyle yavaş, adeta üzerinde karaçam tepelerinin yırtık gölgelerinin, gölgesiz gölgelerin uçuştuğu Dinsizler Kuyusu’nun girişine, hafif bir solukla durmaksızın akıyormuş gibi.

Aşağıya yuvarlanmış taş bloklardan birine yaşlı kadının yanına oturuyorum; yüzündeki kırışıklıklarda yumuşak ve sert yeşil yosun büyüyor. Sessizlik daha da sessiz.

Agathe, “Ben evimdeyim,” dedi.

Yukarıya doğru bütün ormanlık alanda ağaç tepeleri ağaç tepeleriyle iç içe geçmiş, onlarla iç içe geçmiş güneş, iç içe geçmiş sessizlik.

Agathe, kucağındaki otlan düzenliyor.

Sessizliğin iniltisini duyuyorum yine.

Gisson Ana’nın elleri, eskimiş, kmlgan güneş ışıklan gibi yere yayılmış, kahverengi çam iğnelerinin üzerinde dinleniyor; yaşlı kadın konuşuyor şimdi: “O sadece çay, Agathe, aynı zamanda şnaps ve bazen de ilaç, ama bundan da fazlası ve sen onu korumalısın:” “Anne, onu bulacağım ve koruyacağım ve hep sizi anacağım.” Suskunluğun sesi gelmişti, ben duydum: “Anne, ah anne.” “Evet, Irmgard,” yanıtını verdi Gisson Ana.

“Ah anne, onun çocuğu var, çocuk için toplayacak otlan.” “Yakınmamalısın Irmgard, canım. Senin için de, senden daha büyük olan bu şey yeterli değil miydi?”

Işık, ağaçların tepelerine adeta bir duvak gibi düşüyor: “Artık hiçbir şey bilmiyorum.”

“Irmgard,” dedi Gisson Ana, “sen, buradasın.”

İyilik, dallarda asılı sessizlikle iç içe geçmiş, mavinin içine uzanıyor; sessizlik konuştu yine:

“Evet, anne.” Irmgard’ın sesi bu.

Gülümsüyor: “Hepiniz buradasınız, sadece Mathias yok aranızda, ama o da yolda...biz de zaten onu bekliyoruz.”

Gözlerini kapıyor: “Gün, durmaksızın açan ve gökyüzüne dönüşen bir gül gibi.”

“Anne,” diyor Agathe, “içimdeki çocuk şarkı söyleyen bir gökyüzü gibi ve çocuğun uykusu mavi yıldızlarla dolu.”

Sessizliğin sesi duyuluyor yine: “Kendi kendisinin yeniden doğuşu gibi her şey varlık haline geldi, henüz buradayım ve yine de en uzak uzaklara saçılmışım, hiçbir yerdeyim, her zaman ben'im ve asla ben değilim.”

“Evet,” diyor Gisson Ana, “böyledir ve böyle olacaktır...” Ağaçlık alanın tepeleri, bir gölgeden bir gölgeye soluk alıyor, yumuşak, giderek daha da yumuşaklaşarak. .. kendisinin üzerinde, ağaç gövdeleri ve zemin üzerinde, fakat dünya ağacının gölgesi, ışık.

Yaşlı kadın yine, “Evet, Inngard ...” diyor.

Düşünüyormuş gibi bir hali var. Sonra konuşmaya başlıyor: “Her insanın derinliğinde gece var, toprak gibi sıcaktır gece; o derinlikte insan, kendi kendisinin annesidir, kucağının derinliklerine geri döndüğünde ise, kendi varlığının ve yaşamının çocuğu olur.”

Susuyor... benim hayatım, karanlık bir sessizlik şimdi, derinliğin parlaklığıyla, yüksekliğin parlaklığı arasına yerleştirilmiş, kendi kendisini gölgeleyen gölge gibi.

Kuşkuyla düşünüyorum: Bir erkek, düşlerinin kuyusunda, kendi kendisinin çocuğu, kendi kendisinin annesi olabilir mi? Bilgi, erkek için, içinden çıkıp sonsuzluklara geldiği en derin toprak değil mi; sonsuzluklardan geçe geçe, gecemsi yolda yürümeye başlamadan önce bir zamanlar onu, sonsuzluklardan sonra bekleyen gün gibi.

Yanıt veren yok. Kaya girişi kendi kendisiyle meşgul, aşağıya ışınlarını gönderen güneşe doğru sessizce kızararak içiyor sessizliği, sanki kayalar için hiç gece yokmuş gibi. Sonra aniden sessizlik, fısıldayarak konuşmaya başlıyor, Inngard'ın sesi bu: “Ne gün, ne gece, ne bilgi ne bilgisizlik, ne unutmak, ne anımsamak. İkisi de.” Gisson Ana'nın, neredeyse eğlenerek bana baktığını hissediyorum: “Sen sonsuzluğu sadece zamanın içinde görüyorsun, erkekler böyledir, zamanın da kendi içinde durabileceğini düşlerinden öğrendiklerinde korkmaya başlarlar. Öyle değil mi, Doktor Bey? Öyle değilse hayır diyebilirsin ...”

“Evet, anacığım,” derken, dünyadaki yolların yürünemez olduğunu ve ulaşılamaz olanın bizi, aynı gülümsemeler gibi, ancak sonsuz uzak sonsuzluklarda, selamladığını düşünüyorum.

Sessizlik, ilkbahar gecelerinin bahçeleri gibi, hafif bir şarkı söy-lercesine katılıyor düşüncelerime: “Sonsuzluk bakiredir.”

Gisson Ana'yı dinliyorum şimdi:

“Erkeğin korkusu karanlıktır, o, yerdeki yılandan ürker, uzaklardaki ışığadır bütün özlemi; görünmez olana, aydınlığın, hiçbir insan gözünün, hiçbir gelecek neslin göremeyeceği kadar parlak ışığını, sadece görüntü ve yansımasında bırakan her zaman sezilmiş olana ...”

Gisson Ana’nın sesi mi bu? Yoksa ağaç mı konuşuyor, ya da kaya mı? Başı önüne eğik, fısıldıyor adeta, tan kızıllığını çevreleyen dal-lann fısıltısı gibi, güneşi sıymp geçen kayalann fısıltısı gibi, sanki mağara konuşuyor insanlarla. Devam ediyor:

“Eğer senin dünyan dingin olmasaydı görüntüsüz olurdu. Eğer hayatın dinginlik içinde olmasaydı anlaşılmazdan anlaşılmaza attığın bütün adımlar boşuna bir koşturmacadan ibaret olurdu. Sen zamanı seyrediyorsun, dinginliğin kaynağı, zamana uzak ve zamandan uzak geri dönüyor. kaynağına, senin hem kaynağın hem de döküldüğün yer olan toprağının en derin yerinde ruhunun bulunduğu bir gökyüzü kuyusu var ve çocuğunun önüne bir sürü görüntüyü açıp ona gösteren bir anne gibi seziyor ruhun her şeyi. Seni, uzaktaki ışığa, senin karanlığından akan birbiri ardına görüntüler biçiminde yükselen senin bilgine yöneltiyor. Ve eğer dünyevi sakin adımlann olmasaydı, hareketsiz süzüldüğün gökyüzü olmasaydı, sadece dünyeviliğin görüntüsünde geri dönmeye çabaladığın ışığı görürdün. Senin uzak hedefin tam ortada duruyor.”

Susuyor. Kaya ve mağara, ağaç ve orman susuyor, çamlar san, çamlar yeşil, hepsi yine sessiz bir ışık oluyor. Ve ben, zamansız olana bakarken, gökyüzüne konuşan Agathe'yi duyuyorum:

“İçimde bütün çiçekler uyanmış, alacakaranlıkta yıldız tomurcuklan gibi. Ah, anne, sevinç içindeyim ben.”

Karaçamların dallarıyla iç içe gökyüzünün kristal dallan, bilgi ve düşünceyle iç içe kaya yankları ve su kaynakları, ışınlarla iç içe Agathe’nin gözleri... ve aşağıda küçük göl, öylece dingin duruyor, soluk almadan.

Ana, başını kaldırıp sıcacık bakıyor. Ve bir kez daha sanki zaman, ilerlemeyi engelliyor gibi ve tınlayan bir yapı olarak güneş

hareketsizliğinde duruyor.

Gisson Ana konuşuyor bu kez:

“Geçip giden yıllardan korkma çünkü onlar senin yararınadır... Zaman, bu yılların ortasında güzelce durur, zamanın sınırlan sonsuz durur burada; çevresi büyük, ortası daha da büyük ve içinde hiçbir korku ses veremez.”

Agathe’nin sesiyle her şey genişliyor ve hafifliyor: “Dokuz ay zamanların en güzelidir.”

Sessizlik, yanıtı iniltili bir şarkıyla veriyor: “Hiçbir sonsuzluk bu kadar güzel değildir.”

Gisson Ana, “Evet,” derken hafif bir anlayışla bakıyor hamileye, “güzel ama korkudan korunmuş değil. ..”

Avucunun içiyle toprağı okşuyor: “Burada korkuyordum...” Devam ediyor konuşmasına:

“Son suyunu burada içmişti, ölümü burada oldu ...burada ellerimle toprağı kazdım... ve korkuyordum ...”

Tamamen sustu, orman sustu, sessizlik öyle sessizleşti ki, birbiri ardına gelen yıllar duyulabiliyordu; çevremizde sessizce duruyorlar, saydam, bir orman, ikinci bir orman ve camdan.

Sonra konuşmaya başlıyor:

“Onu elimden aldılar ve ben korkuyordum.”

“Çünkü başka birinin içinde, sanki çocukmuşuz gibi soluk almanın mutluluğu büyüktür ve insan, birden doğmamış olduğunu, ama yine de öldüğünü hisseder. içinde uyuyarak yaşadığımız öpücük, bütün varlığın ve bütün sonsuzluğun ortasıdır adeta. Elimden aldıkları için korkuyordum. Yürüyüp geçmek mutluluk değildir, bir şeyleri soruşturmak da, sonsuzluğa bakmak da... sonsuz olan, sonu olmadan var olandır ve sınırsız dünyanın bütünü, bütün sınırların ötesinde alabildiğince geniştir, kenarlarından gümüşlerin düştüğü, karanlık kaynak öpücüğünün karanlık havuzu olan

çokluktan gümüş göklere düşen sınırsız dünyanın bütünü . . . İşte bunu elimden almışlardı ve büyüktü korkum, gecelerin değil, hayır, aydınlık günlerin korkusuydu bu. Kayalar acımasız parlaklıklarıyla öylece durdukları için, hiçbir şey kımıldamadığı için, hiçbir şey çığlığımı duymadığı için ve sadece yılan, taşların üzerinde yavaşça kaydığı ve ellerim açık kalpler gibi yaralı olduğu için, korkuyordum, kadınlığını adına, merhamet duygum adına korkuyordum; bütünü hissetmeyen artık kadın değildir.”

Sessizlik ağlıyor, ağlıyor dilsiz ışık ve sessiz güneş ışınlan ve akan her gözyaşı altından birer ok.

Agathe'nin sesini duyuyorum: “Bütün, çocuğumdur, ben sadece bir parçayım.”

Saydam bir hareketsizlik içinde duruyor yıllar, etrafımızda görünmez bir orman var, sessiz duruyor güneş, dilsizliği yakıcı, sanki bu yaz gününü sonsuza kadar korumak istermiş gibi.

Bekleyiş böyledir işte. Eğer konuşmayı göze alabilmiş olsaydım, dudaklarımdan kaybolup gidecekti sesim, ışık tarafından uzaklara taşınıp emilecekti.

Gisson Ana elini Agathe’nin başına koydu: “Böyledir ışık, böyledir korku, Agathe, kadının korkusu böyledir, eğer senin yoluna çıkarsa ciddiye al ve hoşnut ol.”

Devam ediyor sözlerine:

“Elimden alınanı arıyordum; toprağın içtiği kanı kazıyordum ellerimle; dünyanın bütünlüğünü görmüyordum artık, kenarlarını görmüyordum. Gördüğüm hiçbir şey yoktu.

“Sadece kendimi görüyor, ama yine de görmüyordum, çünkü etrafımda acı taşlaşmıştı, gri, sert ve taştı acı.

“Kadın değildim artık.

“Bir erkek gibi gündelik işlerimi yerine getiriyor, akşamlan kaynağa ve kör uzaklara koşuyordum.

“Çocuklara baktım, onları giydirdim, yıkadım ve besledim, bütün bunları bilincinde olmadan yaptım, onları görmeden..

“Çocuklar onun çocuklarıydı. Ama artık ben, bir zamanlar bu çocukları kamında taşımış kadın değildim.

“Etrafımda ölüm büyüyordu ve içimde; acının kayaları üzerimi kapatmıştı.

“Sonra çaresizlik içinde, babalarını çağırmaları için, çocukları, kaynağa getirdim, fakat onlar babalarını çağırmak yerine çakıltaşlarıyla oynadılar.

“Oysa ben, burada yatıyordum; ellerim toprağın içinde, bütün ışıklar taşlaşmış, bütün bulutlar boş, paramparça. Öylece yatıyordum burada; duvarlar arasına hapsolmuş, duvarlar giderek yükseliyordu. Kör bir kuyuydu burası ve bütün hasretim kuyunun dibin-de...giderek daha derine batacaktı. Gecenin içine gömülerek kurtuldum. Parmaklarımın teker teker nasıl çözüldüğünü ve topraktan nasıl çıktıklarını hissediyordum. Çocuktu bu; yanıma sokulup, çakıltaşları topluyormuş gibi parmaklarımı topraktan çıkarmış, çakıltaşlarıyla oynar gibi oynamıştı parmaklarımla. Üzerimde, toprakta sürünür gibi sürünmüştü.

“Bundan sonra eve gittim ve bir daha buraya gelmedim.

“Günlük işlerimi yapmaya devam ettim, hayatımı devam ettirdim. İyi olmuştu. Onu benden alan uzaklan gördüm ve uzaklar, yavaş yavaş sonsuzluk oldu, ben, bu sonsuzluk içinde ölümün ötesindeki, hayır, bütün ölümlerin ötesindeki hedefin, onun ulaşmak istediği hedefin bilgisine yavaş yavaş ulaşmaya başladım ve şimdi kalbimin altında, geç gelen bir çocuk gibi orada büyüdüğünün bilgisine. Ve otlan tek tek ayıklayarak, çeltikleri tek tek dikerek geldim beni bekleyene, başka türlüsü asla olamazmış gibi geleceğimi bilene.

“Önce, kaynaklar yerin altına giriyormuş gibi hafif bir gürültü oldu, sonra yavaş yavaş ışık doğdu, aniden anlamıştım: Ben, ben yine kadındım,

dünyayı bilgisiyle yenileyen dişiydim yine. Eskiden tatlı ve karanlık olan artık parlaklaşmıştı, dünya büyüdü, yeniden bütün oldu, büyüyerek bütün havuzların kenarlarından taştı. Dairenin içine sabitlenmiş bir bahçe aynasıydı kaynağı ben olan, ama yine de bakmaktan başka bir şey değil, onun yaşadığı, onu yaşayan fışkıran bir güven ve doğuran bir bilgi. Böylece her gün, gün geçtikçe daha büyük güne büyüyerek, her geceyle daha aydınlık geceye... ve topraklar gökyüzünün çadırlanydı, sonsuza kadar büyüyen parlak bir ölüm."

Yaşlı kadın susunca etrafında bir orman gibi toplanmış saydam yıllar, soluk alarak şöyle diyorlar: "Dünyevi zorluklara rağmen, uzaktaki ışığı uyandırabilirsen, kadın olursun, görünmez toprak olarak başkalaşırsın."

"Ah hayır," diyor Gisson Ana, "bunu biz, ben ve Agathe daha iyi biliyoruz, insan, önce çocuklarını sevmeli."

"Ben hiç toprak olmadım, bana hiç çocuk verilmedi," diye şarkı söylüyor Irmgard'ın sesi, göletin oradan sessizce.

"Sen Irmgard, senin işin kolaydı ve zordu aynı zamanda," diyor Gisson Ana, "sen, yüksek bir huzur içindeydin, senin hayatın, başlangıcından beri güzel bir ölümdü, ölümün daima parlak bir hayat. .. hafifçe ölerek yaşıyordun sen bu dünyada, ölerek yaşıyordun."

Sonra dinginlik yaşlı kadının gözlerini kapadı, sanki yine gökyüzünün gölgeleri olan kayalar ve mağaranın derinliği haykırıyordu:

"Fakat o bende kalmıştı, sonunu getirmemiş olsa da, benimle yaşlanmışa, onun için daireyi baştan sona yürümüştüm, sonsuzluğu armağan etmişti bana, ikimizin hayatına da bütünlük bağışlanmıştı, çünkü ben onun hayatını yaşamıştım, o da benim hayatımı. Ve o ancak bu bütünlük içinde amacı bulmuştu, sonsuz uzak, sonsuz kere yeniden geri dönerek, çünkü dünyayla dünyalar arasında her türlü sınır kalkmıştı. O, gümüş buluta çekilmiş olsa da, yüzü yükseklerdenesiyor olsa da, yanımda kaldı, içimde, ve onun yaşlanan büyüyen yüzü güzeldi."

Yılların sesiydi duyduğum: "Sen, kendi dairende, dünyayı çember içine aldıysan, yüzün, erkek olacak, toprağın gördüğü ruh." "Evet," derken, sanki

bu iş ikimizi ilgilendiriyormuş gibi belli belirsiz göz kırpıyor bana Gisson Ana, “mesele budur, siz de buna uyun, Doktor Bey.”

Kıpırdanmadan yatıyor. Çok geçmeden fısıltıyla konuşan sesini duyuyorum:

“Ortanın ışığına dönerek, kendi kenarlanmdan bir damla olarak akıyorum işte.”

Işık, beyazlaşıyor. Fakat artık bakmıyor yaşlı kadın, kendi içini görüyor o.

“Irmgard hâlâ çok üşüyor musun?” diye soruyor.

Sessizliğin yanıtı: “Sıcak değil, soğuk da değil, anne, güzel.” “Elbette,” diyor Gisson Ana, “çok güzel, artık benden giden adam, ne bilginin, ne de unutmanın olduğu yerde. Onu duyuyor musun, Irmgard?”

“Hayır,” diye yanıtladı ışık, her şeyi söndürmek istiyor gibiydi, “onu duymuyorum, artık sizi de çok az duyuyorum, anne.”

Gisson Ana, belli belirsiz kafasını sallayıp gülümsedi: “Daha yüksek sesle konuşamam Irmgard, kısa süre sonra sesimiz ışık olacak zaten.”

Gökyüzü, aşağıya kaymış, Agathe’ye mavi elbisesini giydirmişti, biz sulann üzerinde süzülüyoruz, bizimle birlikte dağlar, ağaçlar, otlar süzülüyor, sessizlik ve hareketsizlik süzülüyor, yıldızlar süzülüyor, berraklık süzülüyor, kristal kuş kanatları, adeta melekler gibi yılları taşıyorlar bize, görünmez olana ve süzülerek bizi bütün dünyaların ortasında tutuyorlar.

Süzülerek yatmış devam ediyor sözlerine: “Akşamları annemiz bizi yatağa yatırıp mumu söndürdüğünde her taraf aydınlanıyordu ve biz, uçup gidiyorduk.”

Yapayalnız, dağılmış.

“O zaman da, sanki hiç doğmamış gibiydik.”

Dünyanın kendisi, soluğunu tutuyor şimdi, kaynağı durduruyor.

Düşlere açılan bizler, artık görünmez eşiklerin ötesine mi geçtik? Bu uçuş, gölgesi olmayan varlığa hayal uçuşu mu?

Ve neredeyse neşeyle, “Bana eşlik ettiniz, şimdi artık evlerinize dönün,” diyor. Agathe ağlıyor, ama duyulmuyor ağlaması.

Yaşlı kadın, gözleri kapalı başını çam gövdesine dayıyor, sanki gövdenin içinde büyüyecek. Emredici sesini duyuyoruz: “Mathias.”

“Buradayım, ana,” diyor, yanına yaklaşırken.

Bir süre sonra: “Kendine iyi bir kadın bul, artık zamanıdır.”

Dudağının kenarında eski neşesinden hafif bir parıltı beliriyor: “Eğer bir çocuğun olursa, onu şimdiden sevdiğimi bil...bunu ona daha sonra söylersin ...”

“Olur, anne.”

Mathias’a, bana ve Agathe’ye baktıktan sonra gözlerini kapayıp bekliyor bizimle birlikte.

Sonra avucunu kaynağa daldırıp suyu ağzına götürüyor.

Artık konuşmuyor Gisson Ana.

Görünmez yılların ormanı kaybolup gitti, zaman peşinden gelmiyor artık, zaman aşıldı. Ama çam ağaçlarının gövdeleri arasından sessizlik geçiyor, bu, güçlü bir adamın sessizliği, seven bir sessizlik ve şöyle diyor:

“Gel.”

Bir kez daha soluk alıyor yaşlı kadın, gülümsüyor.

Mathias, eliyle yaşlı kadının gözlerini kapatıyor.

Vadiyi hafif bir rüzgar yalıyor ve dallar çatırdıyor; güneşin altında üşümüş gibiler.

Böyle olmuştu işte.

Yukarıya gelmeleri için köydekilere haber vermek amacıyla hızla aşağıya indiğimde, kayaların çevrelediği çukurun çıkışındaki dar boğaza öğleden sonrasının gölgeleri dolmuştu ve sonbahar kokusu, etrafımda dönerek rüzgarla birlikte serin ve nemli akıyordu vadiye.

Köye geldiğimde, Gisson Ana'nın evinin önünde kalabalık toplanmıştı; kimileri Dinsizler Kuyusu'na gitmek için yola koyulmak üzereydi. Suck da yeni gelmişti. Haberi nasıl aldıklarını sormadım. Pencerenin önünde, güneşin altında titreyerek yanan ve artık iyice küçülen mum, bakır şamdandan akıp katılaşıyordu.

Gisson Ana'yı karanlık basarken getirdiler aşağıya. Milandlar'la papaz da oradaydı. Gisson Ana'yı yatağına yatırdılar. Neredeyse bütün köy ahalisini yatarken görmüş olan ben, onu ilk kez görüyordum yatağında. Odanın içi kalabalıktı, kadınlar yatağın etrafında diz çökmüşlerdi, kendisi de tükenmekte olan eğri suratlı, kısa boylu papaz, kadınlarla birlikte Göklerdeki Babamız duasını okuyordu.

Yaz havası cenaze gününe kadar sürdü. Gisson Ana, güneşten inip toprağa girmişti. Kış, o günün gecesi kar fırtınasıyla ansızın bastırdı. On beş dakika içinde ısı 25 derece düşmüştü.

SON

Sonsöz

Bu notlan aldığımda mevsim kıştı, ama artık yaz geliyorum diyor; açık pencereleri yalayıp geçen rüzgâr, yaza benziyor, geçip giden bulutlarla yüklü gökyüzü, yaza benziyor, orman yaz gibi ses veriyor ve ısıtıyor, bahçemde dalya çiçekleri açtı. Fakat kesinlikle papazınkiler kadar güzel değiller. Aşağı Köy'ün tarlalanndaki yoncalar kokmaya başladılar bile, tarlalar yeşillendi, çayırlardan geçerken adımlannız, arkanızdan ağır ağır kapanan çimen sokaklan oluşturuyor; yakında biçme işlemi başlayacak. Agathe'nin oğlu da yakında altı aylık olacak. Benim için, bütün bu olup bitenlerin içinde en güzel olay buydu; bu duruma biraz şaşırdığımı söylemeliyim, çünkü birçok çocuk benim elime doğdu, köyde dolaşırken dünyaya gelmelerine yardımcı olduğum çocuklann, aynı Agathe'nin oğlu gibi, büyüdüğünü ve geliştiğini görmek beni bazen şaşırtıyor.

Ama aslına bakarsanız şaşıracak bir şey yok bunda. Çünkü çocuklar, bizim girişini doğum, çıkışını ölüm olarak adlandırdığımız o sının geçerek bu dünyaya gözlerini açıyorlar, ama bana öyle geliyor ki bu sınır, Agathe'nin çocuğunda ve Gisson Ana'nın ölümünde biraz kaydı, sanki Agathe'nin bebeği dünyaya gözlerini aslında belirlenen sınırdan biraz erken açmış, Gisson Ana ise dünyaya gözlerini yine belirlenen sınırdan biraz geç yummuştu. Bu konu üzerine düşündükçe iki olay arasındaki bağlantının daha derin ve yakın olduğuna inanıyorum ve bu bağlantı, iki olayı, yaşamak ve yaşamamak arasına, öncesi ve sonrası arasına, sadece insanlarda bu kadar keskin bir sınır çeken ve insanı diğer canlılar arasında öne çıkaran, belki de kendisine bağışlanan sının kaldırmaya ama buna rağmen insan kalmaya özlem duymasıyla öne çıkaran "doğa"ya daha derin ve güçlü yerleştiriyor. İşte bunu ben, sadece insanın bildiği dindarlık olarak görüyorum.

Gisson Ana öldü ve Agathe çocuğunu doğurdu. Kalemi bırakmak bana üzüntü veriyor, çünkü yaşlanmakta olan bir adam olarak ben, uzun gecelerde, yaşadığım olayları yazmanın dışında ne yapabilirim. Peki, Marius'un Belediye Meclisi'nde yerini hâlâ koruduğunu yazmalı mıyım? Kendim bile düşünmek istemezken kimin için yazmalıyım bunu? Marius'un

çılgın konuşmalarına ve eylemlerine rağmen, hemen her şey eski rayında kaldığına, çiftçiler eskisi gibi gündelik işleri için tarlalarına gidip geldiklerine, her gün ineklerini sağdıklarına ve hattâ bu yıl bile harman makinesi kullanılacağına göre, genel açıdan bakıldığında dünyanın hemen hemen hiç değişmediği ve değişmeyeceği ortaya çıkmış olsa da, çiftlikler, evler, kulübeler her zamanki gibi huzur içinde yerlerinde duruyor ve dumanlarını gökyüzüne gönderiyor olsalar da, ben, ne Irnıgard'ın kaderini, ne de zavallı Wetchy'ye yapılan haksızlıkları unutabiliyorum. Evet, hattâ Wetchy'ye yapılanlar, onun varlığının doğal sonu gibi görünen Irmgard'ın ölümünden daha ağır gibi geliyor bana. Adaletsizlik, insanlığın ve insanın içindeki Tanrısal olanın ırzına geçilmesidir, zaten Irmgard'ın da yok oluşuna neden olan dehşet, kaynağını burada bulur. Nasıl bir büyülenme! Doğaya geri dönmek için izlenen ne kadar yanlış bir yol! Acaba doğa bunun öcünü nasıl alacak! Çünkü ırzına geçilen ruhun öcünü doğa alır, çünkü ruh ve doğa aynı şeydir. İnsanlar için doğaya ve onun sonsuzluğuna dönmenin sadece tek bir yolu vardır, o da, insanlara bağışlanan en büyük lütuf olan ruhtur, insanın ilahi ödülü.

Gisson Ana öldü ve Agathe'nin çocuğu oldu. Önemli olan buydu, önemli olan bu, çünkü ölürken de doğururken de ruh etkili olabilir, evet hattâ başka zamanlardan daha çok. Ve böylece Cüceler Kuyusu'nun, madencilik makamları tarafından kapatılması fazla ses getirmedi; Marius'un bu karara itiraz etmesi, bunun için kentteki bazı kuruluş ve avukatları işin içine katması, bütün harcamaların Krimuss tarafından yapılması ama nihayetinde Lax'ın Krimuss'un çiftliğini ele geçirecek olması, bu ölüm ve doğum olayının yanında epeyce sönük kaldı. Gisson Ana öldü ve Agathe çocuğunu doğurdu. Bence yeni çağ Marius'un konuşmalarından çok Agathe'nin çocuğuyla gelecek gibi görünüyor, bana öyle geliyor ki dünyanın ihtiyaç duyduğu ve istediği yeni dindarlık Agathe'nin ruhunda hazırlanıyor ve Agathe'nin çocuğu bunu bir gün gerçekleştirebilecek. Belki de ben, bu doğum sırasında oradaydım.

Hermann Broch’un Yorumları

Demeter ya da *Büyülenme* (İçerik)

Fabl, Alpler’deki Yukarı Kuppron ve Aşağı Kuppron köylerinin büyülenmesini konu alır.

Yukarı Kuppron bir madenci yerleşimidir. Eski, çok eski zamanlarda, büyük olasılıkla tarihöncesi dönemlerde burada bir altın ocağı vardı. Ocak, 17. yüzyılda yeterli geliri getirmediğinden kapatıldığı için bu madenci yerleşimi, evleri ve bahçelerinden başka toprağı olmayan köylülerin, oduncuların ve avcıların yaşadıkları bir köye dönüştü. Fakat köyde gizemli geçmişin anılan hâlâ canlılığım korur. Eski maden ocağının ileri gelenlerinin aileleri burada bir tür aristokrasi oluştururlar; Gissonlar da bu ailelerdendir. Yasak avlanan kişilerce vurularak öldürülen avcı Gisson’un kansı dul Gisson, avcı olan oğlu Mathias’la birlikte, bu Dağ Çiftliği’nde yaşar.

Buna karşılık Aşağı Kuppron eskiden beri bir çiftçi köyüdür; köyde sosyal sınıflar zengin, orta ve küçük köylüler olarak ayrılmıştır. Başım Belediye Meclisi birinci üyesi Robert Lax’ın çektiği zengin köylüler köye hakimdir. Kır proletaryası yok denecek kadar azdır; zanaatçılar arasında en önemli kişi demircidir. İki köyün de bağlı olduğu belediye başkanlığı Aşağı Köy’de bulunur, zayıf, yumuşak huylu papazın yönettiği iki köyün ortak kilisesi olan Katolik kilise de, kasap Sabest’in işlettiği birahane de bu köydedir.

İki köy arasında eskiden beri süregelen bir çelişki vardır, çiftçi çiftçidir, o nedenle maden işçileri, hattâ onların çocukları bile gerçek çiftçi olamazlar; Aşağı Köy, Yukarı Köy’ün ahalisine ikinci sınıf vatandaş muamelesi yapar ve o nedenle de Belediye Meclisi’nde veya Mera ve Harman Kooperatifi gibi kurumlarda sayılan oranında temsil edilmelerine izin verilmemiştir. O nedenle Belediye Meclisi’nin izlediği politika -ki bu politika birçoklarının, özellikle de zenginlerin hoşuna gitmektedir- iki köy arasında sürekli çatışmalara yol açar.

Enflasyon yıllarında, buradaki eski madenin işletme hakkını alan şirketin amacı maden ocağını gerçekten işletmek değildir, aslında bir borsa manevrası olarak işletme hakkını alan dolandırıcı şirket, bir şeyler yapıyor görünmek için dağdan komşu Plombent

Vadisi'ne uzanan bir teleferik yapımına başlamış, ayrıca Yukan Köy'ün kenannda, maden ocağının idari yetkilileri için iki villa inşa etmiştir. Sonra dalavere ortaya çıkar, şirket iflas eder ve şirketin mal varlığı Kuppron Belediyesi'ne kalır. Bu durum, teleferik ve teleferik hattının geçtiği orman arazileri üzerinde hak iddia eden Plombent Belediyesi'yle bir türlü bitmek bilmeyen davalara neden olmuştur. Fakat iki villa tartışmasız Kuppron'un mülkiyetinde kalır. Bu villalardan biri, eski şirketin idarecilerinden olan Wetchy'ye kiralanmıştır. Wetchy burada zavallı bir hayat sürmektedir, sigorta ve makine parçası temsilciliği yapan bu adama, Kalvinist inancı nedeniyle herkes düşmanca davranmaktadır. İkinci villada ise belediye doktoru oturmaktadır. Enflasyon döneminin ardından, yani Birinci Dünya Savaşı bittikten on yıl sonra Aşağı ve Yukan Kuppron köylerinde meydana gelen olaylann anlatıcısı bu doktordur işte.

Bir mart günü köye yan kır işçisi, yan kalfa -nereden geldiğini kimse tam olarak bilmemektedir- güneylilere benzeyen Marius adlı bir yabancı gelir. Adam, Aşağı Kuppron'da çiftçi Wenter'in yanında çiftlik işçisi olarak çalışmaya başlar.

Wenter, Gisson Ana'nın damadıdır. Wenter'in beş çocuğundan üçü hayattadır, on sekiz yaşındaki Irmgard, on dört yaşındaki Kari ve dokuz yaşındaki Zâzilie. Yabancı, evinin önünde duran Irmgard'la konuşur ve Irmgard onu yemeğe davet eder. Çiftçi yabancıyı işe alır. Ama adam hemen -aynı akşam tesadüfen aileyi ziyarete gelen doktorun da tanık olduğu gibi- aile üzerinde baskı kurmaya başlar.

Bir başka sefer ise doktor, Marius'la Gisson Ana'nın evinde karşılaşır. Bu karşılaşmada aslında Marius'un Yukan Köy'de ve belki de Gisson Ana'nın yanında çalışmak istediği, çünkü yabancının asıl amacının eski maden ocağı olduğu ortaya çıkar. Adam (haklı olarak), bu konu hakkında Gisson Ana'nın herkesten daha çok şey bildiğini tahmin etmektedir. Fakat Gisson Ana adamın isteğini reddeder; yaşlı kadın yabancının çılgın kötülüğünü anlamıştır, adamın teklifinin tam bir bağlılık ifade ettiğini ve onu

reddederse yabancının can düşmanı olacağını bilmesine rağmen, olacaklan göze alır.

Gerçekten de Marius'un düşünceleri dağdaki altında dolaşıp durmaktadır, adam bu işin ne kadar kârlı olduğuna bakmaz; evet belki de onun için altın, altına dokunmayı çok istemesine rağmen, bu anlamda, hiç de önemli değildir, büyük olasılıkla onun asıl derdi metalden yayılan güçtür. Ancak Yukarı Köy'de bu tür bir büyü fazla etki yaratmaz; burada yeniden kapanan dağın yarattığı korku bir tür karşı-büyü oluşturmuştur, Aşağı Köy ise bu etkiye tamamen açıktır. îyi bir tüccar olan Lax, bu durumun kendisine yarayacağını, daha da ötesinde bu işi yerle bir olan maden şirketinden çok daha iyi halledeceğini düşünmektedir ve o da aynı Marius gibi, altının insanların gözünü kamaştıracağına inanmaktadır. Artık altın herkesin gözünü kamaştırmaya başlamıştır. Marius birahanede, laf arasında altın arama değneğini ne kadar iyi kullandığından söz eder; kıvılcım çakmıştır artık. İster altına düşkünlük, isterse de, aslında son derece akıllı uslu bir adam olan demirci gibi sadece serüven merakı nedeniyle köy, Marius'tan yana olanlarla, karşı olanlar diye ikiye ayrılır, zaten Marius'un amacı da budur. Özellikle Aşağı Köy'ün gençleri tamamen Marius'un etkisi altına girmiştir.

Onun tuzağına ilk düşenlerden biri birahaneci Sabest'in on sekiz yaşındaki oğlu Peter'dir. Güdülerinin esiri olan Sabest, neredeyse şiddet yanlısıdır, yaptığı her şeyde kan tutkusu öne çıkar, mesleği kasaplıkta da evliliğinde de durum böyledir, bundan rahatsızlık duyan oğlu Peter ise şiddet ortamından kurtulmak istediği için, dul Strüm'ün kızı Agathe'ye yönelmiştir, ilişkileri ne kadar saf ve efsane gibi yumuşak yürüse de bu bir kaçış aşkıdır. Aslında delikanlı sırtını dayayabileceği birini aramaktadır, bu dayanağı Marius da bulduğuna inanır.

Marius köydeki delikanlıları yapmak istediği iş için örgütlemeye başlar. Daha doğrusu kendisi değil, onun çağrısı üzerine geldiği belli olan kurnaz-dalgacı cüce Wenzel'e yaptım bu işi. Delikanlılar demircide toplanırlar, liderliği Wenzel yürütür.

Wenzel'in baş şiarı, "Eğlence gerekli"dir. Köylülerin yabancı olduğu için mesafeli durduğu, kimseye, hiçbir zararı dokunmayan savunmasız, çekingen satış temsilcisi Wetchy'ye karşı sürekli bir kampanya yürütür.

Wetchy'ye karşı yürütülen kampanya delikanlılar için adeta eğlencedir, fakat giderek ahlaki bir görev olarak vaaz edilmeye başlar; altının bulunması ile Wetchy'nin dışlanması arasında tuhaf bir bağıntı kurulmuştur.

Yukarı Köy'deki karşı grup ise Gisson Ana ve oğlu Mathias'ın çevresinde toplanmıştır. Marius karşıdan arasında en hareketli olan orman işçisi Suck'tur; muzip biri ve bir hikâyeci olan Suck'un neşesi karısının ağır hastalığı nedeniyle sık sık hüzne dönüşür ama adam üç oğlunun varlığıyla her zaman yeniden neşesini bulmayı bilir. Herkese pek güvenmeyen Gisson Ana, doktora epeyce yakındır, doktor da Gisson Ana'nın güvenini kazanabildiği için gurur duyar.

Görünürde iki köyde de hayat olağan seyrinde akmaktadır. Bahar, çevrede kendisine ait görüntülerle birlikte geçip gitmiş ve aralarında, dağdaki canavarın sembolik olarak yenilgiye uğratıldığı "Dağ Kutsama" ayininin de bulunduğu ilkbahar şenlikleri yapılmıştır. Ve artık yaz gelmiş, hasat başlamıştır. Fakat bütün bu alışılmış seyrin arkasında yeni bir şey pusuda beklemektedir.

Marius'un, ilahi güçlerin bir işareti olarak değerlendirdiği bir deprem, onu ilk hamle için cesaretlendirir. Wenzel ve adamları maden ocağını, deyim yerindeyse ele geçirmek için dağa çıkarlar. Suck ve Mathias bu girişimden haber almış ve adeta tiyatro oyunu gibi sergilenen bu girişimi bozma keyfini tatmışlardır. Doktor müdahale etmese bıçakların konuşabileceği bir keyiftir bu. Ama bu daha başlangıçtır.

Marius, Wenzel'in altın ve maden ocağıyla ilgili eylemleriyle hiçbir ilgisi bulunmadığı iddiasını sürdürmektedir. Fakat başka bir taraftan altın meselesini hep gündemde tutar.

Davranışları gezgin bir vaiz ve tarikatçıya benzemektedir; adalete ulaşılması gerektiğini, adalet için toprağa istediği kurbanı vermek . gerektiğini vaaz eder. Ayrıca hasadın makineyle kaldırılmasına ve Wetchy tarafından satılan ve toprağı kirleten bütün tarım makinelerine karşıdır. Dünyada hüküm süren kadın egemenliğini ortadan kaldırmak istiyorlarsa erkeklerin kadınlarla ilişkiden kaçınmaları gerektiğini söyler. Öyleyse kendisi Irmgard'a neden yaklaşmıştır? Marius' un Irmgard'ı etkisi altına

aldığı kesindir. Peki ama bu, vaaz ettiği kadınlarla ilişkiden uzak durmayla nasıl bağdaşır? Adamın asıl amacı nedir?

Karşı hamle olarak Gisson Ana, torununu yanına Dağ Çiftliği'ne alır. Fakat iş işten geçmiştir. Marius'un artık Yukarı Köy'de de taraftarları vardır ve kısa süre sonra Marius, Yukarı Köy'de -burada hâlâ harman elle kaldırılmaktadır- harmancı olarak çalışmaya başlar.

Onu Yukarı Köy'e getiren şeyin Irmgard'a duyduğu özlem olmadığı açıktır: Asıl istediği kendisini rahatsız eden Gisson Ana'nın etkisini kırmaktır. Mesele Irmgard olsaydı, pekala aşağıda kalabilirdi; nasılsa Irmgard ona itaat etmektedir ve edecektir. Marius'un kızla arasındaki ilişki, bilinen kadın-erkek ilişkisi olmadığı için, bundan emindir.

Bu arada Aşağı Köy'deki ateşli ruh hali daha da yükselmiştir. Wenzel kilise festivali için adamlarıyla birlikte, askeri bir düzen kurmuştur, sanki tiyatro oyunu sergilemektedirler; topluluk Marius'a karşı olan herkes için tehdit oluşturmaktadır. Önceleri her şey sakindir. Belli ki Marius'un kafasında daha önemli bir şeyler vardır. On dört gün sonra -Dağ Kilise Festivali'nde - adamın amacı ortaya çıkar.

Köyde her yıl, bir "dağ gelini", bir tür "dağ kraliçesi" seçilmektedir. Bu, pagan çağlardan kalan bir gelenektir. Eski maden galerilerinden en yüksekte olanına -bu galerinin girişinde erken gotik dönemde yapılmış bir dağ şapeli vardır- dini bir alay kurularak yapılan ilkbahar yürüyüşünde gelin, dağın, içinde bekleyen ejderhaya rağmen, içindeki altını vermesi için dağla nişanlanır. Bu yıl lrmgard dağ gelini olmuştur.

Bu festivalin benzeri, sonradan Hıristiyanlaşmış bir pagan geleneği olan madencilerin dağ festivalidir. Festival, galerilerin derinliklerinde yapılır. Burada, "Soğuk Taş" diye bilinen eski kurban sunağı, bu yerin bu amaçla ne kadar uzun süredir kullanıldığını göstermektedir. Bu festivalde birçok şey, öncelikle de ilkel toplumlarda çok yaygın olan kralın -kraliçenin- kurban edilmesi anaerkil dönemden ataerkil döneme geçişi sembolize edilir. Bu, şafağın sökmesiyle başlayan son derece naif bir köylü "oyunu"dur. Eski zamanların insan kurban etme ritüeli bu oyunda bütün açıklığıyla ortaya çıkar, içindeki altının çıkarılmasına izin veren toprağın güçlerine duyulan şükranın ifadesidir bu, eski Tanrılar artık şeytanlara, cadılara ve ruhlara

indirgenmiş olsalar da, izleyenlerin tüylerini ürperten büyük güçlerini gösterirler.

İlk önce, bu yıl da dağ festivali alışılmış biçimde geçecek gibi görünüyordu. Dans pisti vardı, derme çatma satış standları vardı, Sabest tarafından kurulan bira standı bile mevcuttu. Her şey her zamanki gibiydi. Fakat yine de bu kez bir şeyler farklıdır. İnsanlar bu yıl daha çılgınca dans ederler. Çok geçmeden dans pisti kalabalığa yetmemeye başlar, bütün çayır tepinen, el çırpan, terleyen dönüp duran bir kalabalıkla dolmuştur, bu kalabalık, ancak oyun kişileri, en önde de “ruhlar” ve “şeytanlar” ormandan çıkıp Soğuk Taş’ın çevresinde gruplaştıklarında durur.

Ve böylece, deyim yerindeyse ‘oyun’, normal denebilecek biçimde başlar. Bununla birlikte kurban edilmek üzere “dağ gelini” öne çıktığında, günlük kıyafetleri içinde Marius’un kurban sunağının üzerinde durduğu ve oyuna katıldığı görülür. Öğrenilmiş prova edilmiş hiçbir şey yoktur, Marius doğaçlama yapmaktadır ve diğer oyuncular da tuhaf biçimde bu duruma eklemlenmiş ve doğaçlamaya katılmışlardır. Sonra gelin yerini alır. O andan itibaren oyun eski metninden tamamen sapar, korkunç bir değişiklik olur. Kollarını iki yana açmış olarak Marius’un ayaklarının dibinde yatan Irmgard’ın karşısında Marius, yeni bir çağın başlayabilmesi için onun kurban edilmesi gerektiğini söyler: Toprağı, insanlarla barıştığının işareti olarak kurbanın kanını içmeye çağırır ve kutsal çelikle kurban işlemini gerçekleştirecek papaza çağrı yapar. Bu çağrı duyulur duyulmaz, o zamana kadar bira tezgahının arkasında duran Sabest, uyurgezer gibi öne fırlar. Kasap bıçağını kılıç gibi iki eliyle önünde tutmuştur, gözleri kapalı olarak “Soğuk Taş”a, ona elini uzatarak yalvarırcasına seslenen Marius’a, hayran hayran yukarıya doğru bakan diz çökmüş Irmgard’a yaklaşır ve kızın yanına gelince kasaplara özgü bir güvenle bıçağı iki kürek kemiğinin arasına saplar.

Şenlik alanından çıt bile çıkmamaktadır. Kalabalık, hala uzattığı kollarıyla öylece duran Marius’a büyülenmiş gibi bakmaktadır. Sessizlik içinde sadece katilin ürkmüş bir at gibi uçurumdan aşağıya dörtnala koştuğu duyulur.

Eğer Marius hiç hareket etmeden yerinde dikilip kalmamış olsaydı, kalabalık belki de kanı hala akmakta olan cesedin başına koşup, onu

parçalayarak yutardı. Fakat kalabalığın içinden bir ses yükselir, bu ses büyük ihtimalle Wenzel'in sesidir ve kalabalığın büyülenme haline başka bir yön verir: "Wetchy'yi ininden çıkaralım!" Aynı anda Marius, sanki Wenzel'in sözlerine izin veriyormuş gibi kollarını indirmiştir ve kalabalık kara bir sürü gibi, yola ve önlerindeki engellere dikkat etmeksizin Wetchy'nin evine ulaşmak üzere ormana yuvarlanır, kalabalığın önünde Wenzel'in adanılan vardır, hedeflerine ulaşır ulaşmaz camlan taş yağmuruna tutarlar, kapılan kınp zangır zangır titreyen Wetchy'yi dışan sürüklerler.

Kalabalığın büyük kısmı oraya ulaştığında Wetchy kollan iki yana açılmış olarak bir ağaca bağlanmıştır, eğer yanlannda araç gereç olsaydı belki de adamı ağaca çivileyeceklerdi.

Bunun yerine çok yakında çalı çırpı yığınının yanmaya başladığı duyulur, ikinci bir çıtırtı sesi de evden gelmektedir ve yine biri bağırır: "Onu dumana boğalım!" Fakat alevler yükselmeye başladığı anda aniden Gisson Ana sahneye çıkar. Wenzel onun önüne geçmek ister, belki de olup bitenlerin sadece eğlence olduğunu söyleyecektir. Fakat yaşlı kadın onu tek bir hareketle yana, kızıl kora dönüşmüş çalı çırpı yığının içine savurur. Sonra sükunetle Wetchy' nin yanına gider, en yakınında duran delikanlılardan birinden bıçak isteyip eziyet gören adamın bağlannı çözer, adamlardan birkaçı, korkuyla geri çekilen kalabalığı yararak yaşlı kadının üzerine yürümeye yeltendiklerinde karanlık ormanın içinden iki uyan atışı yapılır. Herkes ateş edenin Mathias olduğunu hemen anlar. Mathias'ın nerede olduğu görünmediği için herkes vurulma tehlikesi altındadır. "Evinize gidin!" diye emreder Gisson Ana kalabalığa ve kısa bir kararsızlıktan sonra gerçekten de kalabalık çözülmeye başlamıştır; tek tek ve şaşkın ortadan kaybolur insanlar.

Sonra yaşlı kadın doktoru çağınr; doktor, kadının bakışlannda-ki sitemi hissetmiştir, çünkü kendisi de, aşağıda Soğuk Taş'ın oradaki ölüyle ilgilenmediğini ve Gisson Ana gibi, adamlann önüne dikilmesi gerektiğini bilmektedir. Ancak Gisson Ana tek bir sitemde bile bulunmaz, sadece baygın adama bakmasını emreder, bu arada kendisi Wetchy'nin ailesiyle ilgilenecektir. Yaşlı kadın Wetchyler'in evinden çıktığında Marius'la karşılaşır: Bir süre birbirlerinin gözlerinin içine bakarlar; sonra Marius başını öne eğer. Ve Gisson Ana şöyle der: "Beni yendiniz, ama zafer asla

yalanın olmayacaktır.” Marius yanıt olarak sadece iç geçirmiştir; biraz sallanır, bir ağaca yaslanıp çam iğneleriyle kaplı orman zeminine çökerek derin bir uykuya dalar.

Artık Mathias da çıkmıştır ortaya; Gisson Ana, doktor ve Mathias “Soğuk Taş”a giderler. Irmgard orada, Sabest tarafından öldürüldüğü gibi durmaktadır. Taşın üzerinde yüzünü elleriyle kapamış Wenter durmaktadır, kansı Martha Wenter ise ayaktadır, gözlerinde bir damla bile yaş yoktur. Daha sonra Suck da gelir, Yukan Köy’den birkaç kişi daha gelmiştir. Ölünün başında sabaha kadar beklerler.

Irmgard kurban edilerek öldürülmüştür. Diğer bir kurban da, gece kaçarken Kuppron’un uçurumlarından birinden düşerek ölen Sabest’tir. Nevar ki köy, çok geçmeden gündelik hayatına geri döner. Hiç kimse o gece olanları hatırlamak istemez. îki ölü de gömülmüş, ikisinin de cenaze törenleri, köy ahalisinin mezarlıkta ve kilisede toplandığı diğer törenlerden farksız olmuştur. Birkaç gün sonra talihsiz Wetchy, kendisine yeni bir yaşam kurmak için kente göç ettiğinde onunla kimse ilgilenmez. Fakat bu normal gündelik hayata dönüş de Marius’un zaferinin bir parçasını oluşturur.

Marius’un zaferi kabul edilmiştir. Köyde siyaset de sürer. Lax’ın yardımıyla Marius Belediye Meclisi’ne seçilir. Artık otoritesi tartışılmazdır, altın arama işini bırakmasını bile herkes son derece normal karşılar. Elbette altın isteyen bazı gençler homurdanmışlar ve Wenzel’in yanına geçmişlerdi. Yeni bir bölünme olacak gibi görünmektedir, çünkü bazı zengin köylüler Wenzel’in tarafını tutmaya başlarlar. Marius karşı çıkmasına rağmen galerilerden biri dayanaklarla kaplanır, günün birinde, bu dayanakların, aralarında Wenzel ve genç Sabest’in bulunduğu birkaç gözüpek insanın üzerine çökmesi kimseyi şaşırtmaz, çünkü, bu işi bilen insanlardan yardım almadan açmışlardır galeriyi. Gerçi orada burada Marius’un dayanakları gizlice kestiği söylenmektedir ama bu bile onun otoritesine zarar veremez; tersine bu olayla otoritesi daha da sağlamlaşmıştır.

Marius bir gün köyden iz bırakmadan kaybolur; iz bırakmadan gelmiş, yine iz bırakmadan çekip gitmiştir.

Artık Gisson Ana’da son yolculuğu için hazırlanabilir.

Bir sabah, kamında Sabest'in torununu taşıyan küçük Agathe -hamileliğinin son günlerindedir- soluk soluğa doktora koşar ve onu kendisiyle gelmesi için ikna eder. Kız, Gisson Ana'nın ölüme yaklaştığını hissetmiştir. Doktorun elinden tutup, sadece sezgilerinin yol göstermesiyle onu dağa götürür. Güneşin aydınlattığı taşlık bir çukur içinde gerçekten de, sağlıklı gibi dolaşan Gisson Ana'yı görürler. Ama burası, onlarca yıl önce kaçak avlanan kişilerce alçakça öldürülen avcı Gisson'un vurulduğu yerdir. Sanki Gisson Ana ikisinin veda için geleceklerini biliyormuş gibidir. Onlarla konuşmaz ama söyledikleri onlara yöneliktir. Sözlerinde yaşamın bütün akışı duyulur; varlığın bütün güçleri ve böylece bütün toprak. Bu Gisson Ana'nın vedasıdır. Torunu Irmgard'a seslenir ve Irmgard yanıt verir, oğlu Mathias'ı çağırır ve Mathias gelir, yaşlı kadın onların kollarında öteki dünyaya gider.

Hikayenin anlatıcısı olan doktor ise, bunu kendisine itiraf etmese de, bir büyülenme hali yaşadığının ve sonra bu halden kurtulduğunun bilincine varmıştır. Kendi hayatını anlamaya başlar, dışardan bakıldığında başarılı görünen kariyerini bırakmasını ve kadınsız, çocuksuz bu dağ yalnızlığına çekilmesini, hangi tuhaf olayın zorunlu kıldığını bilir: Bir zamanlar yaşadığı büyük aşkın ve aynı zamanda yalnız, fakat sevgi içinde gerçekleşecek ölümünün hikayesi çıkar su yüzüne. Çünkü Gisson Ana'nın sözünü ettiği varlığın güçleri bundan böyle onun yanındadır.

Bu özet 1936 yılının başlarında kaleme alınmıştır. Daktiloyla yazılmış orijinal metin Yale Üniversty Library (YUL), New Haven Connecticut/USA Broch Arşivinde bulunmaktadır. İlk kez yayımlandığı yerler aşağıdadır: “Deutsche Vierteljahrsschrift für Literaturwissenschaft und Geistesgeschichte” (42. Yıl, Sayı 5 [1968], S.777-783), “Hermann Broch, Bergroman, Entstehungsvarianten und Anmerkungen”, Yayıncı: Frank Kress ve Hans Albert Maier, (Frankfurt/M.: Suhrkampf, 1969, S. 261-272).

Elbette kitle psikolojisiyle ilgili bir olayı “nesnel betimlemelerle” canlandırmak olanaklıdır: Bir dini merasim alayı veya bir futbol maçındaki yaygara, ya da balkonundan Hitler'in tuhaf sesinin duyulduğu şansölyelik sarayının önünde toplanmış halk yığınlan an-latılabilir. .. Pogrom terörünü de bütün canlığılıyla anlatabilirsiniz; fakat bütün bu betimlemeler -tarihsel bir arka plana sahip olsalar da- bir ölçüde boş iddialardır, olup bitenlerin sadece kitle psikolojisiyle ilgili hareketler olduğunu söylerler bize, fakat asıl işlevleri ve etkileri konusunda hiçbir şey anlatmazlar. Bu konuyla ilgili bir şeyler bilmek istiyorsak, soruyu tek tek insan ruhlanna sormamız

gerekir; bu ruhlara, bizim kitle psikozu dediğimiz, aslında anlaşılmaz bu olaylara neden ve nasıl meylettiklerini sormalıyız, tam da bu anlaşılmazlık böyle bir soruşturmayı gerekli kılıyor: Tekil insan, kitle psikozunun etkisinde, en kaba yalanlan bile gerçek olarak kabul etmeye hazırdır, amaç son derece soğukkanlı ve özeleştiri yapabilen erkekleri en fantastik girişimler için kazanmaksa, eskiden beri zamanın derinliklerine gittiği düşünülen arkaik eğilimler ortaya çıkar, akılcılığın içinden mitolojik düşünce yükselir. Bu anlaşılmazlıkla-nn avı olan tekil insan ruhu, sadece o, bu hususta bilgi verebilir.

Olup bitenler hakkında “akıllı” sözler etmenin bir anlamı yok. Eğlence romanı olarak ele alınan bir yazı kaleme alabilmek için edebi laflar etmeye gerek yok, aslında bilimin alanına giren konular için de bu geçerli; bu, kısmen hakaret, kısmen de acemilik olur. Edebiyatın konulan “ebedi”dir. Doğum, büyüme, yemek yeme, uyuma, anlama, sevme ve ölüm konulannda insanın en basit temel düşünceleridir bunlar; gerçek edebiyatın figürleri her zaman “herkes”tir ve her gerçek edebiyat bu nedenle tipik insan figürleri yaratır.

Ben, kitle psikozuyla ilgili problemimi bu iki açıdan ele almaya çalıştım. Sahneyi, bana basit tasanın konsepti çizme olanağı veren ıssız bir dağ köyüne taşıdım ve tek tek insan ruhlannı bir köy doktorunun günlüğünü kullanarak sorgulamaya çalıştım: Günlük, psişik bir olayı yansıtmak için en basit ve en samimi biçimdir, köylüler günlük tutmadıklan için bu görevi bir entelektüele teslim etmek zorundaydım, bunun da ötesinde böyle biri eleştiri ve özeleştiri yapabilecek ve nihayetinde onun bile kitle psikozu tarafından alt edilmesi şaşırtıcı olacaktı.

Eylem son derece basittir: Bu ilkel köye bir yabancı gelir; yabancı köyde sempatiyle karşılanmaz, tersine itici ve komik bulunur. Çok geçmeden delice tutkulara sahip olduğu fark edilen adamın, toprağın kutsallığı, dağın dize getirilmesi gibi mistik, daha doğru söylendiğinde, sözde mistik düşünceleri sürekli dile getirmesi insanları rahatsız etmeye başlar. Fakat zamanla yandaşları artar, önce gençleri daha sonra da yetişkinleri etkisi altına alır ve sonuçta bütün köy bu yabancı tarafından adeta büyülenmiştir, tabii köyde destek bulmasının bir başka nedeni de bazı zengin köylülerin, çıkarları gereği ondan yana tavır almalarıdır. Olaylar giderek daha çılgın bir

hal alır, görünürde akla uygun nedenlerle en inanılmaz olana inanılır, paganist ve mitolojik düşünceler ortaya çıkar, bütün sadist güdüler serbest bırakılmıştır ve günün birinde kilise festivali, pagan bir kurban törenine dönüşünce insan iyicilliğinin kişileştiği yaşlı ve bilge kadın, -Marius'un da hasmıdır- bu azgınlığın kurbanı olur: Sanki anaerkil toplum bir kez daha yok edilecektir. Bu orgazmdan sonra köy yeniden uygarlaşmaya başlar, hatta artık köyün hakimiyetini ele geçirmiş olan çılgın yabancı da günlük hayata uyum sağlar fakat insan artık yitirilmiştir.

Olup bitenler, olaylara katılan doktor tarafından anlatılmakta-• dır. Başlangıçta kaçık yabancıya karşı herkesten daha eleştirel tutum takınan doktor, kendisi de farkında olmadan bu kendinden geçişin etkisi altına girmiştir ve neler olduğunu anlamadan günlük yine gündelik hayata yönelir. Günlüğün sahibi, kendisinde değişen bir şey olmadığını düşünmektedir; o, günlüğü yazmaya başladığı zaman nasılsa yine öyledir, aynı kişidir.

İki kültür çağının arasında duran her edebiyat eserinin özünde, din arayışına katılmak vardır; belki de bu onun en güzel ayrıcalığıdır. Edebiyat eseri, dinsel olana yaklaştığı her yerde, mitolojik düşüncelere el atar; bunu hedeflemez, bu doğallıkla olur. Buna günümüzden yeterli ölçüde örnek gösterebiliriz, örneğin Mann'ın Fa-ustus'unda İncil mitolojisi, Joyce'nin Ulysses'inde Yunan mitolojisi, Giono'da pagan mitolojisi; bu, raslantısal bir buluşma değil, gerekliliktir. Bu kitapta da mitolojiye dönüş, doğal gereklilik nedeniyle zorunlu olmuştur.

Tematik bunu gerektiriyordu: Zayıflayan dinin yerine çılgınlığa varan bir doğaya tapınmanın konması da yaşadığımız çağın özelliklerinden biridir; bu dönüşüm hijyenik, sportif ve başka ussallaştırmalarla motive edilmektedir, fakat çok daha derin ve metafizik nedenleri olduğu da kesindir. Ben, doktorun günlüğünde iç ve dış çevrenin sürekli uyumunu, ruhun çevresini dış sahneyle sürekli birleştiren etkileşimini dikkate alarak, bu nedenlerin peşine düştüm. Her insanda az ya da çok gerçekleşen bu etkileşime dikkat edilecek olursa, çok geçmeden, mitolojik düşüncelerin ruhlarda nasıl ortaya çıkmaya hazır olduğu keşfedilecektir. Ama öte yandan çağımızda kitle psikozu yaratan hareketlerin bu kadar kabul görmesinin nedeni de doğaya ve efsanelere bu kadar açık oluştur.

Broch bu yorumu 1940 baharında kaleme almıştı. İki sayfalık daktilo yazısı YUL’da bulunmaktadır. Aynı yerde bulunan aynı yorumun iki İngilizce çeviriside “The Bewitchmenü. A Novel” adını taşımaktadır; birinci yazı iki sayfadır ve tek satır boşlukla yazılmıştır, ikincisi dört sayfadır ve iki satır boşlukla yazılmıştır. Almanca orijinalinden ve iki sayfalık İngilizce çevirisinden farklı olarak son çeviri şu ara başlıklara sahiptir: 1. The Problem, 2. The Possibilities and the Limits of the Novel, 3. The Plot of this Novel. İngilizce çeviriler şimdiye kadar basılmamış olmalarına rağmen Almanca metnin yayımlandığı yerler aşağıdadır: “Deutsche Vierteljahrsschrift für Li-teraturwissenschaft und Geistesgeschichte” (42.Yıl, Sayı. 5 [1968J, S.783-785), “Hermann Broch, Bergroman, Entstehungsvarianten und Anmerkungen”(Aynı yerde, S. 257-260).

Daha 1939 Ekim başlarında Broch, Vfctgilius'un tamamlanması için Guggenheim Fonu’na destek için başvurduğunda, Büyülenme’nin amacı ve içeriğini kısaca benzer biçimde çizmişti. 2 Ekim 1939 tarihli bu kısa özet aşağıdadır: “Büyülenme” yaklaşık 300.000 kelimelik bir romandır. Bu kitap tuhaf, kadim ve sadistik bir fenomenin eşliğindeki -tüm köyü büyüsü altına alan çılgın bir adam tarafından var edilen- bir kitle hareketinin doğuşunu izlemeye çalışır. Bu hareketin gelişimi köyün doktorunun günlüğüne yansır. Doktor ortalama bir zekâya sahiptir ve psikolojik bir fenomenin nesnel gözlemcisi olduğuna inanır, fakat kayda geçirdiği büyüden kendisinin de yavaş yavaş etkilendiğini fark etmekten acizdir. (Metin, Guggenheim Fonu'nun onayıyla burada basılmıştır.)

Romanlarımı ve Zürih’te 1934’te sahnelenen bir oyunumu, 19281935 yıllan arasında yayımladım. Bu çalışmalar, sözü edilen nedenlerin belirlediği yönde geliştiler, yani edebi araçların yardımıyla herkesin anlayabileceği bir etki yaratma çabası güdüyorlardı. Bu, özellikle 1935 yılında başladığım fakat gelişen olaylar sonucunda tamamlayamadığım (müsveddeyi Amerika’ya götürerek kurtarabilmiştim) *Büyülenme* romanı için geçerlidir; bu romanda ben, Almanya'da olup bitenleri, büyülü ve mistik arka planlarıyla, kitlesel çılgınlığa varan dürtüleriyle, “soğukkanlı körlük ve soğukkanlı sarhoşluğu”yla birlikte ele alarak bütün kökleriyle ortaya çıkarmaya çalıştım. Asıl amacım olup biteni resmetmek değil, insanın ruhunun derinliklerinden ve doğaya bağlılığından yükselen insani olanı

ifade edebilmek için olup biteni edebi olarak basit bir formüle aktarmaktı. Benim bütün umudum, etik edebiyatın eğitici amacıydı.

Bu yorum, Broch'un 1941 yılında oluşan "Çalışma Programı Olarak Otobiyografi"sinde "Edebi Faaliyet (1928-1936)" bölümünde başlıksız bir paragraftır. Basıldığı yerler: "Hermann Broch, Massenpsychologie", Zürih baskısı, Cilt 9, S. 46 ve ayrıca "Hermann Broch, Schriften Zur Literatur 2: Theorie," Frankfurt baskısı Cilt 9/2, S. 248

Yayıncının Notları

Metinsel Eleştiri ve Bibliyografik Notlar

Burada, romanın farklı metinleri, bunların nasıl kaleme alındıkları, nasıl ortaya çıktıkları ve nerelerde yayımlandıkları, hangi arşivlerde muhafaza edildikleri konusunda genel bir bakış sunulmaktadır. Tarihlendirmeler şu yapıta dayanılarak yapılmıştır: *Eserleri üzerine Yazarlar; Hermann Broch,* Yayın: P. M. Lützeler ve W Vordtriede.

İlk metin: *Büyülenme*

Ortaya çıkış tarihi: 1935. Daktiloyla, satırlar arasında iki aralık bırakılarak yazılmış, tamamlanmış orijinal metin 323 sayfadır ve üzerinde düzeltmeler yapılmıştır. 295. sayfada biten metne harflerle işaretlenmiş birçok sayfa eklenmişir. Orijinal metin Yale Üniversitesi Kütüphanesi, New Haven/ Connecticut, USA (YUL)'da Broch Arşivi'nde bulunmaktadır. Bir kopyanın birinci bölümü de (148. sayfaya kadar) bu arşivde muhafaza edilir, ikinci bölüm (149. sayfadan 295. sayfaya kadar, Merbach /Neckar'daki Alman Literatür Arşivi'ndedir. (DLA). Metin, "Önsöz", Roma rakamlarıyla yazılmış on dört başlıksız bölüm ve "Sonsöz"ü içerir. Broch, edebi biçim olarak günlük-roman türünü seçmiştir, fakat olmuş ve olmakta olan olayların kaleme alındığı alışılmış günlük-romanlara benzemez. Bir yandan, belli bir zaman dilimi içinde belli günlerde meydana gelen olaylan hatırlayarak kaydetmesi ve hatırlanan bu günlerin anlatımının bir kitap biçiminde bir araya getirilmesi anlamında günlük-romandır. Bu durum birinci bölümün şu sözlerle bitmesiyle iyice belirginlik kazanır: "Anlatmak istediğim ilk gün böyleydi işte." On dört bölümün çoğunda bölümler, esas itibariyle bir günü anlattık-İan için benzer bir cümleyle bitebilirdi. Sadece onuncu, onikinci, onüçüncü ve ondördüncü bölümler iki günü anlatır. Öte yandan anlatıcı; olaylan günlük gibi sonradan hatırlayarak kaydeden bir doktordur. "Önsöz"de anlatıcı kendisini okura Alp Dağlan'ndaki bir köyde doktorluk yapan yaşlanmaya başlamış biri olarak tanıtır. Olay, Kuppron adlı

bir köyde geçer. Köy, Yukan ve Aşağı Kuppron olarak ikiye ayrılmıştır. Yukarı Kuppron eski bir madenci yerleşimi, Aşağı Kuppron ise çiftçi köyüdür. On dört bölümde anlatılan dönem, içinde yaşadığımız yüzyılın yirmili yıllarının sonu, otuzlu yıllarının başında herhangi bir yılın mart ayından kasım ayına ka-darki dokuz ayıdır. Eylemin mekân ve zamanı sadece bazı eklenmiş öykülerde değişir. Örneğin onuncu bölümde anlatılan "Barbara"mn öyküsü gibi. "Günlük", yani köy doktorunun "günlük" tuttuğu dönem, bir önceki yılın Aralık'ından anlatılan yılın ilkbaharına (Mayıs) kadar altı ayı aşkın bir zamanı konu alır. Anlatılan dönem anlatıcının "Önsöz" ve "Sonsöz"ünden anlaşılmaktadır.

Üç metin içinde sadece bu ilk metin tamamlanmış bir roman oluşturmaktadır. İkinci metin sekizinci, üçüncüsü ise beşinci bölümde kesilmiştir. İkinci ve üçüncü metinde, birinci metnin ilk üç bölümü bir bölüm olarak düşünüldüğünden, ikinci metnin sekizinci bölümü birinci metnin onuncu bölümüne, üçüncü metnin beşinci bölümü birinci bölümün yedinci bölümüne karşılık gelir. Romanın politik bakımdan antifaşist, dinsel bakımdan eleştirel -felsefi ve mitolojik eğilimleri- son iki metnin parçalarından anlaşılabildiği kadarıyla- her üç metinde de aynı ölçüde dile getirilmektedir. İkinci metnin bölümleri, ilk metnin bölümlerine kıyasla bazı sahneler, doğa betimlemeleri ve felsefi değerlendirmelerle genişletilmiştir. Mizansen bakımından üçüncü metin ikinci metinden pek az farklılık gösterir, ancak doğa betimlemeleri ve çeşitli düşüncelerin geliştirildiği pasajlar önemli ölçüde kısaltılmıştır. Roman kişilerinin bazılarına her üç metinde farklı isimler verilmiştir.

Oluşum Kronolojisi

1-1934 1932'de roman üçlemesi ***Schlafwandler(Uyurgezer)'i*** bitirdikten sonra Broch, yine çağın eleştirisini yapan roman türünde başka bir dönem analizi kaleme almayı planlar. Broch'un yazışmalarından bu proje "dinsel roman" diye de bilinir. Romanın çok az bölümü korunabilmiştir. İçeriği, Broch'un, yine çağ eleştirisini dinsel temalarla birleştiren ***Entsühnung(Kefaret)*** adlı dramasıyla kesişir. Başlangıçta Broch, kaleme aldığı roman ve dramayı bir kitap olarak düşünür. 1934 Martı'nda bu oyun Zürih'te sahnelenir. Broch, romanın hazırlık çalışmalarını 1934 sonbaharında keser. Yeni bir roman projesine, bundan sonra sık sık dağ romanı diye adlandırdığı bir roman üçlemesine başlar. Burada da çağın eleştirisiyle dinsel temaların bağıntısını kurmak istemektedir. Fakat amaç, Weimar Cumhuriyeti döneminin şiirsel analizini yapmak değil, daha ziyade, otuzlu yılların fenomeni olan Hitler'in nasyonal sosyalizminin yükselişini benzetmelerle anlatmaktır.

1935 1935 başlarında Broch, Viyana yakınlarındaki Laxenburg'ta, planladığı üçlemenin ilk cildinin ilk metnini hazırlamaya başlar. "Bergroman" tanımının yanı sıra bundan böyle "köylü-romanı", "Alpler'in-romanı ve "dağ-romanı" gibi tanımlamalar kullanır. Romanda olaylar Alpler'de bir köyde geçtiği ve Broch dağ dünyasının yerel renklerini incelemek istediği için, Eylül ayı başlarında Tirol'de Mösem adlı bir köye yerleşir ve burada Haziran 1936'ya kadar on ay yaşar. Politika ve kitle psikolojisi (başkalarının yanı sıra Elias Canetti ile tartışmalar), teoloji ve kilise tarihi (Patristiklerin incelenmesi) ve psikoloji ve mitoloji bilgisi romanın içine girer. Bildiğimiz ilk metnin kaleme alınması Temmuz 1935'ten Ocak 1936'ya kadar sürmüştür.

1936 Broch, Ocak ortalarında ilk cildin ilk metnini bitirir. Üçlemenin ismini bu dönemde "Demeter" olarak düşünmektedir, ilk cildin ismi ise "Büyülenme" olacaktır. Bir ay süren bazı eklemelerden sonra Şubat ortalarında Broch romanı tamamen gözden geçirme kararı alır. Böylece ikinci metin ortaya çıkar. Aynı zamanda ikinci metnin özetini "Demeter ya da Büyülenme" (İçerik) olarak kaleme alır, bu özet,

Broch'un, romanın Amerika baskısı için yazıştığı ve bir yıl önce *The Unknow Quantty* adlı kitabını yayımlayan New York'taki yayıncısı *Viking* Press'ten Benno W Huebsch için hazırlanmıştır. Bu özette roman kişilerinin hepsi ikinci metinden bildiğimiz isimleri taşırlar. Sadece Mathias zaman zaman birinci metinde olduğu gibi tek "t" ile yazılır. Agathe'nin babasının adı ikinci metinde olduğu gibi "Laurenz" değil ilk versiyondaki gibi "Strüm"dür, Lax'ın önadı ise ilk metindeki gibi Robert'tir, ikinci metindeki gibi "Ferdinand" değil. Broch'a roman üzerinde çalışmak giderek ağır gelmeye başlar. Romanın özetinde, faşist lider figürünü temsil eden Marius Ratti'yi "iz bırakmadan" ortadan kaybederek iyimser bir son planlamaktadır. İzleyen aylar bu yöndeki iyimser beklentileri çürütür. Altı ay süren revizyon çalışmalarının ardından Broch, Haziran'da, ilk metnin on ve onbirinci bölümlerine karşılık gelen, ikinci metnin sekizinci ve dokuzuncu bölümlerine gelmiştir. Broch yılın ortalarında Mösern/ Tirol'den, önce birkaç haftalığına Viyana'ya, sonra da Altaussee I Steiermark'a gider. Taşınma sonrasında roman üzerinde tek tük düzeltmeler yapar: Metin, başlanmış olan sekiz, daha doğrusu dokuz bölümde kalır. Başladığı bu cildi diğer iki romanla üçleme niyetinden vazgeçen Broch'un, 1936 tarihli özetinden ve daha sonraki aylarda yaptığı yazışmalardan ve gerçekleşen kısmi baskılardan da (1946 *AustroAmerican Tribüne* ve 1951'de *Silberboot)* görüleceği üzere, ikinci metin için "Demeter ya da Büyülenme" adını planladığı anlaşılmaktadır.

1937 Bu yıl, anti-faşist Milletler Birliği Resolüsyonu üzerinde çalışmayla geçer. Aynı zamanda, dağ romanı üzerinde çalışmaya devam etmek yerine *Vergilius'un Ölümü* adlı roman üzerinde çalışmaya başlar.

1938 Temmuz sonuna doğru Avusturya'dan Ingiltere'ye kaçarken, dağ romanının daktiloyla yazılmış birinci ve ikinci metinlerini Viyana'da bırakır. 1938 sonunda Frank Thiess, ikinci metni, Iskoçya St.Andrew'e, arkadaşları Edwin ve Willa Muir'in yanında ikamet eden Broch'a gönderir. Metinler oraya ulaştığında Broch artık New York'tadır.

1939 O zamanlar İngiltere'de yaşayan Stefan Zweig aracılığıyla Broch'a, daktiloyla yazılmış ikinci metin Iskoçya'dan

gönderilir ve metin Broch'un eline Ağustos ortalannda, New York'ta geçer. Ekim başlannda, romanını bitirmek için Guggenheim Vakfı'na destek için başvurur. Başvuruya eklenen kısa özetten Broch'un, eskisinden farklı olarak eleştirel olmayan bir anlatıcı düşündüğü anlaşılmaktadır.

1940 Broch, Nisan'da Viking Press'ten New York'taki yayıncısı Benno W. Huebsch'le yeniden temas kurar. Ona okuması için ikinci metnin tanıtımını verir ve onun için, romanın politik, dinsel, psikolojik ve mitolojik içeriklerine kısaca girdiği "Verzau-berung" ya da "The Bewitchment" adlı yorumu kaleme alır. İkinci metnin sonu burada, 1936 tarihli özetten farklı tasarlanmıştır. Bu özette Ratti, köyde kısa süre hakimiyet kurduktan sonra iz bırakmadan ortadan kaybolur, yenisinde ise köyde egemenliğini sürdürür. Broch, Ratti'nin egemenliği altında gündelik hayatta "*insani olan her şeyin* [...] sonsuza *kadar yitip* gittiği"ni anlatır. Bir önceki yıl kaleme alınan kısa özette olduğu gibi, anlatıcının, eleştirel olmayan bir entelektüel (köy doktoru) olması öngörülmüştür; doktor, anlattığı kitlesel çılgınlığa kendisi de düşmüştür. Bu, 1935 tarihli ilk ve 1936 tarihli ikinci metinle kıyaslandığında önemli bir değişikliktir. Gerçi her iki durumda da, kilise festivali sırasında aniden ortaya çıkan kitlesel çılgınlık sırasında, anlatıcının, eleştirel mesafesini yitirdiği söylenir, ama notlannda (ve özellikle ilk metnin "Sonsöz"ünde) Ratti'nin çılgın politikasına katılmadığının belirgin biçimde altı çizilmektedir. 1939/ 40'ta planlanan değişiklikle Broch, Hitler Almanyası'nda o zamanki tarihsel gelişime tepki gösterir. Ratti'nin köydeki egemenliği anlatılarak nasyonal sosyalistlerin politikası karakterize edilmek istenir ve amaçlanan olumsuz anlatımın nedeni, anlatıcının, Broch'un, faşist devletin yönetimi altında "entelektüeller" tarafından düş kırıklığına uğratılmasıdır; "*entelektüellerin kitle psikozu tarafından nihai olarak altedilmesi"ni* "*çok* şaşırtıcı" bulur. Viking Press'le görüşmeler sonuçsuz kalır, çünkü Broch, romanı tamamlamamıştır.

1941 "*Çalışma Programı Olarak Otobiyografisinde* Broch, kitabı, Hitler döneminde yaşanan kitlesel histeriyi edebi olarak analiz etmeyi amaçladığı politik bir roman olarak nitelendirir.

1943 Yılın ortalarında Londra'ya iltica eden yayımcı Hermann Ullstein, romanı yayımlamak ister fakat anlaşma sağlanamaz.

1944 Sonbaharda Broch, o zamanlar *Hutchinson's Intemational Authors***,** London'un yayımcısı Robert Neumann'la romanın yayımlanması için görüşmeler yapar. Fakat bu görüşmelerden de sonuç çıkmaz, çünkü Broch, anlaşma yaptıktan sonra kitabı bitirmek istemektedir, oysa Neumann kitap tamamlanmadan anlaşmayı imzalamaya yanaşmaz.

1948 Broch'un arkadaşı romancı ve denemeci Robert Pieck'in, New York'taki Alfred A. Knopf Yayınevi'nin dikkatini bu romana çekmesinin üzerine yayınevi Haziran'dan itibaren kitabın yayımlanmasıyla ilgilenmeye başlar.

1949 Yayıneviyle, Broch'un hastanede yatması sebebiyle geciken görüşmeler ancak bir yıl sonra Haziran 1949'da başlar. Broch, romanın İngilizce çevirisini Alfred A. Knopf'un, Almancasım ise Zürih'te Rhein-Verlag'ın aynı zamanda yayımlamasını ister. İngilizce baskı için, “Demeler or the Bewitchment”, “Man Be-witched by Demeter”, “The Sons of Demeter” ve “Demeter's Lost Sons” isimlerini düşünmektedir. Eylül'de Knopf'la yayın anlaşmasını imzalar. Teslim tarihi 1 Ekim 1950 olarak kararlaştırılmıştır.

1950 Broch, var olan ikinci metnin mevcut sekiz bölümünü sadece dört bölüm daha ekleyerek genişletme konusunda bir türlü karar veremez. Bunun yerine mevcut bölümler üzerinde çalışır. Yaptığı kısaltmalar dikkat çekicidir. Bu kısaltmaların çeşitli nedenleri vardır. Birincisi, azaltma ve soyutlama o zamanlar Broch'un düşündüğü ve uyguladığı “son tarz”ın özelliğidir, ikincisi, anlaşma gereği çeviri masraflarım üstleneceği için istikrarsız mali durumu nedeniyle romanı kısaltmak zorunda kalmıştır. Bu aylarda yaptığı yazışmalardan anlaşıldığı üzere Broch, dağ romanının üçüncü metni için “Demeter” adını öngörmektedir, bu, daha 1936 yılında planladığı roman üçlemesinin adı olarak kafasından geçen isimdir. Broch kitabı teslim tarihinde (1 Ekim) bitiremez ve sürenin 1 Nisan 195l'e kadar uzatılmasını talep eder. Ekim'de Viyanalı tanıdığı Ea von Allesch'den

Avusturya'da kalan romanın ilk metnini Amerika'ya kendisine göndermesini ister.

1951 Yılın ilk üç ayında çalışmaları üçüncü metnin üzerinde yoğunlaşır. Teslim tarihi olan 1 Nisan'a kadar romanın ancak üçte biri bitmiştir. Çalışma Nisan başında, Broch'un kalp krizi geçirerek kısa bir süre hastanede yatışı nedeniyle kesilir. 30 Mayıs'ta öldüğünde Broch, planlanan on iki bölümün beşincisi üzerinde çalışıyordu. Birinci ve ikinci metinden farklı olarak üçüncüsünde "günlük" biçiminden vazgeçmiştir ve dolayısıyla anlatıcının önsözü de yoktur. Broch, bu üçüncü metinle ilgili olarak ne Amerikalı, ne de İsviçreli yayıncısına özet göndermemiştir. İkinci metnin olay akışına oldukça sıkı bağlı kalışı ve ilk metni de kullanmak istemesi daha önceki iki metinde esaslı değişiklikler öngörmediğini göstermektedir.

İkincil Literatüre İlişkin Seçilmiş Bibliyografya

Bennet Peirson S.P. The Motif of Seeing and the Symbol of the Eye in *Hennann Broch's* ‘Bergroman', doktora tezi, University of Califomia, Berkeley, 1970.

Bimbaum, Ann Miriam. *Communion and* Anguish in *Hennan Broch's,* ‘Der Versucher' Diss. University of Washington, Seattle, 1968.

Casey, Timothy J. “Questioning Broch's *Der Versucher”,* in: *Deutsche Vierteljahrsschrift für Literaturwissenschaft und Geistesgeschichte,* Yıl 47, Fasikül 3 (Eylül 1973), S. 467-507.

Durzak Manfred. “Zur Entstehungsgeschichte und zu den verschiede-nen Fassungen von Hermann Brochs Nachlassroman” in: *Zeitschrift für deutsche Philologie,* 86. Cilt, Fasikül 4 (1967), S.594-627.

Hardin, James N. “Der Versucher and Hermann Broch’s Attitude Toward Positivism”, in: *The German Quarterly,* Yıl 39, Sayı 1 (Ocak 1966), S.29-41.

Hardin, James N. “Hermann Broch's theories on mass psychology and Der Versucher”, in: The German Quarterly, Yıl 47, Sayı 1 (Ocak 1974), S. 24-33.

Horst, Kari August. “Hermann Broch's *Bergroman”,* in: Merkur, Yıl 8, Sayı 78 (Ağustos 1954), s.784-790:

Iwakiri, Masaaki. “*Der Versucher.* Eine religiöse Dichtung. Ilır philosophischer Hintergrund und ihre Entstehungsgeschichte”, in: *Doitsu Bankagu,* Fasikül 50 (1973), S.128-137.

Kress, Frank und Maier, Hans A. “Einleitung”, in: Hermann Broch, *Bergroman.* Entstehungsvarianten und Anmerkungen, (Frankfurt am Main:

Suhrkampf, 1969), S. 3-23.

Loos, Beate. *Mythos, Zeit und Tod. Zum Verhaeltnis von Kunsttheorie und dichterischer Praxis in Hennann Broch's ‘Bergroman',* (Frankfurt am Main: Athenaeum, 1971).

Lützeler, Paul Michael. “Hermann Broch's *Die Verzauberung* als politischer Roman”, in: *Neophilologus,* 61/1 (Ocak 1977), s. 111-126 in Überarbeiteter Fassung femer in: *Broch heute,* yayımlayan J. Strelka (Bem und München: Francke, 1978), s. 51-75.

Martini, Fritz. “Hermann Broch und *Der Versucher”,* in: *Deutsche Rundschau,* Yıl 80 (Mayıs 1954), S.468-474.

Meinert, Dietrich. “Hermann Broch: *Der Versucher.* Versuchung und Erlösung im Bannkreis

Mythischen Erlebens”, in: *Sprachkunst als Weltgestaltung: Festschriftfar Herbert Seidler,* yayımlayan Adolf Haslinger. (Salzburg und Münc-hen: Pustet, 1966), S. 140-152.

Osterle, Heinz. *Die Deutschen im Spiegel des sozialkritischen Romans der Emigranten,* 1933-1950, doktora tezi, Brown University, Providence, R.I., 1964, S.472-524.

Reszler, Andre. “*Le Tentateur* de Hermann Broch”, in: A.R., *Le national-socialisme dans le roman allemand contemporain* (1933-1958) (Gene-ve: Librairie Droz, 1966), S. 54-60.

Schoolfıeld, George C. “Notes on Hermann Broch's *Der Versucher",* in: *Monatshefe,* Yıl 48, Sayı 1 (Ocak 1956), S. 1-16.

Seitz, Karl Ernst. *Das Phânomen derAngst im Werk Hermann Brochs,* The George Washington University; Washington D.C., 1972.

Shockey, Tomm B. *Variations in Style and Content in Hermann Broch's ‘Betgroman' as Shown by an* Analysis of *the Two Version of the Foreword*

and the Three Versions of the First Chapter, doktora tezi, The Univer-sity of Connecticut, Storrs, 1971.

Stössinger, Felix. “Nachwort des Herausgebers”, in: Hermann Broch, *Der Versucher,* (Zürih: Rhein-Verlag, 1953), S.555-595.

Wachtler, Adelgunde. *Hermann Brochs Roman ‘Der Versucher' als Roman des religiösen Erlebens,* Universitaet Innsbruck, 1969. Doktora tezinin gözden geçirilmiş bir özeti, “Der Archetypus der Grossen Mutter in Hermann Brochs Roman *Der Versucher"* in: *Hermann Broch: Pers-pektiven der Forschung,* yayımlayan Manfred Durzak, (Münih: Fink, 1972), S.231-250.

Wasson, Gudrun. *Das Bild der Natur in Hermann Brochs ‘Betgroman',* Doktora tezi, Harvard University, Cambridg^Mass., 1963.

Wienold, Götz. “Hermann Brochs *Ber;groman* und seine Fassungen: Formprobleme der Überarbeitung”, in: *Deutsche Viertelsjahrsschrift far Literaturwissenschafi und Geistesgeschichte,* Yıl 42, sayı 5 (1968), S. 773-804.

Winkler, Michael. *Mythos und Zeitgeschehen in Hermann Brochs Roman ‘Der Versucher’,* doktora tezi, University of Colorado, 1966.

Winkler, Michael. “Die Funktion der Erzaehlungen in Hermann Brochs Roman '*Der Versucher”',* in: *Seminar,* Yıl 4, Sayı 2 (Sonbahar 1968), S.81-99.

Editörün Notu

Büyülenme adlı roman, 1936 yılının başlarında bitirilmiş, *Demeter* adıyla planlanan bir roman üçlemesinin ilk cildidir. Üçlemenin sadece bu cildi Broch tarafından bitirilmiştir. 1936 ve 1950'de yazar, romanı gözden geçirmeye başlamış fakat bunlar bölümler olarak kalmıştır. Burada yayımlanan ilk metin tamamlanmış tek roman versiyonudur. Baskı orijinale dayanılarak yapılmıştır. Açık yazım ve virgül hataları özellikle belirtilmeksizin düzeltilmiş, ancak genel noktalama işaretleri ile ilgili olarak esasen Broch'un kullanımı rehber kabul edilmiştir. Metne müdahaleler -örneğin sözcük eksikliği söz konusu olduğunda- köşeli paranteze alınarak belirtilmiştir. Romana ilişkin, 1936, 1939/40 ve 1950 yıllarında Broch tarafından gerçekleştirilen ve amaçlanan değişiklik planlan, yayıncının notlarında belirtilmiştir. Bu baskı çerçevesinde bütün edebi eserlerde olduğu gibi, Broch'un deneme türünde kaleme aldığı yorum ve roman özetleri de romanla birlikte yayımlanmıştır.